

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Liber III. De Virtvtibvs Theologicis, Fide, Spe, Charitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

CONTROVERSIARVM THEOLOGICARVM

LIBER III. DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS. FIDE, SPE, CHARITATE.

CONTROVERSI A PROÆMIALIS PRIMA.

In quonam consistat conceptus Entis supernaturalis in genere.

§. PRIMVS.

Referuntur aliorum sententia.

1. **P**rima sit quorundam post M. Zumel; Ens supernaturale creatum differre à naturali per hoc, quod Ens supernaturale fiat ad imitationem Dei ut Trini in Personis, sub quâ ratione nec est à creaturis participabilis, nec vlla naturali investigatione cognoscibilis: omne autem Ens naturale fit ad imitationem Dei ut vnus in essentia, quâ ratione & participatur à creaturis, & est naturaliter cognoscibilis. Primum membrum declarant hoc modo. Habitus supernaturalis fidei est ordinatus ad eliciendum actum representantem Deum ut Trinum; immò licet alij actus non representent Deum ut Trinum, versantur tamen circa motiui formale, quod ex se aptum est se extendere ad credendum Mysterium Trinitatis, qui enim est paratus credere Deo vnum articulum propter eius reuelationem, paratus est credere quemlibet. Eodem modo cum proportionem declarant in Spe & Charitate supernaturali, quarum saltem aliquis

& quidem præcipuus actus versatur circa Trinitatem: hoc autem sufficit, ut etiam ceteri actus ejusdem habitus sint supernaturales, sicut omnes actus potentia intellectiva sunt immateriales, quia illa potentia saltem aliquo actu potest versari circa objectum immateriale, esto plurimis alijs versetur circa objecta materialia.

2. Hæc tamen explicatio non satisfacit, quia non est conformis communi acceptioni Theologorum hoc nomen *Entis supernaturalis* primitus usurpantium; hi inquam non respexerunt ad Mysterium Trinitatis: Nam etiam si Deus Mysterium Trinitatis non revelasset, sed revelasset statum æternæ beatitudinis esse nobis assequibilem per gratiam suam, adhuc agnovissent Theologi supernaturalitatem Visionis, sicut & Gratiæ sanctificantis.

Secunda sententia est P. Antonij de Quirós *disp. 19. n. 26.* Ens supernaturale esse, quidquid per modum quasi proprietatis ad esse divinum in aliquo statu mediata vel immediata consequitur. Porro esse divinum non solum consideratur ut

R 1 3

in se

Communis aliorum Sententia declaratur.

in se est, sed vt communicabile creaturæ per vnionem hypostaticam, vi cuius vnionis debentur connaturaliter dona & perfectiones, tanquam proprietates, & hæ sunt entitates supernaturales.

3. Contra hanc explicationem est primò. Quia omnes Theologi agnoscerent Gratiā sanctificantem esse supernaturalem, etiam si non agnoscerent eam existere in Christo. Nam licet defacto eam in Christo dari affirmant, fatetur tamen P. VVadingus, id non posse certā ratione convinci, nec ex Patribus colligi, neque vllus Theologus vnquam probavit ex eo, quod Gratia alioquin non esset supernaturalis.

Contra 2. Actus fidei divinæ defacto est supernaturalis: atqui non sequitur ad esse divinum hypostaticè vnium per modum proprietatis: ergo definitio non est vniuersalis. Minor probatur. Nam licet actus fidei sequatur ad habitum fidei, & habitus fidei sequatur tanquam proprietas ad Gratiā in pura creatura versante adhuc in via, non tamen in Persona divina, in qua connaturaliter sequitur Visio beatifica excludens fidem; id autem quod excluditur, non sequitur ne mediātè quidem tanquam proprietas illius à quo excluditur, vt per se notum est.

Contra est 3. Character Sacramentalis est supernaturalis, nec tamen consequitur tanquam proprietas ad vnionem hypostaticam. Responder P. de Quiros, non deberi quidem Characterem Gratiæ secundum se, deberi tamen Gratiæ vt collatæ per Sacramentum. Sed contra. Gratia vt Sacramentalis non consequitur ad vnionem hypostaticam vt proprietas illius, nec enim reperitur in Christo, sicut nec Character.

4. Tertia explicatio est P. Valentini Herize, quem sequitur P. Franciscus de Lugo, primam radicem ex qua oritur Supernaturalitas in entibus creatis, esse connexionem quam habent entia supernaturalia cum Deo, quatenus immediātè, & per seipsum sub propria & speciali ratione vnitur vel physicè, vel intentionaliter alicui creaturæ, nempe vel hypostaticè, vel per Visionem beatam. Neque tamen requiritur in ente supernaturali huiusmodi immediata connexio, sed sufficit mediata & moralis per modum meriti, vel alicujus deputationis aut signi, vt est Character, aut causā, vt est lumen Gloriæ, aut radicis, vt est Gratia, vel effectus, vt est amor beatificus &c.

5. Quarta Sententia est P. Joannis Martinez de Ripalda Tomo 1. de Ente supernat. disp. 4. §. 3. qui conceptum entis Supernaturalis constituit in connexionem quidditativā physicā vel intentionaliter cum gratia Sanctificante, quatenus ad hanc omnia entia supernaturalia transcendentia referuntur, vel eorum quidditativā cognitio soli Gratiæ debetur. Ab hac sententia vix differunt, qui constituunt in connexionem cum Visione beatifica, quibus favet Card. Pallavic. Quid duabus vltimis sententijs tribuendum existimem, paulò post dicam.

6. DICO, Ens Supernaturale est illud, cuius existentia nullius substantiæ creatæ vniuersali aut exigentiæ debetur. Prò intelligentia

7. Supponendum est 1. In creaturis quibusdam existentias, seu Jura quadam physica vel, vt alij vocant, appetitus innatos ad alias entitates obtinendas; & hæ dicuntur illis debere ab auctore naturæ, vt exercent Iustitiam providentialem, quæ est doctrina D. Thomæ 1. 2. q. 92. a. 1. ad 3. & S. Angustini lib. 9. de Gen. ad lit. c. 18. nec ab vllō viro docto negatur hoc debere in sensu reali, quidquid sit de modo loquendi.

Supponendum 2. Ad Supernaturalitatem non sufficere, si effectus sit supra vires activas naturæ seu substantiæ, v.g. anima rationalis est supra vires activas substantiæ creatæ, nec tamen est Supernaturalis, quia est iuxta passivam inclinationem & exigentiā, seu iuxta Jus physicum naturæ primæ organizatæ organo humano. Vt ergo aliquid sit Supernaturale, debet superare vires tam activas quàm passivas seu receptivas exigentiales, licet non debeat superare vires passivas obediēciales.

His notatis non habet Conclusio opus ulteriori declaratione. Contra quam

8. Obijcies 1. Explicatio Supernaturalitatis fieri debet per predicatum aliquod primum, quod sit quasi fundamentum ipsius Supernaturalitatis; nam Supernaturalitas est predicatum quoddam secundum fundatum in alio predicato anteriore: quod enim Gratia sanctificans ex se sit entitas Supernaturalis, seu, excedens vires naturæ, non debet sine ratione asseri, sed probari: non potest autem probari nisi assignando aliquod predicatum adeo nobile & eminens, vt ratio huius arguat excedere vires naturæ. Ergo Supernaturalitas non declaratur sufficienter per hoc esse indebitum viribus naturæ, seu: excedere vires exigentias totius naturæ creatæ.

Hæc obiectio movit RR. relatos, vt illa predicata assignarent, quæ ex ipsis retulimus. Vnde tamen eorum doctrina eadem debet, quatenus assignarunt ejusmodi predicata, quæ non possunt applicari quibusdam entitatibus, quæ communiter dicuntur esse supernaturales: illa sunt: actio creativa accidentium Eucharisticorum, Vbicatio definitiva corporis Christi: qualitas extractiva &c. Respondent aliqui apud Franciscum de Lugo, & in terminis P. de Quiros disp. 19. §. 37. has entitates esse tantum supernaturales philosophicè. Sit ita. Quæritur, in quoniam predicato fundetur Supernaturalitas philosophica, & an vniocè conveniat cum predicato Theologico? hoc posterius negant, illud prius non assignant. deficienter ergo nonnihil eorum definitiones.

§. 3. Quid

§. III.

Quodnam sit Prædicatum primum Supernaturalitatis.

DICO 1. Supernaturalitatis philosophicæ prædicatum primum videtur esse: Procedere à Deo ut habente supremum dominium & potestatem dispensativam in Natura: sive: esse entitatem ex intrinseco prædicato manifestativam supremi dominij & potestatis dispensativæ in natura. Declaratur in exemplis. Actio creativa accidentium licet quoad hoc sit præstantior quàm actio eductiva, quòd non indigeat subiecto sustentante, hæc tamen perfectio tanta non est, ut superet omnes vires naturæ: nec enim superat vires passivas Angeli & animæ rationalis, quibus creatio est connaturalis: adeoque perfectio creationis ut sic non est quædam eminentia superans omne debitum naturale. Nihilominus illa actio est essentialiter connexa cum decreto Dei, volente dispensare in Natura accidentium, exigentium aliquin dependere à subiecto. Item, actiones quæ exercentur à Potentia obedienciali & terminantur ad effectus naturales, non sunt utique præstantiores & estimabiliores huic Univerſo quàm sit actio, quæ Deus creat Angelum: sunt tamen essentialiter connexæ cum potestate Divina utendi rebus creatis pro libitu, ut S. Augustinus docet. Item Vbicatio definitiva corporis Christi (quam multi putant esse supernaturalem, quod tamen ego nego) non excedit suâ perfectione vibrationem naturalem; nam & Angelis & animæ rationali debetur vbicatio definitiva: si tamen est supernaturalis ideo erit, quia est essentialiter manifestativa dominij dispensativi in Natura.

DICO 2. Excellentia fundans Supernaturalitatem Theologicè sumptam, consistit in hoc, quòd ex intrinseco prædicato ordinet naturam intellectualem vel formaliter vel tanquam medium ad felicitatem perfectè satiativam, quæ habetur per Visionem Dei & Gaudium inde consequens. Hac Conclusio est ex mente DD. quorum supra memini: clariùs eam expressit P. Franciscus de Lugo lib. 1. disp. 7. c. 5. n. 3. laudatus etiam in hoc puncto à P. Antonio Perez 1. p. disp. 2. c. 1. n. 9. Nec dissentit, nisi in modo loquendi Card. Pallav. lib. de Grat. c. 3. faciens discrimen inter Ens supernaturale in ratione effectus, & in ratione Ess. Verba illius sunt. Certum est, esse aliquas operationes, quæ superant omnes vires naturæ nostræ convenientes, ejusmodi est Visio Dei: ideo hæc operatio dicitur supernaturalis: ex quo etiam infertur NB. Supernaturale esse, quidquid habet quomodocunque connexionem cum existentia talis Visionis (hoc tamen eget limitatione quam infra dabo) ideo & Lumen Gloriæ, & Gratia habitualis, & meritum condignum Visionis beatificæ, & fides ac spes certissima de illa Supernaturalia sunt, quia hæc omnia habent connexionem cum existentia Visionis divinæ. Et quidem hæc

supernaturalitas non est tantum ea generalis, per quam dicitur supernaturale quidquid non potest fieri à causis naturalibus, hoc est, ex viribus debitis substantiæ creatæ, quo modo esset supernaturalis homini modus intelligendi Angelicus (En! Supernaturalitatem philosophicam) sed est supernaturalis in alio sensu nobiliore, nimirum est quid melius quàm quodlibet accidens potens esse debitum vlli Naturæ.

11. Probatur nunc Conclusio. Illa vocantur supernaturalia Theologicè, quæ in Scriptura vocantur ob intrinsecam & essentialem perfectionem Gratia: Donum per Christum, Justificatio, adoptio, Pretiosa promissa, vita æterna, & similibus nominibus afficiuntur: sed hæc omnia vel formaliter vel causaliter & ut media ordinantur & ordinant hominem ad conferendam & integrandam felicitatem æternam & satiativam. Ergo &c. In specie autem sunt: Vnio hypostatica, Gratia sanctificans, Habitus infusus, eorumque actus, Doctores, Characteres, Lumen Gloriæ, Visio & amor beatificus, & si qui alij actus eliciuntur à Beatissimis, qui aliquo modo inferunt gaudium accidentale. His omnibus convenit prædicatum Supernaturalitatis assignatum.

12. Ex hac doctrina deduco hæc obiter (nam infra erit proprius de hoc disputandi locus) posse idem omnino objectum immediatum attingi ab actu naturali & supernaturali, & defacto attingi aliquod objectum ab actu supernaturali, quòd posset attingi ab actu naturali. Hoc ostendo in illo objecto, quod est immediatè excitativum illius Judicii tam speculativi quàm practici quo homo evidenter evidentiâ metaphysicâ judicat immediatè: *Dignum & honestum est credere Verbum esse incarnatum: hanc Personam quæ facit hæc miracula, esse Messiam.* &c. hoc inquam Judicium est evidens evidentiâ metaphysicâ, ut infra probabo, & intellectus ad illud eliciendum non determinatur ab aliquo imperio voluntatis, sed immediatè ab objecto, v. g. à visis miraculis, alijsque quæ dicuntur esse motiva credibilitatis, & quæ infra referentur. Porro objectum hujus Judicii determinat ad hoc judicium medijs sensibus, quibus illa motiva credibilitatis immediatè percipimus, sicut determinamur ad alia judicia immediata versantia circa objecta extrinseca. Probo ergo nunc primò, quòd circa hoc objectum (quidquid illud sit) possit versari actus quoad substantiam naturalis. Si Deus impediret omne judicium metaphysicè evidens circa hoc objectum, esset miraculum, non minus quàm si impediret calefactionem applicato igne, aut visionem applicato objecto &c. atqui non esset miraculum impedire omne Judicium circa hoc objectum, si non posset actus naturalis quoad substantiam circa illud versari: ergo potest actus naturalis circa illud versari. Major est evidens. Minorem probo. Non est miraculum, impedire primam illuminationem supernaturalem requisitam ad fidem: ergo si circa illud objectum non potest elici actus naturalis, sed tantum supernaturalis

turalis, non erit miraculum impediri omne Judicium circa illud objectum. Antecedens est de fide. Nam prima illuminatio supernaturalis est prima Gratia fidei; sed hæc potest sine miraculo negari: alioquin non esset prima gratia: ergo. Consequentia probatur. Illud Judicium esset prima illuminatio supernaturalis requisita ad fidem. Sed prima illuminatio potest sine miraculo impediri: ergo si circa illud objectum non potest elici vllus actus naturalis quoad substantiam, poterit sine miraculo omne judicium circa illud objectum applicatum impediri.

DICES. Non posse quidem illam Illuminationem supernaturalem impediri supposita prædicatione & Miraculis, applicatis intellectui; posse tamen impediri simpliciter, quia possent non fieri miracula, nec poni prædicatio &c. Sed contra. Hæc responsio sapit Pelagianismum. Nam, vt lib. 3. vidimus, Pelagius tandem etiam concessit Gratiæ Prædicationis, & Miraculorum, quibus positus dixit cætera deberi connaturaliter. Patres autem virgebant, esse admittendam ulteriorem gratiam internam, quæ etiam illis positus esset donum indebitum, & negabile sine miraculo. Videatur S. Augustinus supra n. 7. citatus, & S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 1. ad 2. vbi dicit, dona supernaturalia carere hoc debito.

DICES iterum. Posse quidem tunc elici actum naturalem, illumque esse debitum, sed habiturum modum tendendi diversum à supernaturali: Accepto nunc hanc responsionem (quam puro esse falsam) sed vide, quid inde sequatur. Hoc modo evanescit tunc Discerniculum objectivum supernaturale, quod tu confingis pro rusticis, vt habeant objectum supernaturale suæ fidei quando parochus verum dicit. Evanescit inquam, quia pari jure ego dicam, rusticum tunc habiturum actum fidei diversum in modo tendendi ab actu naturali quem haberet, si parochus falsum diceret, vel ex suo cerebro loqueretur. Quid ergo opus est discerniculo objectivo supernaturali? Sed de hoc pluribus infra. Est ergo probatum, quod circa illud objectum possit versari actus naturalis.

13. Nunc facile probo (& concedunt vltro adversarij quos hoc corollario peto) posse circa illud ipsum objectum versari actum supernaturalem quoad substantiam. Debet circa illud objectum posse elici actus proximè dispositivus, & primò illuminativus ad eliciendum assensum fidei. sed talis actus & Judicium est supernaturale quoad substantiam: ergo. Minor probatur. Talis actus & Judicium debet esse medium conductivum ad vltimam felicitatem, & quidem ex intrinseco prædicato, quia debet habere proportionem & esse ejusdem ordinis cum ipso actu fidei, & cum piâ affectione. Ergo debet esse quoad substantiam supernaturalis. Vno verbo, debet esse prima Gratia fidei. Ergo à primo ad vltimum, circa idem objectum potest dari actus naturalis & supernaturalis.

Vtcrius, illa duo Judicia essent etiam quoad modum repræsentandi & tendendi in objectum simillima; quod facile demonstratur. Vndeque enim esset Judicium metaphysicè evidentius, acciperet suam claritatem ab ipsdem speciebus objectivis, & determinantibus intellectum; nec vllò modo assignabilis diversus modus tendendi, sed vnice differrent per prædicatum illud Excellentie & ordinis ad felicitatem satisfactam in eo paulò ante Essentiam supernaturalitatis Theologicæ constituimus.

Et hæc nunc obiter: nam de hoc prædicationibus infra agendum erit cum quibusdam modernis Theologis, qui nescio quale Discriminum objectivum supernaturale pro stabiliendo Rusticana in scholas invexerunt. Nunc ad nostram redeamus.

§. IV.

Explicatur Supernaturalitas Præpositiva.

14. Objici posset 2. Dantur aliquæ Entitates quæ non possunt vllis viribus naturæ elici, & tamen dicuntur esse naturales: ergo non omne illud est supernaturale, quod nullis naturæ viribus obtineri potest. Antecedens probatur exemplis. S. Paulus potuit naturaliter mentis illius miraculose & supernaturalis rapiditate percipere arcana Dei, quæ non licet homini habere: atqui hujus visionis memoria non poterat haberi viribus naturæ, quia præsupponit miraculum. Item qui vident mortuum miraculose resuscitatum, naturaliter cognoscunt talem resuscitationem, & tamen illa cognitio non potest haberi viribus naturæ.

Hoc argumentum omnibus solvendum est. Quæro enim ex adversarijs, an tales cognitiones sint saltem philosophicè supernaturales: hæc respondent? ergo jam convenit illis definitio nostra, quia illa comprehendit non tantum supernaturalia theologicè, sed etiam philosophicè. Surgent? non possunt ex alio capite negare, quia quia aliquo modo debentur Naturæ: ergo non non convenit illis absolute definitio. Quæ quid autem dicant adversarij,

Respondeo, hujusmodi simpliciter esse Naturalia, dicenda tamen esse supernaturalia præpositivè, quatenus videlicet aliquod simpliciter supernaturale præsupponunt. Sunt, inquam, simpliciter naturalia, quia licet non debeantur viribus naturæ ea omnia quæ ad tales entitates prærequiruntur, præsuppositis tamen illis debentur absolute naturæ. Quod vt melius intelligatur

15. Replicabis. Ergo poterit dici, omnes actus procedentes ab habitu supernaturali & ipso etiam lumine Gloriæ, esse tantum præpositivè supernaturales, quia posito in anima lumine Gloriæ debetur Visio Dei & Amor, sicut posita resuscitatione mortui debetur videntibus cognitio illius.

illo illius. Ergo vera erit sententia quæ tribuitur Scoto, omnes nostros actus meritorios, immo etiam visionem Dei, esse naturales, & tantum esse supernaturales extrinsecè, quatenus procedunt à principio supernaturali, quam sententiam docuit Bannez, & ex eo Zumel pluresque alij apud Franciscum de Lugo disp. 9. c. 1. volentes, actus non esse supernaturales nisi ratione alicujus modi superadditi.

16. Ad hanc replicam respondi ante hac in tract. de Sacramentis, negando paritatem. Nam per Habitum supernaturalem & Lumen Gloriæ homo non acquirit Jus nisi valde improprie & denominativè: hoc est: Jus residet potius in ipsa Gratia & Habitibus: e contra in exemplis objectionis jus residet potius in ipsa natura rationali, non quidem jus absolutum antecedens positionem rei supernaturalis, sed conditionatum. Ratio est, quia Natura hominis exigit, ut quocunque actu intentionali producto possit illius meminisse, & si hoc non possit, esset malè & miserè constituta, similiter objecto mitente species ad sensum, habet natura jus eliciendi cognitionem de tali objecto, alioquin natura cum suis potentijis esset malè constituta, non minus quam si careret ipsis potentijis. Non ita rectè dicitur Natura habere jus conditionatum ad omnem effectum, ad quem producendum accipit virtutem indebitam. Sic si lapidi aut malleo imprimatur impulsus, non dicitur lapis aut malleus habere jus ad talem motum, quia si illis motus negaretur, lapis aut malleus non paterentur violentiam: sed potius ipse impulsus habet jus ut possit taliter movere lapidem, & cum eo causare talem effectum: & negato concursu fieret impulsui violentia. Pari modo, si posita Gratia & Habitibus ac lumine Gloriæ Deus denegaret concursum ad actus supernaturales, Visionem Dei, amorem &c. non fieret per hoc violentia nature, sed luminis gloriæ: sicut si Deus non concurreret cum calore posito in aqua, non fieret violentia aquæ, sed tantum calori.

Hanc responsum reperit postmodum apud tres auctores, primus est Card. de Lugo disp. 1. de fide sec. 9. n. 191. ita enim habet. Hinc est, quod ad ejusmodi actus reflexos non indigeat homo habitu infuso, quia non elicit eos per potentiam obedientialem, sed per virtutem naturalem, quæ exigit talem cognitionem reflexam: non sicut posito lumine Gloriæ debetur Visio Dei, quia hac non debetur nature, sed luminis: at vero cognitio reflexa propriis actibus debetur ipsi nature, quæ quatenus intellectualis est, exigit scire quid velit & quid nolit: non ergo superat exigentiam aut virtutem nature illa cognitio nisi præsuppositivè. Ita Lugo. Secundus est Antonius de Quiros, approbans hunc ipsum locum relatum ex Lugone. Tertius est Arriaga disp. 3. l. 4. sub. 3. vtens iisdem penè formalibus verbis.

Responderi posset 2. dando aliam disparitatem. Actus fidei, Visio Dei &c. sunt entitates, quæ sunt finis habituum, ad quos nimirum actus obtinendos dantur habitus supernaturales, tan-

quam essentialiter habentes rationem Medij, & nullo modo per se amabiles, sed solum in ordine ad actus, & ad confortandam seu elevandam potentiam ex se insufficientem ad actus illos tam nobiles, & ex intrinseco prædicato ordinantes hominem ad finem supernaturalem: e contra, Visio quam habuit S. Paulus, & resuscitatio mortui, non habent meram rationem medij respectu subsequendum actuum, sed sunt per se amabiles: neque in hunc finem ex natura sua ordinantur, ut sequantur illi actus, ergo exigentia horum actuum residet in ipsa natura; & e contra actus fidei, Visio Dei &c. ad quos obtinendos adhibentur habitus, ad hoc vnicè amabiles, ut confortent potentiam, formalissimè excedunt naturam ejusque vires.

18. Contra priorem Responsum vergeri adhuc potest ex actu fidei supernaturalis, præsertim in sententia relatorum auctorum, admitterentium actum fidei procedentem per formalem discursum. Nam positis præmissis necessariò sequitur conclusio, non minus quam posita resuscitatione mortui sequitur in aspicientibus cognitio, & posito raptu S. Pauli sequitur memoria: ita quidem, ut si conclusio impediretur, fieret intellectui violentia. ergo conclusio quæ est actus fidei, debetur nature: ergo erit tantum præsuppositivè supernaturalis, & tamen est propriissimus actus fidei, & omnium confessione supernaturalis quoad substantiam: ergo responsio data non videtur sufficere.

19. Respondetur, in illo casu deberi quidem Naturæ & Intellectui conclusionem, sed talem quæ ex intrinseco prædicato tantum esset præsuppositivè supernaturalis, sicut in S. Paulo memoria raptus, adeoque esset actus non exigens immediatè procedere ab habitu infuso, nec sufficiens ad fundandum actum voluntatis meritorium præmij supernaturalis, defacto tamen produceretur actus supernaturalis quoad substantiam, quo satisfieret etiam debito Gratiæ sanctificantis, aut habitus exigentis tunc produci conclusionem supernaturalem, si adest Gratia sanctificans aut habitus fidei. si verò neutrum adest, tunc Deus per concursum extrinsecum determinabit ad actum supernaturalem potius quam naturalem; quia in statu elevationis semper Deus determinat ad actum supernaturalem, quotiescunque objectum modusque tendendi supernaturalitatem admittit. Ita ego respondeo juxta meam sententiam. quomodo respondendum sit illis, qui negant posse actum naturalem & supernaturalem esse similes in modo tendendi in idem objectum, viderint illi. Ecce quamdiu non exhibent responsum, contra quam non possit per alias instantias replicari, manebit nostra sententia etiam ex hoc capite confirmata; nempe quia adversarij non poterunt assignare discrimen inter Supernaturale quoad substantiam & supernaturale præsuppositivè, quod tamen assignare omnes tenemur, ut patet in Conclusionem deducta ex vna præmissa revelata, & altera falsa: nam talis conclusio attingit etiam objectum formale

formale fidei, & tamen non est supernaturalis, nisi præsuppositivè.

20. Ex hæcenus dictis facillè colligitur, quamnam dicantur esse supernaturalia quoad modum. Nempe illa, quæ quidem quoad entitatem suam possunt esse debita naturæ, & ideo sunt simpliciter naturalia quoad substantiam, seu intrinsicè, in his tamen circumstantijs nullo modo sunt debita naturæ, quia ut sic sumpta involvunt aliquid simpliciter supernaturale & indebitum: v. g. rosa producta in hyeme, vnio animæ cum corpore post factam separationem &c.

21. Huiusmodi supernaturalitatem habent motiva credibilitatis extrinseca, & quæ per sensus movent intellectum ac determinant ad Iudicium evidens credibilitatis. Immo huiusmodi supernaturalitatem habet locutio parochi, quæ defacto derivata est à Decreto Dei supernaturali, quo revelavit immediatè aliquod Mysterium Prophetis in hunc finem vt ad posteros omnes perveniret. Vnde talis locutio differt extrinsecè & quoad modum à locutione simillima, qua parochus idem diceret ex suo cerebro, vel in casu quo nulla vera revelatio præcessisset, aut ab ea non fuisset derivata. Vnde sufficit, vt circa talem locutionem defacto detur in Rusticis alijsque simplicibus actus fidei quoad substantiam supernaturalis, vt pluribus defendam infra, contra doctrinam de Discerniculo jam supra insinuatam.

CONTROVERSIA

PROÆMIALIS SECUNDA.

De Natura Virtutum Theologicarum in genere, & objecto attributionis Fidei in Specie.

22. Solut Virtus Theologica in genere definiri Scum Magistro Sent: & S. Thoma, quod sit: Habitus infusus per se, quo benè disponimur in ordine ad vltimum finem, cuius objectum formale sit Deus vt auctor supernaturalium.

Dari in hominibus Iustis tres Virtutes Theologicas, Fidem, Spem & Charitatem, colligitur efficaciter ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. Nam cum cap. 6. dixisset, nos ad gratiam disponi per actus Fidei Spei & Charitatis, deinde c. 7. addit, in Iustificatione infundi Fidem Spem & Charitatem; quod non esset verum vniversaliter, si non infunderentur Habitus: non enim omnis qui iustificatur, dum iustificatur, elicit actum Fidei, Spei, & Charitatis, v. g. qui baptizatur, absoluitur, inungitur, in amentia constitutus, præmissis debitis dispositionibus.

23. Porro in hoc dogmate definiendo secutum est Tridentinum antiquiorem definitionem Concilij Moguntini c. 7. vbj non solum definitur, hæc dona infundi, sed in homine iusto permanere: Permanentia autem non verificatur in actibus sed in Habitibus. Vnde plerique Theo-

logi jam docent, horum habituum infusorum esse certam de fide.

24. De ratione Virtutis Theologicæ, vt habeat pro motivo Deum sub conceptu aliquo proprio Dei, ita quidem vt ex modo tendenti & appetendi suum objectum, præferat Deum omnibus illis motivis, quæ possunt cum tali motivo pugnare: v. g. Fides habet pro motivo formali Deum vt Veracem, & sub hoc conceptu præfert Deum omnibus motivis, quæ possunt huiusmodi suadere contrarium illi ad quod credendum movet Dei Veracitas. Charitas præfert Deum omnibus quæ pugnant cum amicitia Dei. De Spe quomodo illud verificetur, pendet ab explanatione objecti formalis Spei, in quo DD. non conveniunt, vt suo loco videbimus.

25. Conveniunt etiam Virtutes Theologicæ in hoc, quod per actus graviter peccaminosos oppositos destruantur & expellantur, vt tradunt Theologi contra Durandum. Et quidem de habitu Fidei est satis clarè definitum in Tridentino sess. 6. c. 15. vnde à paritate rationis de causis idem dicendum est. Neque tamen hæc expulsiō sit merè ex arbitrio Dei, sed extrinseca & naturalis quadam contrarietate, quidquid sit an de potentia absoluta consistere possint. Ratio colligitur ex alibi dictis. Si enim destruerentur solum ex arbitrio Dei, hæc destructio esset violenta habitibus, & contra ipsorum exigentiam naturalem, sicut esset destructio animæ rationalis. Omne enim Ens permanens ex natura sua tamdiu potest permanere, quamdiu non ponitur aliquid contrarium exigens destructionem illius: ergo in peccatum Infidelitatis non exigit destructionem habitus fidei, habitus potest conservari non obstante peccato Infidelitatis: ergo destructio est contra illius exigentiam, adeoque miraculosa: atqui huiusmodi miracula non sunt asserenda, vt alibi probatum est.

26. Quod attinet ad ordinem traditionis de Virtutibus Theologicis, hæc illius est ratio. Inter Virtutes Theologicas hoc est discrimen, quod Fides possit manere sine Spe & Charitate: non enim expellitur Habitus Fidei nisi per peccatum fidei contrarium, cuiusmodi non sunt alia peccata mortalia, ne quidem peccatum Desperationis, sed solum peccatum Incredulitatis: At verò Spes & Charitas non possunt manere sine Fide; & ideo per peccatum Incredulitatis expelluntur omnes habitus, & actus Incredulitatis est etiam contrarius Spei & Charitati quidem, quia huic opponitur omne peccatum mortale: Spei verò, quia Fides est fundamentum Spei: vnde, licet qui desperat possit adhuc credere, non potest tamen sperare, qui non credit. Ergo à primo ad vltimum est ratio non credit. Accedit, quod cur tractetur Fides primo loco. Accedit, quod actus Fidei præsupponatur ad actum Spei & Charitatis, ergo etiam ex hoc capite vendicatur sibi pri-

mutum locum. Et hinc ex iisdem rationibus Spes est tractanda ante Charitatem. Accedendo ergo ad tractationem Fidei.

Controversia præliminaris est, quodnam sit objectum attributionis Fidei. Pro cuius resolutione

27. Observandum est primò, vocabulum *Fides* varias habere acceptiones, quarum decem enumerat Valentia: præcipuè illarum conveniunt Analogicè in hoc prædicato, quod est: *Inniti veritati alterius*. v.g. *Fiducia* dicitur *Fides*, quia fiduciam habens innititur Veritati promissionis, & veritati promittentis: & eodem sensu dicitur promissor servare fidem verificando promissionem, cuius veritati promissarius innitebatur. Item *Confidentia* dicitur *Fides*, quia qui fidit amico, innititur veritati illius apparentiæ quam habet de benevolentia amici. Item *Confidentia* etiam dicitur *Fides*, juxta illud Apostoli: quod non est ex fide peccatum est: ad Rom. 14. ut bene notavit Pallav: quo sensu dicitur quis agere bonâ fide, quando innititur apparentiæ honestatis objecti, seu illi opinioni speculativæ, quam habet de honestate objecti.

28. Denique propriissimè loquendo *Fides* est assensus præstitus propter auctoritatem loquentis. Ad quem actum quatuor requiruntur. 1. Ut alter cui dicimur credere, loquatur; hoc est, ponat talia signa, quibus sufficienter explicet suum conceptum mentis de aliqua re. 2. Ut credens percipiat, ea signa esse ab altero posita in eum finem, ut explicet suam mentem. 3. Ut de loquentis veracitate habeamus aliquam existimationem. 4. Ut etiam habeamus aliquam existimationem, quod non soleat falli, ob suam rerum peritiam: & quod major vel minor est de his existimationibus, eo facilius aut difficilius alteri credimus.

29. Hoc itaque sensu *Fides* Theologica non est *Fiducia* nostrorum Hæreticorum de peccatis remittendis per Christum, conjuncta cum assensu firmo de iisdem jam remissis, sed est simpliciter actus intellectualis, quo credimus aliquid propter revelationem seu locutionem Dei summe veracem.

Recolendum est deinde ex Philosophia, objectum materiale alicujus habitus speculativi dici illud cui assentimur propter aliud, illud verò propter quod assentimur, dici objectum formale, seu motivum assentiendi. Ulterius, objectum materiale aliud est incomplexum, nempe vel subiectum, vel prædicatum illius objecti cui assentimur propter motivum, aliud verò complexum, nempe tota propositio objectiva. Præterea objectum materiale aliud est & dicitur: *Communitatis*, seu aggregatum ex omnibus illis objectis particularibus, quibus assentimur: & aliud est objectum *Attributionis*, scilicet, quod non præcisè consideratur à tali habitu in ordine ad cognoscendum aliud objectum ejusdem habitus, sed consideratur etiam per se, ita ut à tali habitu possit in illo consisti.

30. Et quidem attendendo id, quod jam communius in hac provincia tradunt Philosophi, hoc quod est: *esse objectum attributionis* in aliquo habitu, non est prædicatum adæquatè intrinsecum & essentialè, sicut nec: *esse objectum attributionis*: sed sunt denominationes extrinsecæ, provenientes ab intentione primorum Sapientum, qui Scientiarum, aliorumque habituum divisionem instituerunt, & cuius assignarunt certam objectorum latitudinem: ita quidem, ut aliquorum consideratio per se intenderetur ab illis, qui talem Scientiam aut artem profiterentur, alia verò non per se, sed præcisè propter aliud melius cognoscendum. Hanc doctrinam quam olim docuerat Card. de Lugo, supponit hic ex sua Dialectica P. Mart. de Ripalda sect. 2. his verbis. *Objectum attributionis Scientiæ non definitur ex intrinseco conceptu cognitionum Scientiæ, sed ex intentione extrinseca Principum Inventorum ipsius*. Vnde merito infert, ex conceptu intrinseco Fidei nihil determinatè ac necessariò esse objectum attributionis Fidei, sed hoc pendere ex intentione arbitraria Dei, & ex fine quem Deus sibi præfixit, nempe, quæ Deus per se intendebat à nobis esse credenda, sive vnius cognitio conduceret ad cognitionem alterius, sive non.

31. DICO 1. Deus quâ talis est objectum attributionis principalissimum nostræ fidei. Ita communis contra Durand. Gabr. & Okam. Explicatur. Deus enim ex objectis revelatis est objectum omnium nobilissimum; & Deus revelando perfectiones suas intendit primariò cognitionem earundem. Jo. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum. Vnde S. Augustinus lib. 4. de Civit. Dei c. 29. *Fidei* inquit, *primum & maximum officium est, ut in verum credatur Deum*.

32. DICO 2. Vita æterna est etiam objectum partiale attributionis Fidei, seu: Deus ut noster finis & beatitudo objectiva. Probat. Etiam si cognitio nostræ beatitudinis æternæ consequendæ nihil conduceret ad melius cognoscendum Deum, adhuc Deus eam nobis revelasset: quia Deus nobis revelando consequibilitatem æternæ vitæ per media ab ipso præscripta, non intendit vnicè, ut talis actus fidei conduceret, ad Deum melius cognoscendum per alium actum, sed intendit per se cognitionem vitæ æternæ ut consequibilis. Nam Lucæ 1. Act. 13. & alibi vocatur Verbum Dei *Verbum salutis* 2. ad Timoth. 3. *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum &c.* Ad Ephes. 4. *Ipsæ dedit quosdam Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum*. Ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia remunerator est*. Jo. 20. *Hæc autem scripta sunt, ut vitam habeatis in nomine ejus*. Vnde S. Augustinus lib. 11. de Civ. Dei c. 2. dixit, finem totius Fidei, & ipsius etiam Christi esse, ut ad Deum perveniatur. Id ipsum videtur S. Paulus indicasse in definitione Fidei, quod sit *Sperandum* Sub-

rum Substantia rerum. Denique S. Thomas q. 4. a. 1. asserit, Virtutem fidei in hoc distingui ab alijs, quod ordinetur ad vitam æternam.

33. DICO 3. Probabilis est, etiam Christum Deum Hominem, & quidem sub conceptu Redemptoris, esse objectum partiale attributionis Fidei, hoc est, Deum, revelando Christum Redemptorem, non ordinasse hanc revelationem vnicè ad hoc, vt melius cognosceremus consequibilitatem nostræ salutis in Christo tanquam in medio conductivo ad salutis consecutionem, sed etiam propter se, hoc est, propter præstantiam talis objecti. Ita tenent Okam, Gabr: & Ripalda, contra Card. de Lugo. Non est autem sensus Conclusionis, quasi Deus intenderit fidem in Christum per se & propter se, ita vt ad nullum vltiorem actum eam ordinaverit. fateor enim, quod eam ordinaverit ad actum fidei de consequibilitate salutis, sed sensus est, quod insuper ordinaverit ad amorem & reverentiam debitam tantæ Personæ, quæ ordinatio non impedit in præsentī casu, quod minus sit objectum attributionis fidei, vt dicam postea.

Probatur Conclusio ex psalmo 39. In capite libri scriptum est de me: quibus verbis videtur indicari, quod in revelatione Christi fuerit habitata maxima consideratio præstantiæ objecti. Jo. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.

Confirmatur. Si enim Christus fuisset præcisè revelatus in ratione medij ad salutem

consequendam & melius cognoscendam, præscindendo à præstantia & dignitate Personæ, cuiusque illi exhibendo, non fuisset ratio cumtemplandi Angelis: atqui ex communiore sententia fuit etiam Angelis adhuc in via existentibus adventus Christi revelatus: ergo &c. Major præbatur. Nam respectu Angelorum Christus non habebat rationem medij ad salutem; habebat autem dignitatem ob quam coleretur ab Angelis, ut patet ex ejus annuntiatione facta pastoribus, et ministracione in deserto, ex custodia sepulchri etc. ergo cogitandum pariter est, quod hominibus non fuerit revelatus præcisè tanquam medium ad salutem, sed vt medium talis præstantiæ & dignitatis, quod esset amor & reverentiæ colendum etiam ab ijs, quibus non erat medium salutis.

Neque refert, quod ejus præstantia fuerit revelata, vt amaretur & honoraretur. Nam amor & honor non sunt actus fidei: ergo ordinatio ad hujusmodi actus non impedit, quominus respectu habitus fidei habeat rationem objecti attributionis: sicut licet frænum non possit intendi nisi in ordine ad directionem equi, qui tamen directio non est actus frænofactoriæ, sed actus equestris, ideo talis ordinatio non obstat, quominus frænum sit objectum attributionis frænofactoriæ. Sed satis de his, quæ non sunt magni momenti.

TRACTATUS I. DE FIDE.

CAPVT PRIMVM.

DE RESOLUTIONE FIDEI IN SVVM OBIECTVM FORMALE.

Resolutio Fidei est prima & summa difficultas hujus tractatus. Antequam verò ad ipsas controversias accedamus, aliqua præmittenda sunt ad statum questionis intelligendum. Itaque

Notandum est 1. Objectum nostrorum actuum tam Intellectus quam Voluntatis aliud esse & dici Materiale, aliud Formale seu motivum & ratio assentiendi aut volendi. Materiale est illud cui directè assentimur, & quidem loquendo de objecto materiali cognitionis, si strictè illud accipiamus, debet esse tale, cujus veritas non appareat immediatè ex terminorum apprehensione & penetratione, sed ex connexionione cum alio cui aliunde assentimur; & hoc sensu dicunt aliqui, quod in actibus sensuum non reperiatur objectum materiale, quia sensus non attingunt vnum propter aliud, sed omnia in seipsis. Objectum formale est illud motivum, propter quod assentimur objecto materiali, tanquam habenti connexionem cum illo, seu, est illud, quod reddimus pro ratione, cur assentiamur alicui rei non apparenti ex terminis: & vocatur assensus mediatus.

35. Notandum 2. Fundamentum seu originem assensuum immediatorum, & mediatorum, esse diversam terminorum seu extremorum apprehensionem secundum suam intrinsecam prædicatam. Duplici enim modo solemus objecta apprehendere; aliquando apprehensione suasivâ (vt hodie loqui placet) aliquando non suasivâ. Apprehensio suasiva est illa, quæ sufficit ad hoc, vt intellectus possit immediatè elicere iudicium, & vel affirmare vel negare identitatem inter extrema: & hoc iterum dupliciter fieri potest, aliquando enim huiusmodi apprehensio ita penetrat extrema, vt intellectus necessitetur ad iudicium formandum, ali-

quando non quidem necessitat, sed ita suadet, vt ex imperio voluntatis possimus immediatè probabilem assensum præbere, prout contingit in omnibus propositionibus immediatè probabilibus. Apprehensio non suasiva est, quæ ad iudicium formandum non sufficit: in exemplo: quantumvis ego jam apprehendam, quid sit numerus par, quid impar, item quid sit stella, & insuper sciam esse plures stellas, non possum tamen, ne quidem ex imperio voluntatis, elicere assensum aut dissensum, an stellæ sint in numero pari an impari, quia numerum stellarum non apprehendo cû claritate & distinctione, quæ sufficiat ad assensum huiusmodi.

36. Notandum 3. Non omne objectum cuius prævia cognitio & apprehensio est occasio asserendi aliquam veritatem, esse hoc ipso objectum formale & motivum huius assensus, sed sæpè esse & vocari *Conditionem objectivam*, quia non ingreditur tanquam pars ipsum objectum motivum: sicut approximatio est conditio ad calefaciendum, & non est pars virtutis calefactivæ in ratione virtutis. Discrimen inter objectum formale & inter conditionem objectivam bene declarat Ripalda *disp. 2. de fide n. 4.* nec potest melius declarari quam in exemplo: in genere tamen sic proponi potest. Illud est mera conditio objectiva, & non objectum formale alicuius cognitionis, quod non movet intellectum ad illam cognitionem eliciendam ratione veritatis propriæ, sed ratione veritatis alienæ, ad quam intellectui obijciendam confert. v. g. Quando Professor aliquam conclusionem explicat, & argumentis efficacibus probat, excitantur in discipulo attento & benè disposito species intellectuales, quarum beneficio elicit apprehensionem suasivam circa terminos propositionum, quibus conficitur probatio Conclusionis; & sic denique elicit discursum demonstrativum

vel opinativum circa conclusionem à Professore propositam. Porro huius assensus objectum formale & motivum non est illa exterior propositio seu sermocinatio Professoris, non enim assentitur discipulus ille objecto, quia Magister dicit (hac enim non esset Scientia sed fides) sed propter rationem formalem, propter quam ipse quoque Magister Conclusioni assensum præbet, nempe propter objectum præmissarum. Est ergo illa propositio Magistri mera conditio objectiva, sine qua hic & nunc non excitarentur species requiritæ ad eliciendum discursum.

37. Notandum 4. Sicut dantur assensus evidentes immediati, ita etiam dari assensus immediatos probabiles, ex voluntatis imperio procedentes, & hoc facile demonstratur. Datur conclusio inevidens, seu tantum probabilis: ergo etiam datur Judicium immediatum inevidens. Probatur consequentia. Ex duabus præmissis evidentibus semper sequitur conclusio evidens: ergo si conclusio est inevidens, debet etiam una ex præmissis esse inevidens. Ulterius, vel illa inevidens præmissa est iudicium immediatum, vel est iudicium mediatum: si primum, habeo intentum. si secundum, tunc redit argumentum de præmissis illius syllogismi, quo probatur illa prior inevidens præmissa. illius enim syllogismi altera saltem præmissa debet iterum esse inevidens: ergo vel est iudicium immediatum, & habetur intentum; vel mediatum; & quia non potest abiri in infinitum, debet denique perveniri ad iudicium aliquod immediatum inevidens, & probabile tantum.

38. Notandum 5. Quando assentimur directe alicui objecto materiali propter aliquod formale, ex quo per connexionem duorum extremorum cum tertio deducitur, semper intervenire discursum saltem virtuale, hoc est æquivalentem tribus propositionibus realiter distinctis. Assensus autem fidei, qui in præsentem est resolvendus in suum objectum formale, ad minimum est discursus virtualis: nam vtrum possit esse formalis, controvertitur, de quo infra.

39. Notandum 6. In assensu huiusmodi mediato, semper ex parte objecti formalis intervenire duo principia objectiva: quando enim assentimur huic mysterio: *Verbum est incarnatum*: sanè illud non est nobis immediate ex terminis notum, ne quidem probabiliter: ergo, debet fieri notum propter connexionem cum aliquo objecto formali, quod sit ex terminis notum saltem notitiâ inevidenti: hoc autem non est aliud quam Veracitas Dei, ejusdemque locutio seu revelatio de Incarnatione Verbi: neutrum enim sine altero sufficeret ad assensum firmissimum: quapropter talis assensus exponitur hoc modo. Verbum est incarnatum, quia Deus summè verax & infallibilis hoc revelavit. Vtrumque ergo hoc principium, quomodo ab actu fidei attingatur, est explicandum; & quidem incipiendum à Veracitate.

40. Notandum itaque 7. Nominè primæ Veritatis hic non intelligi Veritatem tractatentalem, seu, Veritatem in essendo, sed primam Veritatem in cognoscendo & loquendo, hoc est illam divinam perfectionem duplicem, vnam ex parte intellectus divini, seu infallibilitatem passivam, alteram ex parte voluntatis divine, hoc est Infallibilitatem activam, quatenus Deus fallere aut mentiri non potest.

41. Notandum 8. Veracitatem convenienter distingui à Fidelitate per hoc, quòd Veritas sit voluntas conformandi verba menti, & conceptui quem quis habet de rebus de quibus loquitur. Fidelitas autem sit voluntas conformandi facta promissioni. His prælibatis sic

CONTROVERSIA I.

Verum Assensus Fidei habeat reverentiam assentiendi.

PRIMA sententia est Guilielmi Parisiensis, de Rubione, actum fidei nullum habere motum ex parte intellectus, sed solum ex parte voluntatis; quia scilicet credimus Deo jubenti veritatem. Non enim inquit, credimus Deo quia verax est, seu quia verum est, quod Deus dicit: sic enim cuius homini crederetur, si crederemus verum esse id, quod dicit: sed quia ipse sibi credi, & sic fides est, per quam solvit intellectus debitum obedientiæ: justio autem est motum voluntatis & non intellectus.

42. Secunda sententia est Scoti in 2. dist. 1. quam tamen non satis firmiter tenuit, sed potius in medio reliquit, & alijs considerandam proposuit, argumentis, quæ objecerat, non solum: quod etiam fecit, cum referret sententiam assentiendi, quòd Motivum fidei sit Veracitas & revelatio Dei. Scotus itaque tentavit ostendere modum, quo defendi posset, assensum fidei nullum habere motivum assentiendi ex parte objecti, hoc fecit discursu. Hæ propositiones: *Deus est vivus: Filius est incarnatus*: ex terminis non sunt nobis nota, & ideo post quamlibet apprehensionem seu cognitionem quam naturaliter habere possunt circa illos terminos, semper manent illæ propositiones neutra, hoc est, nec apparent vere, nec falsa: igitur ponendum est aliquid, quod impleat causalitatem seu vim movendi terminorum: cum autem naturaliter nihil huiusmodi possibile, infunditur à Deo habitus fidei, qui præstat quasi vices objecti: quapropter intellectus hoc habitu illustratus præstat immediate assensum mysterijs revelatis sine alio motivo: similis modo, quo intellectus beatorum præstat assensum ne Gloriæ videri immediate Deum.

Confirmat Scotus alio exemplo & à præcedentibus. Dantur enim propositiones ex terminis quidem nota, sed imperfectè & obscurè: quarum tamen frequentatis actibus intenditur habitus, & propositio

ficio prius non satis clara evadit deinde clarissima: ergo per solum habitum sine motivo novo suppletur causalitas seu vis movendi terminorum ad clariorem cognitionem. ergo potest id ipsum simpliciter & absolute fieri in primo assensu. Pari modo per frequentationem actuum intenditur habitus, & augetur promptitudo ac facilitas assentiendi: ergo similiter poterit totalis & omnimoda determinatio provenire ab habitu fidei supernaturali, sicut fit à lumine Gloriarum.

43. Dicendum est, Assensum fidei circa Mytheria revelata, habere ex parte objecti motum assentiendi, nec hoc posse ab habitu fidei vultu assentiendi. 1. Auctoritate S. Scripturæ, suppleri. Probatur 1. Auctoritate S. Scripturæ, quæ infinitis locis testatur, & monet, ut credamus Deo loquenti, & propter Veracitatem illius: afferrentur in decursu.

Probatur 2. Ex absurdis quæ sequerentur ex sententia Scoti, & quæ Scotus ipse advertit. 1. Sequeretur, puerum baptizatum, adeoque habitum fidei præditum, seclusis omnibus motivis creditibilitatis, si etiam à pſyraco audiret proferri ea quæ sunt scripta in sacris litteris, & in Conciliis dogmatizata, sequeretur, inquam, puerum non solum posse tunc præbere illis omnibus mysterijs assensum, sed etiam ad hoc determinari & necessitari. Quia habitus suppleret vim movendi terminorum apprehensorum. Secundò sequeretur, quòd non posset committi peccatum infidelitatis: nam qui nec habet motivum credendi, nec aliquid supplet motivum, non obligatur credere, imò est illi impossibile credere: atqui motivum fidei secundum Scotum nemo habet: & qui peccat peccato infidelitatis, non habet habitum fidei, qui enim hunc habet infallibiliter credit. Ergo &c.

44. Probatur 3. Ab experientia. Experimur enim, dum credimus difficillima mysteria, difficultatem in credendo, & victoriam difficultatis: ergo experimur pugnam inter motiva allicientia ad credendum & motiva absterrentia à credendo: impossibile enim est, ut pugnemus contra motiva absterrentia, quin habeamus motivum alliciens ad credendum. Nam hæc pugna provenit à cognitione proponente indifferenter objectum.

45. Probatur 4. Ratione à priori. Fides est libera, quia meritorea: atqui libertas non datur, ubi deest motivum in utramque partem contradictionis: ergo debet etiam pro fide adeste motivum.

Dices; his argumentis solum probari, quòd sit necesse dari motivum respectu Voluntatis, hoc est, motivum volendi credere; non autem quòd deest motivum respectu Intellectus, hoc est, motivum ex quo inferatur id quod creditur.

Sed contra. Non potest dari motivum volendi credere efficaciter respectu Voluntatis, sufficiens ad imperandum assensum Fidei, quin proponatur intellectui motivum credendi objectum an se immediatè non apparens. Alioquin pos-

sem velle credere homini etiam mendacissimo, quia possem habere motivum volendi credere; sicut ergo ut credam homini, debet etiam intellectum movere Veracitas loquentis hominis, ita ut credam Deo, debeo moveri à Veracitate Dei.

46. Ratio à priori est, quia sicut objectum Voluntatis est Bonum, ita objectum intellectus est Verum: ergo sicut voluntas nihil potest amare nisi propter motivum Bonitatis, ita intellectus non potest assentiri ulli objecto, nisi appareat Verum, vel immediatè & in se, vel mediatè & in alio, cum quo habeat connexionem.

47. Ad Argumenta Scoti, facilis est responsio ex dictis. Et imprimis inter lumen Gloriarum & Habitum Fidei, nulla est paritas; etiam si pronuncemus, tam Lumen Gloriarum, quam habitum Fidei concurrere loco objecti per modum speciei impressæ (quod tamen mihi videtur falsum, ut partim dixi lib. 1. partim infra dicam) Nam Lumen Gloriarum ita concurrens, ut determinet intellectum ad Visionem, & cognitionem intuitivam immediatam objecti: habitus fidei autem relinquit libertatem assentiendi: ergo sicut alia species relinquentes hanc libertatem, non possunt concurrere ad cognitionem, nisi repræsententur motivum assentiendi, sic nec habitus fidei.

48. Ad Confirmationes responderetur, negando consequentiam, quæ est æquè inepta ac esset hæc: augeri potest cognitionis claritas & facilitas sine augmento potentie vitalis intellectivæ: ergo potest simpliciter produci cognitio sine potentia intellectiva. Itaque per frequentationem actuum augetur claritas & facilitas non solum circa objectum materiale, sed etiam circa objectum formale.

CONTROVERSIA II.

Sub quo conceptu formali moveatur Intellectus ad Actum fidei ab Auctoritate Divina.

49. Dicendum est 1. Auctoritatem Divinam sub formali conceptu Veracitatis simul & Scientiæ infallibilis, movere fidem nostram, & vnam sine altera, saltem regulariter loquendo, non sufficere ad obtinendum assensum fidei. Probatur facile. Nam etiam si Deus judicaretur esse verax in dicendo, nolens unquam mentiri, si tamen non judicaretur (vbi aliqui iudicant de objectis contingentibus sub conditione futuris, quæ existimant cognosci à Deo solum conjecturaliter) si inquam non judicaretur esse Verax in cognoscendo, hoc est, infallibilis Scientiæ, non inveniret, nec mereretur firmissimum illum assensum, quem invenit & meretur ratione infallibilis Scientiæ quam habet. Possent enim homines formidare, an non fortassis fallatur, sicut possumus formidare de homine etiam Veracissimo. Econtra, etiam si Deus judicaretur esse infallibilis Scientiæ,

Scientiæ, non tamen esse ita verax, ut non posset velle decipere, (prout aliqui existimârunt) non mereretur assensum firmissimum, sicut meretur, si iudicaretur non posse fallere velle. Posset enim quis formidare, num fortè hic & nunc vellet fallere.

Hæc, ut dixi, ad minimum sunt regulariter verissima. An vniversim sint vera, si res metaphysicè examinetur, controversi potest. Itaque

50. P. Martinus Ripalda docet primò: non repugnare actum fidei divinæ, hoc est, elicium ab habitu fidei infusæ, cuius motivum non sit Veracitas, nec infallibilitas Scientiæ Dei, sed Fidelitas & Omnipotentia Dei: immò vult defacto tales actus elici. Declaratur. Ponamus Deum Petro promittere v. g. fertilitatem huius anni: in hoc casu, si Petrus agnoscat in Deo perfectionem Fidelitatis & Omnipotentia, & locutionem Dei etiam agnoscat, potest elicere hunc actum: Annus fertilitatis est futurus, quia Deus summè fidelis (hoc est volens facta conformare dictis) & omnipotens hoc revelavit.

51. Quod autem hic actus non nitatur formaliter ipsâ Sapientiâ infallibili, aut Veracitate Dei, probatur. Esto enim, quod Petrus ambas has perfectiones etiam agnoscat (quamvis casus fingi posset, quo illas ignoraret, aut nihil de illis cogitaret, sed solum de fidelitate & omnipotentia) non tamen illæ movent ad illum assensum, nam, si per impossibile Deus non esset infallibilis, nec immunis à mendacio, dummodo tamen esset fidelis & omnipotens, adhuc adesset sufficiens & adequatum motivum, firmissimè credendi futuram fertilitatem, quia ad hanc credendam non requiritur, ut Deus nec falli nec fallere possit loquendo, sed solum, ut Deus non possit fallere in non conformando facta dictis: atqui non posset sic fallere; quod probatur. Imprimis, non posset fallere ex defectu Voluntatis: ponitur enim esse summè fidelis: nec etiam ex defectu potentia; ponitur enim Omnipotens. ergo ad illum actum elicendum hæc duæ solæ perfectiones movent: ergo non movet Scientia infallibilis & Veracitas.

52. Porro id quod Ripalda asserit de Promissione Dei, docet etiam cum proportionem de proposito Dei aliquid faciendi; nam tale propositum revelanti Deo potest credi actu fidei, qui moveatur à Veracitate Dei, & non à Scientia infallibili, sed à constantia Voluntatis & ab omnipotentia, & hoc quidem docet consequenter.

53. Docet Ripalda 2. Posse esse assensum fidei, qui moveatur ex sola Veracitate aut sola fidelitate Dei, se junctim ab omnibus alijs attributis divinis, scilicet: Assensum quo solum credimus existere in Deo Judicium aliquod internum particularis objecti, quia Deus revelavit se habere tale Judicium. Probat. Quia etiam si Deus esset fallibilis circa objectum illius Judicij, modò esset verax in dicendo, jam haberemus motivum sufficiens

ad credendum, existere in Deo tale Judicium, licet non haberemus sufficiens iudicium ad credendum, illud objectum sic se habere, prout Deus iudicat se habere. Eodem modo, si Deus revelaret, se habere voluntatem hoc vel illud faciendi, posset existens talis voluntatis credi vi solæ fidelitatis, quæ faceret, ut Deus conformaret facta dictis, hoc est, haberet talem voluntatem, etiam si nec esset circa alia objecta verax, nec Scientia infallibilis, nec Omnipotens. Hæc doctrina P. Ripalda.

54. Priusquam doctrinam P. Ripalda ponderemus, solvenda est vulgaris objectio, quæ probari solet, Veracitatem sub formali suo conceptu nunquam esse Motivum fidei. Deitas, quæ talis, est vltima ratio motiva fidei: ergo non veracitas. Probatur antecedens. Veracitas Deum cognoscitur nec asseritur à nobis, nisi propter Deitatem, ideo enim asserimus Deum esse summè veracem, quia est ens summè perfectum, vna ex perfectionibus divinis est Veracitas: ergo ratio asserendi Veracitatem est Deitas. n. Traseat antecedens, nego Consequent. Quando enim Doctores docent, Veracitatem esse speciale Motivum fidei, loquuntur imprimis de objecto motivo immediato; deinde loquuntur de illi attributo divino, quod fidem movet præ alijs: talis autem est Veracitas, & non Misericordia, Justitia &c. Nam si cognoscam confusè Deum esse ens infinitè perfectum, deinde verò non cognoscam explicitè nisi vnicam Veracitatem, hoc sufficit ad credendum Deo. E contra si solum Veracitatem non cognoscam explicitè, etiam cognoscam Misericordiam, Justitiam &c. non habeo sufficiens motivum ad credendum Deo loquenti: ergo Veracitas rectè assignatur pro motivo Fidei. Aliter respondet Suarez & Ordo, sed eos bene refellit Lugo. Nunc ad Ripaldam redeamus.

55. DICO I. Objecta à Deo promissa non credimus quin moveamur à Veracitate Dei in cognoscendo; seu quod idem est, quin moveamur à Scientia Dei infallibili. Est contra Ripaldam, sed ex mente carterorum, specialiter Oviedo. Contr. 2. p. 2. n. 29. & 30. & p. 3. Probatur. Etiam si enim aliquis iudicaret, Deum esse omnipotentem, hoc est, potentem facere, quod quid non implicat contradictionem; & præterea etiam iudicaret ex divina revelatione, Deum velle, quantum in se est, efficaciter facere id quod promittit, v. g. conferre visionem beatificam, tamen simul dubitaret de ejus infallibilitate in cognoscenda possibilitate rerum, non posset prestare firmissimum assensum, quod Deus esset daturus visionem beatificam: posset enim formidare, an Deus non fallatur circa possibilitatem visionis beatificæ, & ex erronea cognitione de possibilitate visionis, former decretum dandi visionem. Ratio à priori est, quia quando assentimur huic propositioni: *Quidquid Deus promittit, illud potest facere*: non assentimur sanè in alio sensu

sensu, quam isto. Quidquid Deus promittit, id non promittit, nisi sciat se posse facere, non promittitur, nisi sciret se posse facere, & ideo quidquid promittit potest facere. Qui enim hanc propositionem negaret, non posset aliam rationem neque dare, quam vnam ex istis duabus, nempe quod putet, vel Deum posse esse fallacem seu jabundum, promittendo quod scit se non posse facere, vel judicare aliqua se posse, quæ non potest facere: ergo contra, qui huic propositioni præbet assensum, debet judicare Deum nec posse esse fallacem, nec errare circa rei promissæ possibilitatem.

76. Ad hoc argumentum responderi posset ex P. Ripalda tribus modis. Primum, quod non pertineat ad Scientiam futurorum, cognoscere non implicantiæ seu possibilitatem rerum, quia hoc pertinet ad Scientiam simplicis intelligentiæ. Ergo non rectè colligitur esse necessaria Scientia futuritionis ad fidem promissionum, sicut colligitur esse necessaria ad fidem assertionum. Hæc tamen responsio nihil facit ad solvendum argumentum. Fateor quidem, Scientiam visionis rerum futurarum, non esse motivum credendi promissæ, sed contendo, quod Scientia simplicis intelligentiæ de rerum possibilitate, sit motivum credendi promissæ: ergo non sufficit sola fidelitas cum omnipotentia, prout contendit Ripalda.

77. Responderi posset 2. Ad omnipotentiam Dei non solum spectare, posse omnia quæ non involunt contradictionem, sed etiam omnia quæ Deus vult efficaciter facere. Sed contra. Vel hoc secundum, scilicet, *posse facere quæ vult facere*; aliquid superaddit huic quod est: *posse facere quidquid non repugnat*; vel nihil superaddit: si nihil superaddit, inaniter est responsio, quia præter verba nihil continet. si aliquid superaddit; ergo Deus potest velle facere aliquid quod repugnat: nam rebus non repugnantibus nihil potest superaddi, nisi aliquid repugnans.

78. Responderi posset 3. Requiritur quidem Scientiam Dei de possibilitate rerum, ut Deus eliciat decretum faciendi rem promissam, sed non requiritur, ut decretum jam existens connectatur cum objecto, seu cum futuritione rei promissæ, hoc enim habet per essentiam suam: & ideo solum decretum, seclusa etiam Scientia Dei, est sufficiens medium seu motivum credendi futura promissæ. Sed contra. Connexio quam habet Decretum Dei cum re promissæ, nobis non aliter innoscitur, nisi in quantum judicamus, Deum nihil cæco modo velle, sed velle ea solum, quæ scit se posse: adeoque hæc Scientia ex parte objecti, movet partialiter, ut credamus futura esse, quæ Deus vult & promittit. Et hinc patet responsio ad fundamentum P. Ripalda.

79. Obijcies tamen ulterius. Non ideo Deus potest aliquid facere, quia scit se posse, sed contra, ideo scit se posse, quia potest facere: ergo Scientia Dei non est motivum ad cognoscendam

potentiam talis objecti: ergo sufficit cognitio potentia & voluntatis faciendi. *Res.* Negando utramque consequentiam. Nam licet in se res ita se habeat, sicut ponit objectio in antecedente, in ordine tamen ad nos, & ad nostram assensionem firmissimam, quæ judicemus aliquid non involvere contradictionem, necesse est, ut supponamus in Deo Scientiam de possibilitate illius rei, quam Scientiam se habere revelat Deus hoc ipso quod revelet, se hoc vel illud velle facere. Quando autem naturali discursu judicamus aliquid non involvere contradictionem, non erit hoc iudicium regulariter tam firmum, quam firmum est assensus fidei, nixus revelatione Dei de scientia possibilitatis.

60. DICO 2. Fides promissorum nititur etiam Veracitate Dei in dicendo. Probatur. Deus non potest à nobis defacto cognosci fidelis esse, quin iudicetur esse fidelis per essentiam suam: nulla enim ratio suadet, Deum esse fidelem, quæ solum probet esse fidelem contingenter & mutabiliter, sicut est homo: ergo Deus nunquam potest aliquid promittere, quin tunc actu habeat voluntatem faciendi id quod promittit: si enim posset tunc habere voluntatem non faciendi quod promittit, posset utique in illa voluntate perseverare, & per consequens esse infidelis. Ergo quando assentimur Deum esse fidelem, assentimur simul, Deum esse veracem in dicendo, & per consequens, quando credimus aliquid futurum propter Dei fidelitatem, illud ipsum tunc credimus futurum propter Veracitatem. Probatur ultima illatio. Si enim judicamus Deum non posse aliquid promittere, quin actu tunc velit illud facere, hoc ipso jam asserimus, Deum non posse mentiri, revelando se aliquid facturum, quod tamen nolit facere: ergo jam iudicatur Deus verax saltem in hoc puncto, quod non possit dicere, se habere voluntatem aliquid faciendi, quando talem voluntatem non habet. Ulterius, nullam habemus rationem asserendi, Deum esse veracem in hoc puncto, quæ non probet universaliter, quod Deus nunquam possit mentiri: ergo à primo ad ultimum, nunquam potest nos in hoc statu movere fidelitas Dei, quin moveat etiam Veracitas.

61. DICO 3. Potest assignari aliquod objectum revelabile à Deo, ad quod directè & immediate credendum, non movet infallibilitas divinæ Scientiæ, prout est formaliter distincta à Veracitate in dicendo. Nempe, quando quis crederet directè, in Deo existere cognitionem talis vel talis objecti, v. g. peccati futuri Antichristi: Declaratur. Veracitas in cognoscendo, prout in præsentem accipitur, non est quæcunque infallibilitas cognitionis in ordine ad seipsam, prout affirmat existentiam sui, sed, prout est infallibilis in ordine ad objectum, saltem formaliter distinctum ab ipsa cognitione quæ affirmatur. Jam verò, omnis cognitio affirmat reflexè & infallibiliter, se existere, ita ut ne fingi quidem possit esse falsa:

falsa : fingeretur enim existere simul & non existere : ergo infallibilitas cognitionis in ordine ad existentiam sui, quam affirmat, non est formaliter distincta ab ipsa cognitione. Itaque ad credendum Deo, asserenti, se habere tale iudicium de peccato Antichristi, sufficit Veracitas in dicendo. Ratio est : quia Veracitas in dicendo, includit formaliter infallibilitatem cognitionis circa seipsam : est enim Veracitas in dicendo, voluntas conformandi verba menti loquentis : ergo est voluntas proferendi Verba non quomodocunque, sed proferendi verba tunc, quando adest talis mens & cognitio, qualem adest loquuntur verba.

CONTROVERSIA III.

Utrum Veracitati Dei assentiamur actu Fidei immediato vel mediato.

62. Sensus questionis est, utrum, quando credimus aliquod mysterium revelatum, v.g. Incarnationem Verbi propter Veracitatem Dei & revelationem ejusdem, utrum, inquam, ipsi Veracitati Dei tunc assentiamur per actum fidei, & an eidem Veracitati assentiamur etiam propter revelationem Dei, testificantis se esse veracem, vel potius, an assentiamur Veracitati Dei immediate, & tanquam ex terminis notæ.

Suppono autem ex veriore philosophia, quod omnis actus intellectualis attingat suum objectum formale & motivum, eique assentiat, & per consequens, cum motivum actus fidei sit Veracitas Dei, debet actus fidei attingere Veracitatem, eique assentiri. hoc supposito

63. DICO, nos assentiri veracitati Dei per actum fidei immediate, hoc est, non propter revelationem tanquam motivum. Contrarium videtur sentire Suarez *disp. 3. s. 6.* Probat. Si Veracitati Dei non assentimur immediate; ergo mediante revelatione: atqui hæc sola non sufficit, sed debet ex parte motivi accedere Veracitas : ergo si Veracitatem Dei credomediate, seu propter revelationem, credo etiam veracitatem propter veracitatem: ergo propter veracitatem immediate cognitam : vel de hac iterum redibit Argumentum, & dabitur processus in infinitum. omnis enim assensus mediat, resolvendus est in assensum immediatum circa motivum. Ergo fatendum est, Veracitatem aliunde quam per revelationem innotescere, esto possit etiam veracitas sub conceptu magis explicito aut amplo credimediate propter veracitatem, non ita explicitè & amplè jam aliunde cognitam, ut postea videbimus : hic enim solum contendimus, quod necesse sit, nos Veracitati aliquatenus immediate assentiri, & non propter revelationem.

64. Hinc rectè infert Card. de Lugo, quod si quis dubitaret de veritate hujus propositionis :

Deus est summè verax ; quod inquam talis non posset vllis miraculis ad fidem converti : quod quantumvis crederet, Deum per illa miracula, qui, dubitaret tamen, utrum non veller fuisse : quapropter deberet prius hunc errorem deducere, prout etiam advertit Altisiodorensis *lib. 3. Sententiarum. 3. c. 2. q. 1.*

Obijcies 1. Si nobis Veracitas Dei essetmediate nota, tunc etiam existentia Dei essetmediate nota, sed hoc est contra Theologos, communiter asserentes, existentiam Dei nobis non esse immediate & per se notam ex terminis innotescere ex creaturis : ergo nec Veracitas Dei potest esse nobis immediate nota. R. Negando sequelam. quando enim dicimus, Veracitatem Dei innotescere nobis immediate, hæc est independenter à revelatione tanquam à motivo, hoc non est intelligendum de Veracitate ut talis & absolute existente, sed conditionate : Si Deus existit, verax est ; seu ; De essentia Dei est, ut veraxem : in qua propositione non minus præceditur ab actuali existentia, quam quando dicimus, *Leo est animal.* Ulterius verò ipsi existentia absolute assentimur, quatenus immediate assentimur locutioni Dei quæ tali, hoc est, quatenusmediate ex apprehensione externorum signorum nobis credibile apparet, hoc miraculum, v.g. suscitationem Lazari in his circumstantiis factam, esse testificationem quandam supernaturalem, provenientem ab ente infinite perfecto, adeoque existente, prout infra magis declarabitur. Hæc autem jam apparet, quod existentia Dei innotescat ex creaturis, ut habentibus connexionem cum existentia Dei.

65. Obijcies 2. Ex nostra Conclusionè requiritur, actum fidei esse evidentem ; hoc autem est contra S. Paulum, dicentem, quod fides in argumentum rerum non apparentium. Sequitur probatur. Prima Veritas, prout à nobis naturalilumine, & independenter ab omni revelatione cognoscitur, non minus evidenter cognoscitur, quam alia divina attributa, ut omnipotentia etc. est enim evidens, quod Deus habeat omnem perfectionem, & evidens etiam est, Veracitatem esse perfectionem. Respondent Lugo & Ripallius, concedendo sequelam, & negando esse inconsoniens, admittere hujusmodi evidentiam in actu fidei. Claritatis gratiâ possumus distinguere obijctionem : sequitur fidem posse esse evidentem circa objectum formale inadæquatum, conceditur, circa objectum formale adæquatum, negatur.

66. Urgebis. Assensus fidei debet esse certior quocunque actu naturali evidenti, qui cognoscitur Veracitas Dei : ergo assensus mysterij revelati v.g. Incarnationis, non potest minorem evidentiam circa Veracitatem Dei, quia conclusio non potest esse certior, quam sit assensus circa motivum. Ad hæc replicam inferius respondetur, cum agatur de firmitate actus fidei, comparati cum firmitate actus evidenter metaphysici. Breviter nunc respondeo, Veracitatem posse cognosci

gnosci vel evidentia Metaphysica, quæ non suscipit magis & minus; & tunc nego quod actus fidei debeat habere majorem certitudinem, quam talis actus naturalis, quoad modum adharendi, quidquid sit de certitudine proveniente ex perfectione supernaturalitatis: Vel cognoscitur tantum evidentia physica, aut adhuc minore claritate, suscipiente magis & minus quoad firmitatem adhesionis, vtore proveniens formaliter ab imperio voluntatis, & tunc dico, quod ex eodem imperio voluntatis assentiamur tam firmiter Veracitati, vt sufficiat ad actum fidei eliciendum circa ipsum Mysterium revelatum.

67. Obijcies 3. Aliqui viri docti opinati sunt, Deum posse velle decipere, dicendo falsum: neque esse imperfectionem, aliquando posse dicere falsum: ergo non omni credenti est evidens, aut etiam summè probabile, Deum esse summè veracem. R. Illos viros doctos admisisse quidem, quod Deus possit dicere falsum, sed non in casu quo Deus obligat ad credendum firmissimè, prout facit revelando mysteria necessaria ad salutem, & quidem cum talibus motivis credibilitatis, qualia defacto existant in Ecclesia pro articulis fidei. Quod si quis existimasset, Deum etiam sic posse velle decipere, dicendum est, quod stante tali errore actuali, fuisset impossibile tali homini, elicere actum fidei firmissimum: nec etiam fuisset possibile agnoscere obligationem credendi firmissimè. Non enim potest Deus obligare ad impossibile: est autem impossibile credere firmissimè prudenter illum, qui dubitat de Veracitate loquentis.

68. Obijcies 4. Quidquid revelatur in Sacris litteris, illud potest credi propter revelationem, tanquam propter motivum: atqui Deum esse summè veracem, revelatur in SS. litteris: ergo potest credi propter revelationem divinam; & quidem tunc debet credi propter solam revelationem, & non propter Veracitatem, alioquin Veracitas esset motivum ad seipsam, ita vt simul & mediatè & immediatè illi assentiremur.

Ad hoc argumentum respondet Card. de Lugo n. 110. Veracitatem in isto casu credi propter se non eodem, sed diverso modo cognitam: alioquin, inquit, Syllogismus fidei esset in duobus solis terminis, nempe Veracitate & Revelatione, & conclusio esset eadem cum maiore præmissa, quæ omnia sunt absurda. Deinde addit, syllogismum, vt sit in tribus terminis, esse sic formandum. *Quidquid Deus dicit, est verum. Sed Deus dicit, quod quidquid Deus dicit, est verum: ergo verum est, quod quidquid Deus dicit, est verum.* vbi, illud *Verum*, quasi reflexè applicatum ad illud *Dictum Dei*, est alius terminus. non enim requiritur, vt tres termini sint realiter distincti, sed sufficit distinguere quoad modum concipiendi: quo pacto distinguitur in præsentibus *Verum reflexum*, à Veritate directà, cui applicatur in conclusione, cum dicitur: *Verum est, omne dictum Dei esse verum.*

& sic creditur Veracitas reflexa propter veracitatem directè cognitam.

69. Hac tamen responsio mihi nunquam placere potuit. Contra illam argumentor primò. Revelationes Dei non debent esse inutiles, sed conducere ad instructionem nostræ ignorantie, juxta illud Pauli, quod omnis Scriptura divinitus inspirata utilis sit ad docendum &c. atqui si revelatio de Veracitate Dei, aliud non docet, nec ad aliud servit, quam vt assentiamur veracitati reflexæ propter eandem veracitatem directè cognitam, nullam planè habet estimabilem utilitatem ad eruditionem populi fidelis, & ad Deum melius cognoscendum: ergo &c.

70. Argumentor 2. Si præmissæ ita formandæ sunt, vt formavit Lugo, sequitur nullum Mysterium fidei credi directè, sed semper reflexè, quod est contra omnium sensum: Sequelam ostendo exempli causâ in Mysterio Incarnationis: hoc mysterium, inquam, nunquam crederetur directè, dicendo, ergo *Verbum est incarnatum*: sed tantum & semper reflexè dicendo: *Ergo verum est Verbum esse Incarnatum.* Syllogismus enim erit ita construendus. *Quidquid Deus dicit, est verum. sed Deus dicit, Verbum esse incarnatum: ergo verum est, Verbum esse incarnatum.*

71. Confirmatur. Si enim ex illis præmissis posset inferri conclusio, quæ directè crederetur Mysterium, sequeretur, posset ex duabus præmissis affirmativis inferri conclusionem negativam, quod repugnat Regulis Logicæ. Probatur sequela in exemplo. *Quidquid Deus dicit, est verum; sed Deus dicit Adamum non obedivisse præcepto, Christum non fecisse peccatum, Beatissimam Virginem non cognovisse virum &c. ergo Adam non obedivit præcepto: Christus non peccavit: B. V. non cognovit virum.* hæc, inquam, Illationes non minus erunt legitime, quam illa esset, si directè inferretur: *Ergo Verbum est incarnatum.* Porro, dari actus fidei negativos, admittit ipse Lugo, disp. 8. n. 7. ergo vt tales legitime inferantur, debent præmissæ aliter formari quam formavit Lugo. Itaque

72. Quæres, quomodo præmissæ formandæ sint, vt Mysterium revelatum directè inferri possit in rigore Logico. R. Esse ponendas hoc modo. *Omne, quod Deus summè verax revelavit esse incarnatum, est incarnatum. Sed Verbum est aliquid, quod Deus summè verax revelavit esse incarnatum: ergo Verbum est incarnatum.* Pro Syllogismo negativo sic. *Nulla Persona, quam Deus summè verax revelavit non peccasse, peccavit: sed Christus est Persona, quam Deus summè verax revelavit non peccasse: ergo Christus non peccavit.*

Quando ergo communiter solent ita formari: *Deus est summè verax: sed Deus dicit, Verbum esse incarnatum: ergo Verbum est incarnatum.* clarum est non esse Syllogismum formalem, ad Regulas Logicas concinnatum, sed tamen æquivalentem & compendiosum.

73. Vt ergo ad objectionem respondeamus, & ostendamus, quâ ratione Veracitas Dei

sit à Deo directè & vtiliter revelata, ut vi illius revelationis possit vtiliter credi, non obstante quòd ille assensus debeat nisi Veracitate Dei aliunde cognita, Respondeo & dico, hoc in duplici casu contingere posse. Primum itaque posset alicui esse evidens, quòd Deus sit summe verax, quando loquitur de se, suisque attributis, etiam si non esset evidens, quòd circa alia non posset velle fallere. Ratio est, quia evidens est, quòd quicquid Deo non convenit, sit imperfectio, vel habens adjunctam imperfectionem: unde sequitur, quòd quicquid Deo tribueretur illi non conveniens, esset Deo tribuere imperfectionem: hoc autem est blasphemare, ubi non excusat ignorantia. Deus autem nec est capax ignorantiae, nec potest in seipsum esse blasphemus: ergo Deus nihil potest sibi tribuere, quòd ipsi non convenit. Ergo hoc sensu potest alicui esse evidens, quòd Deus sit verax, quin evidens sit, quòd non possit alijs rebus tribuere quòd illis non convenit, quia ratio allata hoc tam clarè non probat, cum fuerint viri docti & pii, qui aliter senserint. Hoc supposito patet, quòd Deus ut verax circa se, possit esse motivum credendi, eum esse veracem universaliter, si nempe hoc revelavit, & formabitur syllogismus hoc modo. Omne attributum, quòd Deus circa se summè verax sibi tribuit, convenit Deo: sed Deum esse universaliter veracem, est attributum quòd Deus circa se summè verax sibi tribuit revelando tribuit: ergo Deum esse universaliter veracem, convenit Deo.

Secundò dici potest, Veracitatem Dei posse esse objectum materiale fidei, & credi propter revelationem & propter Veracitatem, cum eadem prorsus latitudine sumptam, quā sumitur in conclusione, sed cum hoc discrimine, quòd in pramissa seu in motivo, sumatur & affirmetur solum conditionatè, si Deus existit: in conclusione verò ponatur; Deum esse veracem absolute, seu quòd idem est, Deum existere veracem, quia quatenus assentimur revelationi quòd sit locutio Dei, asserimus etiam, Deum existere, nemo enim loquitur qui non existat. Cum itaque in neutra pramissa fuerit absolute & formaliter affirmata existentia Dei veracis, poterit esse objectum materiale conclusionis.

CONTROVERSIA IV.

Vtrum Veracitas Dei præter Infalibilitatem in cognoscendo & dicendo, includat insuper hoc prædicatum: Non posse permittere hanc apparentiam credibilitatis, quin Deus loquatur.

74. Recentiores aliqui, secuti Cardinalem Palavicinum libel. de fide. n. 63, dixerunt, Veracitatem Dei adæquatè sumptam, & prout spe-

cificat virtutem Theologicam Fidei, non consistere adæquatè in his duobus: *Non posse loquari fallere, nec cognoscendo falli*, sed insuper includere aliud prædicatum & perfectionem divinam, quæ quidem non possit evidenter cognosci, sicut possumus duo præmemorata, sed quæ immediate terminis appareat summè credibilis, & est hoc prædicatum: *Deus non potest permittere tantam apparentiam credibilitatis, quantum habent homines obligati credere, & credentes fide divinâ, quin Deus loquatur.*

75. Fundamentum ita opinandi est hoc: Quicunque est infidelis & peccat non credendo, facit Deum mendacem, ut habetur 1. Jo. 1. & 2. sed hoc non esset verum, nisi Veracitas includeret illud prædicatum: ergo illud includit. Minor probatur. Plurimi, & fere omnes, qui non credunt, non sunt tam blasphemii, ut dicant Deum posse mentiri, aut posse in sua Scientia falli. sed ideo solum peccant, quia negant Deum per hæc signa & motiva credibilitatis loqui: qui hoc negando debent negare aliquod prædicatum Veracitatis Dei; nemo enim facit Deum mendacem, nisi qui negat ejus veracitatem: ergo ut omnis infidelis faciat Deum mendacem, debet Veracitas Dei includere hoc prædicatum: Deum non posse permittere tantam apparentiam motivorum credibilitatis, quin loquatur. Supponunt autem, (quòd & ego verum existimo) motiva credibilitatis esse ultimum complementum locutionis divinæ, prout ad nos directæ.

76. Ex hoc fundamento deducunt, quòd respectu simplicium, non possint esse eadem motiva credibilitatis pro articulo vero & falso æqualiter proposito à parochio, quia hæc possunt poni, quin Deus loquatur per illa, sed debent dari aliquod supernaturale discerniculum obiectivum pro articulo vero, quòd non apparet respectu pro articulo falso. Hujus discerniculi supra mentionem fecimus, & contra illud adhuc disputabimus. Nunc solum examinabimus, ut ad Veracitatem Dei pertineat, hoc prædicatum ab adversarijs asseritum, quicquid sit an debitis motiva credibilitatis habeant sibi identitatem hoc prædicatum. *Non posse existere per vltimam apparentiam, quin sint locutio Dei, aut connexa cum locutione Dei:* nam de hoc infra agemus.

Et ecce! dum hæc scribo, traditur mihi scriptum Romanum Professoris Hispani, ob doctrinæ claritatem & soliditatem jam passim celebratam, quo discerniculum acriter refutatur, & defenditur doctrina communis jam à me indicata. Hæc scriptum infra pro confirmatione dicendum producā. Nunc ad propositum,

77. DICO. Veracitas Dei prout est motivum formale fidei, non includit hanc perfectionem divinam: *Non posse permittere tantam apparentiam, quantum habent motiva credibilitatis quin Deus loquatur.* Probatur 1. Si hanc perfectionem includo-

reddere mendacem, vel omnino mutum. Ergo &c. Ex his omnibus apparet, ad Veracitatem Dei non pertinere hoc prædicatum. *Non posse permittere hanc apparentiam, quin Deus per illam loquatur.*

82. DICES. Sit ita: saltem pertinebit ad Veracitatem Dei hoc prædicatum: Deum non posse loqui, quin loquatur per talem apparentiam, quæ sit essentialiter locutio Dei. Sed moneo adversarios, ne huc confugiant. Nam etsi illi asserant veram esse hanc propositionem, facti tamen debent, eam non esse fidei divinæ credendam: adeo enim non est de fide, ut vix mereatur nomen opinionis, cum illi contradicant omnes Theologi, exceptis discerniculi patronis, qui sunt quàm paucissimi. Contradixit illi recentissimè Hispanus Theologus supra laudatus ex eadem Theologica cathedra, ex qua adversariorum propositio primò (quod sciam) prolata est. Contradixit, inquam, illi dum prolixè contendit ex recepta Theologorum doctrina (pro qua in specie citat Valentiam, Tannerum, Grandum, Lugonem, Conink, & ego duplo plures afferam inferius) posse paria motiva credibilitatis defacto dari, tam respectu articuli veri quàm falsi, & in priore casu sufficere, ut in executione ponatur actus fidei supernaturalis.

CONTROVERSIA V.

Quomodo Fides nostra nitatur Revelatione Dei: ubi ultima Fidei Resolutio declaratur.

83. **R**esolutio alicujus actus intentionalis aliud non est, quàm explanatio ultimi motivi seu objecti formalis, in quo ille actus ultimò sistit, ita ut illi immediatè, & propter se adhareat; estque illud quod interroganti, cur hoc vel illud affirmet, redditur ultimò pro ratione, ita ut non possit ulterius interrogatio institui. v.g. hujus argumenti Conclusio: *Omne rationale est risibile: omnis homo est rationalis: ergo omnis homo est risibilis.* hæc inquam conclusio dicitur resolvi in suas præmissas: quia interroganti, cur omnis homo sit risibilis, redditur ratio: quia est rationalis, & omne rationale est risibile. interroganti autem ulterius, cur omnis homo sit rationalis, non redditur alia ratio, quàm quòd hæc sit essentia hominis, & interroganti, cur omne rationale sit risibile, non redditur alia ratio, quàm, quòd risibilitas sit proprietas rationalitatis.

84. Quomodo autem Fides resolvatur in Veracitatem, dictum est supra. Major difficultas nascitur ex parte revelationis. Quando enim quis interrogatur, cur credat Incarnationem, non est satis, si respondeat: *quia Deus verax est:* si enim Deus Incarnationem nunquam testatus esset, non possemus ab ejus Veracitate magis moveri ad affirmandam Incarnationem, quàm ad af-

firmandum, sydera esse paria. Est ergo in responsione addendum: *Quia Deus dixit.* Hæc autem oritur difficultas. Quando enim dicitur: *Quia Deus revelavit:* vel loqueris de aliquatione divina præsentè, quæ tibi immediatè Deo, & non apparet, quænam illa sit, vel loqueris de revelatione aliqua præterita, facta autem Moysi, Prophetis, Apostolis &c. atqui hæc non est immediatè manifestata, aut ex veritate nota: ergo non potes illi immediatè assensum ergo necesse est ut illi assentiaris propter aliquod medium. quaritur ergo iterum, vel hoc medium alia quædam locutio divina, & de illa redit totum argumentum: vel est aliquid aliud: & sic non resolvitur fides in locutionem divinam, sed in aliquid aliud, quod est absurdum.

85. Declaratur difficultas amplius. Etenim si Gentilis clarè & rectè apprehendat, quid sit Veracitas, quid locutio Dei, item quid sit Incarnatio, horum tamen objectorum apprehensio nunquam determinabitur aut inclinabitur ad ferendum Verbum esse incarnatum, nisi appareat aliquid aliud, cum quo appareat esse connexa revelatio Incarnationis: ergo assensus revelationis videtur ulterius resolvendus in aliquid aliud. Sed ut enim, cum quaeritur à nobis, cur credamus Verbum esse incarnatum, non respondemus, hoc nobis esse ex terminis notum, sed quia Deus summè verax revelavit: ita si quaeratur à nobis ulterius: unde moveamur ad credendum, quod Deus hoc aliquando revelaverit, debemus propter ulteriorem rationem reddere, cum nobis revelatio Dei æquè parum immediatè innoteat, atque ipsum mysterium Incarnationis. Porro non apparet aliud, quàm v.g. propositio Theologica, quæ nobis innotescit per Pastores & Doctores, & alia testimonia: atqui hæc omnia sunt humana, & in quantum sunt humana, sunt fallibilia, fides autem debet nisi auctoritate infallibili; neque etiam esset fides divina, hoc est credens Deo, sed humana, quæ tandem ultimò credemus hominì. ergo neque in hæc resolvitur prædicta Theologica.

86. Quod si dicas, Ecclesiam esse infallibilem, vrgetur: quia de hac infallibilitate, cum sit articulus fidei, sicut est Incarnatio, redditur argumentum: neque enim ea constat immutabiliter ex terminis. Deinde Ecclesia non loquitur regulariter suis fidelibus nisi per Pastores & Doctores, qui tamen non habent donum infallibilitatis: neque promissam assistentiam Spiritus Sancti, sicut habuerunt Apostoli. Et hæc est difficultas prædictæ Controversiæ, in qua nunc aliorum opinioniones referemus.

87. Sectariorum quidem, præsertim Libertinorū & Schwenckfeldianorum error fuit, idcirco nostram tandem resolvi in Spiritum privatum, hoc est in inspirationem seu locutionem quædam privatam, & internam, quæ Deus hominì interiori manifestat, quis sit sensus hujus vel illius loci S. Scripturæ.

88. Contra hunc errorem pugnant nostri Controversistae, dum agunt de Iudice Controversiarum. Pro ratione nostri instituti rejicitur 1. ab experientia: Nos enim talem superhumanam locutionem in nobis non experimur: deberemus autem experiri, quia adversarii volunt, nos non credendo, prout illi credunt, peccare: ergo ideo peccamus, quia Deo interius loquenti non credimus: ergo deberemus hanc locutionem reflexè cognoscere & experiri, quod Deus nobis loquatur. 2. Quia ista interna locutio Dei ab adversariis conficta, facit Deum mendacem: nam illi faciunt, hanc inspirationem sibi factam etiam pro contradictorijs, quatenus sæpè suos articulos fidei mutantur. 3. Quia cum fides sit ex auditu, ad Rom. 10. Non est expectanda hæc revelatio privata, sed nascitur obligatio credendi, quando publicè auctoritate sufficienter proponitur, quod credendum est. Verùm hodierni etiam ab hoc articulo suo multum recedunt, ut videre est in Amefio. Relictis ergo his erroribus, sententias Catholicorum aggrediamur.

§. I.

Rejicitur Sententia resolvens Fidem in Lumen internum Fidei.

89. Prima Sententia solet referri eorum, qui videntur docere, Fidem nostram ultimò resolvendam esse in Lumen internum Fidei. Ita videtur sentire Bannez, Aragonius, Canus, quos refert & sequitur Granadus *Tr. 1. disp. 5. §. 5. & seqq.* Verùm hi AA. si rectè intelligantur, non loquuntur de resolutione fidei in suum motivum formale Quod, sed in causam efficientem (ut in terminis se & S. Thomam explicat Aragonius) vel in rationem formalem Quà applicatur ipsum motivum formale Quod. Et quia de hac resolutione non est questio, ideo difficultatem non solvunt. Quod autem in priore sensu loquantur, patebit ex eorum fundamentis & objectionibus.

90. DICO 1. Videtur esse innegabile, quod Deus hominibus revelaverit aliqua per immersionem alicujus illustrationis miraculosæ, quæ reflexè & experimentaliter cognita fuit motivum aliquid credendi, & habuerit rationem divinæ locutionis. Declaratur in exemplis. Quando S. Petrus Act. 10. in mentis excessu per lintei descensionem & cetera ibi narrata, fuit edoctus, Gentēs ad Evangelium admittendas esse (idem dico de innumeris alijs ejusmodi raptibus & visionibus objectorum à parte rei non existentium, sed miraculosè apparentium acsi existerent, quibus plena est Apocalypsis) hujusmodi visio postmodum reflexè cognita poterat deprehendi, quod hic & nunc non potuerit naturali motu & viâ excitari, sed vel à Deo, vel à demone. accedente deinde examine per Regulas quas tradunt Ascetæ pro discernendis spiritibus, fiebat prudenter credibile, quod non à demone, sed à Deo sit immissa, & quidem in eum finem, ut cognosce-

retur tale objectum revelatum. quo casu cognitio reflexa & experimentalis supra illam illustrationem miraculosè immisissam, fundat Judicium de credibilitate objecti, dictans, dignum esse creditu, Deum nunc mihi loqui, ipsa autem illa illustratio habet rationem locutionis passivæ: & ideo rectè potest in tali casu actus fidei resolvi in talem illustrationem, prout subit rationem locutionis, & objecti reflexè cogniti. Quantum autem hæc illustratio differat ab illustratione discerniculari, quam aliqui RR. attribuunt de via ordinaria rusticis, nempe, toto cælo, patebit ex dicendis suo loco, quando talis illustrationis implicantiā probabo.

91. DICO 2. Loquendo de fide prout elicitur de via ordinaria, resolutio fidei non potest fieri in ejusmodi illustrationem. Probabitur Conclusio ex dicendis de motivis credibilitatis universalibus. Nunc breviter Probatur. In illud debet fieri resolutio fidei, quod ultimò reddimus pro ratione, quare credamus v. g. Mysterium Incarnationis. atqui pro ratione ultima non reddimus aliquam illustrationem similem illis, de quibus in priore Concl. locuti sumus. Ergo &c.

92. Objic. 1. Ex Epist. 1. Jo. c. 5. Qui credit in Filium Dei, habet Testimonium Dei in se. 2. Testimonium Dei esse locutionem Dei, quam dicimur habere in nobis objectivè, non subjectivè. sicut dicimur habere in nobis secreta quæ alius nobis communicavit.

Objic. 2. Fides resolvenda est in illud, à quo determinatur intellectus ad eliciendum potius assensum supernaturalem quàm naturalem: atqui hoc non est veracitas Dei aut Revelatio, nam hæc etiam per actum naturalem attingi possunt. sed determinatio provenit ab illustratione supernaturali: ergo fides resolvenda est in illustrationem supernaturalem. 2. Dist. majorem. Si loquamur de Resolutione Fidei in causam efficientem, concedo. si loquamur de resolutione in causam motivam ex parte objecti, nego. & distingo minorem. Illustratio est talis causa determinativa in genere applicationis & principij effectivi, concedo minorem, in genere causæ objectivæ & motivæ, nego minorem: & eodem modo distingo consequens. Ergo fides est resolvenda in illustrationem supernaturalem, loquendo de resolutione in causam efficientem, concedo consequ. loquendo de resolutione in motivum formale, nego Conseq.

§. II.

Rejicitur Sententia resolvens Fidem in Revelationem Dei tanquam in meram conditionem.

93. Plurimum sententia est, Locutionem Dei habere se respectu actus fidei tanquam meram conditionem, & solam Veracitatem esse motivum adæquatum.

DICO,

DICO, Revelationem Dei, quæ ultimò reddit aliquod objectum credibile, esse parziale motivum formale. Probatur 1. Ex SS. Litteris, in quibus semper fides reducitur ad Verbum Dei, ejusdemque reificationem, & non aliter reducitur ad auctoritatem Dei, quàm ad ipsam loquelam Dei, hoc est, pariter ad utrumque. Confirmatur. Nam S. Scriptura loquitur semper de Verbo Dei tanquam de causa & virtute causativa fidei, quo modo nunquam loquimur de conditionibus applicativis virtutis v.g. Sermo Dei dicitur esse infallibilis, certus, hoc est, certificans, firmus &c. nemo autem dicit quòd applicatio ignis calefaciat &c.

94. Probatur 2. Illud tenet se ex parte motivi respectu Fidei, per quod in ordine ad nos, & ad impetrandum assensum fidei quæ talem, connectitur prima Veritas cum objecto: atqui hoc facit revelatio. Ergo &c. Major patet. Nam quando vni assentimur propter aliud, assentimur propter connexionem cum illo: ergo id per quod habetur formaliter talis connexio, habet rationem motivi formalis. Minor verò probatur. Nam licet Scientia Dei habeat quoad se connexionem cum objecto, hæc tamen connexio non apparet nobis immediatè, alioquin Deo tacente sciremus omnia quæ scit Deus: ergo debet aliquid aliud supervenire, quod nobis immediatè innotescat, & quod habeat connexionem cum Scientia Dei de tali determinato objecto. & hoc non est aliud quàm locutio Dei: ergo per hanc connectitur quoad nos Veritas & Scientia Dei cum tali determinato objecto: ergo habet rationem motivi.

95. Probatur 3. Actus fidei est ad minimum discursus virtualis, ut communiter docetur. ergo illud omne est motivum fidei, quod haberet pro motivo formali Syllogismus formalis, in quem ille virtualis resolveretur: atqui Syllogismus formalis haberet pro motivo formali partiali revelationem Dei: ergo eandem habet etiam actus fidei. Minor patet ex suprà dictis, ubi ostensum est, quòd medius terminus sit: *Dictum à Deo veraci.* v.g. Omne quod Deus verax dixit esse incarnatum, est incarnatum: Sed Verbum est, quod Deus dixit esse incarnatum: ergo Verbum est incarnatum. Vbi apparet, quòd non minus revelatio quàm Veritas constituat conceptum objectivum medij termini.

96. Objicies 1. Si fides haberet pro motivo partiali aliquid creatum, nempe revelationem passivam seu externam, sequeretur eam non esse virtutem Theologicam, sed tantum virtutem moralem: consequens dici non potest. Sequela probatur. Quia Virtus Theologica differt à morali per hoc, quòd ipsius motivum sit aliqua perfectio divina, & increata. g. Negando sequela. Disparitas est, quòd Virtus Theologica habeat saltem parziale motivum increatum, non item vlla Virtus moralis, quæ semper pro motivo formali habet aliquam honestatem objectivam

creatam. Simili modo differunt inter se effectus Naturalis & Supernaturalis, quòd Naturalis potest habere principium adæquatum naturale, Supernaturalis verò habeat saltem principium inæquatum supernaturale.

97. Objic. 2. Quidquid est indifferens ad falsitatem, & veritatem, non potest esse motivum fidei divina: sed locutio externa est indifferens ad veritatem & falsitatem: ergo &c. g. Distinguen- do majorem; Non potest esse motivum adæquatum, concedo: inadaquatam, nego. sufficit enim, quòd, quando conjungitur cum aliquo motivo partiali, nempe cum veracitate, tanquam effectus cum causa, non sit indifferens ad veritatem & falsitatem. Simili modo, id quod est indifferens ad pulchrum vel turpe, non potest esse motivum adæquatum complacentiæ, bene tamen motivum inadaquatam, quia talis tunc v.g. conjuncta cum tali naso, est objectum complacentiæ, si conjungeretur cum alio naso, haberet objectum displicentiæ.

98. Objicies 3. Visio Beata succedit fidei: ergo utriusque objectum formale est idem: atqui Visionis Beate objectum formale est ipse Deus, & nihil aliud: ergo & fidei. g. Negando consequentiam & paritatem. Nam primò, Visio Dei videt Deum intuitivè, & in Deo videt connexionem cum rebus creatis, quæ connexio non apparet nobis inter Veracitatem Dei & objecta quæ Deus scit, nisi accedat revelatio. Secundò, Visio beatifica est simpliciter necessaria, & metaphysicè evidens, fides autem est libera & obscura: ergo debet illi obscurè apparere connexio inter motivum formale & objectum materiale: hæc autem obscuritas non habetur à Veracitate obscurè cognitâ, nam hanc plurimè evidenter cognoscimus: ergo debet aliud de provenire, nempe à locutione, quatenus nimirum nobis non est evidens, hæc signa externa hic & nunc habere connexionem cum locutione Dei. Hinc ergo potius confirmatur Conclusio: quia illud à quo fides significatur in ratione libertatis & obscuritatis, debet pertinere ad motivum formale: atqui hoc non est aliud quàm locutio Dei: ergo &c.

§. III.

Rejicitur sententia resolvens Fidem in revelationem præteritam.

99. Celebris antehac erat sententia, Fidem nostram resolvi in Veracitatem & Revelationem præteritam Dei, ita quidem ut ipsi revelationi præteritæ quæ facta est Prophetis, Apostolis &c. non aliter ac ipsi Veritati Dei assentimur immediatè propter se, sed obscurè. Vnde licet intellectus non habeat aliam rationem formalem assentiendi ipsi revelationi, quòd extrinsecum & sit locutio Dei, habet tamen voluntas sua motiva credibilitatis sibi proposita, propter quæ præcedenter imperat assensum immediatum ipsius revelationis, ac proinde illa motiva credibilitatis,

v.g. propositio Ecclesiae habentis tales notas verae & infallibilis Ecclesiae, non sunt ratio formalis motiva ipsius fidei; sunt tamen conditio applicans ipsam revelationem praeteritam tanquam motivum; sicut propositio Magistri non est ratio formalis assentiendi conclusioni Mathematicae, est tamen conditio applicans illa motiva, propter quae discipulus assentitur conclusioni. Aliud exemplum adhibent in colore, qui quidem videtur immediate, sed non nisi interveniente illuminatione, quae tamen non est motivum, sed solummodo conditio sine qua non videretur color quantumvis praesens. Alia duo exempla addit P. Michael d'Elisalda. Voluntas non potest ferri nisi in Bonum propositum, & apparens nobis, in ipsam tamen apparentiam non fertur, nec tangit illam, sed est mera conditio. item quando mihi aliquis ignorantissimus persuadet, hunc librum esse S. Augustini (quod aliunde scire poterat) si ego deinde legam aliquid assertum à S. Augustino in illo libro, & illud credam, non credo propter auctoritatem illius ignorantis, sed propter auctoritatem DD. ante hac, totam praesentem difficultatem expediri. Verum, rem aliter se habere detexit Lugo, & post illum Perez, Pallavicinus, Esparza, alij, cum quibus

100. DICO, hanc fidei resolutionem non sufficere, sed omnino fatendum esse, quod assensus fidei attingat aliquid tanquam motivum praeter revelationem praeteritam, non immediate factam credenti, sed alteri v.g. Prophetar. Proponitur Conclusio primo, ad hominem contra adversarios, qui in hoc puncto non tenent doctrinae consequentiam. Fatentur, inquam, illi, ipsum mysterium revelatum, v.g. Trinitatem aut Incarnationem, non posse à nobis vlllo modo immediate credi in se, praeciso omni motivo alio, sed debere simul attingi aliquid tanquam motivum, nempe auctoritatem Dei revelantis, & hoc ideo, quia Trinitas aut Incarnatio non apparet ex terminis & immediate in se affirmabilis, nec ut habens vllam vim inclinandi ad assensum, quantumvis bene penetrarentur termini. quo supposito sic argumentor. Tota hac ratio cogens ad assignandum aliquod distinctum motivum credendi mysterium Trinitatis, probat etiam esse necessarium motivum distinctum ad credendam revelationem praeteritam alteri factam: ergo non possum illi revelationi praebere assensum immediate ex terminorum apprehensione, sed id debet fieri propter aliud motivum immediate apparens, ut habens connexionem cum revelatione praeterita. Antecedens patet: tam enim est remota à mea intelligentia revelatio illa praeterita, alteri facta, quam ipsum mysterium: & sicut homini educato in sylvis non sit credibile mysterium Incarnationis praecise per apprehensionem terminorum horum: Incarnatio, Verbum, Existencia, ita nec sit credibilis illa praeterita revela-

tio praecise per apprehensionem huius objecti & terminorum: *Revelatio facta Prophetis.*

101. Respondere conatur P. Michael d'Elisalde ad hanc ingentem (ut ipse fatetur) difficultatem, assignando disparitatem inter Mysterium, & revelationem praeteritam. Incarnatio tametsi habeat in se Veritatem in essendo, non habet tamen in se veritatem in dicendo. Nobis autem in via non apparet immediate veritas in essendo: ergo non possumus illi immediate assentiri. At verò Sermo Dei non tantum habet in se Veritatem in essendo, sed etiam Veritatem in dicendo; hoc est, sermo Dei non potest esse falsus, & hoc nobis immediate etiam in via innotescit: ergo possumus illi immediate assentiri.

102. Hac tamen responsio non solvit, sed eludit argumentum, confusione eorum quae sunt distinguenda. Aliud est: Sermonem Dei, qui verè est sermo Dei, hoc est à Deo ad nos directus, non posse esse falsum si existat: & aliud, hanc vocem ab hoc homine, vel ab hoc Angelo prolatam, esse sermonem Dei, hoc est, esse sermonem à Deo ad nos directum: Vel brevius: aliud est, sermonem Dei si existat, esse verum; & aliud: defacto existere sermonem Dei, quòd Verbum sit incarnatum. Illud prius est evidens, & reipsa aliud non est, quàm Deum esse veracem, posterius est obscurum. ad credendum autem mysterium Incarnationis non sufficit, mihi innotescere Deum esse veracem, & si existat ejus sermo, dicens Verbum esse incarnatum, illum esse verum, sed insuper requiritur ut possumus judicare, & defacto judicem, existere talem sermonem Dei: & quia hoc solum est obscurum, debet hoc à fide judicari, alioquin fides ex nullo capite esset obscura, nec assentiretur Incarnationi absolute, sed tantum conditionate: *Si existat Sermo Dei hoc dicens.* Jam verò, cum sermo Angelorum v.g. factus ad Pastores Bethleemiticos, nobis non sit immediate factus, sicut pastoribus, tam est impossibile, nos illius existentiam immediate credere, quàm ipsam Incarnationem. Est ergo tantum materialis differentia inter hac, & sicut ad posterius, ita ad prius opus est motivo distincto.

Videamus nunc, quid probent exempla ab adversariis allata ad declarandam suam sententiam. Dico, ea vel non facere ad propositum, vel facere pro nobis.

103. Imprimis propositio Magistri quantumvis mendacis & nullius fidei, facta discipulo, est conditio applicans motiva conclusionis, quia illius beneficio excitantur in discipulo species intellectuales, repraesentativae objecti formalis, seu illius ipsius motivi, quo ipse Magister movetur ad assensum, & ideo illud motivum jam antè aliquo modo praexistit in semine suo in intellectu: deinde beneficio specierum excitatarum, generatur apprehensio sua ipsa primorum principiorum, quae ex terminis nota sunt: v.g.

V v

à puncto

à puncto ad punctum potest duci linea: quævis linea potest dividi in duas partes æquales &c. unde auditis huiusmodi propositionibus, à quocunque, ptytaco vel alino etiam prolatis, posset ingeniosus auditor venire in notitiam Conclusionis mathematicæ. Non ita se res habet in casu nostro: nam etiam si mihi homo mendax & nullius fidei, velamens, diceret aut scriberet hæc verba: *Verbum est incarnatum*: tam parum excitabit in me species & apprehensionem suavisimam illius mysterij, quam si mihi diceret, me futurum Papam.

Æquè abs re est alterum exemplum, de luce & colore. Nam licet nostra potentia Visiva sit ejus naturæ, ut objectum videre non possit, nisi simul videat lucem in objecto terminatam, ideo tamen lux non est ratio motiva ad Visionem coloris, quia Visio non est cognitio unius in alio, aut ex alio, sed causatur immediatè à colore, transmissis proprijs speciebus, quæ licet sine speciebus lucis non possint causare Visionem, concurrentibus tamen speciebus coloris, causatur Visio lucis & coloris. Pari modo, quando quis audit ab alio, extitisse aliquando revelationem Incarnationis, non potest apprehendere revelationem, quin simul apprehendat vocem hoc dicentis, & in hoc est paritas aliqua cum Visione coloris & lucis, quæ est mera simplex apprehensio. ceterum aliud est apprehendere objectum quomodocunque, & aliud apprehendere apprehensione suavisimâ, hoc est, ostendente aliquam probabilitatem in objecto. Non enim omne quod apprehenditur, hoc ipso apparet probabile, alioquin nihil esset improbabile. Sicut ergo apprehensio Incarnationis non ostendit probabilitatem ipsius Incarnationis, ita apprehensio revelationis præteritæ, non ostendit hoc ipso probabilitatem illius.

104. Tertium exemplum nihil declarat. Quando dicitur, quod voluntas non tendat in ipsam apparentiam objecti; hoc solum verum est, intelligendo per apparentiam ipsam cognitionem objecti, & potest dici apparentia formalis ut Quo, quam utique volitio non attingit: sicut quando assentimur alicui objecto, quod per apprehensionem suavisimam ostenditur probabile, non attingimus reflexè & ut quod, ipsam apprehensionem: hæc sunt verissima, sed nihil ad nostrum propositum: quia hinc nullo modo ostenditur, ut tamen deberet ostendi, quod revelatio præterita possit mihi immediatè reddi affirmabilis, quo modo non potest immediatè reddi affirmabile ipsum Mysterium revelatum; neutrius enim apprehensio sufficit, quia non sunt objecta, quæ ex terminis bene penetratis redduntur & apparent probabilia, cujusmodi est hoc objectum: *Mater per se loquendo diligit filium: cuius in sua arte perito potius credendum est, quam minus perito.* &c.

105. Quartum exemplum facit pro nostra Conclusionem. Nam in casu posito ita credo S. Augustino, ut tamen hæc fides denique nitatur fide quâ credo asserenti, hunc librum esse S. Au-

gustini, & illius hoc dicentis auctoritas est motivum ultimum, & mensura totius assensûs; quia hunc librum esse S. Augustini mihi immediatè notum, sed innotescit per auctoritatem id asserentis: ergo pari modo, revelatio præterita mihi reddatur credibilis, deinde in alio innotescere, quod habebit rationem motivam & mensuram mei assensûs.

106. P. Arriaga disp. 3. de fide à n. 47. natur paulò aliter satisfacere præsentis difficultati. Conatur, inquam, ostendere, quomodo ad credendam immediatè revelationem præteritam, non requiratur aliud motivum, in quod tendat assensus fidei, quo credo revelationem extitisse, sed quod sufficiat propositio Ecclesiæ vel parolæ, quæ habeat solum rationem conditionis applicantis. Si enim esset aliqua necessitas dicendi, quod propositio Ecclesiæ de existentia revelationis præteritæ haberet rationem motivam hoc ideo esset, quia haberet se instar præmissarum respectu Conclusionis: sed hoc est falsum. Nam objectum præmissarum est formaliter diversum ab objecto Conclusionis: objectum autem propositionis Ecclesiæ ne quidem formaliter est diversum ab objecto ipsius assensûs fidei, quo credo extitisse huiusmodi revelationem: nam propositio Ecclesiæ hoc ipsum formaliter dicit: *Existit revelatio Incarnationis.*

107. Sed Contra. Si hæc responsio esset, statim posset pari facilitate dici, quod ipsum etiam Mysterium possit immediatè & sine omni motivo credi, adeoque neque revelationem præteritam habere rationem motivi. Nam objectum illius revelationis præteritæ est formalissimè illud ipsum, quod est objectum actûs fidei, nimirum, *Datur Incarnatio.* Hinc apparet responsionis fallacia: Confunditur enim objectum propositionis Ecclesiæ, cum ipsa propositione Ecclesiæ. Concedimus ergo, quod objectum propositionis Ecclesiæ non sit motivum ad credendum id, quod proponit Ecclesia credendum; hæc enim sunt formalissimè idem; sed contentimus, quod vel ipsa propositio Ecclesiæ, vel aliquid aliud, quicquid illud sit, debeat habere rationem motivi ad credendum, quod extitit revelatio præterita: quia cum revelatio præterita immediatè & in se non appareat, debet apparere in aliquo alio secum connexo, & hoc habebit rationem motivi, ad credendum extitisse revelationem, vel saltem constituet objectum admodum assensûs immediati, quo iudicemus de connexionem illius cum revelatione præterita: neque enim contendo, debere esse actum formaliter illativum.

§. IV.

Refertur Sententia resolvens Fidem in Auctoritatem Ecclesiae, ut est Auctoritas merè Humana.

108. Celebris etiam fuit sententia, resolvens fidem in Auctoritatem Ecclesiae, propter quam credimus mysterium Incarnationis fuisse aliquando revelatum à Deo. Hac igitur auctoritas Ecclesiae, dicunt, est quidem motivum propter quod credimus Deum revelasse Incarnationem, sed non est illa auctoritas cui credimus Incarnationem, hanc enim vnicè credimus Deo revelanti. Sicut, si mihi Petrus discipulus diceret, se legisse in S. Thoma talem sententiam, ego quidem crederem illi, quòd in S. Thoma talis sententia exstet, sed non propterea crederem Petro, quòd talis sententia sit vera, sed si crederem, propter auctoritatem S. Thomae crederem.

109. Hanc sententiam Card. de Lugo firmat auctoritate, & satisfacit objectionibus omnibus quibus communiter impugnabatur. Pro ea citat Scotum, Durandum, Gabrielem, Okamum, Medinam, Bannez, atque aliquos testari, Gabrielem Vasquez multum in hanc sententiam incluisse: deinde putat etiam illi favere P. Conink. Ipse verò Lugo impugnatur hanc sententiam adeo breviter & frigide, ut legenti nullum dubium relinquit, quòd nisi ipse Lugo faciliorem viam invenisset, hanc sententiam omnibus alijs praeferens.

110. Imprimis ait, illam sententiam sibi non esse tenendam, eò quòd sit contra communem sensum Theologorum; praesertim Recentiorum. Sed hoc nihil urget. primò, quia sufficeret, quòd multis gravibus antiquis placuisset, & nullo insolubili argumento premeretur, quòd utrumque fateatur Lugo. deinde dicerent adversarii, eam immeritò displicere Recentioribus, cum eam nec efficaciter impugnent, nec afferant meliorem. Adde, non deesse RR. qui eam tueantur.

Deinde objicit Lugo, quòd in hac sententia Fides nostra non sit adaequatè divina, sed partialiter Humana. Ad hoc tamen ipse Lugo jam respondit n. 61. nostram fidem esse quidem Humanam, quatenus assentimur ipsi revelationi, esse tamen adaequatè divinam, quatenus assentimur Mysterio. Declarat hoc Lugo exemplo. Si Nuntius dicat, Regem promittere suum adventum, credimus quidem nuntio, Regem promississe adventum, ipsum autem adventum futurum non credimus nuntio, sed credimus Regi promittenti: & sic est fides regia, seu regi exhibita. Idem exemplum est quòd supra attulimus de libro S. Augustini, aut sententia S. Thomae. Existimat insuper Lugo, & fuscè probat à n. 58. nec Scripturam nec PP. plus exigere.

111. Ego hanc sententiam non aliter rejicio, quàm hoc modo. Si potest ostendi, & suf-

ficienter probari, ea omnia, per quae nobis revelatio praeterita innotescit, & applicatur credibilis, esse constitutiva locutionis divinae, & complementa illius, non est dicendum, fidem saltem partialiter resolveri in aliquid merè humanum: jam enim illa omnia erunt quoad modum divina. sed possumus hoc facere. Ergo. Majorem nemo adversariorum negaverit. Minorem probabimus §. sequente. & mihi vix dubium est, quin Auctores hujus sententiae reipsa aliud dicere noluerint, defecerintque solum in sufficiente explicatione.

§. V.

Verior Sententia circa Resolutionem Fidei.

112. Eminētissimus Card. de Lugo, in explicanda resolutione fidei, supra ceteros emineat, ut mihi videtur; quem deinde quoad principale punctum secuti sunt Recentiores, P. Ant. Perez, Pallavic. Esparza. Dixi, quoad principale punctum. Nam in quo differunt à Card. de Lugo, non concernit Resolutionem fidei formaliter loquendo, sed est mera differentia materialis, & pertinet ad explicationem firmitatis fidei in rusticis & pueris, à qua difficultate nunc abstrahendum est, ne quaestio per se satis intricata, magis implicetur.

113. DICO itaque Fidem nostram vltimò resolveri in revelationem Dei, vel immediatam vel mediatam, sed immediatè creditam: quae mediata revelatio consistit in illis motivis credibilitatis, quae alij DD. haecenus dixerunt esse meas condiciones. Quapropter nostra sententia est, motiva credibilitatis non habere meram rationem Auctoritatis Humanae, sed esse reverà reificationem & locutionem divinam, vel, ut jam alij loquuntur, complementum locutionis divinae praeterita, prout ad nos & ad singulos in particulari directè ac derivatè. Quod ut rectè intelligatur, & ut rem explicem eo modo, quo ego eam concipio,

114. Sciendum est primò. Deum quidem non loqui communiter singulis hominibus immediatè, eo modo quo olim locutus est Prophetis, & Christus Apostolis, formando voces aut alia signa corporea aut incorporea, indicativa sui conceptus, sed de via ordinaria uti quibusdam Instrumentis organicis & rationalibus, hoc est, hominibus ad hoc deputatis, per quos derivat ad nos, nobisque quasi promulgat revelationem prius immediatè factam ab ipso Deo: & hujusmodi derivationem dicimus esse locutionem Dei mediatam, adeoque ejusdem auctoritatis cujus est locutio immediata. Dicitur autem locutio mediata in duplici sensu. Primus est, quia haec locutio non manifestat ipsum mysterium revelatum, v. g. Incarnationem immediatè, sed mediante revelatione praeterita & immediatè, quia est quaedam revelatio quasi reflexa, hoc est, revelatio revelationis factae. Secundus sensus est, quia

non est nobis facta immediatè à Deo, sed mediante organo rationali, & præterea supponit aliam revelationem alteri factam, & respectu illius adæquatè sufficientem ad credendum, cum tamen respectu nostri non sit adæquatè sufficiens ad credendum, sed opus habeat vltiore complemento, seu derivatione, quâ ad nos vsque propagetur, vt magis deinceps exponemus.

115. Observandum est 2. à nemine negari posse, quod Deus aliquibus per huiusmodi revelationem mediatam fuerit aliquando locutus. Nam doctrina immediatè ab Apostolis prolata, & miraculis confirmata, hodieque dicitur & est Verbum Dei, quod ipse Apostolus dixit. 1. ad Thessalonic. 2. his verbis. *Quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditis Dei* (id est prædicationis de Deo) *accepistis illud non vt verbum hominum* (hoc est, proprio quasi nomine prolatum) *sed, sicut est verè, Verbum Dei.* Loquitur autem Apostolus de suis verbis, quæ potuissent accipi vt verbum hominis: ergo non possunt intelligi de Verbo Dei objectivè sumpto, sed formaliter. Vno verbo. huiusmodi locutiones mediatæ sunt omnes libri Canonici, & Definitiones Conciliorum. ergo non est nova res, sed ad summum, novus modus loquendi, admittere huiusmodi locutiones mediatas.

116. Confirmatur hoc ipsum ex alijs textibus Scripturæ S. Sic enim ad Hebr. 1. Dicitur Deus multifariam multisque modis locutus esse Patribus in Prophetis. sic psalmo 44. dixit David. *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis:* &c. 2. Reg. c. 22. ait. *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam.* Luca. 1. *Sicut locutus est per os sanctorum.*

Restat ergò solum probandum, motiva credibilitatis defacto esse aliquo modo locutionem Dei, vel saltem partem seu complementum locutionis Dei, quatenus per ea nobis communicatur, & ad nos vsque continuatur revelatio præterita, immediatè facta à Deo, sicut per totum Imperium propagatur Edictum Imperatoris, mediantibus Ministris, Prætoribus, aliisque officialibus subordinatis, & publicantibus nomine Caesaris: per quos dicitur Imperator loqui subditis.

117. Probatur autem primò ex S. Scriptura hoc modo. Si defacto fideles omnes dicuntur audire vocem Dei, & doceri à Deo: item si Deus dicitur per miracula contestari, seu testimonium dare doctrinæ Prædicatorum Evangelij, tunc verum est, Deum defacto omnibus fidelibus loqui; non quidem immediatè: ergo mediatè. atqui ex S. Scriptura constat, quod fideles omnes audiant vocem Dei, & doceantur à Deo, & quod Deus per miracula testimonium det Prædicatoribus Evangelij: ergo &c. Minor probatur. Jo. 6. dicitur: *Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me.* & paulò antè. *Erunt omnes docibiles Dei.* Jo. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt.* quod etiam vtique dictum est de ovibus posterioribus, futuris vsque ad sæculi consummationem, quæ tamen non au-

diunt immediatè vocem Christi. ad Hebræos 1. *Contestante Deo signis & portentis.* In quem locum Theodoretus ait, Deum per miracula sua prædicationis testimonium. & S. Augustinus epist. 49. q. 6. ait, Deum mirabilibus operibus loqui.

118. Probatur Conclusio 2. Ad locutionem Dei, prout hic sumitur, plus non requiritur, quàm vt signa credibilitatis appareant à Deo præficisci, & dirigi in eum finem, vt per ea homines veniant in cognitionem mysterij revelati: atque motiva credibilitatis nostræ fidei sunt talia: ergo rectè dicuntur esse locutio Dei. Major à nemine negari potest, nisi qui vellet de nomine litigare: eamque in terminis admittit Ripalda n. 77. & ratio est, quia per locutionem hic non intelligitur sola locutio vocalis. Minor constat ex dicendis, & admittit etiam in terminis Ripaldæ Consequentia est legitima.

119. Quæres. Cur ergo Ripalda non de amplexu Lugonis Sententiam? Docet enim Ripalda, auctoritatem humanam esse motum fidei partiale, ita quidem vt non minus immèdiate moveat ad credendum mysterium, quàm revelatio præterita, quæ non movet nisi vt vestigia auctoritatis humanæ. R. Ripaldam suum opus de Fide composuisse & pro typo expedivisse, priusquam Lugo suum Tomum ederet: sed quia impressio Ripaldæ dilata fuit, revidit illud auctor, & ex Lugone multum locupletavit. difficile autem ipsi fuisset, totam doctrinam suam de resolutione fidei mutare; quare ne videretur sine causa in sua sententia perseverare, leviuscula quædam obijcit sententiæ Lugonis, cum insigni tamen illi encomio; faretur enim esse dignam auctoritatis ingenio & maturo iudicio, quæ difficultatem locutionis tenebris offusam illustriorem reddidit, & ejus duritiem præ cæteris emollit. Denique convictus argumentis Lugonis ingenue fatetur, motiva credibilitatis posse rectè apprehendi, & credi esse locutio & Verbum Dei: solammodo negat id esse necessarium.

120. Deinde existimat Ripalda, ad hoc vt motiva credibilitatis judicentur esse locutio Dei, debere hoc credi propter aliam revelationem quæ hoc ipsum reveletur. Verum, argumenta nostra probant, motiva credibilitatis esse locutionem mediatam seu complementum locutionis præteritæ, seclusâ omni revelatione reflexâ. Ratio vltior est: quia motiva credibilitatis cognoscuntur immediatè vt connexa cum revelatione præterita, non qualicunque, sed quæ sic sit in eum finem, vt ad omnes homines cum obligatione credendi propagaretur, & per eam ostendunt, se esse illud medium, quo & per quod ad nos derivetur. Sicut quando Princeps publicat Principis mandatum, asserens, illud per se fuisse in Curia Principis publicatum; statim apprehenditur vt instrumentum, mediante quo illa prima publicatio ad hos etiam subditos perveniat: sic ergo, quando Ecclesia legitime congregata

definit, & omnes obligat ad credendum, quod olim fuerit hoc vel illud revelatum à Deo, statim hac definitio apprehenditur à benè dispositis vt hoc definitio apprehenditur, vt ipsa instrumentum Dei ad hoc institutum, vt ipsa mediante propagetur illa revelatio iuxta illud Christi: *Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit.* Lucæ 10. Eadem est ratio de alijs motivis credibilitatis, v.g. miraculis. quando enim fit aliquod miraculum in testificationem alicujus articuli fidei, tunc apprehenditur illud miraculum factum à Deo in eum finem, vt articulus ille olim revelatus, etiam nobis innotesceret: adeoque, inspicere, etiam nobis apprehenditur saltem implicite vt innotesceret, quod Deus ad nos vult notitiam revelationis præteritæ pervenire. Totam hanc doctrinam satis clarè perspicere. Et approbavit Suarez disp. 3. s. 11. n. 11.

121. Sed quid multis opus auctoritatibus? Vnus instat omnium sit Angelicus Thomas in 3. dist. 27. q. 2. a. 2. qui ad vulgarem objectionem, quæ erat, quod videamur credere homini potius, quam Deo, respondet: *Nos credere homini non vt homini, sed quatenus in eo loquitur Deus, seu Deo in homine loquenti.* quid clariùs dici potuisset? & q. 5. a. 3. ait, objectum formale fidei partiale esse doctrinam Ecclesiæ. Denique q. 14. de fide a. 8. sic loquitur. *Sicut esse creatum, quantum est de se, vanum est & defectibile, nisi contineatur ab ente increato, ita omnis veritas creata defectibilis est, nisi quatenus per Veritatem increatam rectificatur.* Unde neque hominis neque Angeli testimonio assentire infallibiliter in veritatem induceret, nisi NB. quantum in eis loquens Dei testimonium consideratur.

§. VI.

Solvitur prima obiectio, & ostenditur, omnes credentes sufficienter apprehendere Deum sibi loquentem.

122. Obijciat 1. Esto propositio Ecclesiæ & miracula sint locutio Dei, & mereantur crediti talis esse, hoc tamen solum locum habet respectu illorum, qui immediate audiunt talem Ecclesiæ propositionem, vt, qui intersunt Concilijs, vel oculis spectant miraculum: atqui maxima fidelium pars nec spectat miracula, nec interest Concilijs: ergo in plerisque remanet tota difficultas, in quid eorum fides resolvatur: hi enim credunt facta esse huiusmodi miracula aut definitiones, quia legunt in libris, audiunt à doctis fide dignis: ergo secundum nostram sententiam hac lectio & auditio erit locutio quædam Dei, quod videtur esse novum & absurdum. 2. Concedo sequelam, nego minorem; quia jam & auctoritate & ratione ostendimus, omne illud per quod ad quemvis particularem fidem derivatur revelatio præterita, facta in eum finem, vt singulis innotesceret, & suavis Providentia vult innotescere modis prædictis, habere rationem locutionis divinæ. Dico itaque, quod à fidelibus per S.

Spiritus illuminationem benè apprehendatur & iudicetur esse dignum creditu, ad providentiam Dei spectare, vt non permittat nos falli per tot historicorum conspiracy, & constantem conformitatem in aliterendo tali miraculo, vel tali definitione Ecclesiæ.

123. Confirmo nostram doctrinam, ostendendo (quod nescio an ab alio observatum sit,) in omni locutione divina externa & sensibili (quæ maximè est hominibus accommodata, & communiter adhiberi solita) intervenire semper aliquod constitutum illius locutionis, quod secundum se spectatum non habebat nisi auctoritatem humanam, vel certitudinem naturalem, & tamen prout hic & nunc adhibetur à Deo, acquirere denominationem locutionis divinæ partialis. Quo ostenso multum infringuntur objectiones, quæ contra nos fieri possent.

Est autem duplex modus loquendi sensibiliter, verbis, vel factis, & in utroque hoc ostendi potest. Quoad primum ergo, quando Deus loquebatur Moyse, vel Christus Apostolis, agnoscantibus eum esse Deum, vt cum illis dixit: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis &c.* Quando, inquam, Christus sic loquebatur formans humanas voces, quarum nulla alia causâ poterat prudenter in suspensionem venire, quàm quod proveniant à Christo, tunc quando Apostoli Christo crediderunt, illa locutio Christi fuit utique motivum credendi, non quidem vt erat merus sonus materialis, sed vt erant voces significantes inter homines. Hac autem vis significandi hoc vel illud, nitebatur vnicè auctoritate & institutione humanâ, quæ est forma constitutiva talis significationis, vt traditur in Logica: ergo aliquid habens ex se meram auctoritatem humanam constituerebat illam locutionem Dei. Idem dicendum de Sermone Dei cum Abrahamo, Moyse, &c.

124. Idem ostenditur in modo loquendi per prodigia. Quando enim illa fiebant in confirmationem alicujus articuli, non erant secundum se sumpta locutio adequata, erant enim vt sic indifferentia, vt confirmarent vel hunc vel alium quemcumque articulum. Determinatio ergo ad hunc articulum proveniebat ex adjunctis verbis. v.g. quando S. Petrus ad confirmandam divinitatem Christi, dixit claudo jacenti ad speciosam portam: *In nomine JESU CHRISTI Nazareni surge & ambula.* hæc ergo verba etiam constituerebant illam divinam confirmationem articuli, secundum viam significandi ab humana auctoritate provenientem.

Aliter adhuc ostenditur, vel intervenire auctoritatem humanam, vel certitudinem aliquam merè physicam, & absolute secundum se fallibilem. Quando enim me spectante suscitatur mortuus, hoc miraculum in quantum me movere potest tanquam locutio Dei, includit intrinsecè hoc quod est: illum hominem fuisse prius verè mortuum (& hoc ego credo fortasse alijs id

asserentibus, vel credo meis oculis) & nunc exercere actus vitales, quæ non possunt fieri nisi à vivente. hæc omnia sunt pars constitutiva locutionis divinæ per miraculum, tamen secundum se spectata non merentur assensum firmissimum. Sicut ergo hæc & huiusmodi constituunt locutionem Dei, non præcisè secundum se spectata, sed in quantum hic & nunc apparent esse assumpta à Deo & directæ ad hunc finem, vt nobis aliquis Articulus confirmetur, poterunt pari modo narrationes aliorum fide dignorum facientia moralem certitudinem, quodd aliquando sint facta miracula in testimonium fidei, quodd Ecclesia hoc vel illud definiverit &c. poterunt, inquam, constituere, & continuare locutionem Dei, in hunc finem factam, vt per huiusmodi narrationem ad alios perveniret.

125. Vrgebis. Simples, vt Rustici & pueri, credunt Mysteria quæ docentur à parochis & parentibus, neque tamen videntur habere iudicium, quodd Deus sibi loquatur per parochos aut parentes: ergo non omnes actus fidei resolvuntur in locutionem Dei eo modo quo nos exposuimus. Responder Card. de Lugo n. 126. si ad Rusticos & pueros attendamus, sapillimè etiam censuimus, eos non credere propter revelationem, & Auctoritatem Dei: parochus enim, & multo magis parentes, sæpe solum dicunt illis, Verbum esse incarnatum, Christum esse mortuum &c. nullà factâ mentione revelationis divinæ. Porro licet aliquando contingat, huiusmodi personas elicere actus meræ fidei Humanæ, regulariter tamen eliciunt actus fidei divinæ, quia licet non concipiant explicitè revelationem Dei formalissimè, concipiunt tamen confusè doctrinam illam tanquam divinam, & agnoscunt in ea aliquid suprahumanum, & intelligunt ita doceri per fidem, concipientes nomine *Fidei* aliquid Numinis & Divinitatis, quod sufficit, vt confusè intelligant, illam doctrinam non esse sicut alias doctrinas, quæ oriuntur solum ab hominibus, & sic credunt etiam confusè, eam doctrinam proponi sibi à parochis (quem sciunt publicâ auctoritate pro suo pastore constitutum) aliquâ auctoritate plusquam humanâ, & parochum non loqui in persona propria solum. Colligit hoc Lugo à posteriori, ex remorsu conscientie, quem haberet Rusticus si discredideret illis quæ proponit parochus: iudicaret enim se non solum peccasse contra fidem Humanam parochis vt privato homini debitam (quæ non esset culpa gravis) sed etiam contra altiore auctoritatem, & ideo formidat rusticus, negare esse fidem divinam. Hoc ergo ipsum (inquit Lugo) quod rusticus concipit confusè, & crasso modo, concipit Theologus magis explicitè, intelligendo illam propositionem externam Mysterij, esse propositionem ex parte ipsius Dei, qui aliquando revelavit illa mysteria fidei: neque enim debemus expectare à rusticis & pueris, vt tam exactè concipiant rationem for-

malem fidei, sicut Theologi. Et hoc quidem omni sententia admittendum est. Ita Lugo.

126. Confirmo, & declaro respondentem ulterius. Vel parochus & parentes ita proponunt Mysteria fidei, vt in audientibus excitent principium evidens de obligatione gravi assentiendi, vel non ita proponunt: si non: non possunt audientes elicere actum fidei, & sic cessat obiectum quia esset de subiecto non supponente. Si ita proponunt, tunc omnino necesse est, vt audientes concipiant Deum sibi loquentem. Non enim locutionem parochi & parentum concipiunt vt sunt meræ locutiones hominum, non nisi per errorem possent concipere gravem obligationem assentiendi. Deinde cum parochus & parentes non possint ipsi inducere propria auctoritate gravem obligationem assentiendi, hocipso dicant, eam esse impositam primitus à Deo, nolente hæc talia credi: ergo iam in actu excusato dicunt, se esse instrumenta constituta ratione officij sui, vt hanc Dei voluntatem notificent illis, qui suæ curæ commissi sunt. hoc autem aliud non est, quàm dicere, se loqui nomine Dei.

Brevissimè. Rusticus non tenetur velle credere suo parochis, nisi iudicet illum esse legitimum ad prædicandum, & pro tali communiter haberi, nec filij tenentur credere parentibus, nisi eos apprehendant ad minimum vt implentes voces Ecclesiæ aut parochi, & ex eius loquentes.

127. Replicabis adhuc ex P. Ripaldam. Ipsimet Theologi non solum non apprehendunt, sed quod plus est, etiam negant, quodd motivum credibilitatis sint locutio Dei, nempe Hurtadus & alij impugnantes sententiam Lugonis, & tamen Theologi utique credunt prout debent: non si vera esset sententia Lugonis, falsam Theologi deberent agnoscere paulo distinctius locutionem Dei, quidquid sit de rusticis, vel certe non deberent eam apertè negare: ergo responso istud non est sufficiens.

Mirum est, non vidisse Ripaldam, possibile totum argumentum in ipsius sententiam requiri. Nam secundum Ripaldam motiva credibilitatis etsi non sint locutio Dei, sunt tamen partiale motivum fidei: hoc autem à pluribus Theologis negatur: quomodo ergo illi habent sufficiens motivum credendi? Responderet ergo, illos Doctores qui Lugonem impugnant, ipsâ agnoscere in motivis credibilitatis eorum id, quod Lugo dicit, & nos dicimus, suffi esse ad locutionem Dei mediatam, seu ad complementum locutionis. quando ergo negant, esse locutionem Dei, vel faciunt quæstionem de nomine locutionis, vt notat Lugo n. 162. vel tantum operentur negant, vel sibi contradicunt. Declaratur. Nam illi admittunt, motiva credibilitatis reddere obiectum dignum fide summa: atque nihil habens meram auctoritatem humanam, potest obiectum reddere dignum fide summa.

Præterea

§. VII.

Solvitur secunda Obiectio, & declaratur, quomodo Locutio Ecclesiae ex terminis apparere possit esse Locutio Dei.

Præterea, illi DD. agnoscunt, quod locutio Dei præterea applicetur nobis per motiva credibilitatis ex intentione Dei: hoc autem dicimus nos, esse complementum locutionis divinæ; vel, dicant illi, quid desit? Confirmatur. Adversarij expresse docent, nos per actum fidei divinæ credere soli Deo: atqui certum est, me non posse alicui, & quidem soli credere, quem nullo modo audio loquentem: ergo fatentur adversarij etiam nolentes, nos audire Deum loquentem, quoties credimus: atqui nulla vox potest assignari, quæ à nobis immediate percipiatur, nisi motiva credibilitatis, v. g. vox Ecclesiae, ergo non advertentes fatentur hæc motiva habere rationem locutionis. Habent ergo adversarij simul & semel iudicia contradictoria, vnum explicite alterum implicite, quod non est novum, & pater in illa controversia, vtrum Intentio Ministri sit pars Sacramenti: in qua controversia illi qui negant, arguuntur iudicare simul contradictoria, nempe quia simul iudicant, intentionem ministri esse rationem, quæ non posita, cæteris positis, non est positum Sacramentum, hoc autem formalissimè est, esse partem: quod dum illi non penetrant, iudicant non esse partem.

128. Insuper. Omnes Theologi dicunt, motiva credibilitatis esse conditiones ad credendum: ergo non possunt esse motivum parziale. Cum Card. de Lugo n. 130. Vtrumque possit motivis credibilitatis tribui, nempe, & quod sint conditio objectiva, & simul etiam motivum parziale. Ratio est, quia motiva credibilitatis duplicem influxum præstant: primus influxus est in iudicium ipsius credibilitatis (quod præcedit & dirigit piam affectionem credendi) & in ipsam piam affectionem, quæ à dignitate motivorum & honestate credendi movetur ad volendum credere: cum ergo iudicium credibilitatis & pia affectio, sint immediata causa actus fidei, ideo motiva credibilitatis, quatenus per suum influxum applicant quasi & præparant hanc causam, possunt dici conditio objectiva & in hoc sensu vocantur conditiones à Theologis. Secundus influxus est immediatus in ipsum actum fidei, in ratione objecti formalis, quod ab ipso actu immediate respicitur, & sic habent rationem motivi: sicut, si aliquis effectus simul produceretur à virtute causæ, & ab eius vocatione, tunc vocatione esset simul conditio & causa efficiens partialis. sic se habet cognitio respectu Volitionis subsequentis, in sententia illorum, qui volunt cognitionem immediate & physico influxu influere in Volitionem. Item si aliquis discipulus, audiens à Magistro proponi conclusionem probabilem, cum argumentis probabilibus, si deinde assentiatur conclusioni partim propter argumenta Magistri, partim propter Magistri auctoritatem, poterit propositio Magistri dici simul esse motivum, & conditio.

129. Obijcies 2. Si daretur locutio mediata, ea maximè esset Propositio Ecclesiae, sed hæc non potest esse: ergo nulla est. Probatum minor. Si Propositio Ecclesiae est locutio Dei, & ex terminis apparet esse digna creditu, quod sit locutio Dei, vel hoc convenit illi considerata ut habet auctoritatem fallibilem, vel ut per assentientiam Spiritus Sancti habet auctoritatem infallibilem: neutrum dici potest. Non primum: Sic enim fides nostra nunquam resolveretur ultimum & adæquatur in auctoritatem infallibilem. Sed neque secundum dici potest. Nam Infallibilitas Ecclesiae non potest vlli innotescere, nisi ex revelatione Dei, quæ continetur in S. Scriptura: atqui ipsa S. Scriptura non apparet immediate ex terminis esse Verbum Dei, sed hoc creditur propter definitionem Ecclesiae; & sic committeretur circulus vitiosus: nam S. Scripturam credemus propter Ecclesiae infallibilem definitionem, & hanc definitionem esse infallibilem credemus propter S. Scripturam. 2. Hoc argumentum etiam solvendum esse illis, qui volunt, auctoritatem Ecclesiae esse conditionem obiectivam, sine qua non crederemus, juxta celebre illud dictum S. Augustini: Scripturæ non crederem, nisi me Ecclesiae moveret auctoritas. Nec est opus de novo ostendere, quomodo sit in adversarios argumentum retorquendum; hoc jam supra fecimus: nam secundum illos auctoritas Ecclesiae erit conditio ad hoc ut credam Scripturam esse Verbum Dei; & hoc erit conditio ut credam Ecclesiam esse infallibilem.

2. Ecclesiam spectatam cum toto suo apparatu quem habet, & qui sensibiliter à quovis, etiam gentili, & omnis S. Scripturæ ignaro, deprehendi potest, apparere ex terminis dignam creditu, quod in suis definitionibus sit infallibilis: quia Ecclesia in definiendo utitur auctoritate, à Deo in hunc ipsum finem instituta & collata, ut per eam nobis revelationes præteritæ innotescant, (definitiones enim Ecclesiae non sunt aliud, quàm declarationes revelationum præteritarum) ideo hoc ipso locutio Ecclesiae apparet locutio Dei seu complementum illius. Quis autem sit ille apparatus, per quem vera Ecclesia à quavis falsa secta dignosci potest, infra dicemus.

130. Pro nunc, lubet in exemplo ostendere, quomodo infallibilitas Ecclesiae Romanæ, possit alicui Gentili, qui nec Scripturam, nec Christum credit, fieri credibilis fidei divinæ, per meras revelationes mediatas, sine vlllo circulo vitioso.

Imprimis ergo potest Gentili ad sensum patere, dari in mundo varios cætus, agnoscetes Numen supremum, illudque diversis cultibus colentes

colentes, ita tamen inter se discrepantes, ut una alteram damnet tanquam erroneam, & Deo inviam. Potest insuper Gentilis Lumine Naturæ cognoscere, esse prudenter innegabile, quod debeat existeret aliqua Religio vera, Deoque grata. Nempe, cum Deus sit Ens supremo cultu dignum, & cultu utique grato, pertinebit ad ejusdem providentiam, ut existat Religio colens illum cultu grato, & quæ non erret in cultu Dei.

Uterius potest Gentilis advertere, debito examine & instructione adhibita, solam Ecclesiam Romanam, comparatam cum ceteris omnibus sectis, habere pro se plurima & gravissima argumenta, quibus ceteris omnibus Sectis longè præstet: insuper lumine Naturæ cognoscere potest, dedecere infinitam Dei Sapientiam, permittere, ut Religio falsa talibus argumentis præfulgeat, vera autem Religio illis argumentis destituatur, sicque ab omnibus hominibus prudenter falsæ religioni postponatur, & præ illa vilescat. His cognitionibus, naturaliter comparabilibus, postquam Gentilis erit instructus, solet Deus immittere illuminationem, quâ judicat evidenter, dignum esse, fide firmissimâ credere, Deum hujusmodi argumenta & prerogativas in Ecclesia Romana procurasse, & hominibus manifesta fecisse, ad manifestandam veram Religionem & Ecclesiam sibi gratam, adeoque saltem implicite judicabit, Deum per horum argumentorum manifestationem sibi quoque voluisse ostendere, quam esset vera Religio, in qua à se quoque coli veller, & ad hoc credendum se obligari, ob infinitam Dei auctoritatem.

Postquam ergo Gentilis hujusmodi illuminationi cooperatur, & elicit actum supernaturalem fidei, Hunc actum esse veram Ecclesiam, propter revelationem illam mediatam, jam explicatam, sit illi ulterius credibile, hanc Ecclesiam non errare de facto circa suum fundamentum, quod est Verbum Dei, cui vnicè innititur Veritas Religionis, & cultus Deo accepti, qui principaliter consistit & fundatur in fide vera, nixâ verâ Dei revelatione, & Verbo sibi concedito. Deinde audit ab Ecclesia, hunc Codicem esse Verbum Dei, & sic fit illi iterum dignum creditu, Deum per Ecclesiam sibi manifestare, quod revelationes in illo Codice contentæ habeant illum sensum & intellectum, quem ipsa Ecclesia proponit tenendum & credendum; & hoc vel maxime verum est de revelationibus circa essentialem constitutionem ipsius Ecclesiæ: Si enim in harum sensu falleretur, jam utique falleretur circa Fundamentum suum, quod est Verbum Dei.

Deinde audit Gentilis, ab Ecclesia doceri, in illo Codice contineri revelationem de Monarchia ipsius Ecclesiæ, tanquam forma essentialiter constitutiva, ut scilicet omnes agnoscant unum caput invisibile, nempe Christum, & visibile, ejus Vicarium in terris; & huic quidem promissam esse assistentiam, ut in definiendis & dijudicandis Controversiis particularibus errare

non possit, adeoque habere auctoritatem hominibus di nomine Dei, quæ jam est Infalibilitas Vniuersalis: hanc ergo vniuersalem Infalibilitatem credit gentilis propter revelationem Dei, contentam in illis prerogativis seu Notis, manifestantibus veram Ecclesiam, non errantem circa fundamentum suum, quod est Verbum Dei, ejusque Interpretationem in declaratione formæ Monarchicæ. Ecce! quomodo Infalibilitas Vniuersalis credi possit propter Infalibilitatem particularem Ecclesiæ circa intelligentiam Verbi Dei, prout declarantis Formam & Essentiam Ecclesiæ, quæ Infalibilitas particularis creditur propter revelationem mediatam, quæ continetur in Verbo Ecclesiæ.

Hoc sensu potest defendi Sententia Medicorum aliorumque, resolvens fidem in auctoritatem Ecclesiæ, ut gubernatam à Spiritu Sancto, & condit cum nostra, ut etiam notavit Logo sed. in fine. Restant nunc leviores objectiones diffundendæ, quas objicit Hurtadus Mendoza.

§. VIII.

Expediuntur reliquæ objectiones.

131. **O**BJicies 3. Sententia nostra videtur relin-
lere errorem hæreticorum, resolvens
fidem in revelationem privatam vnicuique
ciendam: hujusmodi autem privatam revelatio-
nem videmur concedere, dum dicimus, quod
motiva credibilitatis sint mediata locutio: non
sic subsumi posset: atqui sine motivis credibili-
tatis vnicuique privato propositis, non potest
quisquam credere: ergo Deus cuius privatus
loquitur.

R. Si error hæreticorum eum sensum haberet, quem obiectio illi tribuit, facillimum esset hæreticis, se ab omni Hæresi Nova liberari possent enim in sua opinione hoc solum tenere, & dicere, Spiritum privatum non habere rationem locutionis & motivi, sed rationem conditionis applicantis revelationem præteream. Quin immò ex ipso Luthero videtur clare colligi posse, quod ipsius tempore communis sensus fidelium fuerit, Deum per Ecclesiam singulari loqui. Cum enim Lutherus necdum vellent negare Infalibilitatem Ecclesiæ, hujus rationem reddidit: quia Ecclesia est os Dei: neque propter hoc reprehensionem meruit, sed laudem. Sic habet Lutherus Tomo 7. VVittembergico fol. 10. edito Anno 1554. apud Joan. Lust. *Morissum*, inquit, *Verbum Dei, Veritatemque, & nullam errorem mendaciumve debet docere Ecclesia. & qui præ aliud? cum os Dei sit os Ecclesiæ, & Deum non potest mentiri, ita nec Ecclesia.* Tam procul ergo ab hæreticorum Spiritu abest nostra sententia, quam procul abest S. Paulus, diserte pronuntians, omnem posse credere Deo, nisi Deum audire loquentem: non posse autem Deum loquentem audiri (viâ ordinariâ) nisi mediâ predicatione. Ad Rom. 10. *Quomodo*, inquit, *credemus ei, si*

licet Deo) quem non audierunt: quomodo autem audient (Deum) sine predicante? Hæreticorum itaque error in eo consistit, quod volebant, vnumquemque credere privato Spiritui interno, quidquid exterius prædicaret Ecclesia: nostra sententia è diametro oppositum docet, ut patet. Vtrum autem hæc obiectio magis premat illos, qui internum quoddam discerniculum ponunt, quo rusticus certificetur de Veritate propositionis parochi, (prout illis obijcit Comptonus) viderint illi; mea non interest pro illis respondere, à quibus tam procul absum, quam esse possum ab opinione quacunque toleratâ.

132. Obijcies 4. Si Parochi loquela esset Verbum Dei, sequeretur, quod Deus assisteret parochis sicut totæ Ecclesiæ. 32. Negando sequelam, vel distinguendo. Si parochi loquela esset Verbum Dei adequatè, & ex prædicato intrinsecò, concedo sequelam, (nam tunc haberet se sicut sermo Prophetæ) si tantum est complementum illius, & per denominationem extrinsecam, proveniente ex omnibus illis, per quæ locutio Dei præterita pervenit ad parochi notitiam, nego sequelam, vel subdistinguo: assisteret Deus parochis ut parochis, & ut loquenti locutione derivatâ à revelatione præterita, concedo sequelam, (nam sic includit assistentiam exhibitam Ecclesiæ) specificativè accipiendo parochum & sermonem illius, nego sequelam: Nam licet parochus non possit loqui falsum, quando reverâ loquitur nomine Dei, hoc est, eo modo quo Ecclesia vult eum loqui, potest tamen simpliciter loqui falsum, & exterius simulare ac si loqueretur nomine Dei, & tamen non loqui nomine Dei, hoc est, non loqui dependenter à revelatione præterita, sicut si Prætor fingeret aliquod edictum Principis, tunc reverâ non loqueretur nomine Principis, quia tale edictum non descenderet ex voluntate Principis.

133. Obijcies 5. Si audiam ab aliquo, in Ecclesia credi Mysterium Incarnationis, potest ille mihi reddere mysterium credibile, licet ille ipse Incarnationem non credat: atqui talis utique non loquitur nomine Dei, nec proponit obiectum ex parte Dei: ergo ad credendum non requiritur, ut obiectum proponatur ex parte Dei. 32. Cum Lugone n. 137. Negando minorem. Nam omne illud proponitur ex parte & nomine Dei, cujus notitia, quæ mihi per hunc nuntium venit, orta & derivata est ex prima revelatione Dei: Deus enim revelavit Incarnationem eâ intentione, ut ad me per hominum ministerium perveniret. Quotiescunque ergo illa revelatio præterita obiectivè influit in notitiam quæ ad me venit, proponitur obiectum ex parte Dei. Econtra si non influit, non proponitur ex parte Dei, & ideo non potest in tali casu elici actus fidei; v.g. si parochus animo decipiendi proponeret aliquem articulum, putans eum nuppiam esse revelatum, qui tamen reverâ sit revelatus, tali casu revelatio præterita non influeret in locutionem

illius parochi, & ideo non fundaret actum fidei, ut docet Lugo n. 136.

134. Obijcies 6. Vel resolvitur fides ultimò in revelationem mediatam ut mediatam reduplicativè, vel in eam solum specificativè sumptam: neutrum dici potest. Non primum: quia revelatio mediata quæ talis, includit intrinsecè etiam revelationem immediatam seu præteritam: ergo jam resolveretur æquè immediatè & ultimò in revelationem præteritam, quæ tamen non est immediatè nota. Non secundum dici potest, quia revelatio mediata specificativè sumpta, est merum Testimonium humanum. 32. Hoc argumentum esse sophisma, & habere instantiam manifestam in promulgatione edicti Cæsarei, facta per Prætores, item in contractu facto per procuratorem nomine sui principalis: per hos autem loqui Cæsarem & Mandantem seu principalem certum est, jam verò procedit argumentum. Vel vox Prætoris & Mandatarij accipitur reduplicativè, vel specificativè, quando movet subditos ad obedientiam, vel alterum ad contrahendum. Non primum; sic enim includit primam promulgationem factam in Curia Cæsaris, & mandatum factum à principali, quæ tamen non percipiuntur à subditis & à contrahente. Non secundum: sic enim vox prætoris aut mandatarij, est vox privati hominis, & suo nomine prolata. Ad objectionem ergo Respondetur directè, Fidem resolvi in revelationem mediatam quæ talem Radicaliter, non verò quæ talem formaliter, seu, quatenus est denominatio desumpta à revelatione præterita. Porro revelatio mediata quæ talis, Radicaliter, constituitur per totum illum apparatus, per quem immediatè perceptum fit audientibus credibile, Sermonem parochi esse derivatum, & descendere à revelatione præterita. Idem dicendum de locutione Ecclesiæ. Quando ergo huiusmodi locutio nobis ita proponitur, ut fiat, credibile, eam descendere à revelatione immediata, & præterita, adeoque ut habens credibilem connexionem cum illa, jam non concipitur ut aliquid purè Humanum, sed ut connexum cum aliquo divino. Hanc doctrinam breviter complexus est S. Thomas in 3. dist. 23. q. 2. a. 2. quæstion. 2. ad. 3. his verbis. Ad tertium (quomodo nempe per actum fidei discernatur fidelis ab infideli) dicendum, quod fidelis credat homini, non in quantum homo, sed in quantum Deus in eo loquitur, quod ex certis experimentis colligere potest: infidelis verò non credit Deo in homine loquenti.

135. Obijc. 7. Ad hoc ut parochus loquatur tanquam Minister & Nuntius Dei, debet habere intentionem loquendi ut Nuntius Dei: atqui hæc intentio non est necessaria ad hoc, ut ex propositione parochi nascatur in audientibus obligatio credendi: ergo nec est necessarium, ut parochus loquatur tanquam Nuntius DEI. 32. Negando maiorem. Neque enim hic accipitur officium ministri aut internuntij in eo rigore, quo accipitur in materia de Contractibus aut

X x

Sacramentis,

Sacramentis, ubi agitur de valore contractus, quo alius tanquam principalis per ministrum, non suo, sed nomine ipsius principalis operantem, obligatur, aut operari censetur; sed accipitur in latiore significatione, prout quis concurret ad propagandam aliquam veritatem ex intentione ipsius principalis. Exemplum aptissimum est propagatio legis humanæ: nam ex communi stylo leges humanæ late v. g. pro toto imperio, aut Ecclesia, non statim obligant, quando in curia promulgantur, ut probabo in tract. de Legibus: sed primum post certos menses, intra quos moraliter possibile est, eam ad notitiam omnium pervenire. Quando ergo huiusmodi legis promulgatio ad aures alicujus pervenit intra vel post illos menses, quomocunque id innotuerit, etiam absque interventu ullius publici ministri, elapso termino obligatur lege. Sic se res habet in propagatione revelationis præteritæ. Verum quidem est, quod regulariter loquendo, rustici non teneantur credere parochi, nisi quando illis loquitur ex officio: nihilominus tamen, si alicui etiam in familiari & privato sermone mysterium explicaret, posset adhuc rustico reddi credibile mysterium, si in tali persona attenderet doctrinam, sinceritatem, veracitatem, vitæ integritatem, Zelum animarum, & similia experimenta, de quibus paulò antè locutus est S. Thomas. Vno verbo, tunc respectu rustici sufficienter loquitur parochus, vel etiam alius, nomine Dei, quando ex circumstantiis rustico sit prudenter credibile, loquelam talis hominis esse conformem revelationi præteritæ, aut sensui Ecclesiæ, sive hoc dicat ex Cathedra, sive alio modo. Doctrinam hanc agnovit celebris Scripturæ Interpres P. Alphonsus Salmeron, Universitatis nostræ Ingolstadianæ ornamentum *disp. 33. in ep. ad Rom. in cap. 10. super illa verba S. Pauli: Quomodo credent ei, quem non audierunt?* ex quibus verbis infert, nos verè Christum audire, quando Christi prædicatorem audimus, testante id ipso Christo: *qui vos audit, me audit.*

Et hæc de Resolutione fidei in genere. nam, ut jam semel, iterumque monui, de resolutione fidei simplicium, & qui motiva universalis credibilitatis, quæ habet tota Ecclesia, non possunt penetrare, est specialis difficultas, de qua agemus infra.

CONTROVERSIA VI.

Utrum Habitus Fidei nostræ possit influere in actum Fidei nixum revelatione privatâ.

136. **R**evelatio divina dividitur in publicam & privatam. Publica est, quæ pertinet ad totam Ecclesiam, quatenus versatur circa articulos, qui toti Ecclesiæ credendi proponuntur. Revelatio privata est, quæ sit alicui personæ privatæ,

proponens aliquid non propositum aut propositum toti Ecclesiæ, ut, si alicui revelatur prædestinatio. Quaritur ergo, an habitus fidei possit influere in actum, quo alicuius obiecto ob revelationem privatam.

Prima sententia negat. Ita Cajetanus, Sotus, Canus, Bannez, alijque Thomistæ, quos sequitur P. Valentia. Altera affirmat. Contra qua,

DICO, eum, cui privata revelatio sit, posse elicere actum fidei nostræ circa illum revelationem & obiectum illius. Probatur. 1. *Con: Trid. sess. 6. c. 12.* ubi quidem dicitur nihil de hoc puncto definitur, tacite tamen videtur supponi, dum ait: non nisi ex speciali revelatione sciri posse, quos Deus elegerit. Ex quodam Catherinus, Thomista, testis oculatus, addit, hanc sententiam, quam noster P. Laine contra Sotum in Tridentino acriter propagaverat, communi Patrum approbatione fuisse receptam. Probatur 2. Ratione. Defectus huiusmodi revelationes factæ, & cum remuneratione creditæ sunt, ut patet in antiquis Patriarchis, & etiam in personis novi testamenti, ut constat ex vita S. Brigittæ, S. Francisci Romanæ, & aliorum. Vel ergo hi crediderunt per habitum nostræ fidei infusæ, vel per aliter omnino rationis: si primum, habemus tentum: secundum verò irrationabiliter dicimus: nam hoc quod est, revelationem esse privam vel publicam, non variat toto genere modum tendendi, aut obligationem credendi, nec obiectum formale, seu motivum, & in hoc non est nisi differentia materialis: ergo ex nullo fundamento probatur esse diversæ rationis.

137. Obijciunt 1. S. Thomam i. p. q. 8. ad 2. dicentem, quod fides innaturatur revelationi factæ Apostolis & Prophetis, non verò revelationi alijs factæ. R. Merito hoc dicere S. Thomam, quia revelationes alijs factæ non derivantur ad nos ex intentione Dei, cum non sint debitas ad totam Ecclesiam pertinentibus.

Obijciunt 2. S. Scripturam ad Epistol. ubi dicitur, nostram fidem esse superacramentum supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum. R. Apostolum velle dicere, quod ad eundem, quæ tanquam ad salutem necessaria à nobis exiguntur, non requiratur privata revelatio non pertinentium ad totam Ecclesiam, sed illam quæ fundatur in doctrina Apostolorum & Prophetarum.

138. Obijciunt 3. Ex nostra doctrina ubi videtur, quod qui discederet revelationi privatæ, sicut discredidit Zacharias Sacerdos, quod inquam, talis esset hæreticus, & incurreret penas ac penas hæreticis impositas. R. Negatur sequelam, quia nomine hæreticorum, intelliguntur contumaces contra definitionem Ecclesiæ. Nihilominus talis peccaret peccato Infidelitatis & perderet habitum fidei, ut docet

Lugo n. 243.

CON.

CONTROVERSIA VII.

Virum objecta Virtualiter tantum & Implicitè revelata possint credi fide divinâ.

§. I.

*Premittuntur aliqua pro statu Quaestio-
nis intelligendo.*

139. Notandum primò. Revelationem respectu aliquorum objectorum esse & dici explicite seu formalem, respectu aliquorum verò dici implicitam & virtualem. Illa objecta dicuntur explicite & formaliter revelata, quæ immediate & in se sunt revelata, secundum formalem & explicitum conceptum, ad quem significandum tales voces aut signa sunt instituta. v. g. quando Angelus dixit Mariæ: *Ecce! concipies filium*. erat revelatio formalis futuræ Incarnationis in utero Virginis; & quidquid non est formaliter seu ratione ratiocinatâ idem cum significato horum verborum, illud non dicitur per illam revelationem esse formaliter revelatum. Virtualis revelatio dicitur esse respectu illorum objectorum, quæ licet vel realiter, vel ratione ratiocinatâ distinguantur ab objecto formaliter revelato, continentur tamen in illo, & ex illo per bonam consequentiam deduci possunt, adjunctâ aliâ veritate, seu revelatâ, seu naturaliter cognitâ: v. g. hæc propositio: *Deus est homo*, est formaliter revelata Jo. 1. per hanc ipsam revelationem est simul virtualiter revelata risibilitas Christi. si enim illi propositioni formaliter revelatæ adjungatur hæc alia, naturaliter evidens: *Omnis homo est risibilis*: deducitur: ergo *Christus est risibilis*. Formalis ergo revelatio dici solet *immediata*, virtualis verò *mediata*; non quidem in eo sensu, quo supra revelationem immediatam & mediatam desumpsimus ex ordine ad causam efficientem, sed alio, scilicet in ordine ad objectum significatum. Præsens igitur quaestio est, an aliquando objectum tantum virtualiter & implicitè revelatum credi possit fide divinâ propter revelationem virtualem.

140. Notandum 2. Tunc dici vnum virtualiter contineri in alio formaliter revelato, quando, ut dixi, per legitimam consequentiam potest deduci ex objecto formaliter revelato, juncto alio principio tanquam alterâ præmissâ: hæc autem potest esse duplex; vel enim est etiam de objecto revelato, & tunc ambæ præmissæ erunt formaliter revelatæ; vel est de objecto evidente naturali evidentiâ: & hæc triplex est: Moralis, physica, metaphysica. v. g. Ciceronem fuisse Romæ Oratorem, est evidens evidentiâ morali. nam licet physicè loquendo potuissent Historici fallere, moraliter tamen loquendo hoc est adeo impossibile, ut nemo nisi imprudentissimus possit

post lecta tot historicorum testimonia, & auditam communem omnium persuasionem, admittere ullam formidinem aut dubitationem. Evidentiâ physica est, quæ habetur per sensum, qui tamen saltem divinitus falli possunt; v. g. quod hic paries sit albus: vel quæ non est omnino imperturbabilis, quamvis ratione objecti non possit esse falsa, qualis esset ratio physica, quâ demonstratur, quoddam repugnet Infinitum. Evidentiâ Metaphysica est, quæ habet indispensabilem veritatem, & simpliciter pro omni casu necessitat intellectum ad assensum, v. g. quod totum sit majus suâ parte. Itaque quando vel ex duabus revelatis, vel ex vna revelata, & vna evidente deducitur aliqua conclusio, dicitur illa Conclusio esse actus elicited ab Habitu Theologiæ, & ejus objectum dicitur esse virtualiter revelatum.

141. Notandum 3. Ea, quæ sunt virtualiter revelata, esse triplicis generis. Primum genus est eorum, quæ tanquam proprietates physicae realiter distinguuntur, sed connaturaliter semper comitantur essentiam, ut esse quantum, coloratum &c. Secundum genus est eorum, quæ sunt proprietates Metaphysicae, hoc est, formaliter tantum & ratione distinctæ ab essentia, ut esse risibilem, locomotivum &c. Si quidem potentia ista non distinguuntur realiter ab anima. Tertium genus est eorum, quæ tanquam singularia continentur sub ratione communi formaliter revelata: v. g. quod Petrus sit redemptus à Christo, continentur sub vniuersali revelata, quod omnis homo sit redemptus à Christo.

142. Notandum 4. Objectum conclusionis ex aliquo revelato deductum quâ deductum, non esse objectum fide divinâ credibile, quidquid affirmet Hurtardus Mendoza. Ratio est, quia assensus talis conclusionis non nititur adæquatè & immediatè revelatione divinâ, & Veracitate Dei, tanquam motivis, quod tamen requiritur ad actum fidei divinæ. Dixi, non niti immediatè. Mediatè enim & vltimatè certum est niti, quia objectum revelatum, cui innititur conclusio, credimus propter Veracitatem Dei & revelationem Dei. Deinde dixi, quod non nitatur adæquatè; quia partialiter vltimò nititur connexioni sui objecti directi cum objectis præmissarum.

Est ergo præsens controversia, virum objectum hujusmodi conclusionis Theologicae, specificativè & materialiter sumptum, possit credi fide divinâ, si præcedat explicatio & penetratio connexionis illius objecti cum objecto revelato, quæ explicatio potest fieri per discursum Theologicum prævium, vel etiam per claram aliquam apprehensionem suavisimam, quâ repræsentetur connexio inter revelationem & objectum virtualiter revelatum: quaeritur, inquam, virum objecto sic explicato, hoc est, cognitâ tali connexioni inter objectum & virtualem sui revelationem v. g. inter hoc quod est: *Christum esse risibilem*, & inter revelationem, quod Christus sit homo, possit elici actus fidei divinæ dicens: *Credo Christum esse*

esse risibilem, quia Deus revelando ejus humanitatem revelavit etiam esse risibilem.

§. II.

Probabilior Doctrina diversis Conclusionibus traditur.

143. DICO I. Objectum ex duabus propositionibus revelatis per legitimam consequentiam deducibile, est sufficiens objectum fidei, potestque fide divinâ credi, etiam si ipsum non sit formaliter revelatum sub illis terminis, sub quibus ponitur in Conclusionem Theologicam. Exemplum sit in hac propositione. *S. Matthæus accepit Spiritum S.* dico hanc posse credi fide divinâ, propter duplicem revelationem, quarum vnâ Deus revelavit Spiritum S. venisse supra singulos Apostolos, & alterâ revelavit S. Matthæum fuisse Apostolum. Probatur Conclusio. Illud omne est de fide, adeoque sufficienter revelatum, quod si fingatur esse falsum, sequitur vel Deum esse mendacem, vel aliquam revelationem non esse positam, quæ tamen supponitur esse posita: atqui sic se habet objectum de quo disputamus: ergo &c. Major est clara: nam quando aliquod objectum non est sufficienter revelatum, tunc qui illud negaret, non posset redargui, quasi vel negaret Veracitatem Dei, vel negaret sufficientiam revelationis verè sufficientis, sed argueretur solum negare sufficientiam revelationis, reverâ non sufficientis: ergo id cuius falsitas non potest consistere cum Veracitate Dei & ejus revelationibus, est sufficienter revelatum, adeoque credibile. Minor autem facillè probatur. Qui enim negaret S. Matthæum accepisse Spiritum S. cogere negare vnâ ex his duabus propositionibus revelatis: scilicet, vel Spiritum S. non venisse supra singulos Apostolos, vel S. Matthæum non fuisse Apostolum: quodcumque autem horum ponatur esse falsum, sequitur, vel Deum esse mentitum, vel alterutrum non revelasse.

144. Quæres, quo sensu Theologi communiter negent tale objectum, etiam vt deductum, esse credibile fide divinâ. Ratio dubitandi est, quia hoc quod est: esse deductum; nihil videtur superaddere, quàm connexionem objecti Conclusionis cum duabus præmissis revelatis: atqui hæc connexio semper debet attingi, quomocumque dicatur credi objectum conclusionis Theologicæ: ergo frustranea videtur esse distinctio inter objectum vt deductum, & objectum vt explicatum.

Ego, vt ingenuè fatear, non video magnam utilitatem illius distinctionis, nec existimo facillè contingere, vt ejusmodi objectum aliter attingatur quàm per actum fidei, adeoque vt explicatum. Nihilominus responderi potest cum Card. de Lugo n. 295. quòd quando interveniunt duæ quodammodo conclusiones & duæ Bonitates consequentiæ, vna quâ deducitur objectum formaliter revelatum ex revelatione & Veracitate; altera

quâ deducitur Conclusio ex rebus revelatis, quæ inquam, tunc ideo Conclusio Theologica non credatur actu fidei divinæ, quia hæc secunda Bonitas consequentiæ non pertinet intrinsecè ad motivum fidei sicut prior, & sic miscetur motivum parziale extraneum.

145. Quæres iterum: quomodo ergo solvendus esset actus fidei, credens Spiritum S. venisse supra Matthæum. R. Hoc modo. Spiritus S. venit supra Matthæum, quia Deus venit revelando venisse supra singulos Apostolos, & S. Matthæum esse Apostolum, revelavit etiam venisse supra Matthæum. Quod si velis reducere in forma Syllogismi, fiet hoc modo. Quæritur: quæ Deus verax revelavit accepisse Spiritum S. le Spiritum S. accepit. Sed Deus revelando omnes Apostolos accepisse, & S. Matthæum esse Apostolum, revelavit hocipso S. Matthæum accepisse Spiritum S. ergo accepit S. Matthæus Spiritum S. Ecce! quomodo hoc objectum immediate necatur cum Veracitate & Revelatione, modo non neceretur in Syllogismo Theologico, sed neceretur immediate cum duabus revelationibus nempe S. Matthæum esse Apostolum, & Spiritum S. venisse supra singulos.

Veniamus nunc ad illas Conclusiones, quæ ex vna revelata, & altera evidente deduci possunt. De his

Prima sententia affirmat univèrsim, esse hæc divinâ credibiles, seu rectius, earum objectum credibilia. Ita Canus, Okam, Vega, Franciscus de Lugo, Ripalda.

Secunda Sententia univèrsaliter negat. Ita Greg. Ma: Capreolus, Cajetanus, Val. Cordus, Molina, Hurtad. Arriaga.

Tertia distinguit. Si enim proprietates detectæ est Metaphysica, hoc est, formaliter tantum distincta ab objecto formaliter revelato, tunc ut possit credi fide divinâ, si verò sit realiter detecta, negat. Ita Suarez & Card. de Lugo.

Quarta sententia est Card. Pallavicini, qui aliter, & meo judicio melius distinguit, cum quo

146. DICO 2. Vt objectum Conclusionis Theologicæ possit credi fide divinâ, non sufficit univèrsim, vnâ præmissam esse revelatam, & alteram evidentem evidentiam physicam. Est contra AA. primæ sententiæ. Probatur primò, à posteriori, ex absurdo. Hinc enim sequeretur plurima esse fide divinâ credibilia, quæ nemo concederet esse credibilia, v.g. nemo facillè diceret esse fide divinâ credibile, quòd Deus defecisset in sua natura. Certè hoc non est jam magis credibile fide divinâ, quàm fuerit tempore ignis Babylonici, tunc autem falsum erat, Deum omni igni offerre suum concursum ad calefaciendum passum applicatum, quia non calefecit pueros exstiterunt in fornace. Sequela probatur. Hæc enim conclusio deduci potest ex vna revelata, & altera evidente hoc modo. Omnis causa operans habet concursum

concursum Dei oblatum ad talem operationem (præcendendo à diversis modis explicandi hunc concursum) Sed omnis ignis est causa operans calorem in passo applicato: ergo omnis ignis habet oblatum concursum. Min. est physice evidens. Major est de fide, si præcindamus a modis explicandi hunc concursum, quia de fide est, quod Deus posset ignem ab operatione impedire. Eodem modo esset fide divinâ credibile, B. Virginem fuisse gravatam vtero, sicut gravantur alia femina.

Probatur Conclusio 2. Ex supra dictis. Illa solummodo sunt fide divinâ credibilia, quæ si ponantur esse falsa, deduceretur, vel Deum esse mentitum, vel non revelasse, quod tamen defecto revelavit. atqui potest poni esse falsa conclusio deducta ex vna revelata, & vna physice evidente, absque eo quod deduceretur Deum esse mentitum, aut non revelasse, quod revelavit. Ergo &c. Minor probatur in exemplo allato, quia falsitas hujus Conclusionis: *ergo omnis ignis habet paratum Dei concursum*: potest sufficienter refundi in falsitatem hujus propositionis physice tantum evidenter: *Omnis ignis defecto calefacit*. & falsitas hujus: *Ergo B. V. fuit vtero gravata*: potest refundi in falsitatem hujus: *Omnis prægnans gravatur vtero*: atqui per hanc falsitatem nec asseritur Deus mentitus, nec tollitur aliqua revelatio, ut patet: ergo &c.

147. DICO 3. Sunt tamen aliqua credibilia fide divinâ, quæ Deus non revelavit immediate & explicitè in particulari, sed tantum in genere, ex qua generali revelatione possunt discursu Theologico deduci. Pro cujus probatione Supponendum est, quod in Ecclesia sit potestas definiendi aliqua, quorum explicita revelatio non habetur in Scriptura: v. g. hunc vel illum esse Sanctum: vel si sunt explicitè revelata, verbis tamen obscuris seu æquivocis, quorum interpretatio pertinet ad Ecclesiam, quæ potest definire, quis sit legitimus sensus illorum, v. g. quod per hæc verba: *Accipite Spiritum S. &c.* fuerit instituta potestas absolviendi Sacramentaliter: vel denique, quia talis revelatio non est nobis sufficienter applicata, quia consistit in Verbo non scripto, nempe traditione, ut, quod parvuli sunt Baptizandi. Hoc posito

Quando Ecclesia aliquid hujusmodi definit, illud est fide divinâ credibile, ut docent communiter Theologi: atqui talia non sunt formaliter & explicitè revelata, ut ostensum est, sed tantum implicitè & in genere. Ergo aliqua sunt credenda, quæ non explicitè sunt revelata.

Itaque Veritas articulorum ab Ecclesia definitorum, deduci potest discursu Theologico hoc modo. Ecclesia in proponendis & definiendis dogmatibus per Concilium legitime congregatum & confirmatum, non potest errare. (& hoc est revelatum in Scriptura, dicente, quod sit Columna & firmamentum Veritatis) atqui Concilium Tridentinum legitime congregatum & Confirma-

tum, definit, quod per Consecrationem fiat conversio panis in corpus Christi &c. ergo datur talis conversio. Hæc Conclusio, cujus objectum est fide divinâ credendum, non est formaliter & explicitè revelata, sicuti, quod Verbum Caro factum est: & deducitur ex vna revelata, & alia propositione, quæ constat naturali experientia, & morali evidentia, nempe Concilium fuisse legitime congregatum, confirmatum, & hoc definitivè: ergo vera est conclusio, nempe quod aliqua non formaliter revelata in Scriptura sint fide divinâ credenda.

148. Aliud exemplum & expeditius sit hoc. De fide est, omnes descendentes ab Adamo (exceptâ B. Virgine) esse conceptos in peccato originali: at verò, quod ego & tu simus concepti in peccato Originali, non est explicitè & formaliter revelatum, quia non est revelatum nos descendisse ab Adamo, nam hoc est prædicatum separabile à substantia. Jam ergo minor propositio, ex qua illa Theologica Conclusio deducitur, est solum naturaliter evidens. Quod autem unicuique sit credendum, se esse conceptum in peccato originali, se esse redemptum à Christo &c. constat ex symbolo fidei, in quo dicimus: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis &c.*

Cum ergo, ut vidimus, aliqua objecta Theologicarum Conclusionum sint fide divinâ credibilia, alia non item, querenda est regula cognoscendi & discernendi objecta credibilia à non credibilibus: quam quidem Regulam nos facile deducemus ex nostra doctrina, quam supra tradidimus de resolutione fidei divinæ, unde & illa doctrina confirmabitur.

149. Notandum est cum Card. Pallavicino, aliqua revelari à Deo in genere in hunc finem, ut credantur solum in genere, v. g. Deum cognoscere omnia cognoscibilia sine imperfectione, neque tamen voluit Deus ut in particulari crederemus, quod Deus cognoscat chymatas, neque enim hanc intentionem manifestavit, neque etiam revelavit, quod Chymæra sit objectum cognoscibile sine cognoscentis imperfectione. Alia verò Deus revelavit quidem in genere, sed in eum finem, ut crederentur in specie & individuo: quæ intentio plerumque ex ipsa materia & circumstantiis colligi potest: quia verò inconveniens fuisset, singula per immediatas revelationes revelare & enumerare, sufficiebat revelatio Generalis, determinabilis deinde & applicabilis objectis particularibus per revelationem mediatam. Hoc posito

150. Regula hæc constitui potest. Quæ revelantur à Deo generatim priore modo, non sunt objecta fidei divinæ credibilia in particulari & individuo: quæ verò revelantur generatim secundo modo, objectum individuale evadit credibile fide divinâ. Ratio est, quia illa generalis revelatio derivatur ad particularia, mediante aliqua evidentia morali, seu experientia morali,

quæ à DEO eum in finem inducitur, ut sit complementum locutionis generalis in ordine ad credendum objectum particulare, cuius fidem DEUS in illa generali revelatione intendit. Huiusmodi complementum est evidentiæ naturalis quam habemus, quod Petrus descenderit ab Adamo: item evidentiæ moralis, quod Concilium Tridentinum fuerit legitime congregatum: per has igitur evidentiæ particularizatur & applicatur objectis particularibus revelatio generalis Dei, & quidem ex prima ejus intentione.

151. Declaratur ampliùs. Ad hoc ut sit de fide, Petrum esse redemptum à Christo, debet huius propositionis falsitas vel arguere Deum mendacem, vel debet negari aliqua revelatio Dei, quæ tamen defacto est locutio Dei, ex regula generali paulò superiùs tradita: atqui si illa evidentiæ moralis, quod Petrus descendat ab Adamo, non esset complementum locutionis divinæ, tunc nec argueretur Deus mendax, nec negaretur aliqua revelatio quæ defacto datur: ergo ut illa propositio sit de fide, debet evidentiæ illa moralis esse complementum locutionis divinæ. Minor probatur. Nam falsitas illius propositionis, quod Petrus sit redemptus à Christo, refundenda esset in falsitatem illius evidentiæ naturalis, quod Petrus descendat ab Adamo, atqui sic Deus non argueretur mendax: quia adhuc verum esset, quod omnis homo descendens ab Adamo esset redemptus: ergo si est de fide, Petrum esse redemptum, debet falsitas huius propositionis tollere aliquam locutionem Dei: atqui nihil tollitur præterquam veritas illius evidentiæ naturalis: ergo illa debet habere rationem locutionis divinæ.

152. Doctrinam hac Conclusionem traditam agnovit Suarez *disp. 3. sect. 11. n. 11. reddens rationem*, quare sint de fide credenda quæ Ecclesia definit, his verbis. *Quia, quod Ecclesia definit, Deus per Ecclesiam testificatur. Ecclesia autem definit talem veritatem in se ac formaliter ergo jam Deus illam in se ac formaliter testificatur: ergo eo ipso est constituta sufficienter sub objecto formali fidei: nam testimonium divinum idem est, & æquè certum, sive per seipsum, sive per Ecclesiam, vel alium ministrum NB, Deus illud præbeat. Ita Suarez.*

153. Quando igitur Theologi aliqui dicere solent, non dari in Ecclesia nova dogmata de novo credenda, plus dicere nolunt, quam quod nihil incipiat de novo esse de fide formaliter & explicitè, quod priùs non fuerit de fide radicaliter, implicitè, & virtualiter, quatenus nimirum Ecclesia ea solum definit explicitè credenda, quæ per assistentiam Spiritus Sancti cognoscit contineri virtute in objecto jam antè formaliter revelato. Et hoc sensu (inquit rectè Card. Pallav.) verum est effectum commune: *Non datur nova revelatio in Ecclesia.* significat enim, non dari revelationem, quæ non sit complementum revelationis præteritæ; non tamen significat, non dari novam locutionem quandam Dei, quæ sit explicatio & com-

plementum revelationis antiquæ, ita ut reddatur nobis de fide, id quod antè non erat de fide, scilicet Deus per Ecclesiam explicat, de quibusnam objectis particularibus locutus sit, quæ edidit revelationes univérales.

154. Hinc ulterius inferunt DD. differentiam inter Doctrinam Conciliorum & inter Scripturam Canonicam. Nam Scriptor Canonum scribit independentè à revelatione alia præcedente & alteri facta: Ecclesia autem in Concilio evolvit revelationes antè factas, & ideo non potest condere novam Scripturam Canonicam, propter defectum revelationis novæ.

§. III.

Applicatur Regula tradita particularibus exemplis.

Solent à Theologis adduci varia exempla Conclusionum Theologicarum, de quibus dubitatur, an sint credibiles fide divinâ, in quibus tamen non omnes satis consequenter procedunt.

155. Queritur ergo primò, an sit de fide divinâ credibile, me carete gratiâ sanctificantem, quod in me exterior affectum liberum peccatorum sum graviter; quia univèrsaliter revelatum est, propter peccatum mortale privari hominem gratiâ sanctificantem. Queritur 2. An à me possit fide divinâ credi, hunc infantem à me baptizatum, esse verè justificatum, quia evidenter in me omnia necessaria adhibuisse, & aliunde univèrsaliter revelatum est, omnem infantem nuptum baptizatum, esse justificatum. Queritur 3. An sit divinâ credibile, infantem non à me, sed ab alio baptizatum, esse justificatum. Queritur 4. An sit fide divinâ credibile, hanc numero hominem esse consecratam. Queritur 5. An sit de fide Clementem IX. esse Vicarium Christi, & Pontificem Maximum. De hoc ultimo agemus consequenter. nunc breviter de prioribus.

De tertio & quarto exemplo, communis vera Theologorum sententia docet, non esse rejecta fide divinâ credibilia: quia non apparet contra la ratio, quod Deus revelationes illas generaliter ordinaverit ad nos obligandos, ut hæc talia particulari credamus, præsertim cum eos hæc sacramenta sæpè vel ex malitia vel imperitia invalidè administrari. Neque refert, quod istia proponatur adoranda: nam rectè docet Augustinus, quod etiam si non credatur fide divinâ, esse consecratam, adhuc sit adoranda, non tamen conditionatè, sed etiam absolute, quia non modo sine sufficiente fundamento privandus cultus suo, & cultu debito. Sic etiam, inquit Augustinus, Pater est obligatus alere filios, quos debet presumere esse suos, licet posset quandoque sine imprudentia formidare, an sint sui.

156. Quod attinet ad primum & secundum exemplum, Auctores non conveniunt. Pios affirmant, quos sequitur Suarez, Hurtado, Lugo, Ripalda. Negant, Major, Okam, Gonet.

briel, Capreolus, Cajetanus, Thomista, cum S. Thoma, quos sequitur Molina & Ariaga. Ego de his exemplis idem dicendum existimo, quod de prioribus. Loquor autem semper de fide obligatoria. nolo enim disputare de fide obli- quam non obligemur, qualem admittit Ripalda. Ratio negandi est, quia Revelationes generales tunc solum videntur habere locum, & valere ad inducendam obligationem credendi particularia, quando motiva credibilitatis, per quae applicanda est revelatio generalis rebus particularibus, quando inquam, sunt ejusmodi, ut per se loquendo possent etiam alijs fidelibus applicari ad objectum tale particulare credendum: sic enim revelatio generalis de aliquo objecto in genere, fit etiam generalis de quovis objecto particulari: v.g. motiva credibilitatis quae habeo ad credendum, me esse redemptum à Christo, etiam probant de Petro, Paulo &c. & ideo non tantum mihi de me, sed mihi etiam de Petro, Paulo probant, & contra his de me. atqui motiva credibilitatis, quae mihi probant, infantem à me baptizatum esse justificatum, hoc ipso quia consistunt in experimentalis cognitione propria, non possunt alijs fidelibus applicari, & ideo non videtur Deus ad haec objecta credenda voluisse me in particulari graviter obligare: nemo enim in se agnoscit gravem obligationem credendi, quod Deus ipsi in particulari per talem experimentalem cognitionem loquatur, sicut agnosco, quod Deus mihi per motiva credibilitatis, ex quibus judico me descendere ab Adamo, velit significare, me esse redemptum à Christo, & ad hoc credendum me obligare: nempe quia haec obligatio conducit ad debitam reverentiam Christo exhibendam &c.

§. IV.

Utrum sit fide divinā credibile, Clementem IX. esse verum Pontificem, & Concilium Tridentinum fuisse legitimum.

157. Non est sermo de Pontifice, de cujus electione, num legitima fuerit, potest prudenter formidari; sed est sermo de illo, de cujus legitima electione, & universalis acceptatione tam parum potest prudenter dubitari aut formidari, quam parum potest prudenter formidari ab homine literato, utrum aliquando Romae existerit Cicero.

Prima sententia negat, id posse fide divinā credi: idemque docet de Concilio, non posse credi fide divinā, ea fuisse legitima & legitime confirmata, quae à tota Ecclesia pro talibus sine contradictione habentur, & quorum definitionibus nemo audent contradicere. Ita Turrecremata, primus Generalis Inquisitor in Hispania, Cajetanus, Canus, Cordubensis, & plures alij apud Castro Palao.

Secunda sententia, meo judicio verissima, communique fidelium sensui consentanea, affirmat. Ita, quantum scio, omnes impressi auctores Societatis.

Probari solet haec sententia primò, auctoritate Martini. V. qui in Bulla relata in Concilio Constantiensi, statuit, ut ab Haereticis, qui Ecclesia Catholica reconciliari volunt, primum omnium exigatur, ut credant, Papam canonicè electum, qui pro tempore fuerit (nomine ejus expreso, v.g. Clementem IX.) esse successorem Petri, & habere supremam potestatem in Ecclesia Dei. In qua constitutione supponit Pontifex, esse objectum fidei divinæ, Clementem IX. hoc Anno quo haec scribo, 1668. sedentem, esse Successorem S. Petri.

158. Respondent aliqui, illam Constitutionem non exigere fidem absolutam, sed virtualiter conditionatam, nempe, si talis Pontifex sit canonicè electus. Haec tamen responsio non videtur planè satisfacere. Si enim ab haereticis tantum exigebatur, ut in genere crederent Papam esse Successorem Petri, ex hypothesi quod sit legitime electus, quid opus erat exigere, ut adderetur nomen singulare? hoc sanè videtur consultò additum, ad pracludendas fraudes & dolos, quibus alioquin intentio Pontificis eludi posset. Fingamus enim quod ille Pontifex ab haereticis reverts nominatus postmodum approbasset aliquod Concilium, vel cum Concilio aliquid definivisset, haeretici illi vi suae professionis facti non fuissent obligati credere absolute hujusmodi articulos, sed tantum conditionatè, nempe si concilium sit à Papa legitime electo confirmatum. potuissent deinde facile excogitare modum impugnandi electionem, prout defacto plurimum Pontificum electiones quasi iniqtas, Simoniacas &c. infestant. quibus omnibus inconvenientijs occurritur, si compellantur credere absolute, hunc numero Papam esse successorem Petri, sicut compellantur absolute credere, Vicariatum esse à Christo institutum.

159. Probari solet 2. Si non est de fide, Clementem IX. esse verum Pontificem (& sic de alijs praedecessoribus) poterimus formidare licetè, ne ejus definitiones fallant, ex defectu Assistentiae Spiritus S. quae tamen Petro ejusque successoribus, non utique fictis & apparentibus, sed veris & legitimis, promissa est, & sic cum totius Ecclesiae confusione & periculo discordiae, poterunt omnia Pontificum Decreta admittere formidinem; adeoque nec agnosceretur obligatio credendi quae in Concilijs definita sunt, sicque tandem evertetur Fidei Regula & Judex Controversiarum.

Respondent aliqui, assensum fidei divinæ, quem praebere debemus Pontificijs decretis, non requirere, ut fide divinā credatur esse verus Pontifex, à quo illa decreta procedunt, quia etiam pseudopapa, habitus ab Ecclesia pro legitimo, est infallibilis, Deo nimirum in Bonum Ecclesiae sup-
plente

plente defectum, vt docet Lessius lib. 2. de Just. c. 35. dub. 25. n. 146. & Tanner, ac proinde nullum periculum erit, ne Pontificum decreta in dubium vocentur.

Hæc tamen responsio sufficiens non est. Deberent adversarij adferre Testimonia Scripturæ, quibus promittatur Pseudopapæ illa infallibilis Assistentia Spiritûs Sancti. Quodsi afferant illa, quibus iubemur audire Ecclesiam, & quibus promittitur Ecclesiæ, quod nunquam sit erratura, vt pote Columna & firmamentum veritatis, & inde velint colligere, ad providentiam Dei spectare, vt etiam Pseudopapam & pseudoconcilium ita gubernet, ne inducant totam Ecclesiam in errorem, ego meliori iure dicam, & ex illis locis colligam, & quidem magis consentaneè verbis, ad providentiam Dei spectare, non permittere, vt Ecclesia tota erret circa Papam, recipiendo vt legitimam, qui ratione impedimenti occulti sit incapax, qualis esset, non Baptizatus. An non hæc providentia potius decet Deum, quàm vt permittat aliquem à tota Ecclesia vt Christi Vicarium & Caput Ecclesiæ visibilem coli, qui quidem talis revera non sit, habeat tamen assistentiæ extraordinariæ privilegium? Quando enim Petro dictum est. *Supra hanc Petram edificabo Ecclesiam meam*: omnes Catholici fatentur, promissionem factam esse Petro & Successoribus eius: Adversarij volunt, promissionem etiam se extendere ad Pseudosuccessorem: hoc, inquam, vim infert textui. primum quia successor putativus non est simpliciter & absolute successor, sicut homo pictus aut putativus, v.g. monstrum, non est simpliciter homo. Secundò, quia hoc ipso quod Christus promiserit, Ecclesiam suam fundandam esse supra Successores Petri, promissit etiam, se semper de successore provisorum: quis autem dicat, putativum successorem esse opus divinæ providentiæ?

Confirmatur exemplo simili. Si Deus promitteret Imperatori vel Regi perpetuitatem Imperij aut Regni his verbis: *Super te & tuos posteris fundabo Romanum Imperium* aut Regnum: quis auderet aut posset prudenter ambigere, quin Deus duo promitteret: primum, quod semper sint futuri veri posterij: secundum, quod ex illis vnus sit Imperio præfuturus? quis diceret, satisfacturum Deum promissioni, si fieri permitteret, vt per imposturam infans supponeretur ac si esset ex posteris Imperatoris, & deinde Imperio præficeretur? Pari modo, quando Deus Petro promissit, quod super ipsum & Successores eius vellent fundare Ecclesiam suam, & assistere ne errent; profectò duo censendus est promississe: primum, quod non permitteret deesse in Ecclesia Successorem verum Petri, saltem pro eo tempore, quo est necessitas aliquid definiendi. Secundum: quod tali Successori velit assistere.

160. Probatur nunc Conclusio ex principiis suprà positis & probatis. Illud est objectum fidei divinæ credibile, quod Deus intendit vt credatur in particulari, quando aliquid revelavit in

genere: atqui quando Deus revelavit in genere suam Ecclesiam esse gubernandam per definitiones & decreta à Petro & Successoribus eius, tanquam Vicarijs suis, intendit, vt crederetur in particulari, illud esse successorem Petri, quæ tota Ecclesia pro tali fine contradictione recipiat, & qui non nisi per schisma repudiari possit, qualis est hodie Clemens IX. ergo vera est conclusio. Major superius declarata est. Minor probatur. Motivum & causa instituendi in Ecclesia Vicarium Christi, fuit, vt haberetur certa, externam & sensibilem Regulam, ac Iudicium Controversiarum in rebus fidei: atqui hæc intentio frustraretur, si non crederetur in particulari esse legitimum Papam, qui ab omnibus agnosceretur habere potestatem definiendi & gubernandi Ecclesiam: impossibile enim est, ut eius definitiones credere, nisi credamus eas esse propositas nomine Christi: atqui non essent propositæ nomine Christi, si is qui proponit non verus Vicarius Christi, non enim loqueretur nomine Christi, sed falsò putaretur loqui. Ergo etc.

Confirmatur. Quando Christus revelavit, se velle per suum Vicarium iudicare Controversias Fidei, utique voluit eo modo hoc credi, quo modo potest nobis Vicarius esse Iudex & Regulus, atqui non potest nobis Vicarius Christi esse Iudex & Regulus, si consideretur solum in genere, & specie, & non in particulari: ergo voluit etiam in particulari aliquem certum Vicarium & Iudicem, atqui non alium, quàm illum, quem realem tota veneratur Ecclesia. Ergo etc.

161. Confirmatur iterum à simili. Quando Deus Ecclesiæ revelavit, quatuor Evangelia esse Scripturam Canonicam, tunc immediate & formaliter non revelavit, Evangelia impo- quæ nos in manibus habemus, eo contextu quo impressa sunt, esse Verbum Dei, & carere omni additamento, aut detractone, vel corruptela notabili: hoc inquam Deus non revelavit formaliter & immediate, sed hoc deducitur tanquam Conclusio Theologica ex vna revelata, & extrinseca certitudine, hoc modo. Liber Evangeliorum traditus Ecclesiæ ab Apostolis, est Verbum Dei. Sed Liber Evangeliorum quem in manibus habemus, est sine corruptela notabili ille liber qui traditus est Ecclesiæ ab Apostolis: ergo est Verbum Dei, seu Scriptura Canonica. Quæro nunc ex adversarijs, an objectum huius Conclusionis, non quidem vt deductum, sed vt acceptum, sit fide divinâ credibile? Non negabunt alioquin nullus determinatus textus in totò Evangelio (& eadem est ratio de alijs Scripturis Canonicis) esset fide divinâ credibilis: ergo est de credibilis quivis textus particularis, non per conditionem, si non sit corruptus: sed absolute: ergo Deus revelando in genere intendit fidem in particulari: nihil enim est de fide, quod Deus non intendit, vt crederetur. Quæro vicissim, unde adversarij colligant, Deum sic intendisse, vnde ex nullo alio capite, quàm quia Deus vo-

luit penes nos existere & assertuari Verbum Dei incorruptum ad nostram in fide instructionem : ad hoc autem non sufficeret credere præcisè, Evangeliorum librum esse Canonicum, si non sit corruptus : sed debet credi absolūtè : adeoque Deus voluit hoc ipsum credi, quod est : non esse corruptum. & sic certitudo illa moralis est complementum locutionis divinæ, & quā tale assumit certitudinem metaphysicam per denominationem extrinsecam à conjunctione cum revelatione generali.

Pari modo philosophandum est de Summo Pontifice, qui est constitutus Interpres Verbi Dei, nempe dicendum est, Deum revelasse quidem in genere, suam Ecclesiam gubernandam esse per suum Vicarium, qui sit Juxta Controversiarum fidei, voluisse tamen à nobis in particulari & absolute credi, illum esse suum Vicarium, qui pro tali sine contradictione agnoscat : adeoque hæc agnitio erit complementum illius revelationis præteritæ generalis, & quasi confusa.

§. V.

Solvuntur Objectiones.

162. Obijciunt primò & principaliter. Illud non est objectum fidei divinæ credibile, quod non est sufficienter revelatum. Sed Clementem IX. esse verum successorem Petri, non est sufficienter revelatum. Ergo &c. Minor probatur. Illud non est sufficienter revelatum, quod non connectitur cum revelatione generali, mediante certitudine tantā, quæ sufficiat, ut singulare sine ulla prudenti formidine judicari possit contineri sub Generali : sed ita se res habet in casu nostro : ergo &c. Minor probatur. Ad hoc ut Clementis IX. sit verus successor Petri, debet esse Baptizatus : sed hoc non habetur ex sufficienti moralitè evidentiā, prout de aliorum infantum Baptismo supra dictum est : quia posset de tali Baptismo prudenter formidari. Ergo &c. 2. Negando minorem, & paritatem inter certitudinem Baptismi Clementis IX. & aliorum infantum. Discrimen autem originaliter desumendum est ex eo, quod moralis certitudo, Clementem IX. esse Baptizatum, connectatur cum motivis credibilitatis, quod sit legitimus Papa. Itaque Baptismus Clementis IX. nobis aliter & certius innotebit, quam Baptismus alterius infantis : Nam hujus certitudo desumitur vnicè ex Testimonio hominum, & ex bonitate ac sufficiente doctrinā ministrī, & sæpè ex vnius solius hominis testimonio, quæ omnia admittunt prudentem formidinem, nec sunt digna creditu, quod Deus ea non permittere fallere. At verò Certitudo Baptismi Clementis Papæ innotebit per hoc, quod Deus revelaverit suum Vicarium esse Judicem infallibilem fidei, & ea quæ credenda proposuerit, esse credenda tanquam à Deo dicta : & quia hanc vniuersalem revelationem voluit credi circa singularia, ut probavimus, ideo tenemur credere Vicarium Christi

in singulari tunc, quando habetur ea moralis certitudo, quā major requirit, & de via ordinaria haberi non potest ; hæc autem est, quando à tota Ecclesia (quam non est vlllo modo probabile aut formidabile, posse Deum permittere errare circa caput suum visibile) pro Vicario agnoscat : ergo quodcumque adest hæc certitudo moralis, illa sufficit ad firmiter credendum, quod revelatio illa Generalis se extendat ad talem numero hominem, & quod ad Dei providentiam pertineat, non permittere, ut nos hæc moralis certitudo fallat, estque complementum revelationis generalis hæc vniuersalis acceptatio. Ergo à primo ad ultimum, tamen Baptismus Clementis spectati secundum suum esse privatum, non habeat eam certitudinem moralem, ut sit objectum fidei directum, nihilominus postquam habemus moralem certitudinem sufficientem ad hoc, ut credamus hunc hominem esse verum Christi Vicarium, hoc ipso indirectè & implicite ac consecutivè habemus fundamentum sufficiens credendi, esse Baptizatum, quia Baptismus est jure divino requisitus.

Confirmatur à simili. Non est objectum fidei divinæ credibile, nec fundatum in sufficienti morali certitudine, quod hic numero homo sit verus Sacerdos : si tamen contingeret, prout contigit non semel, ut in elevatione hostiæ videremus Christum in specie humana, vel si videremus ex hostia à Judæis puncta sanguinem effluere, teneremur hoc miraculo credere, illam hostiam esse consecratam, & sic indirectè simul crederemus, illum hominem esse verum Sacerdotem, qui illam hostiam consecravit.

163. Obijciunt 2. Ex nostra Conclusionem sequitur, Schismaticos esse Hæreticos : consequens est contra sensum communem. Schismatici enim non dicuntur peccare contra fidem, sed solum contra charitatem, utpote scindentes unitatem inter fideles. Sequela probatur. Quia Schismatici dicuntur, qui licet in genere credant, Papam esse Vicarium Christi, negant tamen hunc hominem in particulari esse Papam legitime electum. atqui secundum nos hoc est objectum fidei, & omnis qui negat aliquod objectum fidei, est hæreticus. 2. Negando sequelam. Ad hæresin formalem enim duo requiruntur. primum, ut objectum fidei divinæ credibile sufficienter applicetur, ita ut cognoscatur obligatio credendi. Secundum, ut possit in foro externo probari dissensus, & sufficiens applicatio : utrumque apud Schismaticos plerumque deest. Nam imprimis propter auctoritatem contrariæ opinionis, & insufficientem penetrationem nostrorum fundamentorum, non applicatur illis objectum ita, ut nascatur obligatio credendi : unde licet objectum sit fidei divinæ credibile speculative loquendo, hoc est, quia à parte rei subsistat divina revelatio, attamen practice non est cuius intellectui proximè credibile. Secundò : etiam si illis applicaretur, & ideo dissentiendo peccarent contra fidem,

Y y

fidem, non propterea essent censendi inter hereticos; non possunt enim Schismatici convinci de sufficiente applicatione, propter probabilitatem contrariae sententiae. Ceterum, saepe Schisma est conjunctum cum Haeresi, quia saepe Schismatici ita negant hunc esse Papam, quia negant, penes Ecclesiam Romanam esse Vicariatum. Immo omnes Schismaticos pertinaces crediderim posse esse suspectos de Haeresi.

164. Objici posset 3. Si nostra sententia vera est, sequitur perperam & frustra introducta esse impedimenta Juris humani, ad irritandam electionem, etiam quando sunt occulta. v. g. si electio sit Simoniaci, vel non habens debitum numerum suffragiorum, nempe duas tertias &c. consequens est absurdum: ergo &c. Sequela probatur. Nam juxta nostram sententiam pertinet ad divinam providentiam, non permittere fieri electionem irritam cum tali impedimento. e contra illa leges supponunt posse fieri talem electionem, quam illa leges irritant. Quodsi ergo haec leges possunt irritare electionem factam cum impedimento occulto, taliter electus erit tantum Pontifex apparens, etiam si postmodum à tota Ecclesia acceptetur, quia juxta regulam juris, quod ab initio vitiosum est, tractu temporis non convalescit.

Respondet rectè Card. Pallav. n. 141. illas leges nec habere, nec posse habere locum, nec intelligendas esse nisi de prima electione quam faciunt Cardinales, per quam electionem non redditur adhuc fide certum, quòd electus sit verus Pontifex. At verò, (inquit citatus Cardin.) licet illa electio ex occulto impedimento fuisset irrita, adhuc sequeretur alia electio, nullo jure positivo irritabilis, quam facit rota Ecclesia, acceptando illum hominem pro vero Pontifice. haec enim acceptatio licet moveatur ex errore praecedente, non est tamen conditionata sed absoluta. Melius quippe est, Ecclesiam habere pro vero Pontifice aliquem, qui fuerit invalidè electus, quàm ignoranter carere vero Pontifice, & eum pro tali venerari, qui reipsa non sit.

165. Dicendum proinde est, in casu quo electores ordinarij elegerint aliquem habentem impedimentum irritans juris humani, penes totam Ecclesiam esse potestatem providendi sibi de capite legitimo, supplendo omnes Juris defectus, ne maneat acephala: censetur autem eligere eum quem acceptat. Hanc potestatem eligendi quasi secundò per acceptionem, supplendo omnes juris defectus, esse penes Ecclesiam, convincitur imprimis argumentis allatis pro Conclusionem. Deinde declaratur dupliciter. Primò à paritate. Si enim ob incommodum simile, nempe, ne Dominia rerum essent incerta, jure civili, immò in quibusdam casibus etiam jure gentium, & naturali, introductus est modus acquirendi per Vsfucationem seu Praescriptionem, cuius beneficio, dependenter ab errore, fit alicujus

rei Dominus ille, qui antea non erat Dominus, multò magis expedit, non esse in incerto auctoritatem divini Vicarij: atque adeo de jure divino & naturali est, ut, quicumque bona fide acceptatur ab Ecclesia pro tali, evadat talis, etiam prius non fuisset. Secundò, id declaratur exemplo & ratione quae affertur in lege *Barbarus* de Officio Praetorum. ubi habetur casus, quod servus fugitivus fuerit electus Praetor, cum tamen talis dignitatis ratione servitutis incapax esset: quare dubitatum est, an ejus acta valerent. Respondit Vlpianus contra Pomponium in haec verba, (quae deinde vim legis acceperunt) *si verum puto, nihil eorum reprobare: hoc enim humanius est: cum etiam potuerit populus Romanus decernere hanc potestatem. sed etsi scivisset servum liberum effecisset. Quod Jus multo magis in Imperatore (nos dicimus in Pontifice Maximo) servandum est.*

Dices. Ecclesia Acephala non potest esse stare in Constitutionibus praeteritis Pontificum. Hanc non esse dispensationem, quia nulla constitutio inductiva impedimentorum extinguitur aut extendi potest ad talem casum, quo tale impedimentum non prodesset, sed obesset, item esset in causa, ut haberetur pro vero Vicario, quod tantum esset existimatus, & per consequens, nec acta valerent, nec definitiones tenerent. Et autem contra essentiam legis, esse per se accipiam.

166. Notatu dignum est, quod hic nota Esparza, quòd tunc primùm incipiat esse deus, hunc numero hominem pro tempore electum, esse verum ac legitimum Pontificem, quando vota aut serè tota multitudo fidelium consensu uniformiter assentiri legitimitati electionis, ut jam tot ac tales assensere, ut prudenter dubitari non possit, quin reliqui in eandem sententiam ituri sint, inspectis circumstantiis quae in hoc proximo electioni innotescunt. Haec doctrina verissima est, & faver sententiae communi, assensu, ad actum fidei divinae & supernae non requiri, ut motiva credibilitatis quibus innititur, contineant aliquid inattingibile ad actum naturali. Nam cum ista acceptatio seu consensus fidelium fiat successivè, per partes equata omnino rationis, & possit assensus omnium fidelium totius Italiae vel Hispaniae attingi actu naturali, est planè irrationabile dicere, quòd deinde accedente consensu Galliae, Germaniae, Poloniae, & sic paulatim deinceps reliquorum regnorum, superaddatur aliquid inattingibile per actum naturalem, & tamen motivum adaequatum creditulitatis consistit in aggregato ex istis consensibus, etiam in sententia eorum, qui in rusticis parochiis aliquod discerniculum velut Cynosuram ad quam examinetur locutio parochi. Ergo falsum est fundamentum horum AA. quòd motiva creditulitatis non possint attingi actu naturali. de quo pluribus infra.

Uterius ex eadem doctrina colligo, ad motiva credibilitatis sufficere, quod prudenter dubitari non possit, ea esse connexa cum divina revelatione, nec opus esse, ut judicentur per nullam potentiam Dei posse poni, quin habeant talem potentiam Dei posse poni, quin habeant talem connexionem, sed esse metaphysicam necessitatem huius connexionis, prout iidem AA. supponunt. Probatur. Nam hoc quod est: *Non posse prudenter dubitari, quin etiam reliqui sint consentiri*: non infert metaphysicam necessitatem futuri huiusmodi consensus, & bene posset stare cum hoc, quod alij deinde contradicerent electioni. Declaratur in exemplo. Defacto pro Immaculata Conceptione Beatissimæ Virginis, tantus exstat fidelium sensus & consensus, ut prudenter dubitari non possit, tandem aliquando fore ut tota Ecclesia consentiat: (vel si hoc negas, idem negabo tibi in casu electionis) & tamen hinc non nascitur obligatio iudicandi, quod consensus defacto existens habeat metaphysicam connexionem

cum revelatione Dei, aut consensu futuro totius Ecclesie, cum necdum sit obligatio fidei circa hoc privilegium B. Virginis. sicut ergo hic tam amplius fidelium consensus potest attingi actu naturali, poterit etiam attingi consensus in electum Pontificem, quoad eam amplitudinem quam sufficere ad actum fidei docuit P. Esparza. Vno verbo. P. Esparza dum excludit solam dubitationem prudentem, tacite fatetur, quod illa motiva credibilitatis admittant formidinem imprudentem: ergo iam debet fateri, non esse talia, quæ fundent actum fidei, impossibilem cum omni etiam imprudente formidine; quia non fundant iudicium dicens: *dignum est credere, quod tantus consensus non possit per ullam potentiam existere, quin post se trahat consensum totius Ecclesie*. quod tamen iudicium exclusivum omnis formidinis requirunt aliqui, ad omnem actum fidei, sed male, ut ex sequenti capite constabit.

CAPUT II.

DE CREDIBILITATE MYSTERIORUM
FIDEI.

CONTROVERSIA I.

Utrum vera Religio habeat pro se motiva evidentia Credibilitatis, sive absolute, sive comparate spectetur.

167. **Q**uando quaritur, utrum Religio nostra Catholica (quod nomen contra omnes hæreses semper obtinuit) digna sit, cui firmissimè, & exclusivè omni formidine, assentiamur, & adhæreamus, potest ea dupliciter considerari, nempe comparative ad alias Sectas, & Absolutè. Comparative consideratur, quando instituitur comparatio cum alijs Sectis, Gentilismo, seu Paganismo, Judaismo, & Hæresibus: & quaritur an mereatur omnibus alijs præferri, & omnino sit præferenda, ita ut omnes aliæ reddantur prudenter incredibiles. Absolutè verò consideratur, quando simpliciter quaritur, utrum mereatur assensum firmissimum, præscindendo an dentur aliæ Sectæ, necne.

168. Dicendum est, Religionem veram, & omnia quæ in ea credenda proponuntur, habere pro se talia motiva & argumenta, ut ijs rectè penetratis, evidens sit, non solum eam esse dignam quæ alijs omnibus Sectis existentibus præferatur, sed etiam quæ simpliciter & absolutè firmissimè credatur, esse vera Religio, à Deo instituta ut in ea colatur, nec posse talia motiva con-

venire ulli falsæ Sectæ, etiam per divinam potentiam. Ita cum S. Thoma omnes Theologi contra Capreolum.

Probatur primò ex S. Scriptura Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*. Vnde subsumo: atqui non essent nimis credibilia, si tantum essent probabiliter & opinativè credibilia, possent enim prudenter desiderari majora discernicula & signa, quæ redderent Testimonia Dei evidenter credibilia.

169. Probatur 2. Auctoritate SS. Patrum, qui semper hoc pro indubitato supposuerunt. S. Augustinus de Utilitate credendi c. 17. *Nolle illi primitias dare, vel summe impietatis, vel precipitis ignorantia est*. Richardus de S. Victore lib. 1. de Trin. c. 22. ait, *genus esse dementiae, in ijs vel aliquantulum dubitare: subintellige deliberatè*. Optima probatio est, motivorum credibilitatis exhibitio, quod Contr. sequente præstabitur. Contra hanc verissimam doctrinam objici possunt sophismata, quæ discipulorum ingenia fatigant.

170. Objicitur ergo primò. Si illis, qui huiusmodi motiva credibilitatis penetrant, est evidens, mysteria fidei esse credibilia, erit iisdem etiam

Y y 2.

etiam evidens, eadem mysteria esse vera: consequens est absurdum, sic enim tolleretur libertas, & obscuritas fidei. Sequela probatur. Falsum non potest reddi evidenter credibile: ergo omne quod est evidenter credibile, est verum. *Re.* Negando sequelam. Ad probationem distinguo antecedens & consequens: Et hoc quod in antecedente & consequente dicitur, est evidens, nego; non est evidens, sed tamen probabilissimum, ita ut oppositum sit improbabile, concedo antecedens & consequentiam.

Instat argumentum in alia materia. Argumenta quibus Theologi docent, mendacium in nullo casu posse esse licitum, nec per divinam potentiam aut dispensationem, talia sunt, quae reddunt objectum summè credibile, hoc est, ita certum, ut oppositum sit summè improbabile. Vtiterius, id quod in aliquo casu potest esse licitum, non potest reddi probabilissimum quod nunquam possit fieri licitum. hinc tamen non licet inferre: ergo evidens est, mendacium in nullo casu posse fieri licitum. quia non est evidens illa propositio: Id quod aliquando potest esse licitum, non potest argumentis probabilissimis reddi semper illicitum, ut oppositum non sit probabile.

171. Virgebis. Hæc est bona consequentia. Hoc objectum est evidenter impossibile seu falsum: ergo est evidenter incredibile: ergo etiam erit hæc bona consequentia: hoc objectum est evidenter credibile: ergo est evidenter possibile seu verum. Probatur Consequentia Quia, ut habet regula Logica, ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis valet consequentia: atqui tò *evidenter credibile* opponitur huic: *evidenter incredibile*: quod erat consequens prioris argumenti: ergo valet consequentia ad evidenter possibile seu verum, quod est oppositum illius antecedentis, scilicet: *evidenter impossibile seu falsum*. Respondent, & quidem sufficienter Bannez, Lugo, & Ripalda, negando secundam consequentiam, quæ non rectè infertur ex priorè, vi regulæ Logicalis. Nam regula intelligit per oppositum *Contradictorium*: in objectionè autem non assumitur contradictorium, sed contrarium, & quidem tale contrarium, inter quod & alterum datur medium, & potest utrumque contrariorum esse falsum: potest enim aliquid nec esse evidenter credibile, nec evidenter incredibile, v. g. sydera esse paria. Itaque ut ex contradictorio consequentis argueretur contradictorium antecedentis, sic formandum esset argumentum. Hæc est bona consequentia: Hoc objectum est evidenter impossibile: ergo est evidenter incredibile. ergo & hæc est bona. Hoc objectum non est evidenter incredibile: ergo non est evidenter impossibile, & conceditur totum.

172. Placet tamen argumenti fallaciam ampliùs aperire. Et imprimis ostendo, quòd nimium probet. Probaret enim, quòd quidquid credo etiam fide humanà, hoc ipso mihi ef-

fer evidens. Nam id quod credo fide humanà, est evidenter credibile, licet non fide summà: ut verò quod est evidenter falsum, ne quidem fide humanà est credibile, sed est omnino incredibile. Probatur autem sequela. Nam eodem modo ceret argumentari. Quod est evidenter falsum, est evidenter incredibile, etiam fide humanà: ergo econtra quod est evidenter credibile fide humanà, est evidenter verum.

Vtiterius, si hic argumentandi modus legimus esset, probari posset, quòd omnis qui videt Deum, cognoscat intuitivè Deum esse malum. sic enim arguam. Hæc est bona consequentia. Cognosco intuitivè hoc objectum esse bonum: ergo illud amo. ergo etiam erit bona hæc: Oportet hoc objectum: ergo cognosco intuitivè hoc malum.

Adverto vltteriùs, non solum dari medium inter hæc duo: *Evidenter credibile*: & *Evidenter incredibile*. Sed etiam inter hæc duo: *evidenter possibile*, *evidenter possibile*. vel *evidenter falsum*, *evidenter verum*. Sunt enim infinita objecta, quibus neutrum verificatur, ut patet. Hoc item ideo adverto, quia nisi inter hæc duo daretur medium, non sufficeret ad solutionem argumenti, quòd datur medium inter *evidenter incredibile*, & *evidenter credibile*: nempe; non *evidenter incredibile*, continet in se à fortiori: non *esse evidenter incredibile*. ergo quidquid possum inferre ex hoc secundo, possum à fortiori inferre ex illo primo: ergo si non daretur medium inter *evidenter verum* & *evidenter falsum*, tunc sicut ex non *evidenter incredibile* possem inferre aliquid esse verum, sic etiam ex *evidenter credibile* possem inferre aliquid esse verum, & sic objectio haberet interitum. Hinc autem patet argumentum plus non probare, quàm quòd id, quod est mihi evidenter credibile, non sit mihi evidenter falsum aut impossibile, sed non probare, quòd mihi sit evidenter verum.

173. Obicies 2. Si Mysteria fidei essent evidenter credibilia, & quidem fide summà, hoc est, quæ non deceat aliam auctoritatem nisi Dei, tunc essent evidenter credibilia fide divinà. atqui sic jam essent evidenter vera: ergo ex evidentia credibilitatis Mysteriorum sequitur evidentia ipsorum Mysteriorum. Minor probatur. Quia evidens est, fidem divinam, hoc est, mentis auctoritate Dei asserentis esse veram, quia evidens est, Deum non posse mentiri.

Respondet rectè Card. de Lugo negando sequelam. quomodo enim, inquit, cognoscitur evidenter credibilitas in ordine ad fidem divinam, cum non sciamus evidenter posse dari fidem divinam & infusam? solum ergo cognoscimus evidenter, Mysteria illa taliter proponi, ut prudenter possimus conari, quantum est ex nobis, ad credendum firmiter illa & sine ulla hesitatione, præscindendo ab hoc, utrum hic assensus eliciendus sit viribus naturæ, an per fidem infusam: hoc enim prorsus ignoramus. Ita Lugo.

Ut tamen adhuc ampliùs his æquivocationibus obviemus : Quæro ex adversarijs, quid intelligant per *Fidem divinam* ? hæc enim potest sumi diversimodè : primò pro assensu qui nitatur auctoritate Dei revelantis, & non aliquâ auctoritate merè creatâ, & sic vocatur fides divina potius quàm humana, defumptâ scilicet denominatione ab eo cui creditur, non ab eo qui credit, & huiusmodi fides divina posset etiam existere in statu puræ naturæ, & esse actus naturalis. Porro hoc sensu non est de conceptu *fidei divinæ*, esse verum, quia potest mihi probabile esse, & ego possum ob reverentiam divinæ auctoritatis assentiri Deum aliquid dixisse, quin revera Deus dixerit : sic multi credunt privatis quibusdam revelationibus, seu indicijs externis, per quæ Deus aliquid censetur voluisse illis indicare, v. g. vocationem ad talem Religionem : sic si parochus proponat rusticis articulum falsum, conantur illi præbere assensum, & præbent, propter apparentem revelationem, quæ ab ipsis prudenter iudicatur existere, & per parochum intimari. Loquendo verò de Credibilitate summa, qualem dicimus, & paulò post probabimus ampliùs, competere nostris Mysterijs, licet omninò tenendum sit, quòd tanta credibilitas non possit competere objecto falso, hoc ipsum tamen dicimus non esse evidens, sed ita certum ac firmiter tenendum, ut oppositum sit summe improbabile, nec nisi imprudenter suspicabile.

174. Secundò potest Fides divina accipi pro actu Fidei infuse & supernaturalis : & tunc non solum non est evidens, dati talem fidem (vt dixit Lugo) sed nec est evidens, posito quòd deus talis actus, cum esse essentialiter verum, nec posse etiam divinitus esse falsum. Nam licet communiter omnes asserant, actum supernaturalem non posse esse falsum, graves tamen DD. vt Ripalda, Oviedo, & Arriaga, fatentur, nullo efficaci, ne dicam, evidenti argumento id evinci, sed solâ auctoritate.

Tertiò, potest per fidem divinam intelligi fides, prout conformis divinæ revelationi : & tunc quidem evidens est, talem actum esse verum, ejusque objectum existere, sed negamus, quòd ea quæ sunt evidenter credibilia, sint hoc ipso evidenter credibilia fide conformi ipsi revelationi.

175. Objicies 3. Si Mysteria fidei possent alicui reddi ita credibilia, ut oppositum nullam haberet probabilitatem, tunc actus fidei non esset liber : sicut enim quando in objecto nulla apparet malitia, necessitatur ad amorem, ita quando in objecto nulla apparet probabilitas in oppositum, necessitatur ad assensum : consequens autem est absurdum.

Ad hoc argumentum respondent aliqui, inter quos est Card. Pallavicinus, distinguendo sequelam. Non esset liber quoad speciem, concedunt, quoad exercitium negant. Sensus est, quòd ille qui penetret motiva credibilitatis,

non possit vlllo modo dissentire nostris Mysterijs, negando illa mentaliter, sed tantum posset ea negare vocaliter : nihilominus tamen, quia ipsa mysteria non sunt evidentia, ideo poterit suspendere assensum, & sic peccare contra obligationem positivè assentiendi.

Hujus responsionis fundamenta rejeci libro secundo, cum agerem de Opinione probabili. Aliter ergo &c. Negando simpliciter sequelam. Ad probationem distinguo secundum membrum. Quando nec prudens nec imprudens probabilitas seu ratio suspicandi & judicandi oppositum apparet, & quidem nec positiva, nec negativa, concedo, secus nego. Itaque omnes fideles dum credunt, semper habent in oppositum aliquas apparentias, quibus possunt sese imprudenter & contra dictamen rationis sinere moveri, vel ad suspendendum assensum, vel ad dissentiendum, vel ad non ita firmiter, vt decet, ad hoc enim sufficere posset sola obscuritas connexionis motivorum credibilitatis cum locutione Dei, vt infra declarabitur. Ad dissentiendum verò sunt apparentes rationes, quibus Hæretici suos errores palliant.

CONTROVERSIA II.

Quanam sint præcipua Argumenta, convincentia, nostram Religionem dignam esse, quæ omnibus alijs præferatur.

176. **R**eligio nostra venit comparanda cum Paganismo, Judaismo, & Hæresi. Motiva ob quæ alijs omnibus præferenda est, aliqua sunt Generalia, aliqua specialia. Quòd Christianismus sit præferendus Paganismo & Judaismo, sufficenter probabitur ex Generalibus motivis. Quòd verò sit præferenda Catholica Religio Sectis in Christianismo existentibus, etiam specialibus argumentis probari potest. Incipiendo à motivis generalibus, & comparando nostram Religionem cum alia quacunque quæ à nostra damnatur, advertendum est ; Octo potissimum adduci posse motiva, ob quæ vna Religio meretur alteri præferri, si cætera sint paria, hoc est, seclusis interea punctis controversis, & in quibus illæ sectæ differunt, & vna alteram erroris arguit : cætera quæ in quacunque Religione ipso Naturæ lumine apparent laudabilia, nulli ex Religionibus invicem comparandis desunt.

Hinc statim excluditur Idololatria, quæ manifestè repugnat rationi, & per consequens illud quod in cæteris sectis laudabile est, erit Cultus vnius Dei, in quo conveniunt.

177. Octo, inquam sunt Argumenta, fundantia prudentem electionem vnius Religionis præ alia. Primum est : Numerus Sapientum, qui aliquam Religionem indubitanter profitentur, & qui verè sunt Sapientes, hoc est, qui communi sensu præstant alijs Ingenio, Judicio, & doctrinâ

in alijs scientijs. Secundum est, numerus eorum, qui in eadem Religione fuerunt Honestatis & omnium Virtutum veri amatores & studiosi. Tertium, Numerus eorum, qui solius Veritatis, propriæque salutis amore ducti, fortissimo animo eandem Religionem propugnârunt ad mortem vsque. Quartum, Numerus eorum, qui æternæ felicitatis amore omnia humana contempserunt. Quintum, Numerus eorum, qui ferventissimè Deum per omnem vitam, & omnes quasi actiones suas amârunt, nihil magis desiderantes, quàm placere illi per omnia, & summè dolentes, si in aliquo se deliquisse deprehenderunt. Sextum, Victoria contra alias Sectas, à quibus persecutiones graves sustinuit. Septimum Numerus Prodigiorum quibus Religio est confirmata. Octavum, Modus propagandi Religionem, sine vi, sine armis, sine blanditijs.

178. Quæcunque ergo Religio deprehenditur his ornamentis præfulgere, evidenter credibile est, eam præ alijs omnibus placere Deo, & alias omnes, quas ipsa damnat, displicere. Sed Religio nostra talis est. Ergo alijs omnibus præferenda. Major propositio non solum vera est loquendo de tota collectione (quod nemo nisi stultus negaverit) sed etiam de singulis, consideratis cum præcisione cæterorum. Nam licet necesse non sit, ut vera Religio omnia hæc ornamenta pro omni tempore, & in gradu excellenti habeat (à principio enim nascentis Ecclesiæ non poterat habere) ad providentiam tamen Dei pertinet, non permittere in vlllo horum veram religionem à falsâ notabilissimè superari, per tot sæcula, quibus inter se pugnant, & vna aliam suppressere conatur: quod quidem non est metaphysicè evidens, sed tamen non nisi imprudenter negabile. Pro nunc satis est, maiorem propositionem omnium iudicio veram esse, loquendo de tota collectione motivorum, & mihi non minus certa est, quàm certum est, Deo non esse perinde amari & odio haberi, coli & vituperari. Minor verò propositio non potest meliùs probari quàm ex historijs, quæ reddunt eam moraliter evidentem.

179. Imprimis ergo, quod attinet ad numerum Sapientum, habuerunt quidem Gentes aliquos Sapientissimos, ut Platonem, Aristotelem & similes: verùm isti non tenuerunt in animo Gentilismum, etsi simulaverint: Deinde isti Sapientes non vixerunt tempore Christianismi, nec proinde illi se suâ Sapientiâ opposuerunt. Certè qui tempore Christianismi inter Gentiles nomen Sapientum obtinuerunt, nunquam potuerunt stare gloriosè contra Christianismum, ut patet ex Victoria S. Catharinæ, contra quinquaginta Sapientes, qui adeo se victos agnoverunt à puella, ut id etiam martyrio testarentur: patet item ex Missionibus ad Japones aliasque Barbaras gentes.

Quodsi jam isti comparentur cum illis sapientibus, qui se Christianis adjunxerunt, vix ac

ne vix quidem nomen Sapientum merentur. Claret Ecclesia in suo exordio simplicissimis hominibus constaret, adjunxit se illis S. Paulus, S. Dionysius Areopagita. Deinceps verò in secundo sæculo S. Justinus Philosophus & Martyr, Athenagoras, Tatianus, qui scripsit infinita prope volumina, Egesippus, Irenæus. In Tertio sæculo Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Zeno Episcopus & Martyr, Lactantius. In quarto sæculo Eusebius Cæsariensis, Athanasius, Hilarius, qui in prædicta primùm atate Christianus factus, deinde inter maximos Doctores habitus est, Basilus Magnus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Ambrosius, Gregorius Nissenus, Hieronymus, Chrysostomus. In quinto sæculo S. Augustinus, qui solus sufficeret, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, Prosper. Et hæc sunt sæcula illa in quibus etiam Sectarij fatentur fuisse Doctrinam Christianam incorruptam. Jam si illos enumerarem, qui sæculis proximè elapsi, dum plures hæreses exorta sunt, floruerunt, dies præterita nomina, deficeret.

180. Horum virorum elucubrationes præcomparavit cum scriptis eorum, qui Christianismum vel Ecclesiam Romanam impugnârunt, quod idiota sit, facillè iudicabit, non minus hos ab illis superari, quàm à Gigantibus Pygmaeos. Quæ itaque hi tot ac tanti viri, non solum sapientiæ sed etiam vitæ innocentia clarissimi, assidue præbuerint articulis capiti difficillimis, cessante fortiter propugnauerint, audacter dico, esse evidenter dignum creditu, ad divinam providentiam spectasse, non permittere, ut hoc ornamentum quæderet falsa Religio, & vera careret, nisi per aliquod aliud, v. g. miracula compensaretur: æquum alia secta compensavit hunc sapientum excessum, quo Romana Ecclesia fulget: ergo ex hoc capite redditur digna creditu, quod omnibus sit præstenda ab ijs qui hoc argumentum rectè præstant.

181. Quoad secundum argumentum & motivum, evidens quoque est, nullam Religionem nominare posse tot egregios & sincere virtutum Moralium sectatores, quos potest numerare & probare nostra Religio: & quod bene observandum est, si qui ex alijs sectis fuerant virtutum moralium sincere studiosi illi potius in hoc suæ sectæ contradixerunt, quàm eam potius si sunt, eò quod aliæ Sectæ ea teneant dogmata, quæ potius à Virtutum amore abducunt: vel bene tales fuerunt, qui ex invincibili ignorantia suam sectam tenebant, eò quod non haberint occasionem discernendi & dijudicandi inter Religiones; de quibus optimo jure præsumi potest, quod si nostram Religionem edocti fuissent, ei libentissimè manus dedissent, ut potius in quibus plures advertissent sibi similes, & virtutum amatores.

182. Jam verò cum Deus omnium Virtutum auctor sit, & virtuosum non sit, nisi quod Deo placet, quis prudens potest suspicari, melius

judicare, fieri potuisse ut vera Religio in hoc puncto à falsa vinceretur, & non potius ad bonitatem Dei spectet, non permittere, ut qui maxime conantur se ad ultimum suum finem dispo-
nere, ab eo maxime aberrant, prout aberrant, qui falsam sectam colunt? Sanè nemo negave-
rit, ex duabus scholis, si cetera sint paria, illam
preferendam esse, in qua plures proficiunt. Cum
ergo Vera Religio debeat esse schola Virtutum,
& Magistrum habeat Deum, alia verò falsa Reli-
giones Magistrum habeant Diabolum, omnis vir-
tutis inimicum, est indignum & injuriosum Deo,
cogitare, quod possit scholam suam ita negligenter
gubernare, aliam verò non suam ita diligen-
ter & providè, ut plures in aliena, pauciores in
propria proficiant, sicque falsa Religio prudenter
vera præferatur, & quidem amore proficiendi in
virtute.

183. Quoad Tertium Motivum, constat ex
indubitatis historiis, nullam Religionem unquam
fuisse, pro cuius assertionem tot millia hominum
tam fortiter & alacriter, in quovis sexu, ætate,
vitæ conditione sanguinem fuderint: quæ sanè
fortitudo multis millibus gentium causa fuit,
ut ad Christianismum accederent, advertentes,
dignissimum esse creditum, tantam fortitudinem
& constantiam esse supra vires omnis naturæ, nec
etiam à Deo permitti posse, ut tanta sustinerent
tormenta pro falsa religione illi, qui Dei timore
docui maluerunt vitam perdere, quam Deum of-
fendere. cum enim innumeri eorum essent ho-
mines intelligentissimi, utique non elegissent
mori potius quam Religionem mutare, nisi pro
sua Religione cognovissent existere motiva in-
superabilia, & inenervabilia: atque effectus indica-
tivus motivorum inenervabilium evadit etiam
ipse motivum inenervabile. Ergo &c.

184. Quoad Quartum Motivum observan-
dum est, ipso Naturæ lumine evidens esse, quod
vehementer laudabile sit, exuere se rebus huma-
nis & terrenis solatijs, ut æternæ salutis consequen-
dæ & promerendæ impensius vacare possis. Qua-
propter non potest non esse eximium argumen-
tum Religionis veræ & Deo gratæ, abundare ca-
ribus hominum, qui vitam penitentium profi-
tentur, & mundo renuntiant in eum finem, ut
animam salvent. Et hoc quidem illi qui do-
ctrinam Evangelij admittunt non possunt nisi
summa cum protervia negare.

Jam verò hujusmodi caribus præ omnibus
alijs abundare Ecclesiam Romanam, semperque
abundasse, qui negare voluerit, aut in dubium
vocare, vel summè impudens est, vel mundum
non vidit. Qui verò omnes illos hujusmodi
vitam proferentes vellent dicere hypocritas, & ho-
mines interius malos, ipsum esse pessimum, &
alios suo pede merientem necesse est. Incredi-
bile porro est, tot millionum vocationem ad
talem vitæ genus, ab alio esse, quam ab illo, qui
per talem vitam queritur: ergo pariter incre-
dibile est, illam Religionem esse falsam, in qua

hujusmodi vitæ genus commendatur, defenditur,
honoratur. Esset sanè Deus omni tyranno sa-
vior, si hos omnes permitteret inculpabiliter fal-
sâ religione decipi, veram autem Religionem
hujusmodi ornamento destitui.

185. Ad Quintum Motivum pertinet Nu-
merus eorum, qui vitæ sanctitate in purissimo
Dei amore fundatâ floruerunt, quam quidem san-
ctitatem Deus innumeris & manifestis miraculis,
ut sanatione morborum incurabilium, resuscita-
tione mortuorum &c. ante & post mortem con-
testatus est, sicut & prædictione eventuum nullis
naturæ viribus cognoscibilium, revelatione ar-
canorum cordium, quæ nemini præterquam Deo
patere poterant.

Porro tamen donum prophetiæ & miracu-
lorum sit & dicatur donum gratis datum, quod
etiam peccatori concedi possit, certissimum ta-
men est, hæc dona per se loquendo non solere
nisi illis concedi, qui Deo sunt affectu conjun-
ctissimi: neque enim in hoc cæcus fuit ille
Evangelicus à nativitate cæcus, qui dixit, quod
Deus in miraculis patrandis peccatores non au-
diat, sed qui faciunt voluntatem ejus.

Quantus autem sit numerus horum qui no-
stram Religionem profitentur, & quàm nullus nu-
merus appareat in alijs sectis, res est illis clarif-
sima, qui inter Catholicos notabili tempore con-
versati sunt, & historias fide dignissimas legerunt
vel audierunt. Jam verò quid posset impruden-
tius dici aut cogitari, quàm quod Deus falsam,
sibi in vivam Religionem his hominibus & do-
nis exornet præ vera Religione? homines adeo
Numinis amantes dono fidei ad salutem necessa-
rio privet, & donis non necessarijs afficiat?

186. Quoad Sextum Motivum observan-
dum est primò ex Historia Ecclesiastica, quod Re-
ligio nostra statim ab exordio suo usque modo,
in infinitis propè modis oppugnata fuerit, non ar-
mis & persecutionibus duntaxat, sed etiam doctri-
nâ contradicente, ita ut vix ullus articulus im-
munis ab impugnatione evaserit: nunquam ta-
men ita convinci potuit Religio Catholica, ut
vllum articulum mutaret, adeoque nunquam fuit
ita convicta, ut se fallibilem esse fateri cogeretur,
quin immò omnes adversarios suos tandem ita
debellavit, ut planè supprimerentur, vel ad mi-
nimùm aliquos articulos mutarent, adeoque re-
ipsa se fallibiles agnoscerent. Est autem peni-
tus incredibile, à Deo permitti posse, ut vera
Religio ita succumbat falsæ, ut à possessione Infal-
libilitatis vera deiceretur, non autem falsa.

187. Observandum est secundò. Nullam
sectam unquam existisse, quæ ex instituto & of-
ficio suo omnibus & singulis alijs sectis se oppo-
suerit doctrinâ, & nunquam quietas subsistere
passa sit, sicut fecit nostra Religio; qui Zelus est
utique summè laudabilis, & si suscipiatur pro ve-
râ Religione, non potest non placere Deo. Est
autem incredibile, Deum permittere potuisse, ut
falsa Religio hunc Zelum constanter exerceret,

non item vera Religio : ergo evidenter credibile est, nostram Religionem esse veram, & omnibus alijs præferendam.

188. Quoad Septimum motivum observandum imprimis est, nullum esse efficacius motivum exterius & sensibile, ad aliquam veritatem persuadendam, quam miracula : hoc imprimis patet ex eo, quod quivis nostrum, si ad aliquid credendum deberet à Deo petere sensibilem aliquam testificationem, maximè peteret Miraculum, cujus rei plurima exempla exstant in S. Scriptura : deinde id ipsum constat ex effectu & eventu : nam propter miracula, & quidem aliquando propter unicum, multa hominum millia conversi sunt, ut in die Pentecostes &c. Ratio autem est, quia cum Miracula superent vires naturæ, non possunt fieri nisi à Deo, qui falsum testificari non potest.

Observandum est Tertio, quod licet Dæmon possit suis prestigijs imitari velle Miracula, non posse tamen prudenter cogitari, ea Miracula quæ defacto fiunt in confirmationem nostræ Religionis, fieri à Dæmone, & hoc quidem duas ob causas : prima est, quia ad Deum pertineret, non permittere ea fieri à dæmone pro falsa Religione, si ipse nollet facere miracula pro vera Religione, juxta dictum Christi : *si non fecissem signa, quæ nemo alius fecit, peccatum infidelitatis non haberent.* Et qui credebant in Jesum, hoc pro motivo reddiderunt. *Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet, quam quæ hic facit ?* Jo. 7. v. 31. Secunda causa est, quia dæmon per hæc Miracula nihil lucraretur, sed eandem jacturam faceret, quam faceret, si à Deo patrarentur. Nemo enim credens ejusmodi miraculis imprudenter agit credendo : alioquin nec Deus posset miraculis obligare ad credendum : ergo etiam si fingamus omnia falsa esse, quæ videmus miraculis confirmari : esset adhuc idem meritum & eadem laus credentium, nec posset Deo hæc fides displicere.

189. Jam verò nulla Religio pro se allegat tam multa, gravia & fide digna Miracula, non solum in privato aliquo loco facta, sed integris Regnis notoria, accuratissimè examinata, non solum transeuntia, sed etiam stabilia, qualia pro se affert Religio nostra, quæ adversarij non aliter eludunt, quam Judæi miracula Christi, adscribendo ea Principi dæmoniorum. Est autem hoc motivum ejusmodi, ut Gentiles illis maximè moveantur, utpote quorum plurimi ex ignorantia vixerunt in errore suo ; contra verò illos, quos maximè movere deberent, non ita frequenter movent, nempe Sectarios, qui Evangelium admittunt, & in quo Christus disertis verbis Ecclesiæ suæ promittit Virtutem miraculorum. *Signa autem, inquit, eos qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo &c.* Marci 8. v. 11. & alibi passim. Si ergo Miracula sunt signum, & quidem certò securum veræ Religionis, sequitur, quod ubi deest hoc signum, ibi non sit vera Religio, & econtra,

ubi est vera Religio, ista signa inveniantur, & ubi sunt hæc signa, ibi sit vera Religio. Tenemus ergo adversarij ostendere in sua Religione credibilia signa fieri, quam in nostra, quod ne attendant quidem. Placet adijcere verba Augustini Tr. 24. in Jo. *Interrogemus, inquit, ista Miracula, quid nobis loquantur de Christo, habent enim, si intelligentur linguam suam. Nam quia ipse Christus Verbum Dei est, etiam factum Verbum nobis est.*

190. Octavum denique motivum, si ponderetur, est sanè potentissimum. Religio Christiana originem habuit ab homine cunctis & à discipulis illius, hominibus ex se simplicibus, ignobilibus, & penitus illiteratis, per hoc propagata est contranitentibus Regibus & Imperatoribus ad eam amplitudinem quam cernimus, immo quam propter nimiam amplitudinem cernere non possumus, utpote toto terrarum orbe diffusa. Et quidem propagata est sine armis, sine bladijs, non obstante doctrinæ sensibus adeo repugnante persuasa est viris sapientissimis. Hanc tem propagatio Religionis, talem originem, talibus habentis, fieri non potuit sine Miraculis, culentis & frequentissimis : esset enim, utique ter advertit S. Thomas, omnium excogitabilium miraculorum miraculum maximum, si hæc conversio sine miraculo facta esset.

Porrò hæc non possunt dici fuisse miracula falsa, prestigijs dæmonum facta, tum ob rationem paulò antè allatas, tam etiam ex eo capite, quod moraliter impossibile fuisset, ut nullus ex omnibus illis, qui hæc miracula patrarent, & nihil minus ad tormenta tracti, atque extremis cruciatibus affecti & sollicitati sunt ad abjurandam Religionem quam defendebant, ut, inquam, nulli illorum fraudem aperuisset, cuius utique causam fuissent. si enim non fuerunt consilij fraudis & operis dæmoniaca, non potuisset Deus permovere, ut ita à dæmone illuderentur, aliisque populo deciperent.

In hac ergo mirabilissima propagatione nostræ Religionis, per ipsas persecutiones semper crescentis, quam nemo ignorat, qui inter Christianos vivit, relucet planè tanquam in effectu infallibili omnia prodigia, quæ ante hæc tempora sunt, ut proinde (quod bene notandum est) Sapientibus non sit opus miracula nunc petere, quia vident ea durare in effectu manifestum, perinde ac si perpetuò patrarentur. In illis etiam Regnis, ad quæ Christiani nominis annuntiatio recenter pervenit, Deus hodiè quæ non desinit facere Miracula ad illorum populorum conversionem sufficientia, donec etiam ibi fides propagetur eousque, ut novis Miraculis non sit opus.

Præter Motiva hucusque expolita, quæ possunt generaliter contra omnes sectas vituperari, superiunt Quatuor speciales Notæ contra nostræ Sectarios, ex fundamentis communibus, quæ comprehenduntur in Symbolo Nicæno, jubent

nos credere in *Tham*, *Sanctam*, *Catholicam*, & *Apostolicam* Ecclesiam. Has notas fufiffimè illustratas videre licet apud Controversistas.

CONTROVERSIA III.

Virum in Rusticis, pueris, alijsque simplicibus, Motivum Credibilitatis constitat in aliquo Discerniculo Supernaturali, supplente defectum Motivorum recensitorum.

§. I.

Refertur Sententia affirmans.

191. Ratio dubitandi est; quia Rustici non perherant Motiva Credibilitatis hæcenus relata, nisi quod audiant à suis parochis, ea dari. Porro quando Parochus illis proponit articulos definitos in Concilijs, Rustici non habent vllum modum naturalem investigandi, an Parochus loquatur conformiter Decretis Conciliorum, qui enim esset idoneus ad hoc investigandum, jam non veniret nomine simplicium, sed inter sagaciores numerandus esset, neque talis teneretur credere parochi præcisè, sed teneretur inquirere in motiva universaliora, qualia præcedente Controversiâ recensuimus, & quæ sunt inenervabilia. Cum ergo rusticus scire possit, parochi auctoritatem non esse infallibilem, sed esse hominem qui falli & fallere possit, dubitatur an rusticus nihilominus in casu quo parochus defacto verum dicit, & rusticus tenetur credere, possit elicere, & defacto elicere actum fidei infusæ & supernaturalis, cujus motivum credibilitatis aliud non sit, quam auctoritas Parochi seu Pastoris sui, constitui ad hoc, ut tanquam Minister Dei & Ecclesiæ nomine suis oibus proponat articulos credendos: vel an præter hanc auctoritatem, repote fallibilem, debeat intervenire aliquod supernaturale DISCERNICVLVM, in casu quo parochus verum dicit, quod non interveniat in casu quo idem parochus falsum dicit, & sic Rusticus possit discernere propositionem veram à propositione falsa, eò quod hoc Discerniculum habeat prorsus eandem credibilitatem infallibilitatis & inenervabilitatis, quam habent omnia motiva superius ponderata.

192. Sententiæ affirmantis auctor fuit, ut intelligo, P. Antonius Perez, si loquamur de hoc Discerniculo in genere, & præindamus à diversis modis illud explicandi, quem secuti sunt Card. Pallavicinus c. 4. à n. 64. & P. Esparza g. 22. Ita tamen, ut tandem in ejus vltima declaratione nullus cum altero conveniret, sed secundus primi, & tertius secundi reprobareret, & novum sibi persuaderet.

193. Primus itaque, P. Antonius Perez, suum Discerniculum ita construxit. Primò sup-

posuit, esse penitus impossibile naturaliter, quod in rebus obscuris intellectus non dubitet. Secundò dixit, esse verum Miraculum, quod credens res obscuras, credat sine dubitatione. Tertio dixit, proposito articulo vero simul cum falso, rudem illum hominem experiri illicò in se, quod circa vnum, nempe circa verum, possit non dubitare, circa falsum contra experiri se non posse non dubitare. Quarto dixit, rusticum reperire & videre in conscientia sua obligationem credendi sine dubitatione articulum verum, v. g. Incarnationem Verbi, & simul, se non obligari ad credendum articulum falsum v. g. Incarnationem Spiritus Sancti, absque dubitatione, quia nullus obligatur ad impossibile. In hujus ergo interni Miraculi experientia constituit Perez suum Discerniculum.

194. Cardinalis Pallavicinus rejecto Discerniculo P. Antonij Perez, sub nomine Ingeniosorum quorundam Recentiorum, aliud Discerniculum invenit. Dixit ergo hoc Discerniculum consistere in quadam apprehensione singulari & suprahumana, de qua dici possit: *Nec vox hominem sonat.* Hanc Pallavicini doctrinam aliqui deinde Recentiores magis declararunt, & dixerunt, quod Rusticorum discerniculum consistat in Illuminatione quadam interna, quæ de seipsa dicit: *Ego sum vox Dei, inimitabilis à natura, & certifico te (hoc est rusticum) quod Parochus nunc verum dicat.* hæc illuminatio reflexè cognita habet eandem vim cauflandi Judicium credibilitatis, quam habent omnia motiva relata præcedente Controversiâ. Itaque per hanc illuminationem reflexè cognitam, determinatur intellectus Rustici ad formandum judicium evidens credibilitatis, quo judicat: *Dignum est credere, hanc illuminationem esse locutionem Dei certificantem de locutione parochi circa hunc articulum v. g. Incarnationis Verbi.* & sic illa interna Illuminatio habet rationem motivi credibilitatis, ut possit elici & imperari actus fidei, qui dicat. *Hæc est locutio Dei, & non potest non esse locutio Dei.* Hæc est Interpretatio Pallavicini, adhibita à quibusdam ingeniosis Recentioribus, Collegis meis observandissimis, qui sub hujus Cardinalis umbra Discerniculum propugnârunt, illudque pluribus illustrârunt, ac subtilibus argumentis, multum vltra quàm ejus Inventores, excoluerunt, ac plausibile fecerunt.

195. P. Martinus Esparza rejecto Discerniculo Cardinalis Pallavicini & Perezij, suum Discerniculum ponit extra credentem, in ipso Parocho, & articulo 13. sic exponit. Revocandum est, inquit, in memoriam, auctorem sufficientem propositionis credendorum, non solum debere esse missum à Deo mediâtè vel immediâtè, sed etiam loqui debere tanquam missum à Deo: adjungendum deinde est, locutionem & propositionem credendorum propriam Ministri missi à Deo, ut ab eo missi, esse supernaturalem extrinsecè quoad modum, quatenus oritur à fide supernaturali doctrinæ divinitus revelatæ, acceptatæ & approbatæ

ab Ecclesia. Denique conferenda est locutio ista & propositio extrinsecè & quoad modum Supernaturalis, cum simili quoad entitatem locutione purè naturali etiam extrinsecè & quoad modum. Locutio purè naturalis gignit in audiente naturaliter bene disposito cognitionem conceptus naturalis, cui substituitur eadem locutio, quia est signum rerum ut substantium conceptui loquentis. Similiter ergo locutio extrinsecè & quoad modum Supernaturalis, quia substituitur conceptui Supernaturali loquentis, connexo essentialiter cum revelatione divina & approbatione Ecclesiae, gignere potest in audiente bene Supernaturaliter disposito (cujusmodi dispositio habetur per lumen fidei, & infusionem Spiritus Sancti) cognitionem conceptus ejus Supernaturalis, qui est forma extrinseca, distinguens Veram Dei locutionem externam à falsà. Adest ergo semper Discerniculum Veræ Dei locutionis à falsà, & propositionis sufficientis ab insufficiente, imperceptibile quidem naturaliter, utpote proprium idiomatis Supernaturalis & elevati extrinsecè, perceptibile verò per Supernaturalem illustrationem & instinctum Spiritus Sancti, quæ tamen ipsa Illuminatio & instinctus, nihil præstare possent in homine operante humano modo, si non præiret locutio & instructio exterior, informans phantasiam, & dependenter ab illa pertrahens intellectum ad inspectionem NB. conceptionis interioris, præexistentis reipsa in loquente. Ita P. Martinus Esparza. Exhibeo insuper aliam clariorem hujus doctrinæ expositionem, quam concinnavit miræ claritatis Hispanus, & dictavit ex eadem Cathedra Theologica, non ut sequeretur, sed ut acriter impugnaret. Dicunt ergo, inquit, hominem idiotam & rudem, cui à parochia proponitur articulus verus, & articulus falsus, v. g. Incarnatio Verbi & Incarnatio Spiritus Sancti, pertingere cognitione suâ ad intimas vsque Instructoris sui cogitationes, & inter eas discernere, qualis sit cognitio Supernaturalis & qualis naturalis; quod quia videtur mirabile, sic explicant, aut se explicare posse præsumunt; dicunt igitur quoddam Instructor loquitur ut missus à Deo, juxta illud: quomodo audient sine prædicante? quomodo prædicabunt, nisi mittantur? qui autem loquitur ut missus, loquitur nomine alterius, scilicet mittentis: & qui loquitur nomine alterius, loquitur ea, quæ ab illo accepit dicenda: ergo si Instructor ille loquitur nomine Dei, loquitur quæ à Deo accepit dicenda: atqui articulum falsum de Incarnato Spiritu S. non accepit à Deo dicendum, accepit tamen à Deo dicendum articulum verum de Incarnato Verbo: ergo cum proponit articulum falsum, non loquitur nomine Dei, neque ut missus à Deo, loquitur autem nomine Dei & ut à Deo missus tunc solum, cum proponit articulos veros: quod si interroget, videnam cognoscat rudis ille homo, quoddam parochus suus, proponens Incarnationem Verbi, loquatur ut missus, & idem proponens Incarna-

tionem Spiritus S. loquatur ex proprio creditu. Respondent, quoddam sicut locutio naturalis gignit in audiente bene naturaliter disposito cognitionem conceptus naturalis, cui substituitur locutio externa, ita etiam locutio Supernaturalis gignit in audiente bene disposito Supernaturaliter etiam conceptus Supernaturalis, cui substituitur locutio externa prædicationis, est tamen hæc locutio Supernaturalis extrinsecè, propter Supernaturalitatem conceptus cui substituitur. Habet enim parochus Supernaturalem fidem de Verbo Incarnato, & ed vsque pertingit cognitiō rustici per instinctum Spiritus Sancti.

§. II.

Rejicitur Discerniculum P. Antonij Perez.

196. Cardinalis Pallavicinus contra hoc discerniculum num. 3. relatum argumentatur primò & benè. Hæc sententia dat animum prædicatoribus Hæreticis confirmandi Sæctarios in sua pertinacia. Cum enim illi dicant, se credere super omnia, & quidem dicant ex eorum, quandoquidem idem testantur, & narrare potest quam sunt ad fidem conversi, poterant prædicatores impij ita eos confirmare. Potestis enim super omnia, ergo habetis veram fidem.

197. Hæc argumentatio est optima, quatenus ex absurdo quoddam sequeretur, inferri impertinentiam illius Discerniculi. Verum ipso loco meridiano clarius est, hoc argumentum totidem verbis, nullo mutato, procedere contra discerniculum Pallavicini. Nam in hujus sententia etiam repugnat aliquid credi super omnia, & tamen per veram fidem, & hoc provenit ab hujusmodi Discerniculo, ut tradit in terminis loco citato, atque sectarij ex animo dicunt, se omnia credere, & credere super omnia: ergo poterant in sua pertinacia confirmari à prædicatoribus. Testis credere super omnia: (nam ita defalto credit, ab actu autem ad potentiam valet consequentia) ergo habetis veram fidem, quia nihil potest credi super omnia nisi per fidem veram, habentem nimirum talem locutionem divinam, quæ mereatur credi super omnia. Major, & Minor & Consequentia est Pallavicini, quod nemo qui ipsum legit, negaverit. Erat sit prima impugnatio Pallavicini, quam quidam Moderni cum secuti non ignorarunt, sed dissimularunt.

198. Argumentatur Card. Pallav. secundò. Vel hæc experientia est patens, & discerniculum (quippeni? cum sit Discerniculum?) vel est ambigua & indiscernibilis: si primum, ergo datur Miraculum perpetuum, commune & manifestum experiri enim NB. in actibus fidei modum illum credendi, quem nemo vaquam experiri circa vllum objectum naturale (subintelligit vel hominem, in sententia Antonij Perez, absolute enim falsum esse patet tum ex dictis super, tum ex dicendis infra) Ex quo sequeretur valde immo-
nui, NB. meritum fidei nostræ, & posse nos al-

cernere articulos veros à falsis: in illis enim, & non in istis hanc potentiam experimur. Si secundum: ergo hæc experientia non præstat evidentiam credibilitatis, quippe quæ debet esse pura ab omni ambiguitate, sicut est semper ultimum iudicium credibilitatis.

99. Hoc argumentum intorquetur iterum in Pallavicini discerniculum hoc modo. Vel Illuminatio tua, quæ de seipsa formaliter & reflexè dicitur: (vt explicant, qui Pallavicinum in hoc discerniculo secuti sunt) (*Ego sum vox Dei per naturam, inimitabilis à natura certificans te de vera propositione parochi*) vel, inquam, dicit hoc evidenter, vel ambigüe. Si primum: dabitur miraculum commune & manifestum, perpetuum, saltem in rusticis, & valde imminuetur meritum fidei, immo omnino tollitur, quia dabitur evidentia in attestante. Si secundum: non poterit fundare iudicium evidens credibilitatis, sicut per te sola auctoritas parochi non potest fundare, quia est ambigua & fallibilis. Respondebis: Illuminationem hoc non dicere per modum iudicii, sed per modum *Apprehensionis* suavis. Verum, si hæc responsio sufficiens esset, eadem vi posset Antonius Perez. Ceterum hanc apprehensionem suavis esse chymericam, infra ostendam.

100. Argumentatur Card. Pallavicinus 3. Potentia exercendi aliquem actum, non cadit sub evidentem experientiam, antequam ille actus exerceatur: ergo non potest credibilitas consistere in tali experientia. Probatur antecedens. Habita experientia potentia ad actum, non est possibile Deum negare suum concursum ad ipsum actum: atqui Deus potest negare suum concursum, quia talis concursus est novum beneficium saltem generale: ergo antequam velimus credere, non experimur potentiam supernaturalem credendi. In hoc argumento supponit Pallavicinus aliqua quæ mihi quidem vera videntur, sed eludi possent, quare non immoror. Posset tamen argumentum in Pallavicinum retorqueri. Si enim experientia potentia infert Deo necessitatem concurrendi ad illum ipsum actum, nempe volitionem credendi cuius potentiam experimur, non minus infert Deo necessitatem concurrendi ad Volitionem credendi, quando pro priori signo rusticus in se deprehendit illam vocem Dei, jam super explicatam: est enim impossibile, quòd Deus alicui intus miraculosè loquatur & clamet: *Ego sum Vox Dei*, quin hoc ipso velit concurrere ad voluntatem credendi: ergo vel concursus ad volitionem credendi non est novum beneficium distinctum à beneficio talis locutionis, vel si hoc est absurdum, hoc ipsum absurdum incurrit Pallavicinus.

101. Argumentatur 4. Sicut ex aliquo errore possumus existimare verum id, quod est falsum; & probabile quod est improbabile, ita possumus existimare necessarium & infallibile id quod est fallibile, ac proinde credere super omnia id quod non meretur huiusmodi assensum. ergo

experientia potentia ad credendum aliquid super omnia, hoc est, quòd non possit se aliter habere, non est infallibile argumentum, quòd actus illius potentia sit actus supernaturalis. Subiungit deinde Pallavicinus doctrinam notatu dignam: nempe quòd etiam per inculpabilem errorem contingere possit, vt aliquid appareat esse locutio Dei & dignum creditu super omnia, hoc est, quòd non possit non esse locutio Dei, & tamen revera non sit locutio Dei: quò casu dabitur voluntas supernaturalis & meritoria credendi, & tamen ipsa fides subsequens non erit supernaturalis, quia erit actus falsus. Hæc doctrina quæ est mihi verissima, deserta est ab iisdem Recentioribus, ceteroquin sequacibus Discerniculi Pallavicini, qui docent non posse vnquam permitti à Deo, vt detur apparentia digna creditu esse locutio Dei, quin revera Deus loquatur. Vtteriùs, ex tradita doctrina Pallavicini manifestè deducitur, omnem actum fidei etiam supernaturalem esse absolute coniungibilem cum formidine saltem imprudente; nam dum iudico, rem non posse se aliter habere, possum adicere hanc conditionalem: nisi fortè per errorem inculpabilem vel culpabilem fiat, vt hæc apparentia fallat: ergo absolute possum formidare an non talis error intervenerit, saltem imprudenter, vt explicabitur infra. Hinc ergo confirmabitur doctrina quam inferius tradam, nempe de conceptu omnis actus obscuri, etiam actus fidei supernaturalis esse, quòd sit coniungibilis cum formidine reflexa de hoc ipso prædicato: *non posse se aliter habere*.

Retuli hæc argumenta Card. Pallavicini contra discerniculum P. Perez. Referam nunc argumenta Hispani illius, cuius jam semel iterumque mentionem feci, quæ quidem impressa non sunt, sed tamen sunt relatu digna, quia continent sensum communem omnium fidelium.

202. Primum argumentum. Cùm totus dicendi modus fundetur in experientia illius miraculi, quòd non possit credens dubitare, omnes omnino negabunt hanc experientiam (omnes vtique nullo affectu præoccupati, nam aliquos illam affirmare patet in persona quorundam sequacium P. Antonij Perez) in se: nullus omnium fidelium (secluso speciali gratia divina privilegio) experitur in se hanc impossibilitatem miraculosam dubitandi & formidandi. Immo. NB. si experientia standum est, potius experitur vnusquisque, quòd quando vult, dubitat & formidat, saltem quòd tanta est promptitudo intellectus ad dubitandum, vt si ipse velit, dubitaturus sit; ideo monemur & iubemur legibus divinis maximam adhibere curam ad cohibendos insurgentes dubitationis motus contra rationes fidei. Et certè oleum & operam perdunt hi Authores, cùm nobis persuadere volunt, & nos experiri, quòd nullus nostrum sentit se experiri, & quòd nullus experiat, quòd nos sentimus nos experiri. Et hoc est primum argumentum contra P. Perez. circa quod

Observe iterum, ab hoc Auctore clarè supponi, quòd actus fidei possit stare cum actuali formidine: nam P. Perez non docuit, quòd dum credimus, non possimus dubitare in sensu diviso, hoc enim esset tollere libertatem fidei: sed quòd non possimus dubitare in sensu composito; oppositum autem supponit auctor relati argumenti, tanquam conforme omnium experientia: unde patet, nobiscum sentire hunc auctorem, quòd omnis assensus obscurus & liber, possit conjungi cum formidine, prout infra trademus.

203. Secundum argumentum. Ex hac doctrina Perezij inferitur, quòd hæreticus qui convertitur ad fidem Catholicam, per certam experientiam videret diversitatem sui assensus nunc veri & supernaturalis ab eo falso & erroneo quem deposuit. Visà autem hac experientia, & per experientiam hoc miraculo, nescio quomodo non videret clarè veritatem nostræ fidei, & falsitatem erroris quem deposuit. Existimat ergo hic Recentior, quòd in sententia Perezij fides esset evidens in attestante, quia esset credenti evidens Deum ipsi loqui per hoc miraculum, quòd expeririatur evidentia metaphysicà, se non posse dubitare circa objectum obscurum. Solum respondere posset P. Perez, non esse credenti evidens, quòd à solo Deo possit hoc impedimentum dubitationis provenire. Ceterum ad minimum est physicè evidens, vim dubitandi non posse ab ulla causà secunda ne quidem à Dæmone impediri, sed à solo Deo subtrahente suum concursum.

204. Tertium argumentum. Non solum est falsum, quòd dum credimus experiamur nos non posse dubitare, sed etiam e contrario alterum Perezij assumptum est falsum, quòd nullus in rebus obscuris, atque propositis per motivum fallibile possit credere absque formidine, & quòd sit verum miraculum credere rem obscuram absque formidine, & quòd requiratur per se virtus operans contra naturam, ideoque virtus omninaturā superior ad credendum absque formidine rem obscuram. Hoc enim imprimis supponitur omnino voluntariè. 2. est contra omnem experientiam. 3. est contra S. Thomam in quodlibet. 6. q. 4. in C. (vbi S. Thomas ad longum deducit, quòd Certitudo adhesionis non sit propria Virtutis fidei, & dicit, quòd non minùs firmiter adhæreat hæreticus articulis falsis quàm Catholicus veris) 4. est contra Aristotelem 7. Eth. citatum à S. Thoma, quòd dicat, aliquem æquali firmitate adhædere falsitati & veritati. 5. est contra S. Augustinum lib. de utilitate credendi c. 12. vbi hæc habet elegantissima. *Quæro, inquit, Si, quod nescitur, credendum non est, quomodo serviant parentibus liberi, eosdem mutuā dilectione diligant, quos parentes suos esse non credunt? non enim sciri vllò pacto potest, sed interposita matris auctoritate de patre creditur, de ipsa verò matre plerumque nec matri, sed obstetricibus, nutricibus, famulis.*

Nam cui filius potest furari, aliusque supponi, non potest decepta decipere? credimus tamen N. & ne vlla dubitatione credimus, quod scire non possimus. Hæc S. Augustinus. Unde deducit S. Augustinum, sicut & S. Thomas, firmitatem dei non in alio collocasse, quàm in voluntaria exclusionem dubitationis conjungibilis cum fide, & non in modo tendendi ipsius actus fidei, in quo collocant moderni assertores Discernibili, adeoque firmitatem & certitudinem fidei esse denominationem extrinsecam ab imperio voluntatis, excludente voluntariam formidinem.

205. Quartum argumentum. Quia illud principium verum esset, evidens tantum non esset, ergo veritas illa, quæ dependet ab alio principio, & probatur per istud principium, non potest esse evidens: atqui illud Discerniculum fundatur in ista veritate (quam probavimus esse falsitatem) ergo illud Discerniculum quòd fundatur inter verum & falsum articulum, non potest esse evidens & absque formidine cognitum, & ut adversarij supponunt, principium obscurum non potest terminare assensum absque formidine. Omitto duo alia argumenta ejusdem quorum vnum consistit in sola incredulitate sententiæ Perezianæ, alterum coïncidit scet cum argumento Pallavicini, sicut & alia quædam, ideo brevitatis causâ non refero, nam cuius non sufficiunt, nec illa sufficerent.

§. III.

Discerniculum Card. Pallavicini rejicitur.

206. Discerniculum hoc internum credenti impugnavit P. Esparza duobus argumentis. Primum est. Si daretur hujusmodi discerniculum internum sine externo, sequeretur iussu pro instructione fidelium, & pro conversione infidelium Verbum Dei scriptum, nec esse necessarios prædicatores Verbi Dei, certè nullum inter discrimen Ministrorum idoneorum ab indoneis, & superfluere exteriorem fidei regulam indubilem. Si enim solus interior instinctus sufficit ad dignoscendam veram Dei revelationem à falsâ, & legitimam ejus propositionem ab illegitimâ, nullo ex parte rerum ipsarum existente discernimento, omnia exteriora sunt inutilia & superflua.

207. Respondent ad hoc argumentum quidam Recentiores, & quidem ad primum dicunt, nihil esse absurdi, in particulari casu aliquem ex Verbo Dei scripto, accedente tali instinctu interno credere. Sed contra. P. Esparza non vrget casum extraordinarium & particularem, sed ordinarium & quotidianum, ac frequentissimum, nempe de fide simplicium, qui plures sunt quàm docti penetrantes motiva universalia totius Ecclesiæ; plures inquam sunt, qui docent legere S. Scripturam, & Conciliorum Canones, quibus tamen, ne decipiantur suâ simplicitate,

prohibetur lectio Scripturarum, & jubentur credere parochi. Sed quare hæc lectio prohibetur, si, dum legunt, habent illuminationem, quæ illos certificat de sensu Verborum? an Scriptura est magis fallax quam parochus? vt ipla prohibetur, & non prohibetur auditio parochi? Ad secundum & tertium Respondent, hanc illuminationem non infundi nisi præcedente prædicatione per idoneos ministros factâ, hoc est, per tales, qui loquuntur per notitiam derivatam à prima revelatione: cum enim hæc illuminatio testificetur hanc esse loquelam Dei à prima propagatione, non potest à Deo per hanc inspirationem loquente infundi, nisi reverà propositio sit derivata. Sed contra 1. Si hæc est bona descriptio Ministri idonei, ad cuius prædicationem dependenter à revelatione præterita Deus infundit huiusmodi illuminationem, verissimum est quod dicit Elparza, nullum fore discrimen faciendum inter Ministros, verum sint docti, an indocti, constituti ad prædicandum vel non constituti, Catholici an Heretici, nam & isti loquuntur multos articulos dependenter à revelatione præterita. cur ergo tam severe prohibentur simplices accedere conciones hæreticorum, cum etiam ipsis loquentibus verum articulum, possint sperare illuminationem, loquentibus verò falsum, non sit periculum talis illuminationis: dicent ergo: ego accedam securè & sine periculo seductionis, sicut securè accederet ille, qui secum haberet virum sanctissimum & doctissimum ac fidelissimum, qui semper moneret, parochum jam verum, jam falsum dicere: nunquid Deus est sanctissimus, doctissimus, fidelissimus? iste me monebit quando parochus verum dicet, quando verò falsum dicet, tacebit, hoc est, non loquetur mihi per illuminationem, & tunc ego non credam. Nihil ergo valet hæc responsio. Contra 2. Si hæc responsio bona esset, sequeretur, quod possent auditores obligari ad credendum firmissimè articulum verum, quem parochus narraret in hunc finem vt rejiceret, v. g. si Nestorianus hæreticus sic prædicaret: Ego quidem scio, in Ecclesia Romana credi, quod Verbum sit propriè incarnatum, & fundant se in illo Jo. 1. *Verbum caro factum est.* sed falluntur. Nam illa verba intelligenda sunt de Unionem duarum Personarum per affectum. Ecce 1. iste parochus narraret verum articulum dependenter à revelatione præterita, ad ipsum derivata. ergo secundum horum RR. descriptionem loquitur vt minister idoneus: ergo infunditur illuminatio: ergo dabitur obligatio credendi Verbum esse propriè incarnatum. cur non? an quia parochus non affirmat, sed negat? cave, ne hoc dicas, sic enim auctoritas parochi esset motivum formale immediatum parziale, quod tu negas.

Ad 4. respondent: etiamsi huic homini, dum durat interior instinctus, non sit necessaria regula externa infallibilis pro tunc, quando habet illuminationem rusticus, vt illuminationem

suam ipse sibi probet, est tamen necessaria totæ Ecclesiæ, ne quilibet suum instinctum pro vera revelatione vendat. Sed contra. Quando dicis: *ne quilibet suum instinctum pro vera revelatione vendat*: vel vis dicere: quod non liceat quidem cuilibet suum instinctum pro revelatione vendere, liceat tamen aliquibus: vel vis dicere: quod nulli liceat illum vendere. si dicas primum: dic mihi quæso, quibusnam sit data licentia vendendi, & quibus non? an illis qui illum habuerunt? sed, quomodo cognoscet Iudex Ecclesiasticus hunc habuisse, illum non habuisse, vt permittat illum vendere suum instinctum, non item hunc? nunquid & Iudex habebit huiusmodi illuminationem Reflexam? si verò dicas, nulli licere eum vendere pro vera revelatione, & ideo esse necessariam Regulam externam, verissimum dicis; sed infero: ergo hæc necessitas adhibendi Regulam externam adstringit rusticum, vt suam illuminationem solum sub hac conditione habeat pro locutione Dei, si ea fuerit conformis Regulæ externæ: ergo quamdiu hanc non cognoscit, tamdiu non potest absolute iudicio credere esse locutionem Dei. ergo ejus assensus est conjungibilis cum formidine, ne fortè Ecclesia reprobet locutionem illam internam. Non est ita, inquit isti RR. nam rusticus dum credit suæ illuminationi, virtualiter dicit: *Quamvis certus & certissimus sim, quod Ecclesia non possit contradicere huic meæ internæ locutioni divinæ, si tamen per impossibile contradiceret, ego me subicerem Iudicio Ecclesiæ potius, quam vt crederem meæ locutioni.* Itane verò? hoc ne rusticus dicit virtualiter? Quomodo ergo verum est, quod isti RR. tam contentiosè defendunt, quod locutio interna rustici ne tantillo quidem sit minoris certitudinis & infallibilitatis, quàm est auctoritas Ecclesiæ? si enim sunt omnimodè æqualis infallibilitatis, & merentur æqualissimæ firmitatis assensum, & quidem firmitatis absolutæ, vt isti loquuntur, cur quæso vult rusticus in concursu contradictorio adherere potius auctoritati Ecclesiæ, quàm immediatæ locutioni Dei? Deinde, quàm laudabilis est hæc observantia & obedientia, quam rusticus exhibet Ecclesiæ, dicendo: *cum certus sim, quod Ecclesia non possit contradicere meæ illuminationi, ideo meam illuminationem illius iudicio subicio.* perinde ac si religiosus aliquis obedientiam promitteret, quia antecederet certus est, quod Superior nihil posset velle, nisi quod ipsi maximè placuerit. Quin immò in hac adversariorum sententia potius virtualiter diceret hoc modo: *cum certus sim, quod mea interna locutio divina sit, ideo non est mihi curandum quid dicat Ecclesia, cum ejus locutio certior esse non possit, nec possit meæ contradicere, nisi falsum dicendo.* quo jure adiges rusticum ad audiendam Ecclesiam, si memor sit, aut se esse dicat suæ internæ locutionis divinæ? Verum est ergo, quod in hac sententia vehementer enervetur, si non penitus tollitur

tollitur necessitas Regulæ externæ Infallibilis; & ideo non sine causâ dixisse videtur P. Comptonius disp. 10. de Fide l. 3. per hanc illuminationem ansam præberi Hæreticis; privatum suum spiritum mordicus defendendi; cum videant, tantundem ferè statui à Theologis in rudibus & indoctis. Et hæc circa primum argumentum P. Esparza contra Pallavicinum.

208. Alterum argumentum est hoc. Si duæ res inter se comparentur, ut nihilo inter se differant, nullumque in se habeant Discerniculum, nullâ mentis illustratione, nullâve vi fieri potest, ut discernantur: id quod confirmatur exemplo. peritus enim metallorum potest discernere aurum ab aurichalco, & quodvis verum à quovis apparenti ejus generis; quod non potest imperitus, quia inest auro vero aliquid, quod non inest auro adulterino: si verò nihil inest reipsâ diversum, tam parum potest discernere peritus quam imperitus: ergo si inter revelationem legitimam & illegitimam nullum sit ex parte objecti discrimen, non poterit vna ab altera discerni, per quamcunque illustrationem.

Ad hoc argumentum respondent illi ipsi RR. Illustrationes ejusmodi internas experimentaliter longè aliter afficere hominem, quam possint vllæ naturales; ideo cum sint immediatè subjectæ experientiæ, nos ex illis quas sentimus, colligere, adesse vocem Deo propriam, veluti audiremus aliquem intus dicentem: *Non vox hominem sonat.* & ideo tanquam ex signo extrinseco discernere nos propositionem veram à falsa, quæ semper ex parte objecti sunt diversæ, cum vna includat derivationem à prima veritate, altera verò non; quæ differentia non dignoscitur independentè ab instinctu interno, dignoscitur autem per illum ipsum, cum sit vox quasi Dei (notetur hæc limitatio: *quasi Dei*: ergo non est essentialiter vox Dei, sed tantum *quasi*) mihi dicentis, quamnam propositio parochi sit revera derivata. Addunt deinde, non improbabiler etiam ex parte objecti diversum assignari posse. Est enim illuminatio hæc ejusmodi, ut quasi dicat: (en? iterum vnum *quasi*: non quarimus quid *quasi* dicat: sed quid revera dicat) *revelationem hanc esse divinam seu derivatam, offertur tibi à Deo specialiter te instruente.* concipimus ergo per hanc apprehensionem & illustrationem Deum ut auctorem locutionis internæ, & potentem instruere per se sine strepitu verborum, per illapsam inimitabilem vlli creaturæ. Quodsi tibi (inquiunt & bene divinant) hoc non satisfaciatur (ita est, nam paulò post ostendam hunc illapsum esse chymæricum,) non sumus nos meliores quam S. Augustinus, qui tr. 40. in Jo. circa medium de tali interna locutione sic ait. *Tamen nescio quid incorporaliter & spiritualiter facit in nobis Deus, quod nec sonus est, qui aurem percutiat, nec color &c. tamen aliquid est, quod sentire facile est, explicare impossibile est.* Ita illi, quibus discipulos suos & nos instruxerunt, quâ ratione possimus facillimè respondere ad quascunque difficultates circa gratias prævenientes, aliisque actus supernaturales, nempe cum virgemur argumentis, dicendum est: *Apaga cum ejusmodi: non tenemus ulterius respondere; non enim sumus meliores S. Augustino, qui jam pro nobis respondit; sentire facile est, explicare impossibile.* Quæ S. Augustinus dixit verissima sunt. S. Joannes Baptista in vtero matris facillè expertus est illuminationem, quâ Christum præsentem agnovit, quæ item explicet, quomodo ea facta sit: B. Franciscus Borgia quando venit in templum ubi asseruntur esse V. Sacramentum, sensit extraordinariæ impressus ad venerationem Eucharistiæ, quales non inest, quando non erat asseratum, & sic de infinitis alijs. Tales motus & impulsus exortos in circumstantijs in quibus non apparet vlla causa naturalis à qua proveniant, rectè per Regulam discernendi spiritus bonos à malis creduntur fieri à Deo; sed quomodo fiant, quibus medijs adactis, an medio principio intrinseco, vel per concursum merè extrinsecum, an mediante bono Angelo, vel immediatè à Deo, an beneficio hocierum impressarum naturaliter acquirituram, vel potius beneficio insularum sive per se sive per accidens, hoc sanè est impossibile explicare *explicatione scientificâ.* Sed nunquid propterea non potest explicari, in quodnam objectum fixatum an sint judicia affirmativa, vel merè apprehensiones? an delectent, vel perturbent? si hæc non possent explicari, quare ergo hujusmodi impulsus & illuminationes sunt exponendæ Patribus Spiritualibus? cur enim exponantur, si exponere est impossibile? Itaque, S. Augustinus tam bene non fuit, ut negaret hæc prædicata, quæ cadunt sub experientiâ, posse explicari, sed negavit posse explicari, explicatione scientificâ, modum causandi in nobis sine nobis has illuminationes, adeo enim hoc est difficile, ut hodieque non desint Theologi qui dicant, quòd nos merè posset habeamus. Vno verbo. Prædicatum primum Supernaturalitatis non potest scientificè explicari, quia de Supernaturalitate quâ tali nullam habemus scientiam, ut dixit Card. de Lugo, & per se notum est. Nihil ergo solidi (salvo aliorum judicio) ad argumentum P. Esparza responderent isti RR. ut magis patebit ex sequentibus. Nunquam ergo

209. Contra Discerniculum Pallavicini argumentor ego Primò. In illud debet fieri resolutio fidei, quod ultimò reddimus pro ratione, quare credamus v. g. *Mysterium Incarnationis*: atqui pro ratione vltima non reddimus aliquid. Illustrationem tanquam motivum formale *Quod*, ergo nulla hujusmodi Illustratio est (de via ordinaria) motivum credibilitatis, seu motivum credendi. Major patet, qui enim dicit se aliquid credere, & non potest allegare motivum credendum, & quidem tale, quod prudentia commendat, & convincitur credere leviter & imprudenter, non probatur. Quia si quis interroganti Judicio

quare credat Incarnationem, responderet: quia ad hoc credendum illuminor tali illuminatione, quæ dicitur: se esse vocem Dei vel quasi, & parochum verum dicit: cum dixit, Verbum esse incarnatum. Nunquid Judæus rideret talem instructorem? Nunquid diceret: ego audiui tuum parochum hoc jam sapiens dicentem, sed nunquam expertus talem illuminationem. Et si rusticus replisset: habuisti, sed jam es illius oblitus: nuncaret: habuisti, sed jam es illius oblitus: unde scit se habuisse? si non est oblitus, quare Judæus credit rustico, se esse imbecillioris memoriæ?

210. Respondent quidam RR. Rusticum dum credit parochum, non se impendere, neque attendere ad illud motivum propter quod credit parochum verum dicere (& hoc est illuminatio) sed attendere potius ad id quod parochus dicit, nempe Incarnationem Verbi esse probatam tot Miraculis, & tot Miracula non posse non esse locutionem Dei: hinc fit, ut quando ex rustico quaeritur, quare credat incarnationem Verbi, statim respondeat id, in quo se maxime fundavit, nempe in miraculis asseritis à parochum, sed non attendit, unde habeat parochum verum dicere, dum dicit tot miracula existisse.

Sed contra. Si ergo Judæus quaerat, unde rusticus habeat, tot esse facta miracula, & parochum hoc verè dixisse? nunquid respondere debet rusticus: Ego me illi motivo non impendi, nec ad illud magnopere attendi. Sed urgebit Judæus. Inepre, ad hoc debebas vnicè & maxime attendisse, inde enim pendet veritas totius negotij, & obligatio credendi firmissimè: nam & ego audiui illum hæc eadem dicentem, sed non credo illi: quod si ego habuissem motivum illi credendi firmissimè, profecto ad hoc vel maxime attendissem, & bene memoriæ impendissem, inde enim vnicè penderet salus mea.

Contra 2. Hoc est sanè Rusticos, & simplices omnes arguere inexcusabilis fœcundia, quod nempe clamante parochum exteriùs, & clamante Deo (vel quasi) interiùs, attendant præcipuè parochum, & non attendant præcipuè Deo. Nunquid si vox de Cælo veniret, prout venit in Baptismo Christi, & in monte Thabor, quæ diceret: Attendite Rustici, quicquid vobis dixerit Parochus, hoc ego olim revelavi. Nunquid, inquam, rustici non attenderent huic voci præcipuè, sed statim illius obliviscerentur, & attenderent parochum? quis hoc dicat? An vox externa fortissimè moveat rusticos, & impellat ad se attendendam, & vox interna Dei quoad substantiam supernaturalem, non pariter immò magis impellat? Nunquid rusticus poterit dicere Deo: Clama fortius, ut non prævaleat sermo parochi? Sanè si Deus vult audiri præ parochum, debet clamando vincere parochum: vult autem audiri præ parochum, hoc est, vult suam auctoritatem pluri fieri quàm parochi, quia vult suam auctoritatem confirmare sermo-

nem parochi, ut tu doces: cur ergo non clamat fortius?

211. Argumentor 2. Si daretur hujusmodi Discerniculum inter locutionem veram & falsam parochi, deberemus hoc Discerniculum reflexè cognoscere, & advertere nos illud habere, illiusque deinde meminisse, sicut omnes illi constantissimè meminerunt suarum Visionum, raptuum & illustrationum, à quibus tanquam objectis formalibus & motivis ut quod, fuerunt permoti ad aliquid agendum, vel credendum: sic Joannes Baptista bene meminit illorum Verborum, quæ audivit dum Christum baptizavit. Sic S. Petrus bene meminit Visionis supra relatæ. Sic Josephus bene meminit suorum somniorum, sicut & infiniti alij, quibus Deus per somnia voluit aliquid significare. Quando autem permisit Deus hujusmodi somniorum oblivionem, ut in Rege Pharaone, mansit tamen memoria somnij eatenus, quatenus in consulo recordabantur, se habuisse miraculosum somnium, & hoc Deus permisit, ut postea haberet occasionem exaltandi Josephum, quem misit, ut speciem somnij in memoriam revocaret. Subsumo: atqui Rusticorum nullus unquam auditus est asserere, se hujusmodi Discerniculum expertum esse, & ab illo reflexè cognito tanquam motivo credibilitatis fuisse permotum, ut actum fidei firmissimum elicere, credendo Incarnationem propter tale Discerniculum, quod fallere nullo modo potest, nec à Deo permitti quin Deus loquatur, & quod ad movendum non minorem vim habuerit, quàm si Rusticus millena miracula coram fieri spectasset. & si rusticus tale quid assereret, pro homine phanatico aut impostore communiter ab omnibus haberetur: ergo malè dicitur, quod Rustici communiter & perpetuò habeant hujusmodi Discerniculum.

212. Respondent Adversarij, negando majorem, & dicunt, plurimis instantijs ostendi posse, quod plurimos actus internos eliciamus, quos tamen non deprehendimus reflexè nos habuisse 1. non semper recordamur auctoritatis v. g. Petri, ob quam credimus Paulum esse mortuum, & tamen eà movemur, quando id credimus. 2. Conclusionis actus attingit objectum præmissarum, & tamen non deprehendimus reflexè nos illud attingere. 3. Judicium practicum semper est evidens, & tamen multi Casiste negant illud semper adesse, quando peccamus. 4. in multis fidelibus non potest negari existisse fidem firmissimam, qui tamen dicunt se motos fuisse solà auctoritate humanâ, quod tamen falsum est, quia fides firmissima debet habere Discerniculum verum à falso.

Contra 1. Hæc omnia exempla non sunt ad rem. Non primum & secundum, quia falsum est quod quando postea assentimur, non memores auctoritatis & motivi primò habiti, quod inquam ab illo tunc moveamur, sed determinamur ad ita judicandum à speciebus relictis ex prioribus

prioribus assensibus, & ab ipsis assensibus ita reflexè cognitis. vnde si ex tali quæreres: vnde scis Paulum esse mortuum? non quidem responderit: quia Petrus dixit: ponitur enim hujus oblitus: sed, certò recordor me hoc pridem authenticè audivisse, licet nesciam à quo. Non Tertium. Quia nullus Castus vnquam dixit, nos nunquam tale Judicium habere & experiri, ac illius meminisse, sed, quòd putent nos quandoque peccare, quin illud habeamus, in quo falluntur, quia tunc non peccatur, quando illud non habetur. Præterea fatentur, adesse semper Judicium evidens, sed non nisi malitiæ in confuso, hoc autem sufficit ad salvandam experientiam; nam illud Judicium dari probatur ab ipsa experientia, nempe ex remorsu conscientia, quem non possemus deponere. Non quartum. quia falsum est, quòd illi habuerint, aut dicant se habuisse actum firmissimum in eo sensu, in quo discerniculi isti ponunt firmitatem, nempe intellectualem, impossibilem cum omni formidine, & qualem non possumus habere circa objecta falsa, sed habuerunt & dicunt se habuisse firmissimum assensum firmitate adhaerivâ & affectivâ.

213. Contra 2. Sicut certissimum est, quòd aliquorum actuum habituum obliviscamur, ita etiam certissimum est, quòd non obliviscamur omnium, & statim, sed econtra plerumque si non diu, saltem aliquandiu recordamur; Rustici verò nunquam dicunt, se hujus Discerniculi recordari: deberent autem illius recordari, alioquin quale est Discerniculum? Si hoc discerniculum à Deo infunderetur, in eum utique finem infunderetur, in quem finem parochus proponit articulos fidei, nempe ut deinceps rusticus haberet Regulam cognoscendi, quid credendum, quid non credendum sit. Ergo sicut rusticus debet postea, per se loquendo, posse meminisse propositionis parochi, ita etiam deberet posse meminisse locutionis divinæ, nam vna sine altera non est sufficiens Regula fidei.

Contra 3. Nemo, per se loquendo, statim obliviscitur contractuum initorum, & promissionum à se factorum; nemo statim obliviscitur suorum Votorum & Juramentorum, quia nimirum inducunt obligationem gravem aliquid agendi, atqui obligatio credendi est omnium gravissima; ergo si hæc inducitur per Discerniculum à Deo infusum, debet ita infundi, ut per se loquendo rusticus illius non statim obliviscatur.

214. Contra 4. Et quæro ex adversarijs, vnde habeant, quòd Discerniculum fuerit illuminatio potius purè interna, quàm externa, v. g. quàm voces in aëre formata, ut suprà dicebam? Nunquid ideo, quia ex hoc ipso quòd rustici non meminerint illius, non potest rationabiliter dici, quòd fuerint auditæ tales voces, quia earum rustici certò certius meminissent. Atqui ego hoc negabo, & dicam, quòd earum fuerint oblitæ, & afferam pro me casus quos adversarij attu-

lerunt, faciámque hoc entymema. Dum plurimi actus, quorum non habemus memoriam, ergo poterunt etiam illæ voces ita fuisse perceptæ, ut tamen non meminissent rustici? Cuiusmodi an ideo, quia audire hujusmodi voces est insolens? atqui non minùs insolens est illuminatio supernaturalis, æquivalens in efficacia vendi infinitis Miraculis, clamans (vel quæ) esse vocem Deo propriam, inimitabilem à Natura esse specialem instructionem Dei &c. Sed quæ opus pluribus in re clarissima?

215. Argumentor 3. Illustratio, in quo ponit Pallavicinus Discerniculum, est utique intellectus: ergo debet posse assignari illi objectum: hoc non est locutio parochi sed dum se spectata, nam hæc etiam per actum Naturæ potest representari, & representatur quod parochus falsum dicit: ergo est aliquid aliud: hoc quod est: esse derivatam à locutione parochi Dei, hoc enim est objectum ipsius actus de quo isti docent, & affirmatur propter ipsam illuminationem, tanquam propter motum formale quod vno verbo, Parochum dicere verum, affirmare actu libero: Illuminatio autem illa Pallavicini non est actus liber, sed fit in nobis sine nobis: ergo debet esse aliud illius objectum: atqui illud potest assignari: ergo non datur illa illuminatio quæ sit Discerniculum locutionis veræ à falsa.

Respondent Recentiores, & explicant objectum illius Illuminationis, quòd nempe beat pro objecto seipsam, & præterea locutionem parochi ut derivatam à locutione præterita Dei explicant, inquam, dicendo, quòd illa Illuminatio dicat: Ego sum locutio Dei propria, inveniuntur à Natura, certificans te, quòd Parochum nunc loquitur locutione derivata à revelatione Dei immediate ipsi olim de Incarnatione Verbi.

Contra. Vel hoc dicit illa Illuminatio nuntiativè & affirmativè, vel solum ut appetitio suaiva, obscura, & libera, hoc est, quæ non necessitet ad assensum: neutrum dici potest: ergo non satisfacit data responsio. Minus probatur quoad primum membrum dupliciter. primum, quia tale judicium esset evidens, vtque independens ab omni imperio voluntatis: atqui si Fides evaderet evidens in attestante, quia non Veracitas quàm locutio Dei esset evidens. Secundò, quia sic possent in eodem intellectu coniungi & coexistere duo judicia contradicentia: nam isti RR. contra Pallavicinum docent, quod quis possit stante hac illuminatione, dissentire & dicere: Non datur locutio Dei de hac re. ergo si simul daretur illuminatio dicens, se esse locutionem de hac re, darentur judicia contradicentia. Sed neque secundum dici potest, nempe quòd illa Illuminatio sit mera apprehensio suaiva respectu sui ipsius, hoc est, suadens assensum circa se, se esse locutionem Dei certificantem de Veritate locutionis parochi. Probatur. Si hæc Illuminatio & locutio interna Dei esset apprehensio suaiva

circa hanc veritatem : Ego sum locutio Dei : hoc ipso hæc Illuminatio non esset objectum formale quod, ipsius actus fidei ad quem est apprehensio suaiva : hoc est contra adversarios, qui docent, hanc ipsam veritatem affirmari ab actu fidei. Sequela probatur. Apprehensio suaiva habet se ad suum objectum sicut se habet assensus quem suadet, & solum differt in modo tendendi, vt omnes philosophi norunt : ergo sicut ipse assensus habet se respectu objecti solum vt Quo, & non vt Quod, hoc est, non est id quod affirmatur, sed est id quo affirmatur objectum distinctum, ita apprehensio suaiva debet se respectu sui objecti, cuius assensum suadet, solum habere vt Quo, & non vt Quod. Patent hæc omnia inductione manifestâ per omnes apprehensiones suasivas : v. g. apprehensio suaiva, quod omnis mater diligit filium, non habet se vt motivum formale Quod, respectu assensus quo quis iudicat, omnem matrem diligere filium. & sic de alijs, nec credo, quod philosopho vnquam venerit in mentem oppositum. Repugnat ergo quod Illuminatio illa adversariorum sit apprehensio suaiva circa se ipsam & suam propriam differentiam, sed quidquid de seipsa diceret, diceret evidenter, evidentia metaphysicâ, non minùs quàm : se existere : se esse representationem intentionalem &c.

216. Confirmatur 1. Si hæc Illuminatio esset objectum formale Motivum vt Quod, & immediatum ac vltimum (vt isti RR. docent) actus fidei, tunc actus fidei esset actus evidens, nullo indigens imperio, quia fieret per species proprias sui objecti : omnis autem assensus productus ab objecto immediatè applicato, & per species proprias, est actus evidens, & independens ab omni imperio voluntatis, vt patet per inductionem omnium sensationum, & actuum nostrorum interiorum reflexè cognitorum per species proprias ipsorum actuum, seu per immediatum intuitum ipsorum actuum.

217. Confirmatur 2. Ipsa Illuminatio non cognoscit se per species alienas, vt ex terminis patet : ergo nec ab assensu fidei cognoscitur per species alienas, quia assensus fit per easdem species, per quas fit apprehensio suaiva. ergo repugnat talem assensum esse obscurum & liberum : nulla enim alia ratio assignari potest, vnde proveniat evidentia aliorum actuum productorum per species proprias objecti, si species propria non habent vim cauſandi evidentiam actus & determinandi potentiam ad assensum.

Confirmatur 3. Apprehensio intuitiva duorum prædicatum in eodem objecto, determinat intellectum ad assensum, & ad affirmandum vnum de altero : atqui hæc Illuminatio prout à RR. explicata, esset apprehensio intuitiva duorum prædicatum vt in existentium eadem objecto : ergo determinaret & raperet intellectum ad affirmandum vnum de altero. Minor probatur. Imprimis enim est apprehensio intuitiva sui ipsius, vt adversarii concedunt, & clarum est, non enim

fit per species alienas : deinde est apprehensio terminorum huius totius propositionis, ego sum locutio Dei propria, specialis instructio Dei, circa locutionem externam parochi &c. ergo est apprehensio intuitiva duorum prædicatum vt in existentium sibi ipsi : quid ergo, quæso, deest illi, quominus rapiat & determinet intellectum, ad affirmandam totam illam propositionem, sicut apprehensio terminorum huius propositionis : Totum est majus sua parte ? Nec ego, nec alij quidquam invenire possumus.

218. Confirmatur 4. Omne iudicium quod & quatenus reflectitur in seipsum, quoad hanc reflexionem est evidens : ergo etiam omnis apprehensio quatenus reflexa in seipsam, est eadem apprehensio evidens : atqui apprehensio evidens quâ evidens, rapit intellectum ad assensum : ergo si Illuminatio est reflexa in seipsam quoad hæc prædicata : esse locutionem Deo propriam, & specialem instructionem &c. erit evidens, & ad hæc affirmanda rapiet intellectum. Antecedens est omnium philosophorum, & patet ex eo, quia aliquin posset intellectus simul iudicare contradictoria, vnum quidem per iudicium actus de seipso, alterum per actum reflexum supra hoc iudicium, si hoc posset esse obscurum. Consequentia probatur 1. Quia ratio probans iudicium in se reflexum esse evidens, probat etiam de apprehensione, nempe quia non fit per species alienas, & quia est experientia seu notificatio experimentalis sui ipsius. Probatur 2. vel potius alijs terminis declaratur. Ideo iudicium reflexum quoad hanc reflexionem semper est evidens, quia per reflexionem actus cognoscitur à seipso, & in se, & non in enigmate. atqui hæc eadem ratio procedit etiam de reflexione apprehensionis in se. Ergo &c. Propter hoc itaque argumentum cum suis confirmationibus, ego, (alijque ingeniosi Magistri, quibus illud examinandum subjeci) semper existimavi, Illuminationem Pallavicini, prout explicata est à quibusdam Modernis, quos solos scio fuisse secutos Pallavicini discerniculum, esse Chymericam, nec credo Pallavicini mentem talem fuisse, qualiscunque tandem illa fuerit.

219. Argumentor nunc 4. Per hanc Illuminationem amittit Propositio Ecclesiæ facta per parochum, rationem locutionis divinæ : consequens est contra Scripturam, & contra id quod hi ipsi Recentiores docent : ergo & id ex quo sequitur. Sequelam adversarii videntur admisisse, quando dixerunt, Propositionem parochi esse tantum denominativè locutionem Dei. sed probatur facillè : quia sola Illuminatio interna est secundum adversarios locutio Dei essentialis respectu Rustici ; atqui propositio parochi non est pars constitutiva Illuminationis : ergo nec est pars constitutiva locutionis divinæ quæ movet rusticum. Minor probatur. Quia Scriptura de omnibus Ministris nomine Dei loquentibus dicit : qui vos audit me audit. atqui, vt ipsimet adversarii docent (verba suprâ retulimus) parochus loquens

A a a

locutione

locutione derivatâ à prima revelatione, loquitur nomine Dei: ergo qui illum audit, Deum audit. Sed non audiret Deum in parochia, si locutio parochi non esset pars constitutiva locutionis divinæ: ergo est pars constitutiva locutionis divinæ etiam respectu rustici. Retuli etiam suprâ verba S. Thomæ, hoc ipsum dicentis. Vnde, & meo, & aliorum iudicio, Recentiores isti doctrinæ consequentiam in hoc puncto deseruerunt, immo contradictoria asseruerunt.

Confirmatur argumentum. Istâ Illuminatione concipitur à Rustico Deus ut auctor locutionis internæ, & potens instruere per se sine strepitu verborum, per illapsum inimitabilem omni creaturæ: ita habent adversarij in terminis. atqui propositio Ecclesiæ facta per parochum, sit cum strepitu verborum: ergo non est pars illius locutionis, quâ Deus instruit rusticum.

Dices: Non esse quidem partem locutionis divinæ quâ Deus instruit rusticum circa veritatem propositionis parochianæ, esse tamen partem locutionis quâ rusticus movetur ulterius ad credendum Verbum esse incarnatum. Sed contra. Hac ratione posset & deberet dici, quod etiam locutio Pſytaci posset esse pars locutionis divinæ, si nempe Illuminatio diceret, *verum est, quod pſytacus dicit: & pſytacus diceret: Verbum est incarnatum.* Sicut ergo non moveret auctoritas pſytaci, ita nec moveret auctoritas parochi, & perinde esset, etiam si esset homo mendacissimus. Immo rusticus posset parochum confirmare in fide, & illi dicere: Ego certus sum, quod verum sit id quod tu dicis, non quia me movet tua Veracitas, sed, quia Deus mihi hoc de te dixit: quare, si ve tu credas si ve non, ego tamen certus sum de Incarnatione. Itaque Missio parochi, ejusque Ministerium nullo modo esset pars, sed sola vox materialis, immo nec hæc necessariò esset: quia Illuminatio diceret: *Verbum est incarnatum, sicut dixit Parochus: & sic locutio parochi esset merum objectum materiale, sicut ipsum Verbum incarnatum.*

220. Argumentor 5. Adversarij in sua explicatione Discerniculi incidunt in explicationem Critirij seu Spiritus privati, quem hæretici prætendunt: ergo ab eâ est abstinendum. Antecedens probo. Per illorum Illuminationem homo ita disponitur, ut non tantum cognoscat in actu exercito, quod hic instinctus sit à Spiritu S. sed etiam in actu Signato, ut certus sit, quod infallibiliter bene judicet, dum reflexè dicit esse verum, & non tantum apparentem instinctum Spiritus Sancti: atqui hoc modo hæretici explicant suum Spiritum privatum: Ergo &c. Minor est adversariorum in terminis. Major probatur. Ad hanc Illuminationem debet sequi Judicium credibilitatis evidens, dicens, quod omnia motiva contraria, hoc est, suadentia illam illuminationem non esse locutionem divinam, sint inæstimabilia: item quod honestum atque obligato-

rium sit judicare esse verum instinctum Dei: ergo per illam illuminationem ita disponitur rusticus, ut etiam in actu signato dicere possit, se infallibiliter bene judicare, dum dicit, hæc instinctum esse à Deo.

Solvemus nunc argumenta quibus prole vitur Pallavicinus. alia, quæ RR. mei Collegæ suprâ commendati superaddiderunt, solvendo acturi de Firmitate fidei; & aliqua jam superius soluta sunt.

Obicit ergo primò S. Thomam 22. q. 2. ad. 3. ubi de illo qui credit, sic habet: *Inducitur auctoritate divine doctrine miraculi confirmata, quod plus est interiori instinctu Dei moventi, quam leviter credit.* Ergo secundum S. Thomam instinctus Dei movens ad credendum, est motivum morale quod. 32. Nego Consequentiam, & dico, hunc locum non rectè adduci pro Discerniculo, sicut non rectè idem Cardinalis adducit plus loca S. Thomæ & Scoti, ad persuadendum leuiter, ipsos stare pro sententia sua de acibus liberis Dei, existentibus quidem ab æterno, sed nec identificatis cum aliquo creato, nec cum aliquo increato, adeoque in confinis vniuersi. Ostendo rem ita se habere.

221. Si S. Thomas esset intelligendus de Discerniculo objectivo, & hujusmodi illuminatione, sequeretur 1. hoc Discerniculum in creaturis fidelibus requiri ultra motiva extrinseci credibilitatis, quod est contra ipsum Pallavicinum, sequela patet, nam S. Thomas requirit instinctum ultra miracula & doctrinam Ecclesiæ, & quidem in omnibus credentibus. Sequeretur 2. Quod plus esset tribuendum Discerniculo quam auctoritati Ecclesiæ: dicit enim: *quod plus est, hoc autem est contra hunc ipsum autorem, & non posset sine errore dici, quia Rusticus debet paratus potius sequi auctoritatem Ecclesiæ, quam Regulam externam & vniuersalem.* Sequitur 3. Omnem eum leviter credere, qui credit sine Discerniculo, nam S. Thomas ideo requirit instinctum, ut quis non leviter credat: sed hoc est falsum & contra ipsos adversarios: non ipsi merentur, quod parochi proponente articulum falsum, teneantur rustici velle credere, saltem fide humanâ, immò quantum in se est, conari credere fide divinâ, hoc est, teneantur credere, parochum loqui nomine Dei, & locutionem derivatâ à Dei prima revelatione, & talem voluntatem esse supernaturalem ac meritariam, ergo hoc modo non credit leviter: & tamen credit sine discerniculo: ergo falsum est, quod qui non habet Discerniculum, leviter credat. Ergo S. Thomas non loquitur de Discerniculo objectivo. Quis ergo est Sensus Sancti Thomæ? Clarissimus. Quis enim dicitur leviter credere, ille, qui non examinatis motivis credit, nec agnitâ honestate credendi, adeoque nec omni dictamine prudentiæ, credit. ut ergo quis non leviter credat, requiritur Judicium prudente

pendentia, seu Judicium credibilitatis, proponens obligationem, & honestatem credendi. hoc fit per instinctum Spiritus Sancti, nempe per primam Gratiam & auxilium supernaturale, ut omnes docemus: ergo de hoc locutus est S. Thomas: atque qui hoc non est discerniculum objectivum, ergo S. Thomas nihil locutus est pro discerniculo objectivo. Nescio quid clarius dici possit. Itaque illo loco resolvit S. Thomas fidem duplici resolutione, vna in Motivum formale, nempe in auctoritatem Ecclesiae & Miraculorum, altera in suam Causam efficientem, nempe in interiorum instinctum Dei. Ita S. Thomam interpretatur Aragonius, & apud eundem Bannez, nostrique Theologi. Hinc redditur idonea, nobisque favens ratio, cur dixerit S. Thomas, *et quod plus est*. Nam, ut supra notavimus, motiva credibilitatis fidei sunt cognoscibilia actu Naturali, qui tamen non diserneret ad actum fidei supernaturalem: quare supernaturalitas fidei resolvitur in lumen supernaturale, tanquam causam efficientem.

221. Objicit Pallavicinus 2. auctoritatem S. Augustini, sed cum aliqua formidine, dicens fuisse sententiam favere S. Patrem 11. Confess. c. 3. sed verba non refert, & merito, quia nihil favent.

Desiderat in illo loco S. Augustinus instructionem circa modum quem Deus observavit in creatione mundi, quem Moyses in sua Genesi non satis expressit. In hunc finem in fine capitis 3. instituit ad Deum preces, pro hujus veritatis scientia, & sic adornat preces suas. Si Moyses adhuc praesens sibi esset, rogarem illum & obsecrarem, ut mihi declararet. Verum (subjungit) si illud mihi hebraice declararet, quid proderet? quia non intelligerem illum. Quidsi latine? intelligerem illum quidem, sed non propterea NB. sciret modum illius creationis. quare? quia esset auctoritas merè humana. Quid jam porro? Inferne Augustinus, quod Deus tunc illi interiori loqueretur, & certificaret de locutione Moysis? nihil horum. sed facit hypothesein. Etiam si tunc scirem, non à Moysse hanc scientiam haberem, sed à Deo interiori me docente. Hinc infert in fine cap. Ergo cum non possim hoc doceri à quoquam, nisi à Deo id mihi revelante, & quidem immediate, eò quod toti Ecclesiae non sit revelatum eo modo, quo ego scire desidero, sed opus sit revelatione & instructione speciali & privata, ideo incipit invocare Deum, ut ipsum hanc veritatem edoceat. Ex his patet, S. Augustinum non fuisse locutum in illa hypothesi (in qua se fundant adversarii) de fide libera, sed de scientia, vel saltem de evidentia in attestante, non quidem, quod absolute dixerit, se eam accepturum fuisse ad praesentiam Moysis, sed loquitur conditionate: si tunc acquisivisset scientiam, ea debuisset utique miraculose infundi à Deo.

Sed, demus S. Augustinum locutum fuisse de fide, hoc nihil favet Pallavicino. Quaro enim, an S. Augustinus fuerit tunc vnus ex Rusti-

cis aliisque Simplicibus, pro quibus excogitatum est Discerniculum? non utique. Ergo non loquitur de Discerniculo Adversariorum. Ratio est, quia qui non est rudis & simplex, non tenetur credere vni homini aliquid affirmanti esse à Deo revelatum, si nihil aliud accedat, sicut tenetur credere rusticus suo parochi: quare ut S. Augustinus haberet motivum credendi proportionatum homini tam sagaci, debuisset utique esse motivum altioris ordinis quam vnus hominis, & aequalis apparentiae cum motivis credibilitatis totius Ecclesiae. Vides ergo, quam impertinenter fuerit introductus S. Augustinus in persona Rusticorum.

223. Objicit Pallavicinus 3. Nisi admitatur Discerniculum, quod habeat ex essentiali predicato esse locutionem divinam, non potest explicari, quomodo omnis qui non credit, quando credere deberet, faciat Deum mendacem: atqui hoc est necesse, quia hoc dicit Scriptura 1. Jo. 5. Ergo &c. Ad hoc argumentum abunde responsum est superius cap. 1. Contr. 4. à n. 8.

§. IV.

Discerniculum P. Martini Esparza rejicitur.

REjeci hujus auctoris Discerniculum anno hujus saeculi 54. hoc est, illo ipso anno quo primo illud tradiderat ex Cathedra Theologica Romae, unde ad me transmissa sunt, quae dictaverat. Octennio post, cum jam illud typo vulgasset, iterum rejeci. Nunc autem anno hujus saeculi 67. accepi Romae ejusdem refutationem accuratam ab eodem P. Hispano dictatam, cujus argumenta contra P. Ant. Perez retuli supra §. 2. Et quamvis hujus Recentioris argumenta coincidunt cum meis, malo tamen ea illius quam meis verbis referre, paucis immutatis, addendo subinde aliqua de meo.

224. Relato itaque discursu P. Esparza, quo suum discerniculum declarat, ijs verbis quae supra recitavi, subjungit laudatus Recentior. *Totus hic discursus, nullo exteriori impellente corrumpitur*. hujus rei sex rationes affert. Prima, quia incredibile videtur, & est, quod rusticus credens loquente parochi, cognoscat, & cognoscendo pertingat eò, quod fides adulta sui parochi non pertingit, & quod parochus utrumque articulum, hoc est, tam verum quam falsum credat in casu quo utrumque proponit, rusticus verò verum à falso statim possit discernere. Et quod incredibile est, rusticus videat fidem parochi veram aliam, aliam falsam, aliam Naturalem fictam à proprio cerebro, aliam supernaturalem infusam, instinctam à Spiritu S. parochus autem suam ipsius fidem veram à falsa, supernaturalem à naturali discernere non valeat. Hoc est primum argumentum hujus R. qui deinde quaedam addit, quae vim crisis potius habent quam argumenti.

Aaa 2

Ego

Ego solum addo, commodius, & rusticis favorabilius dicturum fuisse P. Esparza, quod Deus illuminet rusticum immediate circa ipsam locutionem divinam activam, quam circa fidem internam predicatoris; cum enim parochus loquatur nomine Dei, ejus voces aequè substituuntur conceptui Dei, quam parochi: majus autem commodum inde haberent rustici, quia motivum univiersalius: quid si enim parochus dum loquitur, nullum habeat conceptum supernaturalem? quid si suam concionem recitet ex memoria, nulla facta reflexione aut assensu ad ea quae loquitur? nunquid tunc rusticis deerit motivum credendi? deerit quidem secundum P. Esparzam, non deerit autem, si illuminatio fieret immediate circa conceptum Dei, aut illius qui primus à Deo Mysterium accepit, & credidit.

225. Secundum argumentum. Arcana cordis nostri non solent de lege ordinaria manifestari alijs: atqui conceptus parochi est inter Arcana cordis: ergo non manifestatur rustico. Respondent, parochum in hanc manifestationem consentire, & sic tolli arcanum. Sed contra: si hoc sufficeret, tunc talis manifestatio non esset Miraculosa, sed conaturalis, sicut docetur de locutione Angelorum: ergo quivis nostrum posset alteri immediate inspicendum exhibere suum internum conceptum. non est ergo in potestate hominis tollere hoc modo arcanum suorum actuum; sed solum, ut cognoscantur in effectibus, quales sunt Voces, quae proinde sunt motivum judicandi, adesse talem conceptum: hoc autem motivum est fallibile, nec aptum manifestare discrimen inter actum naturalem & supernaturalem.

226. Tertium argumentum. Ex principijs P. Esparza sequitur, dicendum esse, quod quilibet legens S. Scripturam, certificetur de vero sensu Scripturae, per instinctum Spiritus Sancti, quatenus Deus illuminaret intellectum legentis, ut videat in particulari conceptum verum & supernaturalem quem habuit Scriptor Canonicus dum scripsit; quia non minus Scripturae substituantur loco conceptuum quam verba: ideoque quilibet fidelis, juxta illud, quod etiam adversarij pro se citant, *spiritualis judicat omnia*, per instinctum Spiritus S. discerneret verum intellectum à falso omnium S. Scripturae verborum, quod per se est absurdum. Addo ego 1. & mirè favens errori haereticorum circa spiritum suum privatum. Addo 2. quod rusticus posset discernere, in quo sensu parochus aut Scriptor Canonicus verba protulisset, in casu quo verba sunt aequivoca, duplicem sensum habentia; nam conceptus non est aequivocus. Hoc ipsum contra Discerniculum Pallavicini vrgeri potest. Hinc iterum manifestè sequitur, quod Verba ipsa non essent aliud quam mera conditio, quae posita placet Deo talem illuminationem immittere.

227. Quartum argumentum hujus R. nihil reipsa differt à primo, & ideo illud non retero.

Quintum argumentum, & meo iudicio primum, est, retorquendo fundamentum seu exemplum adversarij quo videtur, quando dicitur: *Sit locutio naturalis in audiente benè disposita* disposito, generat notitiam conceptus naturalis loquentis, ita locutio supernaturalis, quamvis supernaturalis tantum quoad modum, generat audiente benè supernaturaliter disposito, conceptus supernaturalis loquentis. Hoc, inquam, retorquetur ab hoc Recentiore hoc modo. Locutio naturalis, quia ex se non potest procedere à cognitione certa quam incerta, non potius à clara quam obscura loquentis, non potest generare in audiente, quantumcumque naturaliter benè disposito, notitiam conceptus potius certam quam non certi, potius clari quam obseci: ergo si locutio naturalis parochi secundum se quae vertitur potius cum conceptu supernaturali, quam cum naturali, quia non petit secundum se procedere à supernaturali quam à naturali, non potest si aliquam particularem affinitatem per se dependentiam habet ab altera harum rationum, potius per se supponit cognitionem naturalem sibi proportionatam, quam supernaturalem: non potest audientem quantumcumque sit benè dispositus supernaturali lumine, deducere in notitiam conceptus supernaturalis potius quam naturalis praecedentis in mente parochi loquentis. Per hanc consequentiam, quia lumen naturale audientis non est minus aptum ad attingendam certitudinem & evidentiam naturalem praecedentem in mente loquentis, quam lumen supernaturalis ejusdem audientis ad attingendam supernaturalem conceptus praecedentem in mente loquentis. atqui per lumen naturale quantumvis remotum, non potest audiens cognoscere media cognitione conceptum loquentis esse potius certum quam incertum, evidentem quam invidens, immediatum quam intermediatum: ergo per lumen supernaturale non potest audiens media locutione externâ, quae secundum se est purè naturalis, cognoscere conceptum praecedentem in mente loquentis esse supernaturalem potius quam naturalem. Hac retorisione ostendit iste R. e contra, quod discursus P. Esparza nimium prober, adeoque non prober posse à rustico supernaturalem benè disposito discerni actum parochi supernaturalem à naturali, eum quae talem immediatè attingendo.

228. Ego paulò aliter discursum & fundamentum P. Esparza retorsit & retorqueo nunc, probando, quod si quid virum habet, prober per meam sententiam, infra tradendâ, nempe ad hoc determinetur in homine supernaturaliter benè disposito, actus fidei supernaturalis quoad substantiam, non esse necesse à tali actu attingi immediatè & in se objectum supernaturale quoad substantiam & intrinsecè, sed sufficere, si objectum immediatè attractum sit supernaturale quoad modum & extrinsecè. Probo. Nam sicut in homine naturaliter benè disposito, locutio purè naturalis, hoc

est substituta conceptui naturali, non causat cognitionem naturalem in audiente, quae immediate & in se attingat actum naturalem existentem in loquente, sed tantum mediatè, attingendo nimirum ipsam locutionem purè naturalem, & in hac tanquam in signo ad placitum actum internum, ita cognitio quae causatur in audiente à locutione quoad modum supernaturalem, non attinget immediatè & in se actum internum loquentis supernaturalem, sed attinget tantum locutionem, & in hac tanquam in signo actum internum, in hoc enim debent esse pares, alioquin nulla valet consequentia ab uno ad alterum. Substituto: atqui locutio tantum supernaturalis quoad modum, hoc est substituta conceptui supernaturali, potest per P. Elparza in audiente supernaturaliter disposito causare conceptum supernaturalem quoad substantiam, ergo potest dari actus supernaturalis fidei, Deo sic determinante propter dispositionem supernaturalem, quin obiectum immediatè attingatur sit supernaturale quoad substantiam, sed sufficit esse quoad modum. & sic ruit totum adificium Discerniculi.

§. V.

Qualia motiva credibilitatis sufficiant simplicioribus ad credendum fide infusà.

219. Postquam rejecimus Discerniculum articuli verè à falso, videndum nunc est, quale motivum credibilitatis sufficiat in simplicibus, ut possint credere fide salutari. Itaque

DICO 1. Respectu simplicium sufficient motiva credibilitatis, ad hoc ut rustici obligentur ad imperandum assensum fidei, quae motiva non sufficient ad obligandum hominem sagaciorem. Recentiores vocant haec motiva credibilitatis *respectiva*, hoc est, quae tantum simplicibus sufficiunt, qui non possunt penetrare motiva credibilitatis universalis, superius §. 1. expensa. Conclusio est communissima omnium, etiam qui defendunt Discerniculum. Fatentur enim, quod parochus etiam falsum proponente, rustici obligentur credere: atqui tunc non habent nisi motiva credibilitatis respectiva, nempe auctoritatem parochi, quem prudenter judicant loqui nomine Dei, eo quod sit illis propositus pastor in spiritualibus, & ipsis non liceat ejus fidelitatem, doctrinam, ac auctoritatem impugnare: ergo sicut tenentur eum audire, ita tenentur ei credere, quamdiu non habent probabilem rationem dubitandi de illius doctrina. Quod verò hujusmodi auctoritas non sufficiat ad obligandum sagaciorem, patet inde; quia sagacior potius tenetur non esse contentus loquelà parochi, sed examinare sensum totius Ecclesiae, ejusque Definitionem, & huic soli debet adherere, quam agnoscat gubernari infallibili assistentià Spiritus Sancti, quidquid dicant parochi quoad dogmata fidei.

Uterius omnes fatemur, quod in casu, quo parochus falsum articulum proponeret, rustici non elicerent actum fidei supernaturalem, quia talis actus esset falsus: elicerent tamen Judicium practicum supernaturale, hic & nunc honestum esse credere, ad quod judicium sequitur Imperium voluntatis etiam supernaturale & meritorium. Sicut enim potest quis ex errore speculativo formare judicium evidens credibilitatis de honestate alicujus actus externi, qui tamen est materialiter malus, v. g. ex errore seu ignorantia affinitatis judicat evidenter, se esse obligatum reddere debitum illi, quae reverà non est vxor, & voluntas reddendi est meritoria, ita absurdum non est, ex judicio practico quod parochus sit credendum, procedere imperium honestum & supernaturale, etsi actus intellectus imperatus sit falsus.

230. DICO 2. Casu quo parochus verum dicit, sufficit, ut simplices ex motivo credibilitatis respectiva eliciant actum fidei supernaturalem. Haec est sententia tam communis, ut sine longo Catalogo non possint auctores recenseri. Nam praeter Capreolum, Canum, aliosque, ex nostris eam docet imprimis P. Valentia q. 1. punc. 4. ad finem, ubi ait, simplicioribus sufficere talem evidentiam credibilitatis, qualem habent pueri, cum credunt in re gravi parentibus aut Concionatoribus, qui non solent facile decidere. vel quando moventur ad credendum ratione aliquà non levis momenti. Turrianus disp. 7. dub. 7. ubi dicit, non semper requiri absolutam evidentiam credibilitatis, sed quandoque, immò saepe sufficere judicium aliquod credibilitatis in communi. Granados *tr. 2. disp. 3. f. 1. & 2.* docet, in rudioribus non esse necessariam evidentiam credibilitatis rigorosè acceptam, sed tantum largè, prout significat id quod requiritur, ut quis prudenter assensum præbeat fidei Mysteriorum, atque ita sentire doctos RR. Theologos. P. Amicus *disp. 3. f. 1. à n. 43. & 51.* cujus verba brevitate gratià non refero, sed solum noto, ab eo in hunc finem adduci S. Augustinum *lib. 6. Confess. c. 5.* legatur totum caput. P. Conink *disp. 13. dub. 1. n. 8. & 9.* P. Tanner *disp. 1. q. 2. dub. 5. junctis ijs quae dixerat dub. 2. n. 22. & q. 5. dub. 5. n. 171.* quibus omnibus bene inspectis nemo potest de mente hujus auctoris dubitare; bene autem, qui vnum locum sine altero legit, non attendens, in quoniam hic auctor constituat infallibilitatem & certitudinem fidei. P. Becanus de Fide *cap. 2. n. 9. & c. 11. q. 4. n. 4. in fine.* P. Arriaga *disp. 3. f. 4. subsect. 4. n. 86. & disp. 5. f. 3. n. 23.* Castro Palao de Fide *tr. 4. disp. 1. p. 4. §. 2.* Card. de Lugo *disp. 5. n. 25, & 36. & prius disp. 4. n. 84.* P. Antonius de Quirós *d. 3. f. 2. n. 8. & 9.* P. Oviedo *hic.* ac denique ex professo hanc sententiam propugnat P. Ripalda.

Probatur à nobis Conclusio brevissimè. Si haec motiva credibilitatis non sufficerent, tunc vel nullus simplicium ignorantium motiva credibilitatis

dibilitatis vniuersalia, eliceret vnquam actum supernaturalem fidei, vel esset admittendum Discerniculum. primum à nemine admittitur; secundum est hæcenus rejectum: ergo stat Conclusio. Minor non indiget novâ probatione. Majorem fatentur adversarij, qui non sunt alij, quàm suprà relati Discerniculi Defensores.

231. Probatur 2. Motiva credibilitatis respectivæ, sunt supernaturalia quoad modum: ergo possunt generare actum fidei supernaturalem quoad substantiam. Probatur Consequentia ex principio P. Esparza jam suprà in hunc finem usurpato. & Confirmatur. Nam locutio parochi est derivata à locutione activæ Dei ad rusticos in hunc finem vt credere possint actu salutari: ergo est pars locutionis divinæ passivæ, etiam secluso omni discerniculo, vt fatentur adversarij: ergo debet posse credi fide tali, quæ est finis illius locutionis, etiam casu quo nullum adsit discerniculum: atqui finis illius locutionis est actus fidei supernaturalis quoad substantiam, & non mera fides aliqua naturalis, quæ sit quadam dispositio ad fidem supernaturalem, qualis fides etiam esset tunc, quando parochus falsum diceret: ergo &c.

232. Obijciunt adversarij. Actus supernaturalis debet habere objectum supernaturale: sed motiva credibilitatis respectivæ, non sunt talia. ergo non possunt generare actum supernaturalem quoad substantiam. 32. Loquendo de potentia absoluta, ostendi falsitatem majoris propositionis Contr. 1. præm. §. 3. & ostendam magis §. sequente. Pro nunc retorqueo argumentum. Veritas Dei in loquendo & cognoscendo potest seorsim attingi tam per actum naturalem quàm per actum supernaturalem, vt docent Recentiores: & cum vterque actus fiat beneficio specierum naturalium, non potest vnus ab altero differre in modo tendendi, cum vterque sit affirmativus, vterque immediatus, vterque ejusdem claritatis, hoc est discernens Veritatem Dei ab omni alia Veritate. 2. Motiva credibilitatis summæ, vt iidem fatentur, non semper consistunt in aliquo supernaturali quoad substantiam, vt ostendimus suprà cap. 1. Contr. 7. n. 30. In forma respondeo distinguendo majorem: debet esse supernaturale quoad modum, transeat, quoad substantiam subdistinguo, illud quod immediate attingitur in se, nego; quod attingitur in suo effectu indicativo illius, & ad hoc ordinato, vt indicaret talem causam, transeat iterum major, & eodem modo distinctâ minore, negatur Conseq.

Dubium incidens, an repugnet Actum supernaturalem versari circa Objectum naturale.

233. DICO, non solum non repugnare, sed et factis tales existisse. Secundum magis est S. Thomæ 3. p. q. 11. ar. 1. in C. ad 1. & art. 4. in C. Vbi agens S. Thomas de Scientia per se infusa Christi, docet imprimis, quod anima Christi per hanc Scientiam non solum cognoverit omnia illa, quæ per revelationem divinam hominibus innotescunt, & alia supernaturalia pertinentia sive ad donum Sapientie, sive ad donum prophetie, sive ad quodcumque donum spiritus S. sed etiam NB. quod cognoverit, quæque ab homine cognosci possunt per virtutem hominis intellectus agentis: sublimo: atqui hæc sunt objecta naturalia, & cognoscibilia per actus naturales; & actus Scientiæ infusæ sunt quoad substantiam supernaturales: Ergo &c. Deinde ad 2. ait: quod anima Christi per Scientiam infusam potuerit cognoscere substantias separatas per modum NB. quo cognoscit anima separata. Vltimo loco docet in terminis, quod hæc Scientia infusa fuerit quidem perfectior & excellentior Scientiâ naturali Angelorum, si consideretur secundum causam influentem, quia nempe hæc quoad substantiam supernaturalem, de cetero sibi inferiorem Scientiâ naturali Angelorum. NB. quantum ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ. Ergo secundum S. Thomam supernaturalitas potest desumi vnicè à principio. Ex Scholasticis tenent hanc sententiam impugnat P. Suarez, qui lib. 2. de gratia c. 11. n. 30. aperte tenetur non repugnare actus naturales & supernaturales ferri ad eadem objecta & motiva. Propterea eandem sententiam teste Lugone tenent plures antiquos non pauci ex Recentioribus, qui apud ipsum citati videri possunt disp. 9. de fide. Ij sunt Conink, Granadus, Molina, & alij quod Turrianum, quibus postea accesserunt Valentianus Herize, Ripalda, de Quiros, Arriaga, Oviedo. Probavi Conclusionem Contr. 1. præm. 1. vbi ostendi, quod in sententia contraria primus actus supernaturalis, qui communiter & de via ordinaria habetur in ordine ad eliciendum actum fidei, non esset donum indebitum, distinctum à dono prædicationis & miraculorum, si non posset circa illud ipsum objectum (quod tantum est supernaturale quoad modum) dari actus naturalis: nec est hic de novo repetendum.

234. Ex ibidem dictis redditur ratio à priori. Nam actui versanti circa objectum immutabile naturale, potest inesse primum prædicamentum Supernaturalitatis, ibidem expositum; nempe ordinatio ad finem vltimum supernaturalem. Hanc vnicam rationem assignat S. Thomas 1. 2. q. 63. a. 3. in C. quare homini debeant infundi virtutes morales, & non tantum Theologice, his formalibus

formalibus verbis. Respondeo dicendum, quod oportet effectus esse suis causis & principiis proportionatos: omnes autem Virtutes tam intellectuales quam morales, quae ex nostris actibus acquiruntur, procedunt ex quibusdam naturalibus principiis in nobis praesistentibus, loco quorum conferuntur nobis à Deo virtutes Theologicae, quibus N.B. ordinamur ad finem supernaturalem. Unde oportet, quod his etiam virtutibus Theologicis proportionaliter respondeant alij habitus divinitus cassati in nobis, qui sic se habeant ad virtutes Theologicas, sicut se habent virtutes morales & intellectuales ad principia naturalia virtutum. Si S. Thomas fuisset in sententia contraria, debuisset rationem hanc expeditam reddere: Quia objecta virtutum supernaturalium sunt supernaturalia, inattingibilia actu naturali. Legantur insuper responsiones ad tria argumenta in contrarium, ex quibus manifestum est, S. Thomam vnicè desumpsisse necessitatem hanc virtutum infusarum ab eo, quod homo sit ordinatus ad finem supernaturalem. Et hæc procedunt de potentia absoluta: nam quod defacto differant actus naturales à supernaturalibus, non tantum per ordinem intrinsecum physicum ad fines diversos, sed etiam per ordinem intrinsecum intentionalem ad fines diversos, tanquam ad objecta, defendit bene Lugo; & hinc desumunt differentiam specificam physicam, ut etiam docet S. Thomas, locis à Suarez & Lugone allegatis. Et hoc solo sensu dixit Suarez docere omnes modernos qui hoc punctum attigerunt; & præterea bene notandum est, aliud esse, quod actus naturalis possit attingere motum supernaturalem, & aliud, quod actus supernaturalis possit attingere objectum motum merè naturale: de priore solo fuit sollicitus Suarez & alij Theologi cum illo, ne scilicet præjudicaret necessitati Gratiæ, si omnia possent præstari per actus naturales: de secundo nos in præsentibus disputamus, & ad nostrum intentum sufficit quod actus supernaturalis possit versari circa objectum naturale, quod tantum abest, ut præjudicaret necessitati Gratiæ, ut potius contraria sententia præjudicare videatur, ut loco superius citato ostendere conatus sum.

235. Hinc manet solum præcipuum argumentum adversariorum, desumptum ex Suarezio, & pridem explosum à Card. de Lugo loco cit. n. 25. dicente, quod necessitas Gratiæ non probetur ex motivo vel objecto, sed ex proportionem quam hi actus habent cum Beatitudine supernaturali &c.

236. Præterea nihil est certius, quam quod potentia superioris ordinis possit versari circa objectum proprium potentiae ordinis inferioris: sic defacto intellectus cognoscit objecta sensuum propria: nihil ergo est contra Excellentiam habitum infusorum, si infuant in actus quodam modum tendendi & objectum similes actibus naturalibus absolute possibilibus. Non vacat his amplius immorari, quæ apud AA. citatos videri possunt.

237. Dissimulare tamen nolo, gratiosam quorundam RR. allegationem auctoritatis S. Augustini, dicentis, quod Gratia Divina faciat arcanum patens, & amarum dulce. atqui, si actus fidei posset versari circa objectum intrinsecè naturale, hoc non faceret Gratia fidei. Ergo tollitur necessitas Gratiæ. Quæro ex istis Recentioribus, quale arcanum patens & amarum dulce faciat illa Gratia, quam habet rusticus ad volendum credere, quando parochus falsum dicit? Illud ipsum facit Gratia Fidei in nostra sententia, & adhuc aliquid ampliùs, nempe revelationem Dei præteritam, quæ defacto omnino lateret, si non daretur habitus fidei, vel auxilium fidei.

238. Itaque ut verbo rem absolvam. Primarius quidem finis Habituum supernaturalium, ut instituerentur, fuit, ut possent elici actus supernaturales circa objecta naturaliter incognoscibilia, qualis actus est Visio Dei, & alij recensiti à Card. de Lugo. nihilominus secundariò & per concomitantiam habent illi ipsi habitus virtutem eliciendi actus circa objecta immediata etiam naturaliter cognoscibilia. sicut potentia Intellectiva est primariò instituta ad cognoscenda objecta spiritalia, nihilominus potest cognoscere etiam objecta potentiarum materialium. Aliud exemplum affert P. Esparza in Q.Q. de Baptismo, ubi ut defendat, Beatissimam Virginem, non obstante, quod careret peccato originali, baptizari potuisse, cum tamen Baptismus sit institutus ad delendum peccatum originale, responder, hoc ideo fieri potuisse, quia licet Baptismus fuerit institutus ad delendum peccatum originale, ita quidem ut si hoc non fuisset, nec Baptismus institutus fuisset, hæc tamen non sequitur, ita institutum fuisse, ut nemini nisi habenti peccatum originale conferri posset. Pari modo possumus de institutione habituum supernaturalium discurre.

239. Labet hic annexere aliud argumentum, quo efficaciter satis probari potest, eandem divinam revelationem posse esse motum tam respectu actus fidei naturalis quam supernaturalis.

Potest Deus revelare alicujus reprobationem: talis homo per talem revelationem absolveretur à statu viatoris, prout ex professo probat P. Esparza q. 35. ab art. 2. & ratio illius est, quia talis revelatio & fides illi exhibita, esset essentialiter connexa cum pœna damni, seu carentia Visionis Beatificæ perpetua: ergo jam tunc inciperet illa pœna, quæ non infligitur viatori. Hoc ex P. Esparza pro nunc supposito (de cuius veritate non laboro) sic argumentor. Fidei actus quo talis homo crederet, non esset meritorius, (ut docet idem auctor) nec de condigno nec de congruo: ergo nec esset actus supernaturalis: & præterea in termino damnationis, utique non constitueretur formaliter actus Virtutis Theologicæ exigens procedere ab Habitu infuso, qui non manet in illo termino: ergo ille homo crederet per actum naturalem: atqui illa revelatio est secundum se potens

se potens terminare actum supernaturalem, quia est essentialiter locutio Dei ut auctoris supernaturalis: ergo debet posse saltem ab alio homine, cui fieret talis revelatio de altero homine, per eadem signa credibilitatis, debet, inquam, posse

credi actu supernaturali, procedente ab homine Virtutis Theologicae. Ergo potest idem actum formale esse respectu actus supernaturalis & naturalis, quod erat probandum.

CAPVT III.

DE CERTITVDINE ET FIRMITATE ACTVS FIDEI.

CONTROVERSIA I.

Quid sit Formido.

§. PRIMVS.

Referuntur aliorum Sententia.

240. **D**Vos inuenio auctores qui praeteris accuratius investigarunt naturam Certitudinis & Formidinis, nec tamen inter se convenerunt.

Itaque omisiss alijs

Prima explicatio Certitudinis est Card. de Lugo, qui ad Certitudinem Actus Tres Conditiones requirit. Prima Condicio est, ut actus sit necessariò connexus cum Veritate Objecti, ita ut nec divinitus existere possit, quin sit verus. Secunda Condicio: ut firmissimè adhaereat objecto: hanc autem firmissimam adhaesionem vult esse intrinsecam actui intellectus, adeoque non provenire formaliter ab imperio Voluntatis nunquam dissentendi, sed consistere in certo modo tendendi, per quem ostendit intellectus, se paratum esse ad omnes alias probabilitates relinquendas, quae huic Veritati repugnare videntur. Consentit Card. Pallavicinus, explicans illam tendentiam n. 118. & 119. docensque, eam consistere in hoc, quod intellectus iudicet rem ita se habere, & motiva quibus ad assentiendum inducitur, esse omnino inseparabilia à Veritate objecti, adeoque non posse se aliter habere, & hoc quidem ita iudicet, ut determinetur ad non formidandum de hac ipsa inseparabilitate, si eà reflexè consideretur, neque de inseparabilitate inseparabilitatis, & sic in infinitum: vnde infert, talem actum quantumvis obscurum, excludere per intrinsecam tendentiam formidinem, quae solet exprimi his verbis: *Fortè se res aliter habet.*

Tertia Condicio quam requirit Card. de Lugo, est, ut objectum ita appareat, ut iudicari reflexè & evidenter possit (licet non sit necessarium ut actu ita iudicetur) illius repugnantia cum prudenti dubitatione de illius Veritate. In hac con-

ditione videtur Card. de Lugo tacite fateri, quod saltem imprudens formido seu dubitatio possit conjungi cum actu certo.

241. Secunda Explicatio est P. Ripalda. Docet ergo primò, Certitudinem in genere, prout abstrahit à Certitudine Evidentiae & Inevitabilis, adaequatè consistere in hoc, quod actus habeat intrinsecam connexionem necessariam cum objecto. Docet 2. Certitudinem Evidentiam, ultra connexionem intrinsecam actus cum objecto, importare repugnantiam cum Actuali Formidine, in qua repugnantia consistit intrinseca adhaesio intellectus. Docet 3. Certitudinem Inevitabilis nunquam posse consistere in tali intrinseca tendentia, excludente omnem formidinem. Docet 4. Certitudinem Inevitabilis (qualis inest actui Fidei supernaturalis) dicere repugnantiam radicalem cum formidine, neque quia actus est talis essentiae, ut illi repugnet esse falsum, adeoque qui reflexè eum intueretur, cognosceret etiam hanc repugnantiam cum falsitate propter suam supernaturalitatem, & sic non posset formidare; quam tamen repugnantiam intrinsecam non habet ullus actus naturalis obscurus, quantumvis versetur circa objectum necessarium. Docet 5. Actum talem supernaturalem & obscurum, non repugnare physice cum formidine; repugnare tamen moraliter, seu per denominationem extrinsecam ab Imperio voluntatis. Hæc Ripalda.

242. Denique conantur hi duo Auctores, Lugo & Ripalda, declarare, quid in re ipsa sit formido, quam significare solemus per hæc verba: *Fortè se res aliter habet, quam suadet hæc motiva*: Seu quod idem est: *Fortasse hæc motiva fallunt*. Quae formido potest stare cum actu probabilis, & quae per certitudinem est excludenda.

Itaque Card. de Lugo, consentiente Ripalda, recte ostendit, formidinem non esse Judicium negativum, quo negetur ipsum obiectum: hoc enim si esset, sequeretur, quod quando Formido conjungitur actui opinativo, judicaret intellectus simul contradictoria, affirmaret simul & negaret idem. Deinde ostendit, non esse Judicium, quo affirmetur potentia physica antecedens ad oppositum; alioquin qui videret Petrum currere, posset formidare dicendo: fortè Petrus non currit: quia videt dari potentiam physicam ad oppositum: & e contra, qui haberet opinionem, quod v.g. in divinis Spiratio activa sit communis & virtualiter distincta à Personalitatibus, formidans tamen, diceret: dari potentiam physicam ad oppositum, quod est absurdum. Concludit ergo tandem Lugo, per illas voces significativas Formidinis, significari & affirmari solum potentiam quandam quasi Logicam ad oppositum, nempe, motiva ad illum assensum probabilem non esse tanti ponderis, ut non possit sub alijs motivis aequalibus latere aliquando periculum deceptionis, adeoque motiva non dare securitatem contra deceptionem. Vno verbo, actus opinativus formidans, juxta hanc opinionem, ita exprimi posset: *Hoc ita se habet propter hæc motiva; quævis ea talia sint, ut illa, vel illis aequalia, possint non esse conjuncta cum illo obiecto ad quod movetur.*

245. P. Ripalda docet, Formidinem non judicare directè de obiecto, nec de motivo, sed de ipso assensu, quo nobis persuademus obiectum, cum obiectum obscurum sit intellectui, & veritas assensus ignota. Judicat ergo formido, assensum ex modo tendendi in obiectum posse falli subesse.

§. II.

Quid sit Formido, & quomodo subiaceat Voluntati.

246. DICO 1. Formidinem formalem & actualem non consistere adæquatè in Judicio illo, in quo vult Lugo & Ripalda consistere. Probant 1. ad hominem contra Lugonem & Ripaldam: quia hi ambo fatentur, Lugo quidem n. 17. Ripalda verò n. 16. & 18. & alibi passim, Voluntatem posse suo imperio cohibere formidinem actualem: & hoc etiam alij DD. communiter omnes supponunt, ut bene dixit ille P. Hispanus, ex quo supra Discerniculum P. Perez rejeci. & ne hoc gratis dixisse videamur, adducam vnum & alterum Testimonium. Sorus lib. 3. de Nat. & Grat. c. 10. ait, hoc non esse dubium, & de hoc dubitare esse puerilem errorem; & addit: *quin immò hæretici omnes suorum errorum, quos Catholicæ existimant Veritates, tantam habent certitudinem, quàm nos articulorum fidei.* Molina 1. p. q. 1. a. 5. dicit, ejusmodi certitudine, quæ se tenet ex parte subiecti, posse hæreticum adherere interdum certis, hoc est, firmis errori, quàm adhæreat Catholicis Veritati. Idem habet Bannez 1. p. q. 1.

a. 5. Medina 1. p. q. 109. a. 1. dub. 6. Vega lib. 6. in Trid. c. 13. Hoc supposito sic argumentor. Voluntas potest, stante assensu probabili, cohibere Formidinem tunc, quando posset Formido existere: atqui Voluntas non potest cohibere illud Judicium quod ponit Lugo & Ripalda, nam illud Judicium est evidens, ut fatentur isti AA. fundatur enim in experientia, quod non necessitetur intellectus ab illis motivis ad assensum, adeoque quod secundum suam apparentiam possint fallere: atqui Intellectus est potentia necessaria, ita ut excitatis speciebus non possit cohibere actum evidenter: ergo &c.

245. Probo 2. iterum ad hominem. Vterque auctor concedit, posse circa idem obiectum Materiale simul stare actum Evidentem & Opinativum, ita tamen ut non adsit actualis formido, quia impossibile est, ut simul dicam per actum Evidentem: *hoc non potest se aliter habere: & fortassis aliter se habet:* atqui in tali casu posset optimè consistere Judicium evidens Lugonis & Ripaldæ; scilicet: quod vi motivorum probabilium, & quoad eorundem apparentiam, res se posset aliter habere: hoc enim Judicium non contradicit illi alteri. *Res non potest se aliter habere, nempe propter motivum scientificum:* ergo hæc duo non sunt idem: Fortè se res aliter habet: & hæc motiva, seu hic assensus potest fallere. atqui illud prius est Formido formalis & actualis: ergo Formido non est idem cum Judicio horum Auctorum.

246. Probo 3. ab experientia & exemplis, quibus optimè declaratur sensus verborum quibus omnes utimur. Plurimis obiectis assentimur, & dicimus nos assentiri sine formidine, & tamen evidenter judicamus, motiva quibus inducimur, esse fallibilia, & quantum est ex ratione motivorum, prout nobis per apprehensionem suam apparent, posse se aliter habere: ergo communis sensus agnoscit aliam Formidinem actualem, quàm illam intellectualem Lugonis & Ripaldæ. Antecedens patet exemplo superius ex S. Augustino allato: quis nostrum dicet, se prudenter formidare, an sit Filius illius quem pro patre suo habet? quis prudenter formidat, an sit Baptizatus? & tamen motiva quibus communiter inducimur, scimus evidenter esse ex se fallibilia, & non raro fallere.

247. Confirmatur 1. Si maritus diceret Vxori suæ: censeo, te esse mihi fidelem & non adulteram, & ideo etiam credo filios ex te natos esse meos, quævis motiva quibus inducor, talia sint, quæ de suis vxoribus etiam alij mariti habent, & tamen quandoque falluntur. Profecto si vxor prudens sit, non potest his verbis offendi. Quod si maritus his verbis vteretur. *Non sine formidine credo, verum filij, quos genuisti, sint me patre geniti:* quis dubitet, honestam & prudentem Vxorem esse agrè latrantem? ergo signum est, nos nomine Formidinis aliud concipere & significare, quàm Judicium illud Lugonis, illudque non significari regulariter per Formidinem, aut per

Bbb

hæc

hæc verba: *Fortassis aliter se habet. Fortassis his motivis decipior* &c.

Confirmo 2. Si tu mihi promitteres aliquid, & ego dicerem, *fortasse non facies quod promittis*: ille ad auferendam à me formidinem, posset subungere: *ne formides: jubeo te securum esse*. quibus verbis utique non veller me hortari ad deponendum hoc Judicium, quodd scilicet motivum credibilitatis sit fallibile, nempe promittentis auctoritas: hoc enim non posset exigere, cum omnis homo sit mendax & mutabilis. ergo vult me hortari ad alium actum qui sit in mea potestate: atqui vult à me deponi Formidinem: ergo Formido est alius actus quam illud Judicium.

248. Confirmatur 3. Omnium DD. consensu alia Formido est prudens, alia imprudens, alia major, alia minor. Jam sic. Quando habeo judicium de fallibilitate motivorum, quæ reverà fallibilia sunt, & merentur talia judicari, tale judicium utique non est imprudens, quia est judicium verum & evidens: atqui possum aliquando imprudenter formidare, etiam circa motiva fallibilia, ut fatentur omnes: v. g. quando rusticus formidaret de veritate dictorum à suo parochi, vel quando formidarem de valore mei Baptismi &c. Deinde illud judicium non suscipit magis & minus sicut suscipit formido: ergo non potest formido consistere in tali Judicio.

249. DICO 2. Per illa verba *Fortassis res aliter se habet quam ego judico*; non semper velle nos significare separabilitatem motivorum ab objecto materiali. Probat, & prius suppono, quod obscuritas sola motivorum non reddat motiva separabilia, sed quod quedam motiva rectè judicentur esse inseparabilia, quamvis sint obscura; talia sunt motiva credibilitatis nostræ fidei, suprâ relata, quæ non sunt evidenter connexa cum mysterio ad quod credendum movent, alioquin fides evaderet evidens, sed sunt obscura quoad istam connexionem; & tamen judicantur & dicuntur rectè esse inseparabilia, hoc est, dicuntur mereri assensum, quo judicemus ex imperio voluntatis, quod non possint existere, quin sint connexa cum tali mysterio, seu, cum revelatione de tali mysterio. Probo jam, quod formido non semper consistat in Judicio de separabilitate motivorum ab objecto. Dum habemus judicium, hæc motiva obscura non posse existere quin sint connexa cum revelatione Dei, possumus imprudenter formidare, & dicere: *fortassis autem non sunt essentialiter & indispensabiliter connexa*, sicut ego judico esse connexa. In isto ergo casu non haberem judicium directum, quo dicerem: hæc motiva possunt non esse connexa cum revelatione Dei, sicut potest non esse connexa locutio parochi; judico enim directè contradictorium, scilicet, quod sint essentialiter connexa, & in hoc sensu inseparabilia, qualis non est locutio parochi. ergo si in isto casu potest stare formido expressa per illa verba: *fortassis autem*

non sunt essentialiter connexa sicut ego judico, timido non semper significat judicium de separabilitate motivorum. Probo jam aliter, nempe quod in tali casu possit stare formidinem imprudens paulò antè descripta. Expectatio quotidiana docet, nos in credendis divinis mysterijs, pulsari sæpè tentationibus, & tentationibus apprehensionibus impelli ad formidandum etiam tunc, quando memores sumus motivorum credibilitatis, & ut bene suprâ advertit Doctor Hispanus, monemur ad resistendum, & conamur resistere, qui conatus est manifestum, nos bene agnoscere motiva credibilitatis, quia agnoscimus obligationem illis adhaerentem conatus est etiam evidens signum, quod possemus tentationi cedere, & formidare voluntariè, an non fortassis motiva sint separabilia ab objecto credendo, adeoque, an non fortassis lamur dum judicamus non esse separabilia: ergo à primo ad ultimum, formido in tali casu non consisteret in Judicio de separabilitate motivorum.

250. Ratio à priori est, quia ad formidandum temerè & imprudenter de connexionem necessaria motivorum cum objecto materiali, non est necesse, ut habeam rationes evidentes probabiles de absoluta fallibilitate motivorum, ut habeo, quod homo singularis & privatus possit mentiri, sed sufficit, quod possum suspicari, non fortassis lateat aliquid, ex cujus ignorantia inducar ad judicandum, quod motiva sint separabilia ab objecto materiali. Nisi enim hoc sufficeret, nunquam daretur temeraria suspicio. Jam verò ad talem suspensionem imprudentem voluntariam, sufficit semper obscuritas objecti actus quo illi assentimur, & ideo censeo, cum omni actu obscuro posse ex natura rei consistere formidinem saltem imprudentem, ut infra expressè declarabitur: ergo Formido non semper est judicium evidens vel probabile de fallibilitate motivorum.

251. DICO 3. Formido actualis & formalis significata per verba: *Fortassis res aliter se habet quam ego judico se habere*, consistit regulatè in Judicio reflexo, quo judicamus, nos assensum rei obscuræ versari in periculo propinquo errandi. Hoc judicium aliquando est evidens & necessarium, & tunc formido non est libera, sed necessaria: v. g. si credam aliquid homini, quod scio esse in simili materia sæpius mentitum, potest mihi enim casu dum credo, reflexè evidenter judico, me credendo exponi periculo probabili propinquo errandi, nec possem villo velut imperio cohibere formidinem, & dicere mihi potestum securus quod non errem. Aliquando item est hoc judicium Voluntarium; & hoc potest esse vel prudens vel imprudens, sicut Theologi docent, Suspensiones aliquas esse prudentes, aliquas temerarias. Judicium prudens de periculo propinquo errandi erit, si quis aliquid credat, qui quidem communiter verax est, & tamen probabile, aut saltem suspicabile, quod quandoque

quandoque mentiat: tunc enim non est evidens, esse periculum propinquo errandi, est tamen evidenter probabile: ergo possum liberè, propter hanc probabilitatem, judicare, me illi credendo versari in periculo propinquo errandi, nec sic judicando agam imprudenter aut temere. Imprudens autem erit tale Judicium & formido, quando nulla prorsus occurrunt motiva probabilia in contrarium, sed fortasse levissima quædam argumenta, quæ moraliter vix unquam aut rarissime sunt connexa cum veritate objecti quod suadent. Cum ergo possit homo per imprudentiam aliquando se à tam levibus argumentis sinere moveri, ad omnino negandam fidem alteri, utique poterit etiam per imprudentiam moveri ad judicandum, se dum illi homini credit, versari in periculo propinquo errandi. v. g. Rusticus non habet vllum rationabile fundamentum judicandi aut suspicandi, quòd parochus suus in rebus fidei, vtpote gravissimis, & quas debet publicè proponere, mentiat, aut unquam sit mentitus, quia auctoritas parochi tanta est apud Rusticum, quantum est auctoritas S. Ambrosij apud hominem doctum, ut bene dixit Hispanus sæpè jam laudatus. Quia tamen possunt rustico occurrere levicula quædam argumenta, propter quæ posset omnino nolle assentiri parochi, v. g. quia proponit res capiti difficiles, quia aliquis malè affectus parochi dixit, eum esse indoctum &c. ideo à fortiori posset rusticus per imprudentiam judicare, etiam dum credit parochi, se credendo fortassis errare, hoc est, versari in periculo propinquo errandi. Cum ergo hoc reflexum judicium sit voluntarium, sicut omnes temerariæ suspiciones, ideo potest à voluntate cohiberi, & tunc potest rusticus dicere, se quietum & securum esse, dum credit parochi, & nihil de veritate formidare, sicut dixit S. Augustinus nos nihil formidare, quòd nati sumus ex his parentibus.

252. Favet etiam huic expositioni formidinis Etymologia nominis. Nam formido est quidam timor & fuga à malo imminente. Porro Judicium de periculo propinquo errandi, determinat appetitum ad timorem & fugam mali quod inest tiori, & ideo vocatur formido.

CONTROVERSIA II.

Virum omnis actus Fidei infusæ excludat Formidinem per suum proprium & intrinsecum tendendi modum.

253. Primus, quod ego sciam, hoc asseruit Card. de Lugo, adeo quidem, ut concesserit, posse talem modum tendendi etiam tunc imperari à Voluntate, quando superat merita motivorum; unde dixit quòd rusticus, etiam quando parochus falsum articulum proponit, possit sibi imperare assensum, quo dicat: Propter auctoritatem parochi, & Dei per ipsum loquentis credo hunc ar-

ticulum esse verum, & non posse se rem aliter habere. Hæc sententia statim fuit ab alijs rejecta cum Card. Pallav. & meritò. quia sicut non potest Voluntas imperare assensum, quando nullum penitus adest motivum assentiendi, ita non potest imperare assensum, quòd res non possit se aliter habere, si nulla adsunt motiva quæ hoc ipsum suadent, quòd vi illorum non possit se res aliter habere: sed auctoritas parochi non est tale motivum: ergo vi illius non potest rusticus imperare talem assensum.

Hinc Card. Pallavicinus, cum ex vna parte velleret sequi Lugonem, quòd omnis actus fidei infusæ deberet per intrinsecum prædicatum excludere formidinem, dicendo, quòd vi motivorum non posset se res aliter habere, ex alia parte non inveniret tale motivum externum respectu rustici, invenit illud intra rusticum, nempe discerniculum jam supra rejectum. Alij deinde RR. addiderunt, quòd hoc sit ita proprium Fidei, ut nulli actui naturali obscuro possit talis modus tendendi convenire, quia nimirum nullus actus naturalis obscurus habet talia motiva, quæ possit judicare esse essentialiter connexa cum veritate objecti quod suadent.

254. DICO. Quantumvis motiva credibilitatis mereantur judicari per fidem esse essentialiter & necessariò connexa cum locutione Dei, & defacto per fidem talia judicentur, nihilominus talis actus fidei ex suo modo tendendi est conjungibilis cum formidine, seu cum judicio significato per hæc verba: *fortassis non sunt essentialiter connexa.* Unde consequens est, quòd fidei firmitas vltima & completa, hoc est exclusiva omnis formidinis, semper proveniat formaliter ab imperio voluntatis, quo illud Judicium excluditur, & statuitur constans adhesio. Conclusionem hanc non disputarunt DD. ex professo, eam tamen videntur supponere, quando vltra certitudinem objectivam, requirunt certitudinem & firmitatem adhesivam: item quando admittunt, quòd cum actu fidei ejusque merito possit stare indeliberata formido & dubitatio. Ita imprimis supponit S. Thomas q. 4. art. 8. ad 1. & egregius illius Interpres Petrus de Aragon in c. art. 5. Hoc tamen non obstante. & §. *Secundo dico.* & deinceps sæpius. Eandem supponit P. Antonius Perez, quatenus asserit, esse miraculum, posse aliquem assentiri rei obscuræ sine formidine: atqui per actum fidei assentimur rei obscuræ: ergo est miraculum quòd cum tali actu non conjungatur formido: ergo secluso miraculo connaturaliter posset conjungi, imò secundum hunc auctorem necessariò conjungeretur. Eandem Sententiam debet per consequentiam doctrinæ admittere Card. Pallavicinus, qui c. 6. n. 122. habet hæc formalia verba. *Potest tamen ex errore voluntario, aliquando culpabili, aliquando inculpabili contingere, ut aliquid appareat nobis credibile super omnia, quamvis revera non sit: atque adeo quòd possimus super omnia credere aliquid distinctum ab articulis fidei. Qui*

Bbb 2

modus

modus credendi circa talia objecta semper continet errorem vel formalem vel radicalem: disponit enim ad credendum, quod non possit aliter se habere id, quod reipsa potest se aliter habere. Ergo etiam si motiva fidei sint in se essentialiter credibilia, quod non possint non esse connexa cum locutione Dei, possum tamen semper cum tali assensu habere formidinem, an non ex inculpabili errore precedente proveniat, quod hic & nunc hæc motiva talia appareant. Eandem sententiam supponit P. Tannerus, *disp. 1. de fide q. 2. dub. 5. n. 127. & 128.* explicans per exemplum S. Augustini de fide, hos esse nostros parentes. Ex professo eam propugnat P. Ripalda, *disp. 11. f. 2. a. n. 16.* cujus argumentis non immoror, scio enim, qui possint eludi.

255. Probo ergo Conclusionem 1. à pari: Sicuti dum assentior Petro aliquid testificanti, & credo illum verum dicere, possum simul habere formidinem expressam per hæc verba. *Fortassis tamen sic credendo fallor.* ita dum judico, hæc motiva esse essentialiter connexa cum locutione Dei: possum habere formidinem, significatam per hæc verba: *Fortassis tamen ita judicando fallor:* sed sic conjungi potest formido cum judicio & fide, quæ credo hæc motiva esse essentialiter connexa cum locutione Dei: ergo vera est Conclusio. Major probatur. Non est vlla major repugnantia inter duo posteriora judicia, quam inter duo priora: ergo si priora possunt conjungi, poterunt etiã posteriora. Antecedens probatur. Repugnantia deberet esse, quod illa duo judicia sint contradictoria. Sed nullo modo sunt contradictoria. ergo nulla est repugnantia. Majorem concedunt adversarij. Minor probatur. Contradictoria judicia hæc essent: *Hæc motiva sunt essentialiter connexa cum locutione Dei. Hæc motiva non sunt essentialiter connexa cum locutione Dei.* Sed hoc secundum non est illud Judicium formidolosum: *Fortassis fallor judicando, quod sint essentialiter connexa:* ergo hoc secundum Judicium non est contradictorium illi priori. Major est clara. Minor probatur. Hæc non sunt contradictoria. *Petrus verum dicit, quamvis ita judicando fortassis fallat:* alioquin non possent stare simul, vt tamen posse fatentur adversarij. sunt autem contradictoria hæc: *Petrus verum dicit: Petrus non dicit verum.* ergo sicut hoc secundum, *Petrus non dicit verum:* non est hoc Judicium: *Fortassis fallor judicando quod Petrus verum dicat:* ita nec hæc duo erunt idem: *Hæc motiva non sunt essentialiter connexa. Fortassis fallor judicando esse connexa essentialiter.*

256. Confirmo argumentum duobus exemplis simillimis, & ab adversarijs concessis. Gratia sanctificans est essentialiter impossibilis cum peccato Mortali, & essentialiter connexa cum affectu amicali Dei. Item actus supernaturalis fidei est essentialiter verus. Jam sic. Judicium quo quis judicat Gratiã esse essentialiter connexam cum affectu amicali, & actum fidei esse essentialiter connexum cum objecto, non

minùs sunt judicia de essentia Gratie & actus fidei, quam est Judicium quo judico, hæc motiva esse essentialiter connexa cum locutione Dei: talia judicia, licet habeant intrinsecam repugnantiam cum judicio contradictorio: *Gratia non est essentialiter connexa cum affectu amicali, actus fidei non est essentialiter connexus cum objecto:* Non habent tamen intrinsecam repugnantiam cum formidine, seu cum judicio formidoloso: *Fortassis fallor in meo judicio.* (sunt enim actus opinionis) ergo pariter, licet Judicium hoc: *hæc motiva sunt essentialiter locutio Dei:* habeat intrinsecam repugnantiam cum hoc judicio contradictorio: *non sunt essentialiter locutio Dei:* Non habet tamen repugnantiam intrinsecam cum hoc judicio: *Fortassis fallor judicando, quod sint essentialiter locutio Dei.* Ego nullam invenio disparitatem.

Confirmatur iterum alio exemplo jam superius etiam adducto. Motiva suadentia Immaculatam Conceptionem B. Virginis, merentur iudicari esse talia, quæ non possent à Deo permitti, nisi essent connexa cum objecto: neque hoc adversarij audent negare, cum fateantur, quod illa motiva possent sufficere Ecclesie ad definitionem Immaculatam conceptionem. atqui cum hoc iudicio posset stare Judicium formidolosum illud, quia necdum est de fide, sed sub opinione, motiva autem opinionis admittunt cum assensu formidinem. Ergo &c.

257. Probatur nunc Conclusio à priori. Obscuritas motivorum in hoc consistit, quod non habeant vim extorquendi consensum, & notitiam intellectum: ergo potest assensus contrarij cum judicio formidoloso reflexo. Probo contrarietatem. Qui potest talibus motivis omnino negare assensum, imò ob leves rationes dissentire, potest à fortiori formidare, vtrum non assensum in assensu: minùs enim resistit motiva, plus illis tribuit, qui cum formidine assensum, quam qui nullum præbet assensum, aut omnino judicat contrarium. Sed illud prius fieri potest, etiam respectu motivorum quorumcumque fidei. ergo à fortiori potest fieri posterius. Vnde merito dixit P. Ripalda, quod nisi hoc dicatur, non possit explicari differentia inter actum evidentem & obscurum in genere, *Quid enim est in genere objectum esse obscurum, nisi, quod quævis substantia tali apprehensioni suavia, non habeat vim vincendi intellectum, nisi sponte cedere vellet:* hoc ipso autem jam fatetur intellectus, se nescire, vtrum objecti vis movendi non possit vinci per motiva contraria quæ se latent; si enim hoc sciret, haberet evidentiam de veritate motivorum: fatendo autem, se nescire vtrum non possit vinci, fatetur in sua potestate esse, vel omnino non assentiri, vel assentiendo suspicari periculum errandi: quidquid enim nescimus an sit, possumus saltem imprudenter suspicari, vtrum fortassis sit, & nos lateat, alioquin quomodo probabimus, hi adversarij, quod possim imprudenter suspicari, vtrum aliquando Cicero fuerit Romæ (vt ipsi de-

tentur fieri posse) nisi vnicè: quia nescio, vtrum consensus tot Scriptorum non fallat aut fallere non possit?

258. Concludimus ergo 1. Formidinem non excludi ab actu fidei ultimò & completè per ipsum tendendi modum, quatenus asserit motiva credibilitatis non posse separari à veritate objecti, & hoc habere ex essentia sua, quia vt probatum est, de hoc ipso possemus reflexè formidare, & sapè indeliberatè formidamus, vt fatetur Suarez, & communiter omnes, sed ultimò excludi per Imperium voluntatis, imperantis assensum constantem & cohibentem omnem imprudentem formidinem: *Constantem* inquam, hoc est, sub hac implicita, & essentialiter imbibit ac inexistente conditione. *Quamdiu* (sive per possibile, sive per impossibile) *motiva credibilitatis non enervabuntur per contraria.* Sicuti in formula Juramenti, quo Professores Ingolstadiani jurant, se velle Immaculatam Conceptionem B. V. piè tenere, apponitur explicitè hæc conditio: *Quamdiu à sede Apostolica contrarium definitum non fuerit.* cum tamen iidem siemilimè teneant, (non dico fide divinâ sed tamen absque formidine,) fieri non posse, vèdiniatur contrarium.

259. Concludimus 2. Ad Firmitatem Fidei non requiri, vt motiva credibilitatis iudicentur aut sint talia, quæ non possint non esse connexa cum revelatione Dei, sed satis esse, si sint talia, vt non possint de illis prudenter formidari, vtrum defacto non sint connexa, & ideo sufficere posse rustico auctoritatem parochi, cum absentia rationabilium motorum in contrarium. Quæ omnia per hætenus dicta probata sunt.

260. Nihilominus ex abundanti ostendam adhuc alio argumento, posse dari actum supernaturalem fidei, qui non innitatur motivis credibilitatis essentialiter connexis cum revelatione Divina, seu quod idem est, ostendam, posse dari actum fidei supernaturalem, & meritorem, qui tamen non attingat essentialiter & immediatè ali-quid, de cuius essentia sit esse locutionem divinam, sed sufficere, quod per denominationem extrinsecam sit locutio Dei. Sic ergo argumentabatur contra Recentiores assertores Discerniculi necessarii ad omnem fidei actum. Potest Deus alicui revelare suam Prædestinationem: hæc revelatio non potest consistere in locutione passiva, quæ sit essentialiter locutio Dei, sed debet consistere in signis, quæ quidem hic & nunc debent excoli esse locutio Dei, absolute tamen possent existere quin essent locutio Dei, eo prorsus modo, quo se habet propositio parochi respectu rustici: v. g. si Deus per hominem sanctissimum & multis prophetijs clarum, mihi curaret dici, me esse prædestinatum, sicut Episcopus prædixit S. Monica, filium tot lacrymarum non posse perire. Ergo potest dari actus fidei, quo homo suam prædestinationem crederet, cuius motivum formale esset locutio passiva non essentialiter talis. Majorem concesserunt, & negarunt minorem. Probavi

minorem. Si revelatio illa esset essentialiter divina, non posset homo illi discredendo, aut nolendo credere, peccare mortaliter: Sed debet posse non credendo peccare mortaliter, quia agnoscit obligationem credendi. Ergo &c. Minor videbatur innegabilis. Major probabatur. Si enim posset peccare nolendo credere, tale peccatum per suum intrinsecum & essentialè prædictum penderet ab illa revelatione: ergo esset peccatum mortale essentialiter impunibile pœnâ æternâ, quod repugnat. si enim posset puniri, posset talis homo stante illâ revelatione damnari, ergo falsificaretur revelatio essentialiter divina de illius hominis prædestinatione, hoc autem est impossibile. potest quidem intelligi, quomodo homo facere posset, vt illa revelatio non fuisset divina, sicut potest facere, vt hæc entitas auxilij non sit efficax, sed non potest facere, vt revelatio essentialiter Divina sit falsa.

261. Ad hoc argumentum aliter quàm expectabam, responsum est, nempe dictum est, talem actum fidei ob meum argumentum factum, fore necessarium necessitate antecedente, nec esse tunc possibile peccatum incredulitatis; adhuc tamen illum actum fore obscurum, & processurum ex pia affectione omnino necessaria necessitate antecedente.

Contra hoc vrgebam ad hominem: nam isti Recentiores docuerunt, libertatem esse actui Voluntatis essentialè, & nullo modo separabilem: atqui illa pia affectio ex se esset capax libertatis, & tamen nunc esset necessaria per accidens, ex prædeterminatione Dei quomodocunque factâ: ergo libertas esset separabilis ab actu, quod est contra hypothesin.

Responderunt, illud imperium ideo non esse capax libertatis, quia non procederet ex cognitione indifferente ad credendum & non credendum, sed ex cognitione proponente solam honestatem & bonitatem assensûs. Sed contra est. Nam impossibile est, vt iudicium prædictum præcedens proponat honestatem in eliciendo actum obscuro & difficili, & ideo indigente imperio victorioso, quin hoc ipso representet motiva absterrentia. Præterea, si illud Imperium non est meritorem, ad quid opus est dicere illud esse supernaturale? quid opus est ponere revelationem essentialiter divinam, cum Deus posset sine tali prædeterminare voluntatem ad credendum? Sed non vacat in hac responsione refutanda, quæ nemini hætenus placuit, immorari: Solùm addo, per se absurdum esse dicere, quod nec Magdalena liberè crediderit sibi esse remissa peccata, nec Apostolos, se esse mundos & amicos Christi, nec B. V. se esse plenam Gratiâ, quæ omnia tamen sequuntur in sententia adversariorum, nec id diffitentur.

Obijciunt contra priora aliqui. Si omnis actus fidei potest conjungi cum formidine, non potest simpliciter & absolute dici *firmissimus*, prout tamen passim dicitur, & in Professione Fidei quæ

est in Tridentino, dicitur: *Firmissimè credo & profiteor*. R. Si isti RR. attentè legissent Tridentinum Concilium sess. 6. cap. 13. vidissent, posse aliquem actum Virtutis Theologicæ dici & esse simpliciter firmissimum, & tamen non solum posse, sed etiam debere conjungi cum formidine. ibi enim dicitur, nos omnes debere firmissimam spem habere & collocare in auxilio Dei, & tamen statim subiungitur: *Formidare debent*. Ex quibus apparet, quomodo Fides & Spes sint dicenda *firmissimè*, nempe in quantum Veracitas Dei ejusque promissiones fallere non possunt. In quantum ergo Fides innititur Veracitati Dei, dum credit, eum hic & nunc loqui, & in quantum excludit omnem formidinem circa locutionem Dei quam tenetur excludere, & quæ imprudens esset, evadit firmissima: nam illa res est firmissima in suo genere, in quo genere nec dari nec exigi potest major firmitas.

Obijciunt rursus. Si rusticus eadem firmitate credit articulum falsum, quâ credit verum, tunc utrumque credit imprudenter: atqui secundum nos eadem firmitate credit utrumque articulum, quia habet eadem motiva credibilitatis pro utroque, ergo credit utrumque imprudenter. Major probatur. Nam imprudentiæ est, eadem firmitate credere falsum, quâ verum. Responderet ad hoc acutè & bene Hispanus Recentior: Non esse hominis prudentis requirere à rustico prudentiam S. Augustini, & ineptum esse argumentum, & proprium eorum, qui doctrinam Ethicam neque à limine salutârunt, ab eventu factorum prudentiam aut imprudentiam probare: potest enim, inquit, aliquis evidenti iudicio pratico judicare, se esse obligatum ad credendum, quamvis id quod credit, sit materialiter falsum. & denique considerare oportet, quod apud rusticum auctoritas sui pastoris eo loco est, quo apud hominem doctum Auctoritas S. Ambrosij. hæc ille. Ex quibus verbis apparet, ab hoc auctore non requiri etiam in homine docto majorem infallibilitatem motivorum credibilitatis, quàm quæ inest auctoritati tanti viri, quantus fuit S. Ambrosius, aut S. Gregorius Magnus (cujus festo die hæc scribo) quæ non est nisi infallibilitas moralis, seu summa improbabilitas oppositi. Quod autem est alicui summè improbabile, potest simpliciter dici, oppositum non posse se aliter habere; hoc enim sensu, ut libro præcedente retuli, docuit P. Martinus Esparza, nos non posse longo tempore vitare omnia venialia, nempe esse summè improbabile id fieri. Cum ergo rustico sit summè improbabile, parochum mentiri publicè contra suum Ministerium, & in re gravissima, jam poterit in aliquo sensu dicere: suum motivum non posse fallere, & sic prudenter assentiri firmissimè.

Addit porro idem Recentior. Sicut potest rusticus judicare evidenter practicè, aliquid esse credendum, etiamsi materialiter sit falsum, ita potest practicè judicare, aliquid esse credendum sine dubitatione, quamvis materialiter sit falsum:

sufficit enim, quod proponatur ut dignum, cum merito excludendi dubitationem, hoc autem meritum apud rusticum est sufficientissimè auctoritas parochi, sicut apud pueros auctoritas parentum. Similiter potest aliquis prudenter practice judicare, se esse obligatum ad aliquid credendum sine formidine, cum tanta NB. voluntatis solutione, ut vitam potius ponat quàm fidem, quamvis illud materialiter sit falsum: nam, ut dixi, ab eventu res factæ neque probandæ neque improbandæ sunt. Neque est novum in fide, ut enim omne omnino præceptum obligat evolutè, quando proponitur esse imprudentem dubitationem circa præceptum datum, vel legem latam, ut suo loco dicemus. Interim videamus præcipuè ex DD. citati Granadus & Tannerus.

Hæc docuit ille Recentior in loco, ubi discerniculum originem habuit, nempe Romæ, quidam contra Discerniculum hæc omnia docuit, quæ ideo referre volui, quia Recentiores amatores Discerniculi voluerunt suum Discerniculum palliare auctoritate hujus Hispani, quasi & illam mitteret fidem firmissimam, quæ tamen debet (si superis placet) non possit sine Discerniculo. Sed jam apparet, nunquam Solem Luceæ magis opponi, quàm hic Recentior opponatur Discerniculo, & hæc est causa, quare hujus Recentior toties mentionem fecerim.

CONTROVERSIA III.

Utrum ex Fide à nobis asserta, procedere possit amor Dei super omnia.

262. Recentiores quidam Discerniculi fautores, adeo necessarium esse Discerniculum existimârunt, ut sine illo non posset haberi amor Dei super omnia, & hoc est ultimum argumentum pro discerniculo, sed, ut ipsi existimant, optimum, quod tamen nec Pallavicinus, nec P. Esparza vidit. Sic igitur argumentantur. Si motivorum credibilitatis possunt esse eadem respectu objecti veri & falsi, adeoque, quantum est ex se fallibilia & enervabilia, qualis est auctoritas Parochi, & rusticus non habet aliud motivum credibilitatis, quàm talem enervabilem auctoritatem, sequitur, quod Rusticus credens parochi, Deum esse nostrum finem supernaturalem, & ut talem esse mandandum super omnia, sequitur, inquit, quod Rusticus non possit elicere amorem Dei super omnia. Consequens est vitæ absurdum. Ergo &c. Sequelam probant. Qui amat Deum super omnia, debet absolute velle Deum perire omnibus, pro omni tempore, nullo tempore, nullo circumstantiâ exceptâ, quia sine illa limitatione aut restrictione, aut conditione amandus est. sed rusticus vi suæ fidei hoc non potest: ergo vera est sequela. Probant minores: (dubitant probare majorem, quæ tam falsa est, quam vlla propositio esse potest, etiam in ipso momento principij

principijs vt postea ostendam : Nam rusticus necessario debet suum amorem restringere ad illud solum tempus, quamdiu non enervatur auctoritas parochi : nam hac enervata ; jam Deus non proponitur amplius rustico vt finis supernaturalis : ergo non potest se extendere amor rustici ad illud tempus, quo enervaretur auctoritas parochi. Vno verbo, ex terminis est absurdum dicere, hunc esse perfectum Dei amorem, qui diceret : Amo te vt finem supernaturalem super omnia, quamvis vi meorum motivorum possis in ratione finis supernaturalis esse chymera, quia parochus potest fallere & falli.

263. Hoc argumentum non vno modo enervabile est. Primo hoc argumentum involvit implicanciam in terminis. Fatentur adversarii, posse à parcho proponi Deum vt finem supernaturalem super omnia amandum, quin tamen Deus infundat discerniculariam illuminationem, nec enim, inquit, est Deo imposita necessitas illam infundendi semper, sed quando vult, spirat Spiritus. vltius docent, quod etiam absente tali discerniculo rusticus obligetur credere parcho saltem fide naturali & humanâ ; hoc posito, quæro, quando rusticus tunc credit parcho, se esse obligatum ad amandum Deum super omnia, an possit velle satisfacere huic obligationi : vtique : neque enim datur obligatio ad impossibile. atqui est per adversarios impossibile, tunc velle Deum amare super omnia, quia est impossibile eum amare velle pro tempore, quo enervaretur auctoritas parochi : præterea talis amor amaret Deum sub illis absurdis terminis in objectione propositis : ergo est amor impossibilis : quomodo ergo rusticus tunc obligatur credere parcho, se esse obligatum ad amandum Deum, etiam pro casu quo cognosceretur esse chymera ?

264. Secundò, Quia etiam admissis mille Discerniculis totum Argumentum procedet : Quæro enim, an Rusticus habito Discerniculo extendat suum amorem, & suam voluntatem amandi, etiam ad illud tempus, quo oblitus sui discerniculi, & solum memor propositionis parochi, vel etiam huius immemor esset : negabunt vtique, sed cur : quia tunc est impossibile amare Deum, cum non proponeretur motivum amandi. Ita est : hoc ipsum ego respondeo pro me : ideo non potest nec debet se amor Dei extendere ad illum casum, quo enervaretur auctoritas parochi, quia tunc non haberet motivum amandi, sicut non debet se extendere pro casu & tempore quo dormio. Nunquid hæc est evidens paritas ? Vides ergo, quod in ordine ad extensionem, & revocationem amoris, tam sit enervabile tuum Discerniculum, quam auctoritas parochi, & tam sit inenervabilis auctoritas parochi, quam tuum Discerniculum ? Ratio est clara, quia auctoritas parochi vt movens rusticum, includit intrinsecè absentiam enervationis, sicut Discerniculum debet esse in memoria, ergo sicuti per oblivionem tollitur discerniculum, ita per enervationem auctori-

tatis parochi, tollitur motivum rustici. Aliud ergo est, enervari motivum rustici, & aliud, enervari auctoritatem parochi : Motivum rustici per enervationem parochi potius tollitur, quam enervatur, quia tollitur vna pars illius, sicut per oblivionem tollitur, non enervatur tuum discerniculum : quodsi velis motivum rustici enervari per ablationem partis, ego dicam multò magis enervari tuum discerniculum per oblivionem, quæ est ablatio totius.

265. Falsa est ergo Major propositio argumenti, cuius falsitas adhuc pluribus exemplis ostendi potest. Subditus rectè dicitur amare suum Principem super omnes homines suæ patriæ, etiam si non extendat hunc suum amorem ad illud tempus, quo enervarentur ejus argumenta, ob quæ credit, eum esse legitimum principem. Qui habet probabilia signa suæ prædestinationis, amat prudentissimè Deum vt suum Prædestinatorem super omnia : & tamen hic amor non extenditur ad tempus & casum, quo illa signa enervarentur. Potest item quis amare Deum super omnia propter hoc, quod Beatissimam Virginem exceperit à communi lege peccati originalis : & tamen hic amor non se extendit ad casum, quo ab Ecclesia contrarium definiretur. Quid multis ? Nullius hominis amor extendit se ad illud tempus & casum, quo ipse esset ponendus in inferno, & moraliter necessitandus ad blasphemandum Deum. alioquin diceret postea amor : Amo te Deus etiam pro illo casu, quo certus sum quod te non sim amaturus.

266. Quod in objectione addebat de Chymera, est argumentum ad terrendos discipulos. Rusticus non ita nugatur, sed sic dicit. *Amo te, Deus, quia mea motiva ita suadent te esse super omnes creaturas amandum, vt non nisi stultè & imprudentissimè agerem, si vellem dubitare, an sis chymera, cum in hoc nulla probabilitas appareat, e contra mea motiva sint mihi instar motivorum cuiuscunque scientiæ.* Et sic tandem expedita sunt omnia argumenta Discernicularia.

Ex hæcenus disputatis Concludo, Rusticorum fidem, cæteris paribus, ex eo capite, quod eorum motivum proximum & immediatum, nempe auctoritas parochi, sit enervabile, esse majoris meriti, quam fidem Sagacium, habentium motiva inenervabilia : quia magis arduum est assentiri cum tanta firmitate affectiva in priore casu, quam in posteriore ; nam per motiva inenervabilia faciliatur fides, quia magis propè accedit ad scientiam & evidentiam : adeo vt Pallavicinus ausus sit docere, fidem talibus motivis nixam, non esse liberam quoad specificationem, sed tantum quoad exercitium. Quapropter hæc fides appetitativè continetur in fide Rusticorum, qui enim paratus est assentiri propter motiva minus robusta,

est à fortiori paratus assentiri propter motiva robustiora.

CON-

CONTROVERSIA IV.

Qualis Certitudo sit de ratione Fidei.

267. **N**otandum 1. Certitudinem non solum tribui actui evidenti, quam Theologi post Durandum vocant *Certitudinem Evidentiam*, sed etiam actui Fidei obscuræ, quam vocant *Certitudinem Inevidentiam*.

268. Notand. 2. Omnem actum Naturalem obscurum, vocari incertum in eo genere in quo genere est obscurus; v. g. iudicium quo iudico, Ciceronem fuisse Romæ, est iudicium moraliter evidens, & ideo etiam moraliter certum: sed quia physicè est obscurum, est etiam physicè & simpliciter incertum. Ratio est, quia posset simpliciter esse iudicium falsum: atqui actus capax falsitatis, non dicitur propriè & philosophicè certus, sed impropriè & secundum quid, nempe certus certitudine adhasivâ, quando habet annexam negationem formidinis, ut notant Oviedo & Izquierdo. Sic etiam Certitudo Juridica, quæ fundatur in depositione duorum Testium omni exceptione majorum, non est Certitudo philosophicè sumpta.

269. Notandum 3. Cum quæstio hæc, quid sit Certitudo in genere, sit quæstio de vocabulo, & Theologi vocem illam extenderint ad actum supernaturalem fidei, cuius supernaturalitatem non possumus reflexè experimentaliter cognoscere, sicut reflexè experimentaliter cognoscimus Certitudinem Evidentiam, consequens esse videtur, ad Certitudinem non plus requirendum esse, quam prædicatum convertibile cum actu Certo in genere, prout complectitur actum fidei & actum evidentem tanquam membra dividenda.

270. Notandum 4. Cum Oviedo & Ripalda alijsque RR. actus intellectuales necessariò veros necessitate antecedente, esse duplicis generis: alij enim sunt præcisè ideo necessariò veri, quia objectum non potest se aliter habere, absque eo, quòd actus habeat intrinsecam connexionem cum veritate objecti, ita quidem, ut si per impossibile objectum se aliter haberet, non propterea cessaret causa productiva illius actus, adeoque qui talem actum reflexè & intuitivè cognosceret, non posset inde evidenter inferre veritatem & necessitatem objecti. huiusmodi sunt actus probabiles circa objecta necessaria, v. g. argumenta quibus Philosophi probant, Materiam primam realiter distingui à Quantitate &c. Alij econtra sunt necessariò veri ex intrinseco prædicato, propter quod petunt esse conformes objecto, & non possunt existere nisi sint conformes: cuiusmodi sunt omnes actus evidentes, quorum existentia determinatur ab objecto, item omnes actus intellectuales supernaturales. His positis

271. **DICO** 1. Certitudinem in genere, prout abstrahit à Certitudine Evidentia & Inevidentia, constitui sufficienter & adæquatè in in-

trinseca connexionem necessaria cum actu objecti, quem ad sui veritatem requirit. Ita à Suarez d. 6. s. 5. n. 6. Oviedo *Contr. 7. de animæ* Ripalda hic, & Hurtadus *disp. 25. s. 1. & disp. 26. s. 1.* Izquierdo d. 5. q. 1. & ante hos Vasquez 1. 1. d. 1. n. 33. Probat. Per hoc prædicatum sufficienter distinguitur omnis actus, qui ab omnibus dicitur certus, ab omni actu qui ab omnibus dicitur incertus. Convenit enim hoc prædicatum cum actui evidenti, & omni actui supernaturali, & soli dicuntur esse actus certi: & præter hæc nulli alteri actui convenit, quia nullus actus præter probabilem, & vndique naturalem, habet longi modi prædicatum.

272. **Dices.** Certitudo suscipit magis à minus, est enim vnus actus altero certior: ergo illa intrinseca connexio non suscipit magis à minus: ergo non est Certitudo. **R.** Certitudinem appreciativam & adhasivam suscipere magis à minus, quo sensu sicut vna Conclusio dicitur certior, ita etiam vna dicitur alia verior. Hoc sensu dicitur fides esse certissima, quia præter actibus certis illi adharemus, ut dicitur *Contr. seq.*

273. **DICO** 2. Omnis actus fidei habet intrinsecam radicalem repugnantiam cum homine oppositi. Ita omnes. Probat. Intrinseca repugnantia radicalis cum formidine, nihil aliud, quam quòd entitas actus sit talis, reuera cognita quoad sua prædicata essentialia, determinaret intellectum ad excludendam omnem formidinem de falsitate actus: sed omnis actus supernaturalis hoc habet, cognosceretur enim in actu supernaturali exigentia conformitas cum objecto: ergo hoc ipso diceret intellectus, objectum non posse se aliter habere, & hoc quidem evanesceret. Ergo &c.

Ex dictis colliges, quo sensu verum sit, quod docent Recentiores, posse assensum ratiocinandi articulum falsum, esse æqualis certitudinis cum actu fidei circa articulum verum; hoc enim docent esse intelligendum de Certitudine Certitudinis seu obligationis credendi, non de Certitudine Indefectibilitatis à vero.

CONTROVERSIA V.

An, & quo sensu Actus Fidei Dicitur certior sit Assensu Evidenti Naturali.

274. **D**urandus negavit simpliciter, vltimum actum fidei esse certum, quia existens Certitudinem & Evidentiam esse Terminos convertibiles: sed est error in modo loquendi, contra modum loquendi Scriptura, tribuens ambiguitates Fidei Certitudinem. Hoc ergo inproposito comparanda venit Certitudo Fidei cum certitudine actuum naturalium. in qua comparatione

Prima Sententia est, Fidem esse minus certam Scientiâ naturali. Ita Hugo de S. Victore, Bonaventura, Alensis.

Secunda Sententia est S. Thomæ & communis aliorum, affirmantium Certitudinem Fidei esse majorem quacunq̃ certitudine naturali.

DICO 1. Actus fidei est certior certitudine essentiali & adæquatè intrinsecâ, quæ consistit adæquatè in connexionione intrinsecâ necessaria cum objecto, quacunq̃ Scientiâ Naturali, habente evidentiam physicam aut moralem. Probatur. Nam omnes harum Scientiarum actus vel non habent indispensabilem connexionem cum objecto, adeoque reflexè cogniti non repugnant cum formidine intellectuali; vel si habent connexionem necessariam & indispensablem, illa non provenit ex intrinsecò prædicato & perfectione actûs, sed ex necessitate objecti, adeoque habent illam per denominationem extrinsecam.

275. DICO 2. Etiam Certitudo inhæsitiva seu affectiva est major in actu fidei, quàm Certitudo Scientiæ naturalis, habentis tantum evidentiam physicam. Probatur Conclusio 1. Auctoritate Scripturæ. 2. Petri 1. *Habemus firmiorem propheticum sermonem.* tum SS. PP. qui videri possunt apud Card. de Lugo n. 34.

Probatur 2. Ratione. Actus fidei ita assentitur objecto revelato & motivis, ut paratus sit illis assentiri potius quàm veritatibus naturalibus physicis, ita ut si ab alterutris recedendum esset, potius ab his quàm ab illis recederet, & hoc quidem prudenter, exigente scilicet summâ Dei auctoritate in loquendo, ad quam spectat, posse nos obligare ad credendum ipsi super omnia, etiam quando obscura loquitur, & per ministros suos. Sicut enim Deus ob infinitam Bonitatem est amandus super omnia, ita ob infinitam auctoritatem & potestatem in requirenda & exigenda fide adhibenda locutioni suæ, prudenter innegabili, est dignus, cui super omnia præbeatur assensus.

DICES. Rusticus non potest paratus esse adherere locutioni parochi, in casu quo parochi veritates evidentibus rationibus enervaretur. ergo fides rusticorum non est hoc sensu certior illis evidentijis physicis. Sed contra. Hæc replica salutat extra chorum. Jam suprà dixi, motivum Rusticorum non esse præcisè auctoritatem parochi, sed cum addito, ut non enervatam; ergo repugnat ut scientia enervans auctoritatem parochi concurrat cum motivo adæquato rustici. Contra Conclusionem

276. Objicitur 1. Ille actus est certior altero, qui magis repugnat cum formidine oppositi: atqui actus evidens evidentiam physicâ, imò & morali, magis repugnat cum formidine oppositi, quàm actus fidei: Ergo. Minor, probatur. Nemo enim impellitur ad formidandum, an cras sit oriturus sol, aut an Cicero fuerit Romæ, sicut multi impelluntur ad formidandum circa articulos fidei. 2. cum Card. de Lugo, Distinguendo

majorem. Nisi illa repugnantia compensetur per alium excessum in alio prædicato Certitudinis, conceditur, si compensetur, negatur. Repugnantia illa actûs evidenteris cum potentia proximâ formidandi, compensatur per firmiorem adhesionem appetitativam, quatenus ita comparatus est credens, ut si intellectui esset alterutrum objectum negandum, potius negaret objectum subsistans evidentiam physicâ, quàm objectum fidei.

277. 2. & expeditius cum S. Thomæ, quam responsionem re ipsâ approbat Valentia & Lugo n. 44. distinguendo iterum majorem. Talis actus est certior secundum se, negatur major, quoad nos, transeat. & eodem modo distinguitur consequens: ergo actus Scientiæ est certior, quoad nos, transeat: secundum se, negatur consequentia. Rationem optimam, ex mente S. Thomæ, reddit Lugo. Cum enim, inquit, Certitudo includat connexionem necessariam cognitionis cum veritate, hæc necessitas clariùs percipitur à nobis in actu scientifico, quàm in assensu fidei, quia melius percipimus evidentiam & claritatem actûs, ex qua oritur connexio necessaria Scientiæ cum Veritate, quàm percipimus Supernaturalitatem actûs fidei, ex qua oritur ipsius connexio cum Veritate.

278. Objicitur 2. Potest Philosophus aliquis æquè firmiter adherere suis sententijs & demonstrationibus, quàm aliquis Christianus suis articulis fidei: ergo assensus fidei non est firmior quocunque assensu naturali. 2. Distinguendo antecedens. Si Christianus assentiat objecto juxta merita motivorum, & contra philosophum non adhareat obstinatè ultra merita suorum motivorum, nego antecedens, secus transeat, & eodem modo conceditur & negatur consequentia.

279. Objic. 3. Si fides nostra esset appetitativè firmior quacunq̃ Scientiâ naturali, tunc fieri posset, ut quis simul & semel paratus esset ad negandum & affirmandum idem objectum; consequens est absurdum. Sequela probatur. Ponamus enim, me eandem veritatem v.g. Omnipotentiam Dei, & scire, & credere: hoc casu deberem ita credere omnipotentiam, ut paratus simul essem ad eandem negandam potius, quàm non credendam: ergo paratus essem ad eandem simul credendam & negandam.

Respondet Card. de Lugo, negando sequelam. ad probationem responderet, Fidem dici firmiorem omni Scientiâ naturali, comparando assensum fidei cum assensu Scientiæ secundum ordinem ad sua objecta formalia, propter quæ assentiuntur; adeoque in illo casu talis esset paratus potius adherere objecto formali fidei, quàm scientiæ. In eundem sensum

Responderi potest 2. Assensum fidei comparandum esse cum assensu naturali secundum rationem adherendi suo objecto, adeoque secundum illum gradum adhesionis, quo similiter adhereret objecto distincto ab objecto revelato: & hoc modo assensus Fidei est firmior, quia intelle-

Ccc

ctus

ctus paratus est potius dissentire cuicumque objecto distincto ab omnipotentia cum tanta evidentia scito, quam non credere omnipotentiam; & hoc sufficit. per accidens enim est, & impertinens ad æstimandam firmitatem, quod in hoc objecto Scientia & Fides concurrant; hoc enim non augeret firmitatem assensus Scientifici: ergo ut fides dicatur firmior hoc ipso assensu scientifico, verante circa objectum fidei, satis est, quod sit firmior quocunque alio actu Scientifico, habente eandem firmitatem ac habet iste: sicut qui dicitur vincere Petrum fortitudine, recte dicitur etiam vincere Paulum æqualis fortitudinis cum Petro, etiamsi hic & nunc Paulum ideo non possit vincere, quia est illi alligatus, ita ut non possit prosternere Paulum, nisi simul cadat.

Responderi potest 3. Fidem esse appetitivè certiorē illis duntaxat actibus, quorum veritas fingi potest repugnare cum veritate fidei: hoc autem fieri non potest, quando versantur circa idem objectum.

280. Objic. 4. Judicium evidens credibilitatis, præcedens fidem, debet esse æquè firmum ac ipse assensus fidei subsequens; nec potest homo velle potius negare credibilitatem, quam objectum Fidei, cum assensus fidei essentialiter præsupponat illud Judicium, & in illo se fundet: atqui Judicium credibilitatis non procedit ab habitu fidei, nec etiam ab habitu piæ affectionis: ergo potest assignari aliquod Judicium evidens æquè firmum, ac est assensus fidei.

281. Negando suppositum, quia illud Judicium habet evidentiam metaphysicam. Deinde respondetur, Conclusionem solum procedere de illis actibus, qui ad fidem non præsupponuntur, nec ad eam pertinent reductivè.

281. DICO 3. Non est necesse, ut Fides sit firmior actu scientifico habente evidentiam metaphysicam perfectam, hoc est, quæ in nullo casu reali admittat formidinem, nec possit à Voluntate cohiberi assensus. Ita Card. de Lugo; & si qui contrarium tenent, non videntur evidentiam metaphysicam in hoc rigore accepisse. Reperitur autem hæc Evidentia imprimis in Visione beatifica; deinde in primis principiis, & si quæ Conclusio ex huiusmodi legitime deducitur. Probatur Conclusio. Non sumus obligati nec obligabiles ad maiorem firmitatem, sive ad maiorem appetitivam adhesionem, & prælationem, quam respectu illorum objectorum, quorum evidentia quoad gradum evidentiam potest reperiri in objecto repugnante cum veritate fidei: v. g. licet physicè sit evidens, accidentia semper esse in subiecto: quia tamen hæc evidentia non ostendit impossibilitatem oppositi, quin possemus de hoc formidare, si Deus revelaret, se in hac exigentia posse dispensare, ideo si hæc evidentia repugnat

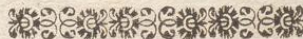
cum articulo fidei, debemus huic præ illa adherere, & consequenter præ omni evidentia eodem gradus: atqui nulla evidentia metaphysica potest apparere repugnans cum articulo fidei, nisi ipso quod sit talis ac tanta, ut sit impossibile credere assensum (alioquin obligaremur ad iudicandum contradictoria) ergo non obligamur ad prælationem.

282. DICES cum Ripalda. Maiorem firmitatem Fidei supra evidentiam metaphysicam consistere in prælatione conditionali sed hypothetici impossibili: nempe: si possem formidare de veritate objecti metaphysicè evidentia, præter de illa quam de veritate fidei formidarem.

Sed contra: quia hæc hypothesis non repugnat nostram Conclusionem, sed destruit eam: fingitur enim, objectum non esse evidens metaphysicè, sed tantum physicè (nisi minus credere, in hypothesis poni formaliter contraria, & sic est inepta & inutilis ad quidvis aptandum) adeoque sic voluntas non est parata præter objectum Fidei evidentiam metaphysicam quælibet, sed solum physicam, quod vltro fatemur. Ergo hypothesis nobis adverteretur, sic formidanda esset. Si objectum metaphysicè evidens repareret mihi contrarium objecto fidei, præter illud quantumvis metaphysicè evidens, potius negare, quam objectum Fidei. Verum hæc voluntas esset chymatica, ut bene dixit Lugo. Non enim Voluntas dissentendi etiam tunc, quando est impossibile dissentire: elletque admodum imprudens. Si enim evidentia metaphysica repugnaret cum objecto quod putamus esse revelatum, & hæc ipsa repugnantia esset metaphysicè evidens, necessitaremur ad iudicandum, Deum hoc non revelasse: necessitatur enim ad dissentendum vni ex contradictorijs, si alteri assentimur. Quæque huiusmodi appetitatio seu prælatio esset inhumilis amor, quo quis ex amore vellet credere Deum si hoc illi placeret, quod ex terminis est ineptum.

Objici solet S. Augustinus l. 7. Confess. 10. dicens: Facilius dubitarem vivere me, quam esse Veritatem quam audiui. 2. Ex ipso loquendi modo colligi, S. Augustinum loqui non de cognitione experimentalis, quæ anima experiri debet existere, sed de vita dubitabili, nempe de transmigratione animæ cum corpore, de qua in aliquo casu dubitari posset, uti dubitavit qui dixit. *Sive in corpore, sive extra corpus, nescio.* alioquin esset manifestum loquendi ineptus.

Objicit Suarez, defacto nos dissentire principio metaphysicè evidenti, pugnantem cum illa. Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se. Ad hoc responsum est libro 1. quæ non est opus repetere.

CAPVT IV.

DE OBSCVRITATE FIDEI, EIVSQVE
REPUGNANTIA CVM EVIDENTIA.

CONTROVERSIA I.

Virum Actus Fidei possit esse evidens in Attestante.

285. **D**iximus suprà, Veracitatem Dei posse per actum evidentem ab habitu Fidei elicium attingi. Nunc queritur, an pari modo possit ipsa Revelatio aliquando per actum Fidei evidentem cognosci, non tantum evidentiâ morali, sed evidentiâ metaphysicâ, nullam formidinem admittente.

Observandum autem prius est, hanc questionem non esse merè de possibili, sed esse partim defacto, partim de possibili. Non enim queritur, an sit possibilis aliquis habitus, qui possit elicere actum Metaphysicè evidentem circa locutionem Dei, cognoscendo evidenter, eam esse locutionem Dei. Possibilitatem huius habitus concedunt DD. communiter, contra Bannez, opinantem, quòd sola Visio Beata possit habere hanc evidentiâ. Vtrum autem huiusmodi habitus & actus illius esset dicendus habitus & actus Fidei, esset questio de vocabulo. Queritur ergo, an Habitus Fidei defacto nobis infusus, possit elicere talem actum evidentem circa revelationem Dei, ita ut necessitaretur ad assensum : *Deus hoc loquitur.*

284. Prima sententia affirmat. Ita Scotus, Gabriel, Cajet. Vasq. Turrian. & Ripalda. qui tamen immeritò citat P. Conink d. 9. n. 91. solum enim admitit, posse cum actu fidei stare evidentiâ naturalem de revelatione Dei. Equè immeritò citat S. Thomam q. 5. a. 2. ubi admittit in Demonibus fidem, nixam evidentibus signis, quòd ea, quæ Ecclesia proponit credenda, sint vera : Sed, non dicit illam esse evidentiâ Metaphysicam, multò minùs dicit, esse actum productum ab habitu supernaturali fidei. citat eundem q. 171. sed ibi potius est contrarius, dum in Prophetis ponit lumen quoddam transiens, nec illud vult esse habitum.

Secunda Sententia negat. Ita S. Thomas q. 1. a. 4. & q. 4. a. 1. quem sequuntur communiter Theologi. ob cuius auctoritatem præcipuè, (nam pleraque argumenta bene dissolvit Ripalda.)

287. DICO, probabilius esse, quòd à nostro Habitu Fidei non possit elici actus metaphysicè evidens circa revelationem Dei. Probatur. Vis & virtus nostri habitus non est extendenda ad alium tendendi & operandi modum, quàm ad illum, quem colligimus illi competere vel ab experientia, vel ex S. Scriptura. Sed actus habentes evidentiâ metaphysicam circa revelationem dari in viatoribus, nec experientiâ, nec ex Scriptura colligitur : ergo &c. Minor probatur. Ex Scriptura solum constat, Fidem esse argumentum non apparentium : ad Hebr. 11. pendere ab imperio voluntatis, & sic esse meritorios, adeoque habere talem tendentiâ in objectum, quæ non minùs quàm motus progressivus sit voluntaria. Porro hic modus tendendi notabilissimè differt ab eo, quo determinamur & necessitamur ab objecto.

286. DICES 1. definitionem illam S. Pauli adhuc salvari, quia S. Paulus videtur tantum excludere voluisse à motivo fidei evidentiâ per medium intrinsecum, quale medium non est revelatio Dei. Sed Contra, quia hac ratione S. Paulus nihil ignotum docuisset : quis enim ignorat auctoritatem loquentis esse objecto extrinsecam ? Intentio S. Pauli erat, commendare Hebræis fidei nostræ meritum, proveniens ex difficultate illius, ejusque necessitatem ad salutem, ut proinde non sint absterrendi difficultatibus : hoc autem est commendare fidem voluntariam.

287. DICES 2. Nostro Argumento probaretur, nec Veracitatem Dei attingi posse per actum elicium ab habitu fidei metaphysicè evidentem ; quod tamen suprà concessimus. 2. Negando sequelam & paritatem. Vt enim Veracitatem Dei attingere posset, & quidem evidenter, actus elicitus ab habitu fidei, erat omnino necessarium : quandoquidem homo potest naturali vi cognoscere evidenter, Deum esse summè veracem : non potest autem fides impedire evidentiâ specierum intentionalium, quibus vitur in attingenda veracitate.

288. DICES 3. Saltem casu quo alicui ipsa veracitas Dei non esset metaphysicè evidens, & tamen

& tamen haberet evidentiam revelationis, nihil videtur ob stare, quominus à nostro habitu eliceretur actus fidei, quia adhuc esset actus pendens ab imperio voluntatis. *¶* Transseat totum, de quo nolo disputare. videat de hoc quivult Lugonem n. 36.

289. Obijciunt 1. saltem supremus Angelus evidenter cognovit Deum sibi loqui in primo instanti, quando habuit fidem Mysteriorum sibi revalorum: atqui habuit habitum fidei ejusdem rationis nobiscum: ergo &c. Major probatur. Quia Angelus supremus evidenter cognovit aliquem sibi loqui, & non inferiorem se, nec sibi parem, cum nullus talis existeret: ergo &c. *¶* 1. Si in Angelis non posset declarari modus, quo Deus illis obscure loqueretur, potius dicendum esset cum plurimis DD. Angelos non habuisse fidem propriè dictam, sed alio modo quandam cognitionem. Respondet deinde Lugo, concedendo quidem, Angelos habuisse evidentiam moralem, negando tamen, quod habuerint evidentiam Metaphysicam; quia etiam supremus Angelus potuisset saltem imprudenter formidare, an non fortè loquatur sibi aliqua creatura superior, quæ ipsum vellet decipere, & quam Deus ex gravibus causis sibi occultaret: unde etiam dicendum est, ab Angelo non fuisse evidenter Metaphysicè cognitam supernaturalitatem illius locutionis: quapropter Angelus animadvertens, sibi metaphysicè non constare de supernaturalitate aut naturalitate illius locutionis, potuit saltem imprudenter formidare, ne fortè non sit supernaturalis, nec locutio Dei. P. Esparza q. 24. ad 5. addit, hunc loquendi modum respectu Angelorum, difficulter quidem explicari per conceptus específicos, credendum tamen esse, quod Deus possit non minus Angelis quàm hominibus loqui locutione obscurâ, quæ tamen sit digna creditu, quod sit locutio Dei. Meo iudicio non adeo difficulter explicatur ab illis, qui admittunt, ad fidem sufficere locutionem quoad modum supernaturalem; difficulter tamen ab illis, qui requirunt supernaturalem quoad substantiam, & quæ ab Angelo non nisi obscure judicetur esse inimitabilis à creatura.

290. Obijciunt 2. Moyses, B. V. Apostoli habebant ex miraculis per ipsos, vel in ipsis factis, evidentiam, se veram doctrinam tenere. *¶* habuisse quidem moralem evidentiam, non tamen evidentiam metaphysicam, quia potuissent imprudenter suspicari aut formidare, vtrum ea fierent ope demonis, aut falsâ representatione. Sanè Sectariorum nostri temporis pertinacia satis ostendit, hominem protervum non cogi ad assentiendum miraculis, sicut nec Judæi miraculis Christi adeo patentibus necessitati fuerunt.

291. Obijciunt 3. Obscuritas non est ratio formalis motiva ex parte objecti: ergo eâ absente totum motivum habetur: ergo poterit produci actus. Probatur antecedens. Illud enim non se tenet ex parte objecti formalis, quod non

redditur pro ratione, quare ponatur actus: non redditur pro ratione assensus, quia objectum est obscurum: ergo obscuritas non se tenet ex parte objecti formalis. *¶* Negando oppositum argumenti; nempe quod obscuritas se tenet ex parte objecti: hoc enim falsum est; nam obscuritas formalis tenet se ex parte actus, non objecti denominatur obscurum, ut etiam tenet S. Thomas 1. 2. q. 67. a. 3. *¶* de Verit. q. 14. a. 1. Hinc concessio antecedente, distinguitur prima consequens: Haberetur totum motivum, sed diverso modo applicatum in ordine ad causam alium actum specie diversum, concedo; sed Nego primam & secundam consequentiam.

Obijciunt 4. S. Thomas q. 1. a. 2. videtur, eos qui viderent suscitari mortuum in confirmationem alicujus veritatis, manifestè cognovisse, illam doctrinam esse à Deo. *¶* S. Thomas loqui de evidentia credibilitatis: cetero requirit ibid. imperium voluntatis ad ipsum actum fidei.

CONTROVERSIA II

Cum quali evidentia naturali circumscribitur objectum materiale consistere possit actus Fidei.

292. *Q*ueritur 1. An possim vno eodemque instanti eidem objecto materiali assenti per actum fidei, & per actum scientiam, vtrum eodem instanti quo elicio demonstrationem, quod Mundus sit creatus in tempore, possim elicere actum fidei, quo propter revelationem Gen. 1. credo mundum factum in tempore.

Prima Sententia univèrsim negat, etiam de potentia absoluta. Tribuitur S. Thomas q. 14. a. 4. & 5. quem sequuntur communiter Thomistæ & Scotus cum suis. Ex nostris sequitur Molinæ. Ceterum S. Thomas videtur potius stare pro Tertia Sententia mox referenda, & ita interpretatur Petrus de Aragon.

Secunda Sententia, univèrsim affirmat, exceptâ Visione Beatâ. Ita plures ex nostris.

Tertia, distinguit inter Evidentiam physicam & metaphysicam. Cum priore dicunt consistere fidem, non cum posteriore. Evidentiam physicam dicunt, quæ habetur per sensum, vel ex eo, quod spectato naturali rerum ordine, & exigentiâ causarum physicarum, necessariò sequitur, quamvis posset miraculosè aliter fieri. Unde hæc evidentia non est omnino imperitabilis, nec omnem formidinem essentialiter excludit, sed tantum formidinem prudentem. Ad hanc reducitur Evidentia metaphysica imperfecta seu inferioris ordinis, hoc est, quæ quidem non fundatur merè in experientia sensuum, nec in pluribus conceptibus evolvenda, ut ob infirmitatem nostri intellectus, communiter admittat formidinem

aliquam, saltem imprudentem: hujusmodi apud plurimos est demonstratio Dei ex creaturis.

Evidentia Metaphysica est, quæ reddit intellectum omnino imperturbabilem, & excludit omnem etiam imprudentem formidinem: ut sunt prima principia, & quæ inde deducuntur. Itaque hæc Sent. est S. Thomæ, Suarez, Vasquez, Conink, Turriani, Hurtadi, Granadi, quos sequitur Lugo, Perez, Pallav. Esparza.

Quarta Sententia erit, si dicamus, quoddam actus fidei, qui in modo tendendi assimilatur ter-
tiae mentis operationi, hoc est Illationi, quæ solet exprimi per part. Ergo, quoddam, inquam, talis actus fidei possit quidem stare cum evidentia physica, non autem cum evidentia metaphysica. Econtra, actus fidei qui per modum tendendi secundæ mentis operationis, hoc est, iudicii immediati assentiretur toti complexo, quod constat ex Veracitate Dei, revelatione, & ipso mysterio revelato, talis, inquam, actus posset stare etiam cum evidentia metaphysica; quod fortasse Auctores tertiæ sententiæ non negarent. Itaque-

293. DICO 1. Actus Fidei divinæ non repugnat cum evidentia physica quasi per hanc excludatur. Probat. Omnis actus, circa cuius objectum potest intellectus ab alio actu adjuncto accipere firmitatem & robur in adhaerendo, potest conjungi cum tali actu, à quo accipit ejusmodi firmitatem & robur. Sed intellectus, stante Evidentiâ physica, potest ab actu fidei accipere firmitatem & robur. Ergo potest cum actu fidei conjungi. Major patet, quia nulla ratio est, cur intellectus repudiet actum, à quo potest magis in suo fine firmari, sicut voluntas nullum bonum necessarium respuit, quo ejus finis potest promoveri. Minor autem probatur. Evidentia physica non ita certificat intellectum, ut ejus motivum assentiendi appareat penitus infallibile; nec mereatur assensum, quo quis iudicet, rem non posse falsiter habere, adeoque vi suæ apparentiæ, posset in aliquo casu admittere prudentem formidinem, quia posset fallere, cum defacto multæ hujusmodi evidentie physicae fallant, ut supra vidimus: atqui sic jam admitteret intellectus circa illius evidentie objectum, aliquam firmitatem & robur, præsertim ab actu fidei, cujus motivum meretur credi, quod non possit fallere: ergo evidentia physica non excludit fidem.

294. DICO 2. Cum quacunque evidentia, quæ in via potest haberi per causas naturales, potest stare actus fidei, affirmans immediate revelationem & rem revelatam, propter connexionem quam habent inter se, absque modo tendendi illativo vnius ex alio, sed eo modo, quo aspicientes parietem, affirmamus existentiam parietis ut connexionem cum visione quam experimur.

Probat. Conclusio primò. Quare fides non possit stare cum evidentia summa & imperturbabili, desumitur ex modo tendendi imperfe-

fecto, qui reperitur in modo tendendi tertiæ mentis operationis, seu Illationis, ut videbimus Concl. sequente. Sed hoc fundamentum non procedit de actu immediato, quo affirmo existere revelationem connexam cum productione mundi in tempore, seu coexistentiam & conformitatem revelationis cum re præterita: ergo nulla ratio convincit repugnantiam.

295. DICES. Per talem assensum non affirmatur mysterium seu res revelata directè, sed tantum indirectè, nempe in revelatione tanquam in medio. R. Hoc sufficere, ut dicatur simpliciter affirmari. Sic beati dicuntur cognoscere creaturas, quatenus eas cognoscunt in Deo; & non aliter. Sic quando audiens vocem Petri, affirmo sine vlla illatione, Petrum esse præsentem, non affirmo ejus præsentiam directè, sed in voce habente connexionem cum illo. Nihil enim affirmamus directè immediatè, nisi quod apparet in se. Quare autem talis assensus dicatur immediatus, & non potius medius, quamvis cognoscat vnum in alio tanquam in medio, jam in philosophia exposui, & nunc breviter dico, esse immediatum quatenus opponitur actui illativo, qui est medius, quia cognoscit vnum ex alio, cui innititur tanquam motivo formali, & cognoscibili pro priori naturæ, per duos actus connexentes extrema cum medio termino, ut deinde extrema connectantur inter se.

Probat. Conclusio 2. Quia hac ratione facilius solvuntur argumenta quædam non levia, quæ fieri solent contra tertiâ conclusionem mox ponendam, sicque conciliantur Auctores, qui alioquin in hoc puncto sibi magno numero opponuntur.

296. Objici solet definitio S. Pauli, quod hac ratione fides non esset argumentum rerum non apparentium. Ad hoc tamen variis modis responderi potest. Primò cum quodam Recentiore, observando ex S. Thomæ q. 8. a. 2. & communis aliorum, aliqua esse, quæ per se, & directè cadunt sub fidem; & talia sunt, quæ naturalem intelligentiam excedunt, ut Trinitas, Incarnatio, Resurrectio; & ab his, tanquam à sua directâ & potissima ac famosiore materia, Fides dicitur Argumentum non apparentium simpliciter. Alia cadunt sub fidem indirectè & secundariò, ut sunt, quæcunque continentur in Scriptura: & ista non omnia sunt non apparentia simpliciter, & nihilominus creduntur & credi debent: ut quæ narrantur de Cane Tobie, de factis hominum, de bellis gestis, quæ omnia vtrique secundum se aliquando apparebant & erant evidentia, vnde nec dicuntur Mytheria. Ita ferè etiam respondet Lugo & Ripalda. Ratio est, quia propter illa objecta, quæ naturali ratione faciliè possunt intelligi, Fides non est instituta, nec fuisset instituta, nisi alia abscondita Mytheria fuissent revelanda. Rectè ergo Fides denominatur argumentum non apparentium, nempe eorum objectorum, propter quæ primariò & principaliter Fides

est à Deo instituta : idque colligitur ex verbis præcedentibus. *Fides est sperandarum substantia rerum.*

Responderi potest 2. Sensum illorum verborum non esse exclusivum, sed potius extensivum, seu ampliativum, hoc est, non esse sensum, quòd fides sit tantummodo argumentum non apparentium, seu, non potentium apparere cognitione naturali. Ratio responsionis est, quia S. Paulus noluìt exprimere imperfectiones Fidei, sed potius ejus vim & utilitatem commendare. Quodsi Fides esset exclusio evidentia circa objecta alioquin evidenter cognoscibilia, hæc exclusio esset imperfectio, sicut est ipsa obscuritas actus. At verò, esse argumentum rerum naturaliter incognoscibilium, est perfectio maxima, quia elevat nostrum intellectum ultra proprias vires : & hoc specificat Fidem, sicut arduitas in objecto specificat Spem.

297. Responderi potest 3. Actum Fidei, de quo locuti sumus in Conclusionem, non esse propriè *Argumentum* ; quia hæc vox significat illuminationem : actus ergo Fidei, qui propriè dicitur *Argumentum*, non potest conjungi cum Evidentia Metaphysicà, vt dicam Concl. seq. Hoc sensu dixit S. Gregorius hom. 26. in Evang. Cum Paulus Apostolus dicat : *Est autem Fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* profectò liquet, quia Fides earum rerum argumentum est, quæ apparere non possunt. Neque obstat, quòd S. P. addat. *Quæ etenim apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem.* Nam horum verborum sensus est, quòd actus evidens, quæ talis, non sit Fides, sed Agnitio dicenda. Eodem sensu dixit S. Athanasius. *Fides est, quæ in impossibili possibilitatem, robur in imbecillitate, patibile in impaubilitate, corruptionem in incorruptibilitate, mortale in immortalitate, & in paucitate magnitudinem credit.*

298. Ad alia Testimonia Patrum, quæ obijci solent, ex dictis responderi potest. Addendum tamen est, Patres præcipuè negare voluisse, Fidem stare cum Evidentia, quando Evidentia naturalis ita esset causâ fidei, vt nisi objectum esset evidens, non crederetur : talis enim Fides non esset laudabilis aut meritoria, nec etiam obsequium Deo præstitum, sed potius procederet ex animo malè affecto ad res Fidei, vt patet. Hoc sensu S. Gregorius dixit. *Non est fidei meritum, ubi humana ratio præbet experimentum.*

299. DICO 3. Si tertia mentis operatio dicit in suo tendendi modo pro priori naturæ exclusionem plenissimâ & imperturbabilis possessionis objecti, aliunde habitæ, tunc connaturaliter saltem (quidquid sit de potentia Dei absoluta) non potest actus Fidei illativus stare cum evidentia Metaphysica circa idem objectum materiale. Conclusio est conditionatè posita, supponens ex philosophia doctrinam mihi veriore (de qua tamen hic disputandum non est) quòd tertia mentis operatio in hoc differat à secunda mentis o-

peratione, quòd in suo modo asserendi sit assensu connexionis duorum extremorum cum tertio, qui nifus exprimitur per particulam; Ergo : quæ innuit imperfectionem talis assensu, quòd scilicet ita nitatur assensu alterius, vt profiteatur, non adesse in intellectu aliunde tantum lucem & possessionem objecti pro priori naturæ, quæ sit plenissima possessio talis objecti. Non absque hac exclusionem non potest assignari sciens discrimen inter secundam & tertiam mentis operationem : Judicare enim præcisè vnus connexionem cum altero, convenit secundæ mentis operationi. Sub hujus doctrinæ hypothese concedit Conclusio & Probat. Nam Evidentia Metaphysica esset actus procedens ex determinatione facta ab objecto, sine imperio Voluntatis & hoc ipso esset possessio imperturbabilis objecti : actus autem Fidei procederet ex pia affectu, ne, adeoque jam teneret se pro posteriori naturæ ergo vel non erit illativus, vel excludet pro priori naturæ evidentiam metaphysicam : ergo non potest saltem connaturaliter coexistere illi.

300. Obijcies 1. Stante perfectissima possessione objecti, adhuc cognitio obducitur eadem objecti est quædam perfectio intellectus : ergo adhuc potest vtiliter superaddi evidentia metaphysica. Nam ex hoc capite superaddendum in Christo Scientia infusa Visioni beatæ. Hoc argumento probatum iri, quòd Fides etiam potest stare cum Visione beatæ, & opinio cum demonstratione metaphysica, & quòd in Christo habet Fides ; Omnibus ergo distinguendum est notandum : est perfectio habens imperfectionem in explicatam, in modo tendendi, conceditur, aliter negatur antecedens & consequentia. Sic dicitur de peccatis commissis, quamvis sit perfectio, non potest tamen stare cum gaudio beatifico, quia imponit pro priori naturæ subjectum non habens gaudium fatiativum, & omnis doloris impatiens : item actus quo quis evidenter judicat, de aliquid ignorare, vel de aliquo objecto dubitare, repugnat cum evidentia illius objecti. Jam quæ attinet ad instantiam allatam de Christo, propter hoc ipsum principium philosophicum dicit Card. de Lugo, in Christo non fuisse actum scientificos, pertinentes ad tertiam mentis operationem, sed tantum ad secundam. Videatur disp. de Incarn. n. 32.

301. Obijcies 2. Existentia Dei est omnibus credenda fide divinâ ; dicente S. Paulo, quod accedentem ad Deum oportet credere, quia etiam atqui docti habent evidentiam metaphysicam de Existentia Dei : ergo potest cum evidentia metaphysica stare actus fidei ejusdem objecti. Responderi potest primò, cum Pallav. & ex mente S. Thomæ, per illum articulum credendum non intelligi Deum nudè sub quocunque consilio conceptu, sed intelligi sub conceptu Entis habentis providentiam & Omnipotentiam, & quòd solum sit colendum : quæ omnia naturali ratione philosophi investigare non potuerunt. Et quamvis aliqui

aliqui paucis acquisiverint evidentiam physicam, hoc est, aequalem illi, quam habemus de castino ortu solis, vix tamen vllus acquisivit metaphysicam, hoc est, cui alia aequalis per nullam potentiam possit esse falsa. Verificatur ergo dictum Pauli ex ejusdem intentione sufficienter, quatenus vix vno aut altero excepto de ceteris omnibus verificatur. Melius tamen & vniuersalius,

302. Responderetur 2. S. Paulum nuspiam dixisse, quod existentia Dei seorsum sumpta necessario credenda sit actu illativo, & vt *Quod*, sed satis illi esse, si credatur vel vt *Quo*, dum nimirum affirmatur Deus loqui, vel vt *Quod* quatenus est pars complexi huius: *Deus remunerator*. Nec enim, inquit idem auctor, quoties ex aliquo motivo assentimur alicui concreto, assentimur ex illo motivo singulis partibus illius concreti seorsum sumptis; alioquin qui crederet ex testimonio Medici, se esse agrotum, crederet ex eodem testimonio se esse hominem, & se existere; nam hæ sunt partes illius concreti, scil. *hominis agroti*. Itaque credere aliquod totum ex aliquo motivo, est tantum credere ex illo motivo vltimam formalitatem constitutivam illius totius, & quæ non sunt aliunde nota.

Obijcies 3. Posset Deus in præmium actus Fidei de aliqua re revelata, infundere pro posteriori signo naturæ, evidentiam Metaphysicam illius ejusdem rei: ergo possent stare simul. 3. Conclusionem procedere de connaturali conjunctione. An autem possint conjungi per absolutam potentiam, sicut contra naturalem exigentiam conjungebantur in Christo Beatitudo & Tristitia, non vacat disputare, ne nimirum philosophia nos immisceamus.

303. Probatione à nobis allatæ, & communitè usurpatæ, non contentus Card. Pallavicinus, duplex aliud argumentum excogitavit ingeniose, vt solet: quod vtrumque placet referre, & considerare, quantum habeat momenti. Primum Argumentum proponit n. 164. hoc modo. Fides ex sua essentia est obsequium Liberum & Voluntarium, quod præstamus Auctoritati loquentis, credendo id, quod alioquin possemus non credere. Neque hoc obsequium consistit præcisè in eo, quod credamus propter auctoritatem illius id, quod possemus non credere ex illo motivo, licet necessitaremur ad illud credendum ex alio motivo. Nam Autoritas loquentis est medium quod adhibetur ad hunc finem, vt credatur ipsa res enuntiata. Sicut præceptum imperantis est medium, quod adhibetur ad hoc, vt fiat res præcepta. Nemo enim adhibet media in ordine ad finem, qui est necessario existiturus, independentè ab ipso medio: ergo de natura intrinseca locutionis est, non interponere auctoritatem loquentis, nisi in ordine ad illum casum, in quo independentè ab ea audiens non esset aliunde & ex quocunque motivo necessitatus ad assentiendum rei enuntiatae.

304. Confirmatur ex paritate jam indicata. Sicut enim, si ego essem necessitatus ex alio motivo ad volendum audire sacrum, non posset aliquis prudenter id mihi præcipere; quia præceptum supponit libertatem antecedentem circa rem præceptam, vt scilicet simpliciter posset non fieri; ita ex suppositione quod meo intellectui pateat aliquod objectum, adeoque quod sim necessitatus ad illud affirmandum, nemo prudens annuntiaret mihi tunc illud objectum præcisè in eum finem, vt etiam ob ejus auctoritatem assentirer.

305. Argumentum hoc videtur non improbabili responsione eludi posse. Verum equidem est, quod potestas præcipiendi vt sic & in genere considerata, atque etiam locutio vt sic & in genere considerata, fuerint à natura instituta primario in hunc finem, vt haberetur medium obtinendi id, quod alioquin futurum non esset, & vt obtineretur assensus circa illud, circa quod alioquin assensus fortè non poneretur ex vlllo motivo, ac proinde, si ad omnia, quæ aliquando expedit præcipi, essemus aliunde necessitati, & ad assentiendum ijs quæ revelari possent, essemus etiam aliunde necessitati, meo quidem iudicio certum est, quod non esset à natura introducta potestas præcipiendi, nec etiam facultas loquendi. Quia, præcisè hoc quod est: *facere ex motivo obedientie*: & *assentiri in obsequium alterius*, etsi sint laudabilia, videntur tamen admodum secundario intendi, & non sufficientia fuisse ad introducendam potestatem obligandi. Nihilominus tamen hoc concessio, inde non sequitur, quod, postquam instituta est potestas præcipiendi, propter innumeros casus, in quibus simpliciter utilis est ad obtinendum id quod præcipitur, & eodem modo facultas loquendi, non sequitur, inquam, quod non posset postea in casu particulari vtiliter & prudenter exerceri, etiam si in illo casu particulari res præcepta esset aliunde necessario futura, & res revelanda aliunde necessario sciretur.

306. Declarari hoc potest exemplo. Sumere cibum est à natura institutum ad conservandam vitam, ita vt si essemus immortales, & omnes in eadem constitutione permanentes sine cibo, sicut post resurrectionem erunt Beati, non esset institutus usus cibi, nec ejus appetitus, nec potentia concoctiva &c., & tamen defacto in casu particulari prudenter fuit adhibita sumptio cibi à Christo Domino post resurrectionem, quando apparuit Apostolis in Canaculo, & in Emmaus, tametsi nihil adjumenti ab illo cibo acceperit. Quidni ergo pari modo adhuc vtiliserit in casu particulari revelatio aut præceptum, etiam si in tali casu non intendatur finis primarius potestatis loquendi, præcipiendi: & hoc circa primum argumentum.

307. Secundum ejusdem auctoris argumentum sic habet. Natura non reddidit possibiles assensus obscuros, adeoque ex genere suo obnoxios errori, nisi quia non poterat aliter sup-
plere

plere nostram ignorantiam circa plurima objecta; atque ut huic periculo erroris melius consulere, subiecit assensus obscuros imperio voluntatis. Neque ab hac regula eximit assensus Fidei, licet infallibiles; quia noluit eos per experientiam posse discerni ab actibus fallibilibus, alioquin non essent amplius obscuri (advertat quæso hic lector, quàm clarè hic neget Pallavicinus Discerniculum experimentale inter actum habentem motivum fallibile, & habentem motivum infallibile, si uterque sit obscurus, & quodd obscuritas sit fundamentum formidinis) & tolleretur meritum, quod habemus operandi dependenter à cognitione obscura. Hoc posito debuit Natura sic instituire cæteros obscuros assensus, ut eos non adhiberemus, quando ex alio motivo objectum est evidens, alioquin incideremus in periculum erroris sine utilitate: totam enim utilitatem quam præstaret tunc assensus obscurus, possumus percipere, si assentiamur per actum evidentem & infallibilem ipsi probabilitati motivi obscuri, præcindendo à veritate & falsitate. Non debuit autem eximi ab hac Regula assensus obscurus Fidei divinæ, ne de illo haberemus experientiam diversam ab alijs obscuris assensibus; maxime quia ab hac exemptione nullum ferè commodum oriretur, nam totum meritum posset haberi credendo ipsam revelationem divinam, quæ semper est obscura. Ita Pallav.

308. Hæc tamen probatio non convincit. Respondetur enim negando suppositum, nempe quodd Natura noluerit posse conjungi actum probabilem cum evidente, ex hoc fine, ne sine fructu exponeret hominem periculo errandi. Revera enim nulli periculo exponeretur, cui non esset expositus, etiam si non posset conjungi conclusio opinativa cum conclusione evidente, dummodo posset conjungi assensus obscurus immediatus circa motiva obscura opinionis. Quando enim hæc duæ conclusiones in eodem objecto materiali concurrerent, nullus error committeretur circa objectum materiale (nam hoc revera daretur, quia, ut ponimus, sciretur) sed totus error esset circa objectum formale seu circa motivum. hoc autem periculum errandi maneret, hoc ipso quia posset elici actus opinativus immediatus, circa ipsum objectum formale directè, & tunc idem error incurreretur quoad affirmationem, qui incurreretur eliciendo conclusionem opinativam. Quodd autem tunc posset elici actus immediatus circa motivum opinionis, non potest à Pallavicino negari, nam ut ex recitatis verbis patet, non obstante evidentiâ, potest stare simul actus Fidei circa revelationem, etiam si non possit elici actus illativus: ergo idem dicendum est de actu opinativo, alioquin jam posset discerni per experientiam actus Fidei ab actu opinativo, quod Pallav. & merito reputat absurdum. Et hæc circa secundum argumentum Pallavicini. Contra Conclusionem

309. Obijcies. Quandocunque manet in parte objecti totum motivum formale actus, nulla est repugnantia, quominus maneat ipse actus: sed stante Evidentiâ Metaphysicâ huc manere potest totum motivum formale actus, ergo & actus Fidei. Distinguo majorem: Quod si manet motivum, & nihil aliud superadditur, propter imperfectionem actus, concedo; si actus, nego majorem, & eodem modo distingo minorem, negatur Consequentia. Potest etiam subdistingui major: potest manere actus illativus, nego; actus immediatus, affirmans ipsum motivum, concedo. & eodem modo concedo & negatur deinde consequentia. Infans est in actu desiderij, & in actu opinativo, habente communem formidinem actualem. Nam nec actus boni desiderati est motivum desiderij, nec actus certitudinis est motivum opinionis, & utraque præsupponitur ad hos actus: ergo negatio evidentiæ potest præsupponi ad actum Fidei, etiam si non sit ejus objectum formale.

CONTROVERSIA III.

Utrum eidem objecto possimus assentiri ex motivo Scientiæ & Fidei, per quod indivisibilem actum supernaturalem, & à nostro Habitu infuso procedentem.

310. Negant Suarez, Turrianus, Falsus, Conadus, Maratius, Card. Pallavicinus, & quidem hic ultimus, ex novis fundamentis philosophicis.

Affirmant Molina, Fonseca, & apud hos de-
randus, Okam, Gabr. Capreolus, Paludanus, item Valentia, Salas, Conimbric. Ariaga, Ordo, Hurt. Lugo, Ripalda. Utrique sententia aliquid tribuendum existimo, & quantum fieri potest, conciliandos Autores. Itaque

DICO 1. Non potest dari indivisibilis actus supernaturalis Fidei nostræ, qui tendat in motivum Fidei & Scientiæ, tali modo, ut movetur à similitudine illorum motivorum, hoc est, quod ita assentiatur, ut in modo assentiendi obiectum intellectum non assensurum esse hic & nunc. I. motivum Fidei solum, sine motivo scientiæ consideretur: & hoc tribuo primæ sententiæ. Propter hoc. Ille non est verus actus fidei, qui non sit innititur auctoritati divinæ, ut vi suæ adhesionis, determinaret intellectum ad omnia credenda, quæcunque Deus diceret, secluso quocunque alio motivo: atqui actus, de quo procedit conclusio, hoc non præstaret, hoc ipso quia niteretur formaliter & vnicè similitudine plurium motivorum, quæ non determinaret intellectum ad assensum in absentia alterius motivi. Ergo &c.

311. DICO 2. Non apparet repugnantiam vnius indivisibilis actus, habentis duplex prædictum motivum, ita ut in illa motiva tendat quasi seorsum spectata, hoc est, ut adequatè satisfactura hic & nunc ad impetrandum assensum sibi proprium in absentia alterius motivi. Probat Conclufio, solvendo objectiones, & prius quidem communes, deinde speciales Pallavicini.

Obijciunt primò & principaliter. Duæ Differentiæ dividentes & oppositæ, non possunt convenire in eandem speciem; nam quævis earum est adequatè constitutiva suæ speciei: sed actus Fidei & actus Scientiæ habent differentiæ oppositas; ergo non potest utraque differentia convenire in vnum indivisibilem actum: hic enim actus participaret duas Naturas, seu species adequatas, & per consequens esset Ens rationis, sicut Hircocervus. R. Concedo totum. Nego suppositum. In nostro casu non conjunguntur duæ differentiæ aut species in vnum actum, sed ponitur una tertia species, quæ participat quidem aliqua prædicata positiva & differentialia aliarum specierum, sed non secundum ultimum complementum differentiarum, quæ est radix exclusivæ perfectionis alterius actus; in quocunque tandem hoc ultimum prædicatum consistat, sive in pura negatione, sive in prædicato aliquo nobis ignoto, ut existimant Moderni. Porro huiusmodi specierum exempla mille existere ait Lugo. sufficiat, vnum alterumve retulisse. Actio Solis & actio ignis specie differunt, sicut differunt Ignis & Sol: & tamen potest dari actio indivisibilis ab Igne & Sole procedens, & per consequens æquivalens duabus prioribus actionibus quoad prædicata nobis nota. Item duo assensus præmissarum differunt inter se specie, & habent objecta adequata specie distincta, & tamen actus Conclusionis tendit indivisibiliter in objecta ambarum præmissarum, & insuper in objectum suum directum & proprium.

312. Pro Confirmatione Responsionis observo, quòd Philosophi discrepent inter se, utrum possint duo actus specie differre ex solo objecto Materiali, v. g. actus quo ob auctoritatem S. Thomæ credo Angelos differre specie, ab alio actu, quo ob ejusdem auctoritatem credo creaturas videri in Deo tanquam in medio: aliqui, ut Arriaga, affirmant, alij negant: negantes tamen fatentur, quòd tales duo actus differant plus inter se, quàm duo actus versantes circa idem objectum materiale & formale. dicunt enim, quòd differentia individualis suscipiat magis & minus, & habeat quandam latitudinem, prout jam communiter explicatur in Logica. Hoc observato, Confirmatur responsio experienciæ manifestæ. Quando quis in sacris litteris legit historiam bene longam v. g. Josephi in Ægyptum venditi, in qua continentur objecta materialia valde diversa, circa quæ posset elicere, & fortè successivè elicit distinctos actus, saltem numero diversos, poterit in fine, tenens memoriter totam historiam, elicere

vnum indivisibilem actum æquivalentem prioribus distinctis, quo diceret: *credo totam historiam*; æquivalentem inquam, quoad aliquod prædicatum nobis notum, & in quo illi distincti actus differunt, cum aliqua majori differentia numerica, quàm quæ esset minima. Atqui non minùs absurdum est, duo individua coalescere in vnum, quàm duas species: ergo æquivalentia, quam in Thesi defendimus, non est coalescentia constituens chymæram. Contra hoc

313. Replicat Pallavicinus. Aristoteles reprehendit eos, qui assignabant pro differentiis avium: *esse pennatum vel impennatum*: eo quòd differentia debeat desumi ab aliquo positivo: ergo actus scientificus non differt ab actu fidei præcisè per negationem tendentiæ in motivum fidei, sed per aliquid aliud, & ratione illius prædicati repugnat actus æquivalens utrique. Respondeo primò. Pallavicinum in hoc argumento supponere, quòd nulla entitas creata possit differre ab altera præcisè per negationem perfectionis alterius: unde inferit, implicare Ubicationem & Durationem indivisibilem realiter, sed æquivalentem duabus imperfectioribus; quam doctrinam hodie, post Sylvestrum Maurum, negant RR. communiter. Vnde patet, Fundamentum Pallavicini esse infirmum. Sed tamen, ut cum eo liberalius agamus, dabo esse firmum. R. 2. Transeat totum argumentum, nego esse contra meam Conclusionem. Sicut enim suo argumento Pallavicinus malè concluderet, repugnare animal partim pennatum, partim non pennatum (opponeret enim se statim Gallus Indicus, qui circa collum caret pennis) ita non inferatur legitime, repugnare actum qui habeat motivum Scientiæ & Fidei, dummodo non haberet aliud prædicatum occultum, ob quòd actus purus Scientiæ caret motivo fidei: sicut Vespertilio ob prædicatum occultum, caret omnino pennis. Eodem modo, licet in genere differant animal pilosum & non pilosum, squammeum & non squammeum, nihilominus tamen Castor de utroque participat, quamvis non habeat illud prædicatum propter quòd carpio est totus squammeus.

314. Vrget tamen Pallavicinus, & ulterius probare conatur, quòd omnis differentia specifica debeat esse specialis perfectio. Omnis, inquit, differentia est aliqua pulchritudo & perfectio addita generi, propterea constituit speciem, cujus nomen sonat pulchritudinem & perfectionem: ergo non potest una species differre ab altera per meram radicalem negationem majoris perfectionis.

Ad hoc argumentum negatur antecedens, & datur instantia clara. Creatura differt à Deo: sed non differt per aliquam perfectionem simpliciter dictam: nam omnem huiusmodi perfectionem habet Deus: ergo differt per negationem radicalem majoris perfectionis.

Conatur ad hoc respondere Pallavicinus, & dicit, Deum non esse in genere, sed supra genus,

D d d

nus,

nus, & continentem totum genus, quia creatura distinguitur à Deo non per aliquam perfectionem, quæ non sit in Deo, sed per conceptum dicentem carentiam alicujus perfectionis divina, ac proinde creatura non differt specie, hoc est, perfectione à Deo. In creaturis autem inter se comparatis, res aliter se habet. Ita ille.

Hactamen responsione continentur pulchra verba, facientia quæstionem de vocabulo: quid autem ad rem ipsam dicant, ego non assequor. Creatura utique non differt à Deo solo numero: quero ergo, quomodo vocanda sit differentia hominis à Deo, si nec est differentia specifica, nec generica? quodcunque nomen illi imposueris, illud ego sine piaculo tribuam etiam differentijs earum creaturarum, quarum una alteram excedit perfectione. Verum audiamus Pallavicinum ulterius. Nulla inquit, est creatura, quæ in sua differentia specifica non contineat aliquam perfectionem, nulli alteri speciei communem, & ad quam ex necessitate materia consequantur negationes perfectionum, quæ sunt in alijs speciebus. Ratio est, quia nunquam Natura intendit malum, & negationem perfectionis primò & per se. Porro Aristoteles 10. met. c. 11. & 12. constituit diversitatem specificam in contrarietate formæ sub eodem genere, & ideo negat materiam differre specie à fæmina, quia eorum contrarietas versatur tantum in materia. atqui contrarietas dicit aliquid positivum, & forma semper sonat perfectionem & pulchritudinem. His positis si daretur aliquis actus respondens simul fidei & Scientiæ, utique actus solius Scientiæ v. g. non distingueretur ab illo nisi per negationem alterius prædicari dicentis perfectionem, ergo talis actus repugnat. Ita ille.

315. Respondeo. Quando dicis, quod Natura nunquam intendat malum & negationem perfectionis primò & per se, vel est sermo de Natura prout defecto concurrente cum causis secundis ad effectus, vel est sermo de Natura, hoc est auctore naturæ, quando primò creavit hoc universum, & has rerum species præ alijs elegit. Si Natura accipiat in primo sensu, dico, Naturam semper intendere primò & per se omnem illam perfectionem, quam potest in his circumstantijs, & cum his & non majoribus impensis obtinere: quia verò in hoc causarum concursu non continetur virtus producendi nobiliorem speciem, sed ignobiliorem, ideo, non quidem ex intentione Naturæ primaria, sed ex defectu majoris virtutis, producit speciem carentem majori perfectione, quæ reperiretur in nobiliore specie v. g. quando solus ignis est applicatus, producit calorem per actionem dependentem, & specificatam à solo igne; quod si sol fuisset simul applicatus, produxisset calorem per actionem dependentem simul ab igne & sole, & ab utroque specificatam. Pari modo, quando adsunt & excitantur solæ species intentionales circa motivum Scientificum, producit actus merè scientificus, non habens ten-

dentiam fidei, cujus carentiam non intendit natura per se, sed ex defectu concussæ non potest eam tendentiam intendere: quod si simul concuteretur species motivorum fidei, tunc vel produceretur actus indivisibilis fidei & Scientiæ, vel ex altiore fine (ut paulò post videbimus) fieri producerentur duo actus distincti.

Quod si verò sermo sit de Natura secundo modo accepta, tunc responderetur, quod Datur luerit species rerum ita producere, ut deinde concussas secundas possent commodè conservari. Non possent autem commodè conservari, si non quandoque different ab invicem, præterea carentiam alterius perfectionis, seu per causam & defectum, ut patet ex priorè responsione.

316. Et quia Pallavicinus solet quandoque res physicas explicare per morales, nobis in presenti idem licebit. Sunt in Republica benedicinata instituti diversi gradus Jurisdictionis, eorum infimus est simplex seu mercenaria Jurisdictio, ceteri gradus constituunt Imperium seuabile Judicis Officium, & à Bartolo sex enumerantur: Maximum, Majus, Magnum, Parvum, Minus, Minimum. Ecce! horum graduum unus alterum perfectione excedit, & in se totam perfectionem inferioris complectitur. In eodem Conditores Reipublicæ non poterunt divitiis hos gradus instituisse, aut intendere uno gradu negationem majoris perfectionis, quæ licet tali loco secundum se considerato sit malum, carere perfectiore gradu Jurisdictionis, spectatamen ordine totius Reipublicæ, & bono publico sic fieri oportebat. Sic ergo dici potest, Naturam ex fine boni publici, potuisse intendere negationem perfectioris speciei, in certis circumstantijs.

Jam locus ex Aristotele adductus nihil parcinatur causæ Pallavicini; loquitur enim apertè de Contrarietate latè sumpta, prout etiam apparet inter formam illiusque privationem: viti sunt. Cum verò contraria specie diversa sunt, corruptibile autem & incorruptibile contraria sunt, privatio namque determinata impotentia, &c. Immo Aristoteles alibi dicit, quod species se habent sicut numeri: atqui numerus à numero differt tantum per negationem plurium unitatum, ergo secundum Aristotelem potest etiam una species differre ab alia per negationem plurium perfectionum.

317. Denique, demus verum esse quod Pallavicinus pro fundamento assumit, omnem creaturam in sua differentia specifica continere aliquam perfectionem, nulli alteri speciei communem, præterquam sequatur negatio omnium perfectionum existentium in alijs speciebus. Nihilominus tendendum illi est, prout etiam fatetur, non semper hujusmodi prædicatum esse nobis perfectum, & à nobis assignabile, ut patet in exemplis allatis: idem ergo de actu purè scientifico dici poterit, respectu actus qui simul esset Fides & Scientia.

Quod si quis ex me scire cuperet, quodnam hujusmodi prædicatum esse existimarem, v. g. in actu

actione ignis, respectu actionis quæ sit ignis & solis actio, dicerem, esse hoc quod est: *Non indigere sole ad sui existentiam, sive, habere sufficientiam ad existendum sine sole*; quæ est perfectio simpliciter simplex. Contra, actio pendens ab Igne & Sole, habet aliam specialem perfectionem, quam prior actio non habet, videlicet: *esse manifestativam duarum virtutum specie diversarum*. Totum hoc facile applicabitur actui purè scientifico, & actui participant de Scientia & Fide. Et hæcenus quidem ad argumentum commune DD. respondimus; nunc ad specialia veniamus.

318. Objicit ergo 2. & specialiter Pallavicinus. Non experimur in nobis libertatem, immò nec cognitionem quidem ad faciendos hujusmodi actus distinctos potius quam indistinctos seu identificados: ergo debet esse naturaliter necessarium, vel ut semper sint distincti, vel ut semper sint conjuncti in vnam Entitatem: atqui congruentius fuit ordini naturæ, ut semper essent distincti: ergo id credendum est defacto evenire. Responderi potest 1. Nobis sufficere, quòd talis actus posset dari per potentiam Dei absolutam; sicut, etiam si in sententia adversarij defacto Potentia distinguatur ab anima, & Habitus supernaturalis morales distinguantur defacto ab Habitu Charitatis, non tamen hinc inferitur repugnantia identitatis in alia specie. 2. Prout pridem respondi ad hanc objectionem, quam ipse mihi feceram in Libello de anima rationali, Anno 1645. Respondi, inquam, causam determinantem hic & nunc ad vnum potius quam ad duos actus, posse esse diversam excitationem specierum, præsertim si admisceantur alia species, representantes convenientiam seu concursum diversorum motivorum ad probandum idem. Posset etiam provenire à majori individuali perfectione animæ, juxta Sententiam S. Thomæ.

Verum, ne quidquam prætermittamus, placeat referre ex eodem Pallav. quibus argumentis probet suum subsumptum. Probat ergo 1. Quia Naturæ congruentius fuit elici potius distinctos actus, ut consuleret durabilitati. Sicut enim non fecit albedinem distinctam in duas species, quarum altera esset dulcedo, altera amarities ex gr. sed distinxit albedinem ab his alijs qualitativis, ut si quid superveniret, quod esset contrarium albedini, eà destructâ remaneret tamen dulcedo, & vice versâ, ita non debuit identificare in vna entitate prædicata duorum actuum distinctibilium, ut cessantibus requisitis ad conservationem vnius, alter permaneret.

319. Imprimis hoc argumentum supponit, actus intentionales esse qualitates permanentes, quod hodie plures negant, & merito. Sed demus ita esse, adhuc factus discursus non stringit. Quòd enim Natura ob causam allatam ita distinxerit albedinem à dulcedine & amaritie, id factum est, quia sæpè oportebat contingere, ut adveniret causa destructiva dulcedinis, & nulla tunc esset applicata causa statim productiva albedinis contra-

distincta à dulcedine; hæc autem ratio non procedit in casu nostro. nam etiam si superveniret aliqua causa destructiva Scientiæ, v. g. turbarentur species representantes motivum Scientiæ, adhuc maneret præfens causa sufficiens ad producendum actum Fidei, distinctum ab actu Scientiæ: adhuc enim (ut ponimus) essent excitatæ species representantes motivum Fidei, cum quibus intellectus posset continuò producere actum Fidei.

320. Secunda ejusdem probatio sic habet. Bonitas actus intellectus consistit in Veritate indivisibili, atque ideo inficitur ex falsitate cujusunque motivi: ergo satius fuit, ut quoties motivum indivisibile non est ipsa similtas, toties ordo ad vnum motivum distingueretur ab ordine ad aliud motivum, ne pravitas vnius corrumpere bonitatem alterius. 2. Motiva scientifica physica, per se loquendo & connaturaliter, non esse obnoxia falsitati, multò minùs motiva Fidei. & ideo non est certum, quòd natura ad cavendam falsitatem, instituerit diversos ordines pro diversitate motivorum. 2. Hoc argumento ad summum probari, quòd pro casu, quo motiva scientifica essent falsitati obnoxia, non produceretur vnus actus sed duo. Dixi: *ad summum*. nam meo judicio nec hoc probat. Natura enim amat parsimoniam entium: & ideo pro casibus ordinarijs vnum actum videtur instituisse: casus autem rarissimos non debebat curare: parum enim, & ferè nihil hac exceptione lucraretur. Si enim ponantur duo actus, quorum vnus est falsus, alter verus, nescio quid inde lucraretur intellectus ultra id, quod haberet per vnum actum, qui illis duobus æquivaleret, & qui quidem esset & diceretur simpliciter falsus, esset tamen secundum quid verus. sicut non esset minùs æstimabilis qualitas, quæ simul affligeret & sanaret, quàm duæ, quarum vna affligeret, & alia sanaret.

321. Objiciunt alij 3. Si daretur vnus indivisibilis actus, ut vult conclusio, talis actus utique procederet ab Habitu Fidei, & ab habitu scientifico: sed hoc videtur absurdum. Non potest enim habitus producere actum ex motivo alieno, hoc est, quod non sit proprium illorum actuum, ad quos producendos est institutus ille habitus, vel, si est habitus naturalis, ex quibus est genitus. 2. Distinguendo probationem minoris. Non potest habitus producere actum ex motivo alieno, tanquam causa adæquata, & tanquam ex motivo adæquato, concedo, tanquam causa inadæquata, & tanquam ex motivo inadæquato, nego: sic autem se haberet in casu nostro. Sed Contra

322. Objiciunt 4. Concurrentibus duabus causis specie diversis, non producitur effectus habens perfectionem vtriusque causæ, sed imperfectior: atqui in nostro casu fieret contrarium. Major patet inductione in Mulo, Lica &c. 2. in his & similibus id provenire ex defectu concausæ connaturaliter requisitæ, loco

D d d 2

cujus

cujus imperfectior substituitur, ut loco Equi Asinus: hoc autem non fit in nostro casu.

324. Obijciunt 5. Talis actus esset perfectior suis causis, non tantum singulis seorsim sumptis, sed etiam simul sumptis, nempe propter indivisibilitatem & simplicitatem. 2. Negando simpliciter majorem. Nam licet ratione simplicitatis habeat aliquam perfectionem, quam non contineant causae formaliter, habent tamen causae alias perfectiones quibus caret actus, v. g. esse Ens permanens, esse potentiam ad actus speciei diversos &c.

325. Obijciunt 6. Actus ille de quo disputamus, foret simul clarus & obscurus, evidens

& inevidens, quae tamen inter se pugnant. 2. Profore quaestionem de nomine, in qua dico, quod talis actus esset clarus saltem secundum unum, nempe ratione motivi scientifici. Unde potest simpliciter dici clarus, ut bene notat Ripstein, quia praedicatum Claritatis non dicit negationem omnis Obscuritatis, alioquin nullus actus humanus posset simpliciter dici clarus. Econtra Obscuritas videtur dicere negationem omnis evidentiae, & ideo talis actus non nisi secundum quid, nempe secundum motivum fidei, dicendus esset obscurus, & inevidens.

CAPVT V.

DE REPUGNANTIA FIDEI CVM FALSITATE.

CONTROVERSIA I.

An Deus possit revelare Falsum.

326. **P**raetermissa haeresi Priscillianistarum & Armenorum, asserentium, Deum defacto mentitum fuisse, Sententia quorundam Catholicorum fuit, Deum quidem non posse mentiri, prout *Mendacium* sonat formalem rationem malitiae moralis & peccati; posse tamen saltem de potentia absoluta (non tamen ordinaria) falsum revelare sine malitia, sicut potest occidere sine peccato homicidij. Ita Robertus Holkott, Petrus de Aliaco, Adamus Godamus, Almainus, Gabriel.

327. Contraria Sententia negans, est adeo certa, ut Suarez, Conink, Granadus, dicant, esse de Fide, alij dicant oppositam esse Temerariam, Erroneam, Haeresi proximam. Probatur assertio 1. ex S. Scriptura ad Hebr. 6. *Volens Deus abundantius ostendere immobilitatem consilij sui, interposuit Jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatium haberemus.* Vbi Card. Lugo ponderat Juramentum, quod licet in nobis addat obligationem supra simplicem assertionem, in Deo solum addat energiam, quia Jurare est asserere Deum in Testem. Deus autem non potest loqui quin asserat se in Testem, hoc est, quin interponat suam auctoritatem. Idem habetur ad Rom. 3. *Est autem Deus verax.* Jo. 8. *Qui misit me verax est.*

328. Probatur 2. Ratione. Deo debentur omnes perfectiones simpliciter simplices, inter quas una est summa Auctoritas in dicendo, digna summâ fide excogitabili, ita ut saltem ex hypo-

thesi quoddam Deus loquatur, teneamur credere ita esse, & non posse aliter se habere, adeoque praesentia auctoritatis divinae negare fidem contra alijs contradicentibus: atqui si Deus posset falsum revelare, non mereretur talem fidem, sed posset aliquando contingere, ut etiam praevidetur Deo non assentiremur, ob rationes probabilis quae occurrere possent, quod Deus hic & nunc decipere vellet, imò defacto possemus praevidere formidare, an non Deus voluerit falsum loqui per Jonam Prophetam, & alijs locis, à Suarez & Terriano relatis.

329. Confirmari potest hæc ratio. Videtur ex terminis absurdum esse, Deum non posse dedocere aliquem errorem suum auctoritate: atqui si Deus mentiri posset, tunc posset in nobis dari error, quem Deus nullo modo posset auctoritate interpositâ dedocere: ergo dicitur. Minor probatur. Nam semper possem formidare, an non Deus tunc mentiretur, quando me vellet errorem dedocere, quem ipse suo mendacio potius causâisset; nam volendo dedocere errorem, fateretur Deus, se prius fuisse mentitum: quare possem prudenter formidare, an non prius verum dixisset, & nunc vellet decipere.

330. Quæ ex Scriptura adduci solent, vel non habebant sensum absolutum sed conditionatum, qualis erat prophetia Jonæ, de inveniendis Ninive, vel significabant divinam permissionem alicujus deceptionis ab alio faciendæ, ut quando Diabolus permixtus est esse spiritus mendax in ore Prophetarum.

CONTROVERSIA II.

*Vtrum circa revelationem apparentem
elici possit actus fidei supernaturalis
falsus.*

331. DICO 1. Nullus actus fidei supernaturalis, potest connaturaliter tendere in revelationem solam apparentem. Ita communiter omnes contra Majorem. Probatur 1. Ex Tridentino sess. 6. c. 9. ubi dicit, Certitudini fidei falsum subesse non posse. quod ad minimum debet intelligi: *connaturaliter*. nam vtrum hoc simpliciter repugnet, dicemus Concl. seq. Probatur 2. Autoritate PP. tribuentium Fidei certitudinem: atqui Certitudo formaliter consistit in intrinseca connexione cognitionis cum objecto vero, adeoque ad minimum in naturali intrinseca exigentia, ne producat, nisi quando objectum est verum. Ergo &c.

332. Probatur 3. Omnis actus, qui ex essentia sua est actus virtutis intellectualis, est intrinsece verus. Sed omnis actus supernaturalis fidei est essentialiter actus virtutis, quia procedit ab habitu supernaturali: ergo &c. Major est Aristotelis 6. Eth. c. 2. & 3. Minor probatur. Habitus Fidei est Virtus Intellectualis, vt constat ex Trid. sess. 6. c. 7.

333. Probatur 4. Ex ipsa supernaturalitate, quæ sicut evehit naturam supra operationes naturales, ita & videntur ejus proprietates esse magis sublimata: atqui proprietas maxima est Veritas, & falsitas est imperfectio ac depressio potius nature, quàm ejus elevatio: ergo &c. sed de hoc iterum infra.

Obijcit 1. Rusticus, proponente Parocho articulum falsum, tenetur credere: ergo potest elicere actum supernaturalem fidei. R. Tunc quidem rusticus elicet actum supernaturalem piæ affectionis, & meritum, sed non elicet actum supernaturalem fidei, sed purè naturalem. Ratio est, quia actus supernaturalis nunquam elicetur nisi juxta merita objecti: atqui propositio Parocho, quæ non est supernaturalis quoad modum, hoc est, non est derivata à Deo ejusque voluntate loquendi, non meretur credi actum supernaturalem, cum sit tota naturalis: ergo tunc nec habitus fidei exigit concurrere ad actum, nec Deus concurret loco habitus.

334. Obijcit 2. Sicut se habet volitio supernaturalis ad suum objectum, ita intellectio supernaturalis ad suum, sed volitionis supernaturalis objectum parziale potest esse falsum, v. g. quando ex misericordia de elemosynam illi, qui se simulat pauperem: ergo & objectum intellectus supernaturalis potest esse locutio simulata. R. Negando minorem. Quia honestas objectivæ illius actus misericordiæ, non consistit in sublevatione veræ paupertatis, sed in sublevatione paupertatis probabiliter apparentis, & sic præce-

dit iudicium practicum evidens, quodd honestum sit dare elemosynam illi, qui apparet pauper, etiam si reverà non sit pauper. Quapropter cum objectum formale talis actus misericordiæ, sit simpliciter bonum, mirum non est illum actum esse supernaturalem. Hinc autem confirmatur potius Conclusio. Nam sicut objectum voluntatis est bonum, ita objectum intellectus est verum: ergo sicut actus supernaturalis voluntatis non potest tendere nisi in bonum quod reverà sit tale, ita nec actus supernaturalis intellectus potest tendere in objectum, nisi quod sit verum realiter, & non merè apparenter.

335. Obijcit 3. Ponamus Judæum aliquem in nocte Nativitatis Christi elicivisse actum fidei de Messia venturo, & continuasse illum actum aliquantisper post transactam nativitatem, ille actus ante ipsam nativitatem fuisset verus, post nativitatem capisset esse falsus, quia non erat amplius verum dicere: *Christus nascetur*. atqui esset supernaturalis. ergo &c. R. Prescindendo ab illa controversia Logicali, vtrum actus verus possit transire in falsum, respondetur inquam, negando sequelam. Vel enim Judæus affirmat futuritionem respectu temporis quo id Propheta prædixit, & tunc actus semper est verus, etiam post nativitatem, quia semper est verum dicere, quodd tempus nativitatis sit posterius, respectu temporis quo locutus est Propheta; vel affirmat futuritionem respectu temporis in quo ipse Judæus existit, & tunc actus ipsius nunquam erit actus fidei supernaturalis, quia nulli revelationi innititur.

336. Obijcit 4. Potest rusticus vno eodemque indivisibili actu credere Parocho duos articulos, vnum falsum, alterum verum: sed sic actus ille supernaturalis erit falsus. R. Negando suppositum minoris, quodd foret actus supernaturalis. Nec obstat ab illo actu attingi revelationem supernaturalem, nam hæc attingitur etiam ab actu falso, quo aliquid deduco ex vna revelata, & alia propositione probabili, sed falsa. v. g. si quis ex eo quodd Christus sit homo, & omnis homo habeat rebellionem carnis, deduceret, Christum habuisse rebellionem carnis.

337. DICES. Non est majus absurdum, actum falsum causari ab actu supernaturali, quàm actum supernaturalem esse falsum: sed illud prius potest fieri connaturaliter, vt patet in exemplo allato: ergo & posterius. R. Negando majorem. Et quidem P. Ripalda putat, in tali casu actum supernaturalem posse & debere dici simpliciter Causam actus falsi, quia conjunctus cum alia præmissa falsa, necessitat intellectum ad inferendam conclusionem falsam. Quod si illi obijcias, actum fidei esse indifferentem ad conclusionem veram & falsam, replicat, etiam præmissam falsam esse indifferentem ad inferendam conclusionem veram, quia ex falso potest sequi verum. Hoc tamen nullo modo placeat. Quando enim dicitur, ex falso posse sequi

Ddd 3

verum,

verum, intelligendum est materialiter, & de ob-
jecto materiali Conclusionis, non de ipso actu
Conclusionis, qui semper est falsus, quando vna
præmissa est falsa.

338. Melius ergo respondet Lugo, in illo
casu actum Fidei esse solum causam per accidens
actus falsi: quod ipsum etiam sentit Suarez, Co-
nink, Granadus, & Pallavicinus. Ratio est,
quia præmissa vera nunquam determinat ad ac-
tum falsum, præmissa autem falsa semper deter-
minat ad actum falsum. Vltiorem rationem
à priori dat Pallavicinus: Quoniam, inquit, om-
nis cognitio vera est ordinata ad Bonum intel-
lectus, non solum in ratione Finis, & quatenus
per seipsam formaliter cum perficit, sed etiam in
ratione medij, & quatenus potest esse semen no-
væ Scientiæ & veritatis acquirendæ: quapropter
etiam actus Fidei, & quivis alius naturalis per se,
hoc est ex intentione naturæ, concurrat ad Con-
clusionem veram, per accidens autem, hoc est
præter intentionem, ad falsam.

339. Queritur jam 2. Vtrum actus Fidei
sit essentialiter verus, ut nec divinitus posset esse
falsus.

DICO 2. & Respondeo affirmativè, cum
communi. & quamvis oppositum visus fuerit te-
nere P. Ripalda in suo opere de Ente supernatu-
rali, hic tamen sect. 3. protestatur, se nunquam
in hoc puncto quidquam asseruisse, sed solum
fundamenta communia examinasse, & ostendisse,
ea non convincere. & quidem se non esse locutum
de actu fidei in specie, sed solum de actu superna-
turali in genere. Cæterum in actu fidei adhæret
communi sententiæ, quam ex antiquis tenet S. Bo-
naventura, dicens, Fidem tam esse infallibilem,
quam Dei præscientiam: Alexander & Durandus,
dicentes, non magis posse fidei subesse falsum,
quam primæ Veritati. Lorca & Hurtadus vocant
oppositum Temerarium. Eandem tandem tenet
Oviedo, licet quodammodo invitatus, & territus
Censuris, quas esset subiturus, si aliter doceret.
Communis ergo DD. consensus in re purè Theo-
logica debet habere plurimum momenti, ut sine
temeritate recedi non possit. Accedit auctoritas
Concilij Tridentini, asserentis, Fidei non posse
subesse falsum: non videtur autem locutum esse
de sola connaturali exigentia, quia loquebatur
conformiter ad sensum communem Theologorum
tunc temporis.

340. Probationes ex ratione petiæ, variæ
afferuntur. Omnis alij Card. de Lugo sic pro-
bat. Si fidei assensus posset fieri falsus per abso-
lutam Dei potentiam, posset etiam fieri falsus ex
natura rei; quia ex natura rei potest prudenter
esse credibilis revelatio tantum apparens.

Respondet Ripalda, quod Habitus superna-
turalis exigit, ut tunc Deus cohibeat concursum

ad actum supernaturalem. Verum hæc respo-
sio continet petitionem principij. Hanc vni-
us enim exigentiam contendit Lugo vel non debet
vel esse indispensablem. si enim non esset
tra naturalem exigentiam habitus, propositi ob-
jectum falsum prudenter credibile (perit Lugo
& Ripalda concedunt) nulla poterit afferri ratio
probans exigentiam naturalem, ne Deus contra-
rat ad actum supernaturalem, quæ non etiam pro-
bet exigentiam indispensablem. Si enim non
habitus posset absolute operari, potius videtur
exigere concursum ad operandum quam ne-
gationem concursus, (& hoc vel maxime in in-
tentia P. Esparza, quod habitus fidei sit in se
impressa) sicut, si species impressa objecti realis
divinitus poneretur in tunica retina, esset debitus
concurfus potentiæ visivæ ad videndum, non de-
stante absentia objecti, ex qua visione causaretur
evidentia physica de existentia objecti, sed
actus falsus: ergo pari modo si habitus super-
naturalis tantum naturaliter exigeret non opor-
tente absentia objecti; posito tamen quod objectum
set applicatum, mediantibus speciebus alienis
solent objecta fidei applicari, non apparet, quod
non esset debitus concursus ad actum superna-
ralem falsum, si falsitas non repugnaret essen-
tialiter actui.

341. P. Ripalda Conclusionem sic probat.
Non repugnat species actuum supernaturalium
intellectualium etiam divinitus infallibilis: &
qui credibile est, huiusmodi esse actum fidei
vinæ; tum quia collocatur fides in superno ob-
ro virtutum, scilicet Theologicarum, tum quia
auctoritas & attestatio divina, ex qua fides immo-
secè movetur, vendicare sibi videtur vim determi-
di certitudinem objectivam, quam habet illa di-
vina auctoritas in ipsam certitudinem formatam
ut etiam sit inseparabilis à veritate objecti, ut
que ut sit ejusdem certitudinis cum objecti cer-
titudine.

342. Posset hæc Ratio confirmari per
Lumen Gloriæ succedit Fidei: atqui Lumen Glo-
riæ est principium actus essentialiter veri, ut
pe Visionis Beatæ, (quis enim ferat dicere
quod Visio Beatificans possit esse falsa) & con-
tinetur in eadem Gratia, in qua radicitur habitus
dei: ergo irrationabiliter hoc negatur fidei.

343. Confirmatur 2. Omnis actus super-
naturalis est essentialiter supernaturalis: ergo
essentialiter decens filium Dei: atqui si posset
falsus, posset esse non decens, quia decens est
negatio illius: ergo ut sit essentialiter decens
debet essentialiter esse verus: alioquin, ut be-
notat Lugo, non elevarer, sed potius vitaretur
tutam. Verbo, esset miraculum deprehen-
vum naturæ, qualia implicare tra-
didimus alibi.

CAPVT VI.

DE MODO TENDENDI FIDEI IN SUA
OBIECTA, FORMALE ET MATERIALE.

CONTROVERSID VNICA.

Virum Assensus Fidei possit consistere in Discursu Formali.

344. **N**on disputamus hanc controversiam in eo sensu, quo plures alij eam disputant, & nos superius fecimus, nempe, virum fidei divinam credi possint, quæ ex aliqua revelata deducuntur: sed in alio sensu, scilicet, an actus Fidei possint constituere formalem Discursum, ita ut intellectus per meros actus Fidei procedat à duplici cognitione connexionis extremorum cum medio termino ad inferendam conclusionem per actum realiter distinctum, ut fit in alijs scientijs. Negant Capreolus, Scotus, Canus, Bannez, Valentia, Suarez, Conink, Granadus, Tannerus, Pallavic. Affirmant non pauciores, Gabriel, Ockam, Almainus, Medina, Vasquez, Hurtadus, Becanus, Lugo, Ripalda, videturque præluxisse S. Thomas q. 1. a. 1. in C. ubi assensum Fidei circa objectum Materiale & Formale explicat comparando cum Geometrica Demonstratione, & addit, Fidem divinam assentiri Veritati Dei tanquam medio termino.

345. Censeo hanc affirmativam sententiam esse veram. Probatur. Habitus Fidei est habitus intellectualis, & quidem residens in intellectu, ex se discursivo; & præterea circa objectum fidei non experimur in nobis diversum modum operandi, atque circa alia objecta obscura quibus assentimur deducendo ex alio: insuper objectum formale & materiale fidei patiuntur circa se fieri illas connexiones terminorum, non aliter quam fit in fide humana: ac denique nullo solido fundamento probatur specialis reputantia in fide, ut patebit, solvendo argumenta contraria.

346. Obijciunt adversarij primò SS. Patres dicentes, quod fides non sit inquisitiva. R. SS. PP. hæc ad populum dixisse in eo sensu, quo populi intererat dici: nihil autem intererat dissuadere illis discursum formalem: volebant ergo populum dehortari, ne circa Mytheria Fidei sese curiosius gererent, volendo ea fundare rationibus naturalibus, sine quibus nolent credere: hanc inquisitionem dixerunt præjudicare fidei, quæ debet esse contenta auctoritate loquentis.

347. Obijciunt 2. Si Fidei assensus esset aut posset esse Discursus, tunc ejus assensus posset niti Judicio de Bonitate consequentia: hoc autem est absurdum: nam Judicium de Bonitate consequentia, non excedit evidentiam naturalem: atqui actus Fidei debet esse firmior appetitivè, quovis actu & evidentia à naturali: ergo nullà tali niti potest. Respondetur ex dictis. Vel Judicium de Bonitate consequentia habet evidentiam Metaphysicam prout habere solet in hominibus doctis, vel tantum physicam: si primum, tunc nego fidem debere esse certiores & firmiores. Si secundum, tunc pia affectio imperabit assensum firmum in eo gradu, quo meretur objectum taliter cognitum.

348. Replicabis. Ergo fides nostra tandem nitetur Regulis Logicis: nititur enim Bonitate consequentia, & hæc probatur per Regulas logicas: consequens autem est absurdum, & contra experientiam, tum quia nemo se reflectit supra Regulas Logicas in credendo, tum quia innumeris fideles ignorant illas Regulas. R. cum Card. de Lugo, negando sequelam. Nam ad eliciendum actum fidei, non est necessarium applicare Regulas Logicas univversales ad hanc conclusionem particularem eliciendam, sine vlla enim difficultate sæpè penetratur Bonitas illationis particularis ex penetratione terminorum, non minus quam penetrat rusticus illam quæ in hoc discursu continetur: si emi bovem quatuor aureis, non debeo vendere tribus, quia sic facerem jacturam unius aurei: & sicut rustico est impossibile dubitare de hac consequentia, ita potest ex penetratione terminorum determinari ad inferendum Mytherium ex Veracitate & Revelatione.

349. Obijciunt 3. Et principaliter. Si fides esset formaliter discursiva, tunc posset seorsim assentiri Veracitati & locutioni divina: consequens, inquiunt, est difficile credi, idque triplici ratione ostendere nituntur. Primò, quia videtur ex terminis esse contra naturam habitus fidei, inclinare per se ad actum per quem nihil penitus credam alteri, nec vlllo modo assentiar propter cujusquam testimonium, sed præcisè cognoscam

gnoscam aliquam veritatem propter seipsam. Secundò. quia sicut non possumus per habitum charitatis amare super omnia aliquid propter seipsum nisi Deum, ita non possumus per habitum fidei infusam credere super omnia vlli nisi Deo. Nam sicut amor super omnia soli Deo debetur propter infinitam bonitatem, ita etiam assensus super omnia soli Deo debetur propter infinitam veritatem; atqui per actum quo seorsum affirmo Veritatem Dei, vel ejus revelationem, vel bonitatem consequentiam, nihil penitus credo Deo, cum ista non cognoscam ut revelata à Deo, sed immediatè propter seipsa, & velut ex terminis nota: ergo talis cognitio non producit ab habitu fidei infusa. Certè Omnipotentia, aternitas &c. non minùs ex terminis nota sunt, & tamen non possumus ea credere immediatè per actum fidei. Tertio, quia si homo adultus veniens ad fidem, institueret discursum, & postquam super omnia credidisset Veritatem Dei seorsum, & casu impediretur actus Conclusionis, sequeretur (inquit Pallavicinus) tali homini adhuc deberi infusionem habitus fidei, quia per assensum illius præmissæ sufficienter esset mancipatus illius intellectus Veritati divinæ tanquam primæ regulæ credendi: consequens est contra communem & receptam Theologorum sententiam, docentium, fidem adulto non infundi, nisi postquam se per actum fidei disposuerit. Ita Card. Pallavicinus.

350. Responderetur ad singula. Ad primum quidem ex jam supra dictis; Habitum fidei gerere etiam officium habitus primorum principiorum: quapropter non est inconveniens, eum posse tendere in suum motivum credendi absque eo, quòd per hanc tendentiam aliquid alteri credat: satis enim est, quòd per illud judicium præparet necessariam ad credendum: sicut, licet intellectus vocetur *Potentia rationalis*, nemo tamen negat ejus actum posse esse actum meræ apprehensionis, quæ non est propriè *Ratio*; alioquin amentes non rectè dicerentur ratione privati, cum non sint privati apprehensionibus.

Ad 2. 2. Si exemplum rectè applicetur, potius servire nobis, quàm officere. Nam motivum amoris Dei, quo Deum amamus propter se, alia verò propter Deum, est ipsa bonitas Dei: atqui habitus Charitatis potest elicere actum amoris circa bonitatem Dei, quin per talem actum velit aliquid determinatè Deo propter illam bonitatem: ergo etiam fides poterit tendere per suum actum in suum motivum, nempe Veritatem & Revelationem, quin tendat in aliud propter ipsam. Deinde Syllogismus argumenti est vitiosus, quia constat tribus propositionibus negativis, & ideo concessa majore & minore, nego consequentiam: quæ ut legitima esset, deberet minor argumenti sic formari: *atqui assentiendo veritati Dei seorsum, credo alteri quàm Deo*: quæ propositio quàm sit absõna, nemo non videt. Verissimum igitur est, fide divinam non posse credi

alteri quàm Deo; hinc tamen non sequitur, non posse à fide elici actum immediatum circa motum, quo nihil adhuc actu credam Deo, sed aliter motivo, propter quod deinde creda aliquid Deo.

Ad 3. 2. 1. Argumentum planè debetur seipsum. Quæro enim ex adversario. Dispositio quæ fieri debet per actum fidei ad infusionem habitus fidei, vel est aliquid aliud in conceptum, quàm sufficiens mancipatio intellectus veritati, vel non est aliud? si dicatur primum; ergo mihi infert adversarius, quòd habitus fidei infundendus sit positam mancipatione intellectus per immediatum assensum Veritati divinæ prædictam. Nego igitur consequentiam, quia ut faceret adversarius, aliquid aliud requiritur ad ultimam dispositionem. Si verò dicatur secundum: ergo mihi supponit adversarius, positam illam sufficientem mancipationem nondum esse positam sufficientem dispositionem ad infundendum habitum: si ista illa duo sunt idem, non potest esse positum, quin pariter sit positum alterum.

351. 2. ergo 2. querendo iterum ex adversario. Si alicui adulto proponatur, *amorem actuale locutionem Dei*, per supernam illuminationem, honestum esse credendum, casu quo alicui loquatur, & ille conformiter dictamini pratico eliciat actum voluntatis, quod dicat: *Paratus sum credere Deo super omnia, si quid mihi loquatur*. quæro, inquam, an illi homini deberetur fidei habitus necne? quæro item, an nondum satis mancipaverit intellectum, quandoquidem tota meritoria mancipatio absolvetur per ipsam affectionem? Si affirmas: jam constabit, adulto infundi habitum fidei, absque eo quod eliciat vllum actum fidei, quod est contra ipsum & omnes. Si negas? poterimus & non negare, quòd sufficit mancipatio exercita per circa Veritatem seorsum, aut circa locutionem Dei seorsum.

352. Respondeo nunc 3. & absolute directè, fidem non infundi, nisi ad summum modum, quando elicitur actus fidei propriè dictus, & propter quem ultimò & primario instituitur habitus fidei, qui est, quo credo aliquid Deo revelati. Dixi. *ad summum*. Quia nunc prædicta à questione inferiùs tractanda, an habitus fidei infundatur aliquando ante Gratiam sanctificantem: & quidem ab adversario supponitur hæc Sententia affirmans, & nos permitimus, etiam negatæ evanescet tota objectio.

Ad illud, quod in secunda probatione debeatur de Omnipotentia, Aternitate &c. quod etiam possent immediatè credi, sicut Veritas, nego paritatem. Nam fides, sicut & alij habitus, potest solum immediatè tendere in suum motivum: atqui omnipotentia &c. non est motivum fidei; sicut Veritas: ergo non est paritas.

353. Obijciunt 4. Si fides est formaliter discursiva, non distinguitur amplius ab Habitu Theologico. 2. Theologiam à Fide differt.

quod illius Conclusiones non nitantur immediata Veritate & Revelatione Dei, sed re revelata. Vt autem Habitus Fidei concurrat immediate cum habitu Theologia ad Conclusionem Theologicam, quatenus hac etiam attingit objectum fidei in suis præmissis, huc non pertinet, & libenter id concedimus.

354. Obijciunt s. Angeli in via habuerunt Fidem ejusdem rationis tum nostro habitu Fidei: atqui in Angelis non fuit Fides formalis.

ter Discursiva: ergo nec est in nobis. s. Transeat major, distingo minorem. Non fuit formaliter discursiva remotè, & quantum erat ex parte habitus, nego, proximè, impedimento proveniente à natura & nobilitate subjecti, cui convenit nobilior modus operandi, transeat. Dico. Transeat. quia non desunt Theologi qui censent, Angelos etiam potuisse circa supernaturalia discursum formalem instituere.

CAPVT VII.

DE FIDEI, ALIORVMQVE AD IPSAM CONCVRRENTIVM SVPERNATVRALITATE.

CONTROVERSIA I.

An Actus Fidei sit supernaturalis quoad substantiam.

355. Actum Fidei esse aliquo modo supernaturalem, indubitatum est apud Theologos, & propugnatum à Patribus contra Pelagium, non quidem sub termino Supernaturalitatis, sed sub alijs æquivalentibus, ut, doni indebiti. Oppositum videtur clarè damnatum in Bulla Pij V. & Gregorij XIII, contra propositionem 24. Michaëlis Baij, quæ hæc erat. *Ab absurda est sententia eorum, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum coleret.* Controversia est, utrum sit supernaturalis intrinsecè & quoad substantiam, an solùm extrinsecè quoad modum. Hoc posterius dixerunt Cajetanus, Paludanus, Capreolus, Guilielmus Paris: Durandus, Okam, Gabriel, Almainus. Contra quos

Dicendum est, esse Supernaturalem quoad substantiam. Probari solet pluribus Scripturæ locis, ubi Fides vocatur Donum Dei, & quod sine dono non sumus sufficientes ad credendum ut oportet: qui textus sincere ponderati, suadent supernaturalitatem quoad substantiam. Dicitur enim Fides esse Donum, quo nos Pater Cælestis ad se trahit. Jo. 6. & sine quo nemo venit ad Deum, nec illi placere potest. Unde colligitur, hoc donum dari tanquam Medium maximè & primario necessarium & ordinans ad Vitæ æternæ consecutionem, in quo sup. diximus consistere Supernaturalitatem Theologicam & quoad substantiam.

356. Probat 2. Actus Fidei procedit connaturaliter ex habitu per se infuso & supernaturali, ut infra probabitur: ergo est supernaturalis quoad substantiam. Conseq. probatur. Nam

Habitus supernaturales sunt velut potentie indicæ ad eliciendos Actus, & elevantes naturam ad operationes nobiliores illis, quas potest viribus proprijs elicere. Hinc

357. Probat 3. Quia ad statum supernaturalem & Filij adoptivi, non solùm pertinet, posse supernaturaliter operari per Voluntatem, sed etiam per intellectum, eliciendo operationes proprias filij Dei, & quæ sint fructus participationis naturæ divinæ, adeoque radicentur in Gratia sanctificante: ergo sunt supernaturales quoad substantiam, non minùs quàm ipsa Visio Beata, quæ Fidei succedit.

CONTROVERSIA II.

An Species impressæ, concurrentes ad Actum Fidei, sint supernaturales.

358. Cum Habitus Fidei sit ex se indifferens ad varia objecta fidei, & determinatio credendi vnum potius quàm aliud, fieri debeat ab objecto, deducitur, ad producendum Actum Fidei concurrere præter Habitum etiam Species, quæ gerant vices objecti. De his speciebus est controversia, an sint quoad substantiam supernaturales necne. Affirmant Granadus & Hurtadus.

359. Dico tamen, ad actum supernaturalem eliciendum sufficere Species Naturales, beneficio sensuum acquisitas. Ita Suarez, Vasquez, Conink, Lugo, Ripalda, alij RR. communiter.

Probo. Entia, præsertim Supernaturalia, non sunt multiplicanda, nisi vel virgeat inevitabilis necessitas, vel valde serviant ad facilius percipiendas

E c c

cupiendas alias veritates, nec pariant inconvenientia captu difficiliora. Prioris generis entia admittuntur in philosophia ad tollendam indifferentiam extremorum ad effectum formalem: posterioris generis exemplum est, Quantitas, realiter distincta à materia, subiectum commune & immediatum accidentium: atqui species supernaturales, contradistinctae ab habitu infuso fidei, neque probantur vllà inevitabili necessitate, nec serviunt ad facilitandas alias veritates, sed potius generant incommoda non levia: ergo rectius negantur, & totus concursus refunditur in species naturales. Minoris primum & secundum membrum patebit ex solutione objectionum: tertium membrum est probandum.

360. Primum ergo incommodum & difficultas, quam patitur sententia contraria, est, quod non possit commode assignari causa productiva illarum specierum supernaturalium. Et quidem fatentur adversarij, eas non produci nec mediata nec immediate ab objecto. Non quidem immediate: sic enim essent species propriae, causaréque actum intuitivum & evidentem, qualis non est actus fidei. Non etiam mediata, v. g. mediantibus sensationibus, aut primis apprehensionibus, sic enim causa proxima specierum esset entitas naturalis, quod adversarij non possunt concedere, nam ob hanc præcipuè improportionem volunt species debere esse supernaturales. Restaret ergo ut producerentur à solo Deo: hoc autem non caret incommodo & difficultate, quam ponderavit Lugo, & approbat Ripalda. Si enim Deus immediate producit illas species supernaturales, enervatur necessitas prædicationis & Magisterij Evangelici, quia prædicationis necessitas (ut colligitur ex S. Paulo, dicente: quomodo credent ei quem non audierunt) vnicè in eo sita est, ut in auditorum mentibus generentur species, vel jam antè genitæ excitentur ad rectè apprehendenda Mysteria, & ad formandum iudicium credibilitatis: Si ergo hæc species, quæ sunt naturales, nihil prorsus concurrunt, sed aliæ occultè infusæ, tunc, inquit Lugo, prædicationis est apparentia sola phantastica, ad hoc solum serviens, ut tegatur operatio Dei, infundentis species sine concursu prædicationis. Vnde non sine iactantia dixisset Paulus: *Ego plantavi: per Evangelium ego vos genui.* perinde ac si quis diceret, se hanc arborem plantasse, cum tamen arbor non creverit ex semine ab ipso facto, sed quod alius in eodem loco occultè supposuit. Species autem sunt semen objecti ad generandas cognitiones: ergo si species à Paulo per prædicationem genitæ non concurrerant ad actum fidei, quomodo fidem ipse plantavit?

361. DICES, ideo Paulum plantasse, quia medijs speciebus naturalibus produxit apprehensiones naturales, à quibus determinabatur Deus ad producendas species supernaturales. Sed contra. Si species deberent esse supernaturales, multò magis apprehensiones præcedentes ipsum Iudicium deberent esse supernaturales, nam etiam

qui negant species esse supernaturales, adhuc concedunt apprehensiones esse supernaturales. Si species supernaturales servientes ad iudicium, etiam servient ad præviam apprehensionem: unde deberent ante apprehensionem infundi. Denique apprehensiones non determinant ad illas species, nisi quas ipsæ post se relinquunt: ita autem sunt naturales.

362. Secundum incommodum est in assignando tempore, vel signo nature, quo species illæ supernaturales producuntur à Deo: imò nim assignando nec adversarij conveniunt. Guadus docet eas infundi simul, vel cum habitu fidei, vel quando quis actu credit; & quidem vulvis vult infundi vñà cum Habitu Fidei, alibi verò, quando primà vice credunt; vnde inter, in infidelibus qui nunquam crediderunt, dari has species, dari verò in fidelibus qui crediderunt. Vnde, nisi fallor, concederet Guadus, has species deperdi per peccatum infidelitatis, non minùs quam deperditur ipse Habitus Fidei. Hurtadus vult eas infundi pro significatione posteriore, quando quis elicit actum piam affectionem. Hæc tamen omnia difficulter intelliguntur. Non imprimis ponere in infantibus species omnium objectorum credibilium, aliud non est, inquit Lugo, quam ponere scientiam infusam, non eodem claram, sed obscuram omnium Mysteriorum, quod est contra mentem Theologorum. Deinde si talis infans veniret ad ætatem adultam, posset Mysteria cognoscere absque vlla propositione externa; quando enim intellectus habuit aliquid de species, possunt illæ excitari independentè sensibus externis, ut patet in somno: solum autem in ordine ad acquirendas species pendet intellectus à sensibus. Sequeretur item, infantem inde factum adultum, eadem claritate omnia mysterijs assensurum esse, quia haberet species equalis claritatis.

363. Loquendo jam de adulto, cui dicitur infundi species, quando actu credit: Vel infunduntur pro posteriori nature, vel pro priori: à pro posteriori, non poterunt concurrere ad primum actum fidei: si ergo ad primum actum sufficiunt species naturales, quid nunc etiam ad certum? Si pro priori, tunc infunderent etiam non credat, quia omnia tenentia se ex parte actus primi proximi, & quæ sunt coniungibilia cum negotio actus secundi, existunt, sive sequatur sive non sequatur actus. Deberent etiam illæ species existere ante piam affectionem, quia jam antecederet experitur adultus in se potentiam credendi, cum habeat iudicium practicum.

364. Obijciunt 1. Causa supernaturalis, præsertim adæquata, producit effectum supernaturalem: sed locutio Dei est causa Supernaturalis: ergo producit speciem supernaturalem illam, tanquam objecti, vel certe exigit ut Deus illam producat. 2. Neque Locutionem Dei esse adæquate supernaturalem, neque quoad id quod est supernaturale illius, producere speciem vllam, nec

CONTROVERSIA III.

An Iudicium Credibilitatis sit supernaturale.

nec Deum loco illius, quia cognoscitur abstractivè, & per species alienas, potestque etiam actum naturalem attingi, prout attingeretur ab eo, qui negaret esse locutionem Dei.

365. Obijciunt 2. Ad Actum Fidei præter intellectum debet concurrere objectum per species. ergo sicut intellectus requirit elevationem per habitum supernaturalem, & non sufficeret habitus naturalis, ita objectum requirit elevationem per Species Supernaturales, nec sufficeret Naturalis. *Re.* Negando consequentiam. Sufficit enim Habitus Fidei Supernaturalis, ut simul & intellectus & species naturales sint elevata ad actum supernaturalem producendum. Immo si comparatio rectè instituitur, dicendum erit, species naturales elevari. sicut enim intellectus elevatur, ut per suam entitatem concurrat ad actum supernaturalem circa objectum quod alioquin cognoscitur actu merè naturali, ita species naturalis elevaritur, ut concurrat ad actum supernaturalem, alioquin concursura ad actum merè naturalem.

366. Obijciunt 3. Species & Habitus debent esse ejusdem ordinis, cum ex utroque constituitur unum principium integrum actus. *Re.* Cum potentia vitalis non debeat esse ejusdem ordinis cum habitu, cur deberet esse species vicaria objecti, quandoquidem modus concurrendi objecti est ignobilior quam modus concurrendi principij vitalis. Ratio à priori est, quia species sunt Vicariæ objecti: ergo non est necesse, ut quando objectum est inferioris ordinis quam sit potentia, species sit altioris ordinis quam sit objectum. Defacto quidem quando cognoscimus objectum materiale, concurret species spiritalis, sed hoc ideo fit, quia intellectus est spiritalis, & consequenter species, quam in se tanquam subiecto adequato producit, & abstrahit à phantasmate, debet esse spiritalis, quia materiale non potest recipi in spiritali, tanquam subiecto adequato.

367. Obijciunt 4. Quando Conclusio est supernaturalis, etiam præmissæ ambæ debent esse supernaturales: atqui non est major ratio de his atque de speciebus concurrentibus ad actum supernaturalem: ergo &c. *Re.* Negando majorem. Potest enim Conclusio Theologica esse supernaturalis, etiamsi vna præmissa sit naturalis, hæc enim sufficienter elevatur ab altera ad inferendam Conclusionem.

368. Obijciunt 5. Scientia infusa Christi exigit species supernaturales: ergo & habitus fidei. *Re.* Nego paritatem: Scientia infusa Christi cognoscit quidditative futura & possibilia: horum autem objectorum tali modo cognoscendorum non dantur species naturales, sicut dantur species naturales ad modum cognoscendi qui reperitur in actibus fidei. Hinc est, quod in homine docto clariiores sint actus fidei, quam in indocto, quia habet species clariiores.

369. Duplex est distinguendum Iudicium Credibilitatis, aliud speculativum, aliud Practicum, & proximè dirigens actum; hoc est piam affectionem, hoc tamen non est ita intelligendum, quasi semper duo hujusmodi iudicia realiter distincta intercedere debeant, satis est, quod intervenire possint. Iudicium speculativum iudicat, objectum esse dignum creditu. Iudicium practicum, proximè dirigens actum, dicit, honestum & obligatorium esse, credere. & de hoc procedit questio.

370. DICO, hoc Iudicium defacto semper esse supernaturale quoad substantiam. Probat. Homo cognoscens honestatem credendi, potest elicere actum voluntatis supernaturalem & meritum: ergo cognitio præcedens debet esse supernaturalis. Probat. Consequentia. Cognitio præcedens actum appetitivum debet esse ejusdem rationis cujus est appetitus. ergo si actus voluntatis est supernaturalis, etiam cognitio præcedens debet esse supernaturalis. Probat. antecedens. sicut potentia cognoscitiva est velut radix potentiae volitivæ, ita cognitio est quasi radix appetitionis: unde sicut in nullo ente ponimus potentiam appetitivam alicujus ordinis v.g. spiritualem, quin ibidem ponamus potentiam cognoscitivam ejusdem ordinis, quia radix non debet esse inferioris ordinis, ita pariter non debet poni actus potentiae cognoscitivæ, quin procedat ex cognitione ejusdem ordinis: potentia enim dantur propter actus.

371. Obijciunt 1. Auctoritatem Patrum, asserentium, fidem esse initium justificationis, meritum, & totius vitæ spiritalis: sed hoc non esset verum, si ante fidem daretur in intellectu actus supernaturalis; ille enim actus non esset actus fidei, nec ab habitu fidei procedens: ergo non fides, sed ille actus esset initium totius vitæ supernaturalis. *Re.* SS. Patres nomine fidei complexos esse omnes illos actus, qui in ordine supernaturali requiruntur ad actum fidei antonomastice sumptum, & sic etiam complexi sunt actum piæ affectionis, & iudicium credibilitatis præcedens.

372. Obijciunt 2. Ille actus non est supernaturalis, cujus objectum non est supernaturale: sed objectum Iudicii credibilitatis non est supernaturale: ergo, &c. *Re.* Objectum Iudicii credibilitatis esse illud ipsum, quod est objectum piæ affectionis, sicut in alijs virtutibus idem est objectum dictaminis, & actus voluntatis qui dirigitur. Cum ergo pia affectio habeat objectum supernaturale, nempe honestatem residentem in actu quo credo propter revelationem supernaturalem, & rerum supernaturalium, idem de objecto Iudicii credibilitatis dicendum erit.

Ecc 2

373. Ob-

373. Obijciunt 3. Judicium credibilitatis potest esse deductum ex praeiudiciis naturalibus: ergo est naturalis actus. R. 1. Vel illas ambas praeiudicias etiam fore supernaturales, ut putat Ripalda, vel saltem vnam, à qua elevabitur altera ad inferendam Conclusionem supernaturalem, ut putat Lugo. R. 2. Illud Judicium fortasse vix vnquam fieri per discursum, sed penetratis terminis totius apparatus motivorum credibilitatis, cum experientia quam circa illa habuimus, immediatè iudicari, hic & nunc esse honestum credere: ad summum ergo praecedet apprehensio suasiua, à Deo immixta.

374. Queritur 1. A quonam habitu procedat Judicium Credibilitatis, seu Credititatis, ut aliqui vocant? Plures Thomistae volunt produci ab ipso Habitu Fidei, à quibus vix dissentit Ripalda. Communiùs tamen hoc alij Theologi negant. Rationem negandi exhibet Lugo, quia non debet extendi sphaera fidei, ultra suum objectum formale, quod est Veritas Dei & revelatio. Motivum autem iudicii credibilitatis est honestas ipsius actus fidei. Dicunt ergo, hoc Judicium produci à Prudentia, quae est vna ex virtutibus Cardinalibus. Verùm Granadus & Lugo distinguunt duos habitus infusos Prudentiae; vnus est, cuius actus, non nituntur praecise apparentiæ objecti, prout lumine naturae haberi potest, sed nituntur honestate fundata in fide, nempe quatenus per fidem credimus, v. g. Castitatem & Celibatum esse honestum in certis circumstantiis, & quatenus inde evidens sit mihi hic & nunc esse honestum celibatum, ob probabilitatem circumstantiarum intervenientium. Hæc ergo Prudentia nititur vltimatè & remotè motivo fidei, ut vult Lugo, vel ut ego opinor, nititur potius ipso assensu fidei, quem quis in se experitur: dicit enim tale Judicium: *Mihi credenti Castitatem esse honestam in certis circumstantiis, quas hic & nunc adesse probabile est, honestum est esse castum.* Porro hæc Prudentia supponit fidem, & non manet in peccatore, sed perditur cum gratia sanctificante cæterisque habitibus, manente Fide & Spe. Quapropter adhuc alia Prudentia admittenda est, infusa, non præsupponens actum fidei circa honestatem credendi, sed cognoscens eam prout lumine naturae cognoscibilis est, & hæc manet in peccatore vnà cum habitu Fidei, & hæc producit Judicium credibilitatis. Et hæc est doctrina quam supposui in Controversia proæmiali de supernaturalitate, vbi probavi Judicium primò disponens ad fidem, debere versari circa objectum naturaliter cognoscibile.

375. Queritur 2. Vtrum etiam apprehensiones simplices circa objectum Fidei & ejus credibilitatem, sint supernaturales. Negant Salas, Lugo & alij, asserentes, sufficere apprehensiones naturales, ut producat Judicium supernaturale. Si enim potest sensatio sufficere, ut immediatè sequatur Judicium, cur non possit apprehensio naturalis sufficere ad Judicium supernaturale, sicut

in omnium sententia potest naturalis apprehensio sufficere, ut sequatur apprehensio supernaturalis, alioquin omnes apprehensiones, quævis remotè disponentes ad fidem, essent supernaturales censendæ, quod nemo dixerit.

376. Quidquid sit loquendo de possibilibus, an sint necessariae nec ne apprehensiones supernaturales; defacto tamen cenfeo cum Suarez, Sando, Ripalda, præcedere apprehensiones supernaturales suasivas, quotiescunque præcedat apprehensio distincta à Judicio. Dari enim debent apprehensiones supernaturales, non videtur potest negari, cum dentur in Voluntate supernaturalem motus complacentiæ inefficacis, ad quas non debet præcedere Judicium, sed sufficit simplex apprehensio. hæc autem debet esse supernaturalis, quia cognitio præcedens actum voluntatis debet esse ejusdem ordinis.

CONTROVERSIA IV.

Vtrum Pia voluntatis affectio, imperpetuum assensum Fidei, sit supernaturale.

377. Supponendum est contra Robertum Skott, actum fidei pendere à Voluntate, sit actus inevidens. Nec sufficit meta non existentia voluntatis, ut volebat Scotus, sed requiritur positivum imperium, ut patet ex alibi dictis sine motivo enim credendi non potest intelligi, quomodo voluntas necessaria sit. Motivum autem credendi, est motivum volendi actum voluntatis, volitio autem fidei est formalissimè imperium illius.

378. Dicendum est 1. Hanc piam affectionem esse supernaturalem intrinsecè & quoad substantiam. Probatur auctoritate Scripturæ, Conciliorum & PP. à quibus illa pia affectio deprecatur esse donum maximum Dei. ad Philipp. 1. Deus est qui operatur in vobis velle & perficere. ad Rom. 8. Dominus aperuit cor intendere ijs quæ dicebantur Paulo. Concil. Arausic. 2. Can. 1. Si quis per augmentum, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum, quo in eum credimus qui iustificat, & ad regenerationem baptismatis pervenimus, non per gratia donum, id est, per inspirationem Spiritus Sancti, &c. inefficaciter, Apostolicis dogmatibus adhibetur probatur. Trid. sess. 6. c. 6. Excitati divinitus & ad adiut, fidem ex auditu concipientes, liberi voluntur in Deum, &c.

379. Ratio est, quia Fides est meritoria: qui hoc meritum non potest consistere in alio, quàm in pia affectione: meritum autem omnem supernaturale. Ergo &c.

380. Dicendum 2. Dari habitum formalem supernaturalem, cuius objectum formale est, honestas & arduitas specialis, quæ reperitur in assensu firmissimo fidei. Probatur à paritate cum alijs Virtutibus & Habitibus infusis, operantibus diversis specialibus motivis. ergo etiam Pia affectio debet respondere specialis habitus. Et si habitus manet cum habitu fidei in peccatore fideli.

CAPIT.

CAPVT VIII.

DE NECESSITATE FIDEI AD SALVTEM.

CONTROVERSIA I.

Quorum articulorum Fides sit necessaria Neceſſitate Medij.

P Ripalda dividit Fidem in ſtriſtè & latè ſumptam. Striſtè dictam ait eſſe, quæ nititur auctoritate Dei revelantis, & de qua hæcenus omnis noſtra tractatio proceſſit. Fidem latè ſumptam ait poſſe vocari omnem ſupernaturalem Illuminationem, & hanc ait poſſe dari circa quodcunque objectum. Hoc poſito To. I. de Ente ſupernat. diſp. 20. fuſè conatus eſt oſtendere, quomodo defendi poſſet, ad ſalutem ſufficere fidem latè ſumptam, & deſectio aliquos ſine vlla fide ſtriſtè ſumptæ ſalvari. Quia tamen benè poterat advertere, ſententiam hanc eſſe contra ſenſum Theologorum, excepto Vega, qui ne quidem latè ſumptam fidem volebat eſſe neceſſariam, ideo non eſt auſus aliquid aſſertivè ſtatuerè. Ripaldam impugnavit Card. de Lugo, contra quem iterum ſe defendit ex inſtituto Ripalda hic ſect. 10. proteſtatus tamen ſemel iterumque, ſe cum alijs ſentire propter auctoritatem; ſpectatis tamen argumentis Theologicis oppoſitum probabile eſſe.

382. Dicendum eſt, nullum adultum juſtificari poſſe ſine actu Fidei ſtriſtè dicto. Probat ex S. Scriptura. ad Rom. 1. & ad Galat. 3. ſed clariffimè ad Galat. 11. ubi cum Paulus ſtatim ab initio capitis Fidem ſtriſtè dictam definiviſſet, quod ſit ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium: pergit deinde eandem fidem commendare ex actis Patrum, ut Abel, Enoch, Noè, Abraham &c. vsque ad David ac prophetas. Ex quidem Enoch habuiſſe fidem actualem (quæ fuit omnium confeſſione fides ſtriſtè dicta) probat hoc ſyllogiſmo. Sine fide eſt impoſſibile placere Deo, aut accedere ad Deum: atqui Enoch placuit Deo, & ad Deum acceſſit per opera ſua meritoria &c. ergo habuit fidem: atqui Enoch habuit fidem ſtriſtè dictam: ergo de hac locutus eſt Paulus, quando dixit, impoſſibile eſſe, ſine fide placere Deo.

383. Confirmatur. Quia Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. c. 6. agens de preparatione ad Juſtificationem ſic loquitur. *Disponuntur autem ad ipſam Juſtitiam, dum excitati divini gratiâ & adjuvi, ſcilicet ex auditu concipientes liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata ſunt*

promiſſa ſunt &c. Ecce! fidem ſtriſtè ſumptam! De hac autem fide paulò poſt ſic loquitur. *De hac diſpoſitione ſcriptum eſt: accedentem ad Deum oportet credere &c.* ergo Tridentinum intelligi vult locum S. Pauli de fide ſtriſtè ſumpta.

384. Respondet Ripalda n. 158. varijs modis 1. S. Paulum ibi præſcindere à fide latè & ſtriſtè dicta, non enim loquitur tantum de fide, quæ ſit ultima diſpoſitio ad Juſtificationem, ſed de omni fide, quâ diſponimur ad quodcunque opus ſalutare: atqui non ad omne opus ſalutare requiri fidem ſtriſtam putat Ripalda ſe contra Lugonem eviciſſe diſp. præced. Nos autem infra oſtendemus eum nihil eviciſſe, & ideo hæc reſponſio non ſatisfacit.

385. Respondet 2. Poſſe S. Paulum intelligi de Fide ſtriſtè dicta in Re, vel in Voto. quapropter ſi quis ex illuminatione ſupernaturali circa bonitatem Dei (quæ in modo repræſentandi eſſet ſimilis cognitioni naturali) amaret Deum ſuper omnia, talis haberet fidem ſtriſtè dictam in voto, & ſic jam ſatisficeret aſſertioni S. Pauli, poſſetque talis juſtificari ſine fide ſtriſta in re habita.

Contra hoc urgebat Lugo, quia fides in voto non credit Deum eſſe, ſicut reſtitutionis votum non reſtituit. Huic tamen replica facile vidit Ripalda, quomodo occurrì poſſit: nam etiam votum Baptiſmi non Baptizat, & votum pœnitentiæ non confeſcitur auriculariter, & tamen Teſtimonia Scripturæ de Baptiſmo & Confeſſione interpretamur de re vel voto.

386. Aliter ergo rejicio reſponſionem Ripaldæ. Ex illa enim ſequitur, omnium planè articulorum fidem eſſe ex æquo neceſſariam ad ſalutem atque eſt fides Dei remuneratoris, quod eſt contra S. Paulum, qui vtrique aliquid ſpeciale commendare voluit in Fide Dei Remuneratoris. Sequela probatur. quia ille amor juſtificans ſine Fide ſtriſtè ſumpta, quem ponit Ripalda, non magis eſſet voluntas credendi Deum remuneratorem, quàm quemvis alium articulum ſi proponeretur, cum omnes ſint hoc modo ſub præcepto.

387. Respondet 3. S. Paulum eſſe intelligendum de Juſtificatione prout regulariter ſolet contingere: nam univèrſum loquendo non eſt

Ecc 3

verum

verum etiam ex alio capite : tum quia (vt putat se alibi probasse) potest quis ex apprehensione solius Mysterij elicere actum meritorium : tum quia potest quis justificari quin fides stricta fuerit libera (vt etiam putat se probasse , sed nos vtrumque negamus) tum denique , quia Concilium Tridentinum præter fidem requirit etiam alias dispositiones , quæ tamen non semper , sed tantum regulariter interveniunt in Justificatione , vt , timorem penæ , spem veniæ &c. Sed contra est , quia Tridentinum postmodum intelligi vult S. Paulum de Fide , quando simpliciter & absolute pronuntiat , sine Fide esse impossibile placere Deo.

388. Obijci potest primò illud ad Rom. 2. *Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum , sed factores legis iustificabuntur . cum enim gentes quæ legem non habent , naturaliter ea quæ legis sunt faciunt , ipsi sibi sunt lex , &c.* ergo S. Paulus agnovit , posse aliquem justificari sine cognitione Mysteriorum fidei per revelationem , & per solam cognitionem eorum quæ lumine naturali cognosci possunt. 2. Duplitter. Primò plurimi hunc locum intelligunt de operibus naturalibus , non quòd quis per illa iustificetur aut possit justificari , nec hoc voluit S. Paulus , sed solum , quòd Gentes non habentes legem scriptam , habeant tamen legem naturalem in cordibus , contra quam agentes peccant. 2. Respondent alij cum S. Augustino , Sermonem ibi esse de Gentibus ad fidem conversis , quæ naturaliter bene operabantur , sumendo rō Naturaliter non prout excludit fidem , sed prout excludit legem scriptam , quæ Iudæi tantopere gloriabantur.

389. Obijcies 2. Ergo aliquis apud Gentiles educatus , nec habens Evangelij prædicatorem , etiam si Legem Naturæ per cognitiones naturales servet , & nunquam mortaliter peccet , non poterit tamen salvari , ex defectu fidei , tanquam Medij necessarij. 2. per tradita lib. præced. de Gratia , talem Gentilem aliquandiu servan- tem legem naturæ , à Deo etiam extraordinario modo , si opus fuerit , adductum iri ad fidem , vt ibidem ostensum est.

390. Obijc. 3. Post secundam hominis elevationem , omnis amor Dei super omnia iustificat , & quoties talis datur , ille semper est supernaturalis , quia Deus non concurrat ad actum naturalem , quando circa illud ipsum objectum potest actus supernaturalis versari , conducent directè & vt meritum ad salutem. Atqui Gentilis potest etiam sine fide strictè dicta cognoscere Deum vt amabilem super omnia : ergo poterit illum etiam vt talem amare , & quidem actu supernaturali , procedente ex cognitione supernaturali , quamvis in modo representandi & tendendi essent actus simillimi illis , quos homo haberet in statu puræ naturæ. Hoc argumento P. Ripalda vehementer trahitur in oppositam sententiam.

391. Responderi potest duobus modis. Primò cum Card. de Lugo , qui fatetur n. 41. se ob-

jectionis difficultatem agnoscere , cui tamen respondendum non sit , ob allata Scripturarum Testimo- nia. Respondet ergo , defecto Naturæ homo- nam ex peccato originali adeo ad seipsum & pro- prium commodum conversam esse , vt licet pos- sic loquendo posset amare Deum super omnia ex cognitione Dei , prout naturaliter , & sine fide co- gnosci potest , moraliter tamen illum repeten- tandi modum non sufficeret : ideo , inopi- dici solet , naturam insinuare quidem amorem Dei , non tamen perficere , quod satis apparet , considerando quàm parum tota philosophia & o- jus sectatores , seclusa fide , in hoc amore excellen- rint , & quomodo nullus illorum dilexerit Deum super omnia , in quo sensu dixit S. Augustinus Ep. 107. nos liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidisse. Requirit ergo fides , proponens altiore modo amabilitatem Dei , & amoris vincula , quibus Deus ad se trahit & allicit magis , quàm commoda temporalia qu- cunque.

392. Responderi potest 2. Deum non os- sumplisse quemcunque actum amoris sui ad ius- ficando extra Sacramentum , sed amorem cum amamus Deum vt nostrum amicum , certissimè per totam aternitatem possidendum , nisi ab e- micitia recedamus : talis autem amor præsupponit fidem de beatitudine supernaturali , vt patet , nam lumine naturæ ea innotescere non possunt. Hæc responsio magis infra declarabitur.

393. Replicabis. Saltem posset aliquis elicere actum attritionis , ex motivo honestatis prout naturaliter cognosci potest , & cum talis actus quoad substantiam supernaturali , suscipere Sacra- mentum & justificari. 2. Attritionem quæ Deo requiritur vt dispositio cum Sacramento , de- bere procedere ex Fide strictè dicta , quia debet esse conjuncta cum Spe indulgentiæ , vt habet Tri- dent. s. 14. c. 4. Spes autem veniæ supponit fidem de placabilitate Dei , cum naturali lumine non pos- sit Deus certò cognosci placabilis pro peccato natu- tali.

CONTROVERSIA II.

An sine Fide strictè dicta fiat aliquod opus Supernaturale & Meritorium.

394. **A**ffirmat Ripalda , conaturque in sua sententiam trahere omnes illos auctores qui in materia de Gratia tenent , opera Gentilium honesta procedere ex gratia Theologica , & per Christum , & aliquo modo conducere ad salutem , qui vnà cum Ripalda sunt omnino quadraginta , vnde conqueritur , quòd hanc suam sententiam Lugo dixerit singularem. Verum id jure dicit Lugo. Nam , vt fatetur ipse Ripalda , omnes il- li auctores negant illos Actus esse Entitative Su- pernaturales. Nec verum est quòd opinatur Ri- palda , supernaturalitatem illorum actuum deduci ex eorundem doctrina de Gratia , non enim

tenent illi DD. tales actus esse Meritorios præ-
mij supernaturalis, sed alio modo dicunt condu-
cere ad salutem, vt explicui in Tract. de Gratia.
Sententiam Ripaldæ aliquando probabilem judi-
caverat Lugo, sed postea re melius consideratâ
negavit.

395. Docet itaque Ripalda, in homine ad-
ultra toties dari actus supernaturales, tam in intel-
lectu quàm in voluntate, quoties proponitur aut
amatur aliquod objectum actui honesto & laudabi-
li, qui actus, licet in modo repræsentandi sint
per se similes actibus naturalibus, qui in pura
natura circa illa ipsa objecta producerentur, sunt
tamen defacto Entitative Supernaturales, quia
Deus ex Decreto elevationis concurret semper ad
actum supernaturalem. Porro talem cognitio-
nem, vt jam dixi, vocat Fidem latam.

396. Dicendum tamen est cum ceteris
Theologis, ad omne opus Meritorium Supernatu-
rale præcedere donum fidei strictè sumpta, re-
ducendo tamen ad hoc donum etiam illas illu-
minationes, quæ proximè movent ad volendum
credere, vel ad petendum donum fidei, quæ illu-
minationes habent intrinsecam relationem ad
ipsum actum fidei principaliter intentum, & sic
ex intrinseco prædicato ordinant hominem ad vl-
timum Finem Supernaturalem, vnde defummen-
dum esse prædicatum primum Supernaturalitatis
Theologicæ, dixi in Contr. præm.

397. Probatur auctoritate SS. Patrum, re-
latorum tum à Suarez, tum à Lugone, quorum
verba si ponderentur, apparebit frivolum esse in-
terpretationem Ripaldæ, eos locutos esse de fide
late sumpta, quam ausim dicere, SS. Patribus in
hoc puncto non venisse in mentem. S. Augu-
stinus lib. de Grat. & lib. arr. & lib. de Prædest. SS.
c. 7. ait, ideo Apostolum docere, iustificari homi-
nem ex fide, non autem ex operibus, non vt o-
pera excludat, sed quia opera iustitiæ sunt ex fide,
non ex operibus fides, & sic ab illo sunt opera Ju-
stitiæ, à quo est fides. Ideo, inquit, Apostolus do-
cet, iustificari hominem ex fide, quia illa prima datur
vnde imperentur cetera, quæ propriè opera nuncupan-
tur. Et iterum: lib. 83. qq. 76. & Ep. 105. Re-
stat igitur, vt ipsam fidem, vnde omnis iustitia sumit
initium, non humano tribuamus arbitrio, neque vllis
meritis, sed gratuitum Dei donum esse fateamur, si gra-
tiam veram, id est, sine meritis cogitamus, quoniam
tunc incipiunt bona quæcumque sunt merita: hoc au-
tem probat Augustinus ex illo ad Ephes. 2. Gratia
salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei
donum est, non ex operibus, vt ne quis gloriatur. Ec-
ce: S. Paulus insinuat, dari quidem opera qua-
dam, quæ videri possint bona, sed tamen negat
ea esse meritoria quæ fidem præcedunt. Videat-
ur Lugo totâ sect. 2. afferens & ponderans plura
contra responsiones P. Ripaldæ. Et sanè per se
clarum est, SS. PP. commendasse Fidem populo
in eum finem, vt conatentur opera sua dirigere se-
cundum fidei regulam, vtique altiore & firmio-
rem, quàm sint dictamina naturalia, & quæ non

sufficiunt ad elicienda opera meritoria. Quod si
Patres iudicassent, omnia opera honesta esse super-
naturalia & meritoria, determinante Deo ad super-
naturales actus potius quàm naturales, quorum
quæso hæc exhortationes & inculcationes fidei?

398. Obicit Ripalda 1. S. Augustinus se-
pè dixit, opera nostra, quæ non sunt ex fide, esse
peccata: atqui hoc non potest intelligi de fide
strictè sumpta, alioquin omnia opera gentilium,
etiam quæ sunt ex gratia per Christum, essent pec-
cata. Hoc argumentum ipsi Ripaldæ solvendum
est, qui cum vrgeretur à Lugone, quod SS. PP.
agnoscant in Gentilibus bona opera, quæ tamen
non sint meritoria, responderet id verum esse; sed
simul cum illis operibus naturalibus elici etiam
actum supernaturalem, sicut & datur duplex co-
gnitio naturalis & supernaturalis. Quæro ex Ri-
paldæ, an illa bona opera naturalia sint peccata?
non vtique: atqui non sunt ex fide ne quidem la-
tè sumpta, ergo non omne opus, quod non est
ex fide, est peccatum. Respondeo ergo, illud
Apostoli: *Quidquid non est ex fide, peccatum est*,
fuisse quidem à S. Augustino intellectum de fide
strictè sumpta, sed hoc sensu, quod omne opus e-
tiam Gentilium, non habentium fidem, sit pecca-
tum, si non sit à parte rei conforme fidei, hoc est,
si tale sit, quod à fide reproberetur, quia quod à fi-
de non approbatur, est etiam contra dictamen na-
turale, esto fides in operante non existat: suffi-
cit enim, quod in illo existat lumen naturæ cui
fides ad stipulatur. Simili ferè modo responderet
ad hanc ipsam objectionem P. Cornelius à Lapide
in illum Apostoli locum ad Rom. 14. 23. qui post-
quam notasset, ab Apostolo per Fidem intelligi di-
ctamen conscientiæ, fatetur deinde, S. Augusti-
num, Prosperum, ac Bernardum intellexisse illum
locum de fide strictè dicta. cùmque sibi objecisset:
ergo secundum hos PP. opera gentilium sunt pec-
cata: responderet, illos intellexisse rō non ex fide
pro: ex infidelitate, vel quod est contra fidem,
& quod sit ad cultum idoli. Et quia S. Augusti-
nus putabat pleraque opera ab infidelibus fieri hoc
sine, scilicet ad colendum idolum, hinc conse-
quenter pleraque eorum opera putavit esse pecca-
ta. Denique addit Cornelius, PP. locutos esse
per auxilin.

399. Obicit Ripalda 2. Si Fides deberet
sumi pro fide stricta, tunc etiam quando SS. PP.
requirunt ad Meritum Charitatem, deberent intel-
ligi de Charitate Theologica & perfecta: atqui
SS. PP. ad omne meritum requirunt Charitatem,
& tamen hoc non est verum de Charitate perfecta:
ergo sicut SS. PP. intelligendi sunt de Charitate
lata, poterunt etiam intelligi de Fide lata. R. 1.
Hoc argumentum nimium probare, scilicet quod
PP. requirentes fidem ad Justificationem, etiam
possent intelligi de Fide lata, nam eodem modo
requirunt fidem ad Meritum & ad Justificationem:
& tamen ipse Ripalda non aude hoc asserere, vt vi-
dimus præced. Controv. ergo debemus aliter in-
telligere de Charitate, ac de Fide. R. 2. Discrimen

men esse, quod communi & recepto loquendi modo etiam ille dicatur exercere Charitatem adversus alterum, & illi velle bonum, qui vult aliquid videns esse alteri bonum, esto illum non habeat pro fine C VI. dummodo non dicat: se perinde voluturum esse, si esset malum illius illique displiceret. Jam ergo, qui bene operatur Meritorie, semper attendit ut regulam, Dei Beneplacitum (ut in 2. lib. declaratum est) & sic dicitur amare Deum latius loquendo, licet non habeat Deum pro Fine C VI, ut etiam lib. 3. tr. de Merito dictum est.

400. Objicit Ripalda 3. Cornelium Centurionem, qui priusquam à Petro fidem edoctus esset, faciebat opera meritoria, unde ab Angelo audit: Orationes tuas, & elemosynas tuas ascenderunt in conspectu Dei. Porro in Cornelio nullam fuisse fidem strictè dictam conatur probare ex S. Hieronymo, asserente, Cornelium ignorasse legem Judaicam. R. 1. hoc argumentum iterum solvendum esse ipsi Ripaldæ, nam S. Hieronymus loco illo, nempe in cap. 3. ad Galat. asserit, in Cornelio fuisse fidem talem, per quam Abraham & Moyses, & ceteri Sancti ante legem Scriptam Iustificati sunt: ergo habuit fidem sufficientem ad Iustificationem: atqui hæc est fides stricta, ut fatetur Ripalda. Ergo S. Hieronymus nihil juvat causam Ripaldæ. R. 2. Cornelium habuisse fidem strictam Dei remuneratoris, sicut habuit Job & alij: immò S. Augustinus lib. 1. ad Simplician. q. 2. dicit: Nullo modo ista operaretur (orationem & elemosynam) nisi vel secretis per visam mentis aut Spiritus admonitionibus vocaretur. Ecce! motivum fidei strictè dictæ. Adde, Cornelium non ignorasse doctrinam & acta Christi Domini, ut constat ex verbis S. Petri ad domesticos Centurionis: Vos scitis quod factum est Verbum per universam Judæam &c. indeque motum orasse Deum pro ulteriore instructione, & hæc erat oratio fidei, quæ pertinet ad fidem strictè dictam, ut jam supra diximus.

CONTROVERSIA III.

Quo sensu Fides Dei ut Remuneratoris, sit necessaria necessitate Medij.

401. Consentiunt Theologi eam aliquo modo esse Necessariam Necessitate Medij, ob Testimonium S. Pauli ad Hebr. 11. dicentis: Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Verum in assignando Gradu hujus necessitatis, item in assignanda Radice seu causâ hujus necessitatis, ac denique in illius extensione, magna est inter illos dissensio.

Prima sententia docet, hanc necessitatem fundari vnicè in libero Dei arbitrio, nolentis aliter iustificare, quàm præcedente tali fide. Ita quidam RR. apud Lugo, quibus ad stipulati videntur Hurtadus.

Secunda sententia est, hanc fidem esse necessariam necessitate physica antecedente, hoc est, ex Natura rei, seu ex natura actus illius, qui est ultima dispositio ad Iustificationem: v. g. ex natura Amoris seu Contritionis extra Sacramentum, & ex natura illorum actuum, qui sufficientiam faciunt Sacramento. Ita habet communior sententia.

Tertia sententia docet, esse tantum necessitatem moralem, propter summam difficultatem eliciendi Amorem Dei super omnia, nisi aliter tur homo cognitione Dei ut Remuneratoris, quæ non potest haberi sine Fide. Ita Lugo.

Quarta sententia docet, ne quidem esse necessitatem moralem, quæ univèrsam & semper intervenire, sed tantum Regulariter esse necessitatem, hoc est, ad iustificationem regulariter & communi modo obtinendam, quatenus communiter homines solent ita per Gradus procedere ad actum imperfectioribus ad perfectiores; & de hac habet necessitate esse intelligendum S. Paulum, cum de solis infidelibus primò ad fidem accedentibus, non verò de Fidelibus, quos sepe sine hac fide iustificari vult hæc sententia, quæ est Ripaldæ, & magnâ ex parte Arriagæ.

402. In hac opinandi diversitate mihi forte per magis arrisit sententia secunda, quia communis, quia magis conformis verbis S. Pauli, & quia sententia fundat se in argumentis metrogativis, divinando possibiles actus iustificationis, in S. Scriptura non fundatos, & ideo nec ad iustificationem aut praxin servit, nec habet aliquam utilitatem Metaphysicâ, multò minus Theologicâ. Primum & Tertium membrum non habet quæ probatione. Secundum membrum probatur à Paulo videtur equali necessitate requirere fidem Dei existentis seu Loquentis & Remunerantis, quia vno contextu de utraque loquitur: atqui prior est necessaria necessitate physica & antecedente: ergo & posterior.

403. Confirmatur. Quia S. Paulus videtur voluisse declarare, quidnam ex parte objecti representari debeat voluntati, ad hoc ut possit accedere ad Deum per illos actus voluntatis, qui requiruntur ad iustificationem: ergo videtur voluisse indicare, illud ipsum objectum esse tale, ut attingi debeat per actus justificativos: atqui cognitio hæc est physice necessaria ad actum voluntatis, quia nihil volitum nisi præcognitum. Ergo &c. Itaque, sicut si quis diceret mihi: Volentem amplecti sententiam aliquam, oportet cognoscere fundamenta illius; vel: volentem amplecti sententiam aliquam, oportet cognoscere naturam ipsam, talinquam utique declararet necessitatem physicam cognitionis prærequisitam, ita S. Paulus videtur voluisse declarare, quid ex parte objecti sit necesse cognosci, ut possit homo peccator accedere ad Deum per illos voluntatis actus, qui sunt necessarij ad iustificationem. Ratio autem fundamentalis esse videtur, quia Revelatio Finis visum, ad quem debent ordinari actus supernaturales & gratiæ prævenientes, videtur esse fundamentum.

mentum, cui quodammodo ininitantur reliquæ Revelationes de honestate aliarum virtutum, vt conducente ad finem vltimum supernaturalem. neque enim puto dari vllum actum supernaturalem meritorium, qui non aliquo modo respiciat Deum vt Finem Vltimum Supernaturalem, saltem sub aliqua ratione confusa, iuxta ea quæ præcedentibus controversijs dixi.

CONTROVERSIA IV.

An & quomodo sit necessaria Fides Trinitatis & Incarnationis.

404. DICO 1. Fides explicita Trinitatis & Incarnationis est necessaria adultis necessitate medij, in Re, vel in Voto. Ita Suarez, Lugo, Pallav. & nisi fiat quaestio de modo loquendi, debet esse omnium. Probat. Illud est necessarium necessitate medij in Re, vel in Voto ad justificationem, quod est per se ordinatum, vt positivè concurret aliquo modo ad justificationem, & est sub præcepto, sicque continetur in dilectione Dei, & quacunq; voluntate Dei servandi omnia præcepta, tanquam in voto seu desiderio implicito illius, vt declarabo pluribus Tri: de Euchar: sed talis est fides Trinitatis & Incarnationis. Nam imprimis adulti priusquam baptizentur, debent de his mysterijs instrui, vt habet Ecclesiæ praxis, & tunc fides explicita horum mysteriorum est dispositio illa de qua loquitur Tridentinum sess. 6. c. 6. præterea hæc fides est sub præcepto, vt videbimus: denique adultus non justificatur, nisi habeat propositum servandi omnia præcepta: ergo à primo ad vltimum, nihil deest, quominus sit hæc fides explicita necessaria necessitate medij in Re, vel in Voto.

405. Major difficultas est, an sit in Re necessaria necessitate medij. Affirmant quoad Incarnationem Lorca & Corduba vniuersum etiam de ijs qui Christum præcesserunt: Alij verò, vt Canus, Ledesma, Bannez, Aragonius, Valent. Sanchez, limitant hanc necessitatem ad statum legis novæ, seu post Christi adventum.

406. DICO 2. Non est in Re necessaria Fides explicita Trinitatis necessitate medij. Nam ex S. Paulo hoc non colligitur, nec ex eo, quod in Baptismi forma Trinitas explicitè sit invocanda; nam nec Baptismus est necessarius in Re, nec est necesse, vt suscipiens formam intelligat.

407. DICO 3. Fides explicita Christi nec ante, nec post adventum, est in re necessaria. Probat. à Suarez quoad primum membrum ex Tridentino, sess. 6. c. 1. dicentè, ante adventum Christi mysterium illud fuisse à Deo aliquibus Patribus declaratum ac promissum: supponit ergo non fuisse generatim omnibus manifestatum, adeoque fidem explicitam illius non fuisse in re necessariam. Secundum membrum probat Lugo ex oppositi duntaxat, quod simplices sapè non consequerentur

Gratiam in sacramento penitentia. Neque etiam ex S. Scriptura hæc necessitas evinci potest, cum intelligi possit vel de necessitate præcepti, vel de fide Christi non vt objecti, sed vt causæ meritoria, vel præcisè asserit, fidem esse medium idoneum ad consequendam salutem.

408. Obijcitur præcipuè S. Augustinus, qui pluribus in locis videtur exigere fidem explicitam Christi. Verum explicanda sunt, vt diximus de Scriptura; & cum loquatur etiam de illis qui fuerunt ante adventum, est etiam adversarijs explicandus. Insuper etiam requirit fidem mortis & resurrectionis. Pari modo, quando Tridentinum hanc fidem numerat inter dispositiones, intelligendum est: Regulariter eam intervenire, sicut etiam enumerat timorem, qui non est necessarius necessitate medij.

CONTROVERSIA V.

Quomodo Fides sit sub Præcepto.

Veniunt hic dubia quædam practica brevissime expedienda, quia passim in Summis videri possunt.

409. Dubitatur 1. Quorum articulorum fides explicita sit sub præcepto in lege nova. R. Esse fidem articulorum comprehensorum in symbolo Apostolorum; hanc enim exigunt Concil. Agathense, Bracharense, Cabionense, relata in can. Non liceat 18. de Consecr. dist. 4. & seqq. etiam à necdum baptizatis. Ratio est, quia Apostoli divinâ inspiratione comprehenderunt præcipua & substantialia capita Christianismi: atqui Christianus tenetur scire ea quæ sunt suæ Religionis substantialia.

410. Circa hoc tamen advertunt DD. communiter, non requiri sub gravi culpa notitiam exactam omnium quæ ibi continentur, sed sufficere si cognoscantur eâ ratione, sub qua verbis illis crasso modo significantur. v. g. satis est cognoscere, Christum esse Deum & hominem, quin distinctè cognoscatur vnitas in Persona & distinctio in naturis: item satis est, cognoscere esse tantum vnum Deum, eumque esse Patrem, Filium, & Spiritum S. quia distinctè cognoscatur vnitas naturæ in tribus personis. pari modo non est gravis culpa, ignorare, quod Christus sub Pontio Pilato passus sit, quod fuerit sepultus. Videtur tamen esse gravis obligatio, credendi explicitè, non solum Christum esse passum, sed esse crucifixum, quia non solum Apostoli distinctè commemorant, sed etiam Crucis signum velut insigne gentilitium Christianorum est à Christo constitutum, & ideo communiter docetur, esse gravem obligationem nosse formationem Crucis.

411. Secundò: probabilius est, esse gravem obligationem credendi explicitè descensum ad inferos. Ratio est, quia licet aliqua eorum, quæ ab Apostolis solum vt circumstantiæ articulo-

fff

rum

rum sunt recensita, possint non esse sub gravi obligatione, ut sepultura, attamen quivis articulus videtur esse sub gravi obligatione: atqui descensus ad inferos est specialis articulus. Nec refert, quod non exprimitur in symbolo Nicano: nam ut notat S. Thomas, ideo omissus est, quia non erat circa illum orta hæresis: sicut etiam in symbolo Athanasij plura omittuntur, quæ in cæteris continentur.

Tertio: Circumstantia tertiæ diei resurrectionis, non videtur sub mortali esse præcepta ut explicite credatur. Nam licet sapius Apostoli eam expresserint in prædicatione Evangelij, quandoque tamen omiserunt. Sic S. Paulus ad Rom. 10. *Si confitearis, inquit, in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris.* & S. Petrus in die Pentecostes prædicans act. 2. *quem Deus suscitavit à mortuis solutis doloribus inferni.*

412. Quarto: videtur esse gravis obligatio credendi circumstantiam illam explicite: *Sanctorum Communionem*; satis tamen est, ut notat Castro Pal: & alij, credere in genere, dari aliquam Communicationem spiritualium bonorum inter fideles, licet ignoretur qualis illa sit: continetur enim hæc communicatio tanquam effectus in Vnitate Corporis totius Ecclesiæ, nam cuiusvis corporis membra sese invicem juvant.

Præter ea quæ in Symbolo continentur, & sunt ideo credenda ut non ignorentur, cum non sint objecta operabilia, sunt alia objecta operabilia, etiam sub gravi obligatione explicite credenda: de quibus

413. Dubitatur 2. An explicita notitia Sacramentorum sit sub præcepto. De Baptismo & Pœnitentia id certum est; & licet quis in infantia baptizatus sit, debet tamen postea habere probabilem notitiam, quod huic præcepto sit satisfactum. Pœnitentiæ verò notitia præcipitur, ob probabilem illius necessitatem aliquando futuram. Quoad Sacramentum Eucharistiæ etiam constat ex eo, quia exstat præceptum illud sumendi, & quidem sumendi cum debita reverentia. Non videtur tamen esse gravis obligatio sciendi absentiam materiæ, vel ejus omnimodam desitionem. est etiam gravis obligatio cognoscendi Sacrificium missæ, cum existat præceptum Ecclesiæ audiendi missam. Quoad reliqua 4. Sacramenta probabilior est sententia, non esse gravem obligationem ea cognoscendi, quia non est præceptum grave ea suscipiendi.

414. Dubitatur 3. de præceptis Decalogi. 2. Ejus notitiam esse graviter præceptam, hoc ipso quod illa sint præcepta vniuersalia pro omnibus; non quidem ut quis memoriter & ordine possit recitare, sed ut saltem singula ita sciat, ut si de aliquo interrogaretur, dicere posset, esse vnum ex illis.

Dubitatur 4. An præceptum credendi hos articulos sit humanum, an divinum. 2. Esse divinum, quia Apostoli accepere mandatum à

Christo, hos articulos prædicandi: ergo fideles sunt obligati eodem præcepto, ut audiunt à Christo.

CONTROVRSIA VI.

Quenam sit obligatio confitendi Fidem.

415. Dubitatur 1. An Confessio exterior sit proprie actus fidei, & consequenter præceptio externa sine interna infidelitate, sit peccatum contra fidem. Ratio dubitandi est, 1. quia non apparet, quomodo illa confessio exterior sit motivo fidei formali, specifico & proprio: quia negatio fidei merè externa non expellit habitum fidei, quem tamen expelleret, si esset actum contra fidem. 2. Tamen cum S. Thomas affirmativè. Ratio prima est, quia Veterum auctoritas Dei in loquendo, meretur & respectum non solum internum & intellectualem, sed etiam externam manifestationem internæ objectionis, sicut Majestas Regis non tantum recipit internam reverentiam & recognitionem, sed etiam externam manifestationem hujus recognitionis datâ occasione exhibendam: & sicut non debet servum pudere Domini sui, ita non debet fidelem pudere suæ subjectionis erga divinam Auctoritatem. Unde non solum est interverbia, nolle credere Deum loqui, quando apparet credibile Deum loqui, sed etiam est interverbia, exteriùs simulare, se non revereri internam objectionem Dei: ergo jam apparet in confessione exteriori honestas objectiva quam intendit habere piæ affectionis, nempe obsequium & reverentiam concernens auctoritatem Dei in loquendo. Secunda ratio est, quia, ut notat Lugo n. 10. quia habitus voluntatis potest per quandam redimentionem extendi ad ea omnia objecta, quæ aliquo modo participant principale motivum illius habitus: sic creatura amatur propter Deum habitu Charitatis; sic propter amicum amantemque famulos: sic habitus latræ & dulciæ inclinatur ad colendas imagines Dei & Sanctorum. Quia ergo confessio exterior sit signum interni assensus cui substituitur, & quem habitus fidei principaliter intendit, non est mirum, si ad eundem habitum spectet etiam hoc signum imperare. Et sic responsum est ad primam rationem dubitandi.

Ad secundam dubitandi rationem respondetur, habitum fidei non expelli nisi per peccatum internum, quod directè excludit fidem intellectualem, quæ per se & principaliter est intentâ à Deo per habitus infusionem: confessio vera externa solum per accidens, pro certis circumstantijs.

416. Dubitatur 2. An silentium habeatur pro fidei negatione, quando quis de suis fidei interrogatur. 2. Tunc haberi pro negatione fidei, quando in his circumstantijs indicat evanescentiam potius fidei, quam contemptum interrogantis, secus si significet potius contemptum

interrogantis, eò quòd non habeat Jus interro-
gandi, nec dignus sit, cui respondeatur.

417. Dubitatur 3. An censeatur negare
Fidem, qui ad citationem publicam omnium
Christianorum non se prodit. R. Negative,
quia est præceptum Tyrannicum, nullam habens
vim obligandi.

Dubitatur 4. Quà ratione liceat quando-
que ad se occultandum vti vestibus hæreticorum,
vel Gentilium, vel Judæorum. Ratio dubitandi
est, quia non licet vti verbisquivocis, inten-
dendo vt audiens intelligat ea in sensu in quo
significant abnegationem fidei: ergo saltem tunc
non licebit vti vestibus hujusmodi, quando alijs
significarent professionem falsæ Sectæ. R. Esse
discrimen inter vestes & Verba. Nam verba sunt

ex primaria institutione signa conceptuum, & te-
nemur ijs non vti nisi vt signis, & cum intentio-
ne loquendi seu manifestandi nostram mentem.
Vestes econtra habent alium vsum primarium,
& possumus illis vti sine intentione manifestan-
di per illas nostram mentem: vnde licet alij er-
rent iudicando me illis vti ad significandam ta-
lem professionem, non teneor hunc errorem im-
pedire, nec censeor erubescere Dominum meum.
Vnde inferitur posse aliquem ex causâ gravi sic
occultare fidem suam, quamdiu vestes non sunt
adeo determinatæ ad significandum, vt præter
significationem non habeant alium vsum
in æstimatione cæterorum ejusdem
Reipublicæ.

CAPVT IX. DE HABITU FIDEI. CONTROVERSIA I.

Quandonam Habitus Fidei infundatur.

Et

Quanam Dispositio prærequiratur.

418. Prima Sententia est Scoti, quem sequi-
tur Aragonius, Fidei habitum nun-
quam infundi sine gratia sanctifican-
te extra Sacramentum, benè tamen
in Sacramento Baptismi (vtpote quod est Sacra-
mentum fidei) casu quo quis accederet cum actu
fidei, & simul cum obice ad Gratiam: tunc enim
volunt infundi habitum Fidei sine Gratia.

Secunda Sententia valde probabilis est, fi-
dem infundi etiam sine gratia, quando quis ante
Justificationem elicit actum fidei. Ita Suarez,
Vasquez, Salas, Valer. Turrian. Conink, Gra-
nada. Hurt. & supponit eam Card. Pallav.

419. Tertia Sententia, mihiq; probabi-
lior negat Habitum fidei vnquam infundi sine
Gratia. Ita videtur sentire S. Thomas 1. 2. q. 62.
a. 4. & fuit communis apud antiquos, quos se-
quitur Card. Lugo, Ripalda, & Arriaga.

Probatur hæc Sententia primò auctoritate
Clementis V. in Concilio Viennensi, & refertur
Clement. vnicâ de Summâ Trinit. vbi circa con-
troversiam Theologorum (cujus etiam mentio
facta est in cap. Majores de Baptismo) an sicut
adultis, ita etiam parvulis in Baptismo infunda-
tur Gratia & cætera virtutes, statuit, ex eo quòd
adultis infundantur, etiam infundi parvulis. quæ
consequentiâ infirma esset, si Fides adultis infun-
deretur, quando eliciunt primum actum fidei:

sic enim fieret, vt nunquam infunderetur adul-
tis fides virtute Baptismi; nam adultus non con-
sequitur fructum baptismi. vid. Gratiam, nisi
priùs crediderit: ergo semper ad infusionem Gra-
tiæ præsupponeretur jam fides infusa: ergo non
potuisset Pontifex tanquam indubitatum suppo-
nere, adultis infundi fidem virtute baptismi, vt
inde inferret, etiam infundi parvulis.

420. Probatur 2. auctoritate Concilij Tri-
dentini sess. 6. c. 7. vbi asserit ex Apostolorum
Traditione Catechumenos ante Baptismum pete-
re ab Ecclesia Fidem: non vtique actualem, jam
enim illam habent: ergo habitualem: ergo
supponitur hanc non esse infusam, quando eli-
cuerunt actum Fidei. Confirmatur ex eod. cap. vbi
dicitur, in Justificatione hæc omnia simul infun-
di, Fidem, Spem, Charitatem.

421. Respondent ad hoc vltimum, tò simul
non significare simultatem temporis, sed quòd col-
lectio illarum rerum infundatur, sicut Eccles. 18.
dicitur Deus creâsse omnia simul. Sed Contra.
Potest quidem rectè dici Deus omnia creâsse simul
simultate rerum, hoc est, nullâ re demptâ: sed
non rectè diceretur Episcopus alicui omnes Ordines
simul simultate ordinum conferre, si vnum
aut alterum ex illis non conferret: ergo nec re-
ctè diceretur Fides, Spes & Charitas simul infun-
di in Justificatione, si vna, immò duæ ex illis non
infunderentur, sed jam antè existerent.

Fff 2

422. Pro-

422. Probatur 3. ex absurdo. In sententia adversariorum sequitur, Habitum Fidei defacto frequenter esse intensiorem, quam sit ipsa Gratia sanctificans, ac ceteri habitus: consequens videtur inconueniens. Sequelam admittunt adversariorum aliqui, & probatur. nam antecedenter ad justificationem potest quis elicuisse valde perfectum actum fidei, eumque frequentasse, & sic habitum fidei multum intendisse ultra gradum Gratiae, quae deinde confertur in Justificatione. Minor verò declaratur. Nam ceterorum Habituum intensio & incrementum semper pari passu procedit, cum incremento & intensio Gratiae, ita quidem, ut si quis consequatur incrementum Gratiae ex opere operato, omnes pariter habitus virtutum supernaturalium intenduntur: ergo idem dicendum videtur de habitu Fidei & Spei. Confirmatur. Nam in patria Lumen Gloriae succedit Fidei: atqui Lumen Gloriae nunquam est intensius Gratia sanctificante: ergo neque dicendum est, Fidem fuisse intensiorem. Scio quid ad haec responderi possit & soleat, sed non tollunt argumentis suam probabilitatem.

423. Probatur ultimum à priori. Fides est Habitus supernaturalis, & Potentia quaedam: atqui potentiae, quae ex natura rei non sunt dispositiones praequisitae, non infunduntur prius quam earum radix seu natura, cujusmodi est gratia respectu Fidei: ergo cum nulla cogat necessitas dicendi oppositum, Fides non infunditur ante Gratiam. Neque refert, quod Fides maneat, in peccatore sine gratia, quod tamen in alijs potentijs non contingit. Non inquam refert. Nam vel hoc provenit ex libero Dei decreto, contra exigentiam naturalem, ut tenet Lugo, vel si connaturaliter manet, ut contendit Ripalda & alij, illud non est alienum à natura; sic videmus in semine emortuo manere connaturaliter virtutem feminalem, quae tamen produci non potest antecedenter ad formam viventem seminis. & univrsim minus requiritur ad conservari, quam ad primum produci.

424. Obijciunt 1. Habitus Fidei confertur sine gratia: ergo etiam sine illa infunditur. Ad hoc jam responsum est, negando consequentiam, ob rationes allatas.

Obijciunt 2. Haereticus quando redit ad fidem, dicitur Fidelis, etiam antequam justificetur: ergo debet habere Habitum Fidei. Probat consequentiam: nam in peccatore ideo manet habitus fidei, quia adhuc est fidelis, licet sit peccator. Nego Conseq. & ejus probationem, quia, si bona esset, probari posset etiam alias virtutes morales manere in peccatore, v. g. qui est luxuriosus, potest esse amans Justitiae, & verè potest dici justus aut misericors, aut clemens; ergo haec denominationes non proveniunt ab habitu supernaturali, sed ex eo, quod ratione ultimi actus non revocati, censeatur objectum adhuc habitualiter voluntarium.

425. Obijciunt 3. Tridentinum sess. 6. c. 7. dicit, Fidem, nisi ad eam Spes & Charitas accedat, nec vñre perfectè cum Christo, nec corporis ejus vivum membrum efficere: ergo imponit posse adultum accipere fidem sine Charitate, adeoque & sine gratia. R. Negando consequentiam: Concilium agit ibi contra haereticos, adhaerentes, in Justificatione solam Fidem intuentes, hoc improbat Concilium, quia fides sine charitate mortua est, potestque esse in peccatore: quia debet accedere Charitas, non quidem postea tempore, sed etiam temporis simultate, nam etiam talia accedere dicimus: sic dicimus Sapientiam non esse admodum laudabilem, nisi accedat Fortas, & observantiam vñus praecepti non sufficere, nisi accedat obsequantia ceterorum, & doctrinam Magistrum non sufficere, nisi accedat attentio discipuli &c.

426. Obijciunt 4. S. Thomam q. 64. a. 3. sed ibi manifestè loquitur de fide actu. Ceterum pro nobis stat pluribus in locis. nam q. 62. a. 4. ait: *Ordine quidem generationis fides praecedit Spem, & Spes charitatem NB. secundum actus, nam habitus simul infunduntur.* Non potest clariùs loqui. Item 3. p. q. 85. a. 6. in C. Respondendo dicendum, quod in Virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad Habitum, quia cum virtutes sint connexae, omnes simul incipiunt esse in anima. sed dicitur una earum esse prior altera ordine naturae, quia consideratur ex ordine actuum. Et paulò post expressè dicit, actum fidei posse tempore praecedere ipsum habitum, actum autem & habitum Charitatis simul esse tempore cum habitibus aliarum virtutum.

CONTROVERSIA II

Quare Habitus Fidei maneat in peccatore.

EX Concilio Trid. sess. 6. c. 15. constat, Habitum Fidei manere in peccatore, quamvis non peccaverit peccato Infidelitatis, hoc est, actu interno, nolendo credere, quae credenda esse cognovit, & hoc negare ad minimum temerarium esset. Nam licet Tridentinum hoc non distinctis verbis definiverit de Habitu, ex contextu tamen colligitur, de Habitu esse sermonem. Poterat autem PP. Concilij hanc veritatem colligere ex S. Scriptura. Nam S. Paulus 1. Cor. 13. postquam dixisset: *Si habuero omnem fidem, Charitatem autem non habuero &c.* statim subiungit loquens de eodem Fide: *nunc autem manent Fides, Spes, Charitas.*

427. Querunt Theologi Rationem, si potius congruentiam, cur Deo placuerit hoc delictum facere, inter Habitum Fidei & Spei ex una parte (nam & Spes manet, nisi peccato Infidelitatis aut desperationis expellatur, Spes enim sine Fide non manet) & ceteros virtutum habitus ceteri tradistinctos ab Habitu Charitatis, ut destructi per peccatum

peccatum mortale Gratia & Charitate, cetera quoque virtutes morales destruerentur, non item Fides & Spes. Nam spectata habituum infusorum natura, connaturalius futurum videtur, si cum Gratia perirent, in qua sunt radicati, sicut potentiae vitales in anima.

428. Placet præ alijs illa Congruentia quae communiter assignatur. Voluit nimirum Deus, peccatorem posse à suo peccato resurgere, & agere poenitentiam: ad hanc autem agendam voluit esse necessarios Actus Fidei & Spei: voluit ergo in homine manere principium resurgendi, nempe habitum Fidei & Spei, quamdiu per actus contrarios isti Habitus non destruerentur: nullum autem peccatum est Fidei contrarium nisi peccatum Infidelitatis: ergo per hoc solum voluit Fidem tolli.

429. DICES 1. Hac ratione probaretur, etiam aliarum virtutum habitus debuisse manere, quia etiam possunt servire ad resurgendum. Nego paritatem: nam licet possint servire, non sunt tamen eorum actus determinatè necessarii, sicut Fidei & Spei.

DICES 2. Saltem sequitur, debere manere omnes ceteras Virtutes Morales, excepta illa, contra quam peccatum commissum est. v.g. si peccavi peccato intemperantiae, manere debet Justitia, nam huic non est contrarium peccatum Intemperantiae. Nego sequelam: quia cum Justitia non sit determinatè necessaria ad resurgendum, noluit Deus in illa dispensare, sed destruxit gratiam tanquam radicem etiam destruere.

430. DICES 3. Saltem sequitur, debere manere habitum Poenitentiae, siue deinde ea sit specialis virtus, siue habitus Charitatis: nam Poenitentia non minùs est necessaria, quam Fides & Spes. Negatur iterum sequela. Nam imprimis Charitas ideo non manet, quia omne peccatum mortale est illi contrarium, repugnans nempe cum ejus Actu Primario, qui est; Amare Deum super omnia. Sed neque Poenitentia specialis debebat manere, quia cum possit quis agere poenitentiam ex motivis diversarum Virtutum, nulla determinatè est necessaria: quapropter cum nec deberent manere omnes, nec major esset ratio de Vna quam de Altera, nulla debebat manere.

431. DICES 4. Ergo non solum Fidei Habitus intellectualis, sed etiam Habitus pia affectionis manebit in peccatore. Concedo sequelam: immò & habitus ille qui elicit dictamen & Judicium de Credibilitate seu credentitate objecti, quia par est de his ratio.

Dubium incidens, de Influxu Habituum in Actus Praeceptos.

432. Contra dicta posset objici & virgeri difficultas non levis, quam movit Card. de Lugo in tr. M. S. de Gratia. Si enim Habitus Fidei in hunc finem conservatur in peccatore, ut ad sit principium resurgendi medijs actibus Fidei, tunc

necessè erit, Habitum Fidei influere in Actus Fidei, quibus homo disponitur ad Justificationem. Atqui non potest in illos influere: ergo Ratio allata non est solida. Major patet. Minor probatur. Repugnat mutua causalitas: ergo habitus non influit in illos actus. Probatur consequentia. Actus Fidei est obligatorius, & formaliter exclusivus peccati Infidelitatis, quo expelleretur habitus: ergo habitus conservatur dependenter ab actu fidei: ergo si habitus influeret in actum, esset mutua dependentia & prioritas inter habitum & actum.

433. Cessit huic difficultati (quae procedit de alijs etiam habitibus, immò & de Gratia sanctificante) Card. de Lugo, & concessit, Habitum supernaturales nunquam influere in actus qui sunt sub praecepto, & qui hic & nunc excludunt actum peccaminosum. Verum hæc doctrina semper mihi visa est durissima: ex ea enim deduci potest, vix unquam Habitus supernaturales exercere officium suum propter quod sunt instituti, & quidem in Habitu fidei id clariùs sequitur, quia actus fidei semper sunt exclusivi peccati infidelitatis, proceduntque ex obligatione credendi.

434. Nascitur præsens difficultas ex falso principio & persuasione, quòd Deus offerat concursum in posteriore signo, post visam existentiam actus primi proximi influentis in actum secundum: hinc enim sequitur, quòd Deus non possit offerre concursum indifferentem visam existentiam habitus, quia sic offerret concursum ad conjungendum habitum cum peccato infidelitatis, ad quod homo haberet concursum etiam supposito habitu. Hoc principium impugnativimus in lib. 1. agentes de simplicitate Decretorum divinatorum, ubi etiam duplicem viam ostendimus, defendendi determinationem ad individuum actus liberi: vel per decretum disjunctivum præcedens Scientiam Mediam, vel per ipsum Decretum prædefiniens, & verificativum veritatis conditionatae opposita &c. quâ doctrinâ supposita.

435. Ad difficultatem propositam Respondeo, quòd Habitus fidei non pendeat ab actu fidei à priori, sed tantum à posteriori. Decretum enim, quo Deus offert suum concursum indifferentem ad actum fidei A. vel actum Infidelitatis A. non præsupponit Scientiam Visionis de existentia Habitùs, sed præcedit ipsam Scientiam Mediam & dicit: *Volo ut Petrus habens in instanti A. habitum fidei, & instanti B. cetera requisita ad credendum vel discredendum, eliciat vel actum fidei A. dependenter ab Habitu, vel actum infidelitatis B. cum destructione habitus.*

DICES 1. Habitus pertinet ad actum primum proximum, quia immediatè influit: ergo deberet posse conjungi etiam cum peccato infidelitatis. quia totus actus primus proximus debet posse conjungi cum actibus oppositis. Respondeo negando conseq: probationis assumptum distingo: quoad inimpedibilia, concedo, quoad impedibilia, nego.

FFF 3

436. DICES

436. DICES 2.^a Omnia tenentia se ex parte actus primi proximi, debent esse inimpedibilia per actum secundum. Distinguo: quoad illa, quæ sunt principia utriusque actui communia, & ad utrumque actum essentialiter præsupposita, concedo: quoad ea quæ ad unum solum actum prærequiruntur, nego. & talis est habitus fidei, qui ad solum actum fidei præsupponitur: ad actum autem infidelitatis neque habitus fidei, neque negatio illius habitus præsupponitur.

437. DICES 3.^a Voluntas non potest se determinare ad actum dependentem ab Habitu, nisi præsupponat pro priori naturæ Habitum existentem etiam pro illo instanti quo ponitur actus: ergo debet præsupponi determinatio ad existentiam habitus. Item Scientia media non potest videre, quod homo se determinaret ad actum bonum dependentem ab habitu, nisi sub hac conditione: si pro priori naturæ existeret habitus: hoc autem videtur impossibile. Nam si pro priori naturæ existeret habitus, non potest se voluntas determinare ad actum malum, quia hic non potest in eodem instanti reali conjungi cum habitu, quem expellit: ergo nec ad actum bonum. R. Distinguendo primum consequens: ergo debet præsupponi determinatio impedibilis, concedo, inimpedibilis, nego. Determinatio autem impedibilis est ipsum decretum prædefiniens, præsupponens scientiam mediam, quæ videt, quod si homo pro instanti B. haberet habitum fidei, determinaret se ad actum bonum A. dependentem ab Habitu. quo viso Deus prædefinit habitum non tantum pro instanti reali priore, sed etiam pro instanti quo ponetur actus, quæ prædefinitio impediretur, si homo se determinaret ad actum malum; quæ determinatio videretur per scientiam mediam etiam si actus fidei posset conjungi cum actu infidelitatis, nam determinatio ad actum infidelitatis sicut non indiget habitu fidei, ita non indiget negatione habitus: fieret enim illa determinatio etiam si habitus esset conjungendus cum actu infidelitatis; quia inconjungibilitas non provenit ex eo, quod homo habens talem habitum, non posset se determinare ad actum malum, sed ex alio capite, nempe ex perfectione habitus.

438. Hinc facile intelligitur, quomodo habitus sit destruibilis vel impedibilis per actum malum, etiam si præcedat pro priori naturæ ad actum bonum, sicut est impedibilis scientia media & Prædefinitio actus boni. Videt enim Deus per scientiam mediam; Si Petrus haberet pro instanti B. talem actum primum proximum, vteretur habitu ad actum bonum: quo viso prædefinit Deus actum bonum per habitum: quod si oppositum vidisset, prædefiniret permissivè actum oppositum cum destructione habitus pro signo posteriore. Haberet se ergo Habitus, sicut se haberet species impressa ad cognitionem A. concurrens casu quo Deus decrevisset illam speciem destruere in instanti B. si homo illam non vteretur,

quo casu species esset per accidens & essentialiter inconjungibilis cum omissione cognitionis A.

CONTROVERSIA III.

In quonam subjecto reperitur Fides.

439. Queritur 1. Vtrum in Angelis Virescat habitus Fidei. Negatur ab aliquibus. Sed jam communis affirmat cum S. Thoma. Ratio est, quia decebat Angelos non minus quam homines salutem consequi per obsequium intellectuale; imò magis hoc Angelis conveniebat, utpote qui sunt spirituales, nec possunt peccando mereri, sed solis actibus suarum potentiarum. Unde à fortiori idem dicendum est de primis parentibus, adhuc in statu Justitiæ Originalis constitutis, de quibus Michael Bajus præcipue asseruit, absurdum esse sententiam, tribuere illis supernaturale Donum Fidei.

440. Queritur 2. Vtrum Habitus Fidei maneat in damnatis. R. Cum S. Thoma, negativè, quamvis contrarium docuerit Durandus & Alensis; & probabile putaverint Salmeron & Valentia. Ratio est, quia non elicimus actum fidei ob honestatem ejus, & reverentiam Dei, nec illuminantur dono gratiæ supernaturalis. Accedit autoritas D. Dionysij, asserentis, damnatos carere omnibus donis divinis, tam secundum habitum, quam secundum actum.

441. Obijciunt 1. Illud Jacobi. 1. *Quidam quia unus est Deus: & demones credunt, & tremescunt.* R. Demones quidem plura credere, sed non fide supernaturali, nec eximere quæ debetur Auctoritati divinæ, sed præterquam signa credibilitatis ex se asserere possunt. S. Jacobus solum volebat asserere, fidem sine operibus esse mortuam, qualiscunque fides sit.

Obijciunt 2. Manet in damnatis Characterus, cur non & fides? R. Characteris finem non cessare in inferno, cum non sit operatio, sed designatio in confusionem damnatorum.

442. Queritur 3. An Habitus & actus fidei maneat in Animabus purgatorij. Dubium Hurtadus, sed ceteri affirmant. Rationes quæ afferri possent ad probandum, illas animas habere evidentiam in attestante, non sunt efficaces, & non procedunt de omnibus objectis v.g. de Misterio Trinitatis. Deinde etiam si haberent aliquam evidentiam, non tamen tantam quæ excluderet fidem: si enim Angeli habuerunt obvias revelationes, quidni & illæ animæ?

443. Queritur 4. An Fidei Actus & Habitus maneat in Beatis. Affirmant Alensis, Durandus, Argentinas. Ripalda de actu fidei propriè dicto negat manere, negat item manere habitum fidei sub denominatione Fidei, affirmat tamen manere quoad suam physicam Entitatem. Alij communiter omnes negant, etiam de Habitu, cum quibus R. 1. Actum Fidei propriè dictum

etiam non manere. Quia S. Paulus 1. Cor. 13. omnem cognitionem obscuram à statu Beatorum excludere videtur : & cum dixisset, nunc manere Fidem, Spem, & Charitatem, subdit : *Charitas nunquam excidit*, quasi insinuando, Fidem & Spem *Tunc*, hoc est in Patria, saltem quoad actum, desinere. Ratio videtur esse, quia illum statum de decet potentia proxima ad formidandum : atqui actus fidei supponit potentiam proximam formidandi. ergo.

444. R. 2. Neque manet Habitus Fidei quoad Entitatem suam. Ratio est, quia ille habitus esset otiosus, quatenus non posset elicere actus per se intentos.

DICES. Posset servire ille habitus ad eliciendos actus circa ipsam Revelationem Dei, vel circa Veracitatem : sicut Theologi communiter concedunt manere in beatis habitum Pœni-

tentiæ, licet non possit elicere actum proprium pœnitentiæ, & sicut Lugo cum alijs docet, manere in Beatis habitum piæ affectionis, quamvis non possit servire ad imperandum actum fidei.

Sed contra est, quia assensus circa Veracitatem, intenditur præcisè ut Medium, & non propter se : in patria autem non posset habere rationem Medij. Alia ratio videtur esse quoad Habitum Pœnitentiæ & Piæ affectionis, qui videntur adhuc servire ad actus per se intentos, & ut fines ejus Gratiæ : nempe ad eliciendum Gaudium de Deo sibi reconciliato, & de actu Fidei præstito in via. Quod si nolis hos actus sufficere, satius est negare illum habitum manere, cum

Conink, Turriano & Granado, quàm astruere Habitum fidei in Beatis.

CAPVT X.

DE HÆRESI ET HÆRETICIS.

CONTROVERSIA I.

Quomodo differant Hæretici ab alijs Infidelibus.

445. Infidelitatem dividit S. Thomas q. 10. a. 5. in Paganismum, Judaismum, & Hæresin. Cujus divisionis rationem reddit S. D. his verbis. *Cum peccatum Infidelitatis consistat in renitendo Fidei, hoc potest contingere dupliciter : quia aut renititur Fidei nondum susceptæ, & talis Infidelitas est Paganorum sive Gentilium ; aut renititur Fidei Christianæ susceptæ, vel in figura, & sic est infidelitas Judæorum, vel in ipsa manifestatione veritatis, & sic est infidelitas Hæreticorum.*

446. DICES. Qui discederet revelationi privatae, esset Infidelis, & tamen nec esset Paganus, nec Judæus, nec Hæreticus, sicut nec ille, qui Revelationi publicæ discederet merè interioris, sine vlla manifestatione Externa : ergo divisio non est bona. R. Divisionem factam esse in ordine ad Judicium humanum, quo fideles ab infidelibus agnoscantur, ad hoc autem nihil facit revelatio privata.

447. Ceterum licet divisio hæc recipiatur communiter à Theologis, non tamen in sensu quem præferunt verba S. Thomæ, qui videtur eam explicasse in ordine ad subjectum, quo sensu eam rejiciunt plures, Lorca, Conink, Palao, Lugo & alij communiter. Itaque si verba præcisè spectentur, imprimis sequeretur, illum fore Hæreticum, qui à fide Christiana deficeret ad Turcismum, quod falsum est. talis enim, etsi ratione Baptismi suscepti posset puniri, verè ta-

men esset Paganus aut Judæus, vocareturque Apostata, non Hæreticus : Sequeretur 2. Paulianistas, qui errarunt circa substantiam Baptismi, non fuisse hæreticos, quia nunquam veram fidem susceperunt, & tamen à SS. PP. vocantur hæretici.

448. Alij ergo aliter distinguunt illa Tria membra dividentia in ordine ad objectum, & dicunt, Paganos esse, qui neutrum Testamentum recipiunt : Judæos, qui Vetus recipiunt, non item Novum : Hæreticos, qui utrumque, sed tamen discedunt quibusdam Articulis.

Sed contra objicitur ab Hurtado, quia Saraceni & Mahometani admittunt Pentatheuchum, nec tamen sunt Judæi. Nec refert, quod non recipiant totum Testamentum Vetus, nam nec Lutherani recipiunt totum Testamentum Novum, & tamen sunt Hæretici : immò Manichæi totum Novum Testamentum rejecisse dicuntur, teste Maldonato, & tamen fuerunt hæretici.

449. Card. de Lugo clariùs distinguit. Judæos ait, appellandos eos, qui legem & ritus Judaicos saltem plerosque aut præcipuos profitentur secundum moralem considerationem, & propterea defacto inveniuntur, quidquid sit de possibili variatione Sectarum, de qua non est curandum : Hæreticos, qui profitentur Religionem Christianam, nec tamen totam ejus fidem tenent, Paganos, qui neutram Religionem.

450. Sine

450. Sine ambiguitate possent ita distinguere: Hæreticos esse illos infideles, qui profitentur Messiam in veteri lege promissum à vero Deo, & à Prophetis prænuntiatum jam venisse, eumque esse Christum *JESUM*, nec tamen credunt omnia quæ credenda sunt. Judæos, qui credunt Messiam venturum, necdum tamen venisse: Paganos verò, qui nec venisse, nec venturum credunt. Relictis nunc Paganis & Judæis, circa Hæresin & Hæreticos aliqua deinceps breviter annotabimus.

CONTROVERSIA II.

In quonam consistat Pertinacia requisita ad Hæresin.

451. **D**efinitur Hæresis, Voluntarius & Pertinax Error, contrarius fidei Catholicae, in homine qui se Christianum profitetur. Itaque ad Hæresin strictè & Canonice sumptam ac punibilem ab Ecclesia, requiri aliquam Pertinaciam colligitur ex cap. Damnamus. de Summa Trinit. circa finem, ubi error Joachimi Abbatis damnatur ut Hæresis, non tamen ipse Joachimus tanquam Hæreticus, eo quod doctrinam suam Judicio Ecclesiæ Romanæ Sedique Apostolicæ subjecerit.

452. **Q**uæritur 1. An ad committendam Pertinaciam requiratur Canonica admonitio, sicut in Jure Civili ad Contumaciam requiritur trina Citatio, vel saltem una peremptoria. Affirmat Alciatus in *f. 2. C. de Sum. Trin.* & alij. Fundant se in Apost. Paulo ad Titum 3. dicente: *Hæreticum hominem post primam & secundam admonitionem devota.* Verum hoc loco supponitur jam esse Hæreticum ante admonitionem. Deinde Titus, cum esset Episcopus, ex officio debebat hæreticos monere ad resipiscentiam.

453. **C**erta igitur Theologorum sententia est & in praxi observata, sufficere ad committendam Pertinaciam, ut quis sciens, ab Ecclesia Romana (quam agnoscit esse dignam quæ ut vera Ecclesia credatur) aliquid ut credendum esse propositum, nihilominus dissentiat, & hunc dissentium aliquo signo externo, quantumvis occulto, manifestet. Si enim hoc non sufficeret, quorsum esset reservatio excommunicationis ipso facto incurrendæ, etiam per hæresin externam occultam, quæ habetur in Bulla Cænæ, ita ut nec Prælati Regulares, possint à tali hæresi suos subditos absolvere, ne quidem vi privilegiorum, ut Sacra Congr. Cardinal. 17. Novemb. 1628. declaravit? Unde patet, falsum esse, quod docuit Aragonius, hoc solum procedere in foro interno, & non externo; nam praxis Inquisitorum contrarium habet. Deinde non video, quare Diana *p. 1. tr. 5. resol. 1.* dicat, sententiam Alciati posse admitti in hæretico rudi, vel quando hæreticus esset Curia seculari tradendus; nam quod ad rudem attinet, monitio non requiritur nisi in eum finem, ut doceatur, opinionem ipsius esse con-

trariam Ecclesiæ: quoad alterum, nullum in hoc re fundamentum exceptionis invenio.

454. **Q**uæritur, an Hæreticus formalis sit, qui ex culpabili ignorantia errat contra aliquam veritatem Fidei. In qua re diversimode sentiunt DD. aliqui univèrsim docent, nullam ignorantiam mortaliter culpabilem excusare: alij restringunt ad affectatam ignorantiam: quæ tamen aliqui subdividunt, in affectatam ex studio discendi, & in affectatam ex animo & affectu liberiùs sentiendi, quæ libertate privaretur, licet, Ecclesiam aliter sentire.

455. **C**ommunis & vera Sententia est, omnem ignorantiam, quantumvis affectatam, excusare ab hæresi in Foro Interno (nam in foro externo præsumitur Scientia per se loquendo) modo sit ita affectus, ut si sciret contrarium verum esse, vellet se subijcere Ecclesiæ. Ratio est, quia talis non est infidelis, multò minus pertinax, nec peccat directè contra Fidem, sed indirectè, nempe contra obligationem dissentii.

456. **O**bjicitur 1. Peccatum ex culpabili ignorantia commissum, est ejusdem speciei Theologicæ cum peccato commissio ex Scientia, ut alijs virtutibus communiter docent Theologi: ergo etiam in materia Fidei hoc erit: ergo peccatum ex Scientia commissum est Hæresis, ut etiam, commissum ex ignorantia. *Re.* Negatio hanc ultimam consequentiam: nam hic loquimur de peccato Hæresis ut punibili ab Ecclesia, & dicimus, ad hanc denominationem requiri circumstantiam aggravantem, quæ proveniat à Scientia, sine qua non est pertinacia.

457. **O**bjicitur 2. Ex conclusione sequitur, in partibus hæreticorum paucissimos esse formales hæreticos, plerique enim habent ignorantiam invincibilem, vel ad summum affectatam circa motiva credibilitatis quæ stant pro veritate Ecclesiæ, quæ nolunt investigare. Respondet egregie Cuius de Lugo n. 194. plures reperiri apud hæreticos, qui verè & propriè Hæretici non sunt, & ex his non paucos excusari non solum ab hæresi, sed etiam à peccato gravi contra Fidem, seu contra obligationem inquirendi, propter ignorantiam invincibilem.

CONTROVERSIA III.

Quenam Pœna sint in Hæreticos à lege constituta.

458. **D**E Jure scripto loquor: nam praxi & usus pro Regnorum diversitate diversus est, præsertim post Constitutionem Martinæ editam in Concilio Constantiensi, celebrata anno 1414. quæ incipit: *ad evitanda scandala.* Sed nec in Corpore Juris, nec in Bullarijs, nec in Actis Concilij existat, sed à varijs Authoribus refertur, novissimè à P. Castro Palao de *Conferencijs* *p. 4. n. 3.* ubi permittitur Communicatio cum Hæreticis alijsque excommunicatis, nisi sint no-

minatim denunciati, vel Nototij percussiores Cle-
rici, verba sunt: *Nisi sententia vel Censura hujus-
modi fuerit illata contra Personam, Collegium, Univer-
sitate Ecclesie, Communitatem aut locum certum vel
certam, à Judice publicata, vel denunciata specialiter
& expressè, &c. Salvo si quem sacrilegè manuum &c.
Procederet ergo Jns antiquum in eo, qui novam
Hæresin moliretur, & vt hæreticus denunciaretur.
Sunt autem pœna duplicis generis, alia Spirituales,
alix Temporales. Incipiendo à Spiritualibus*

419. Prima pœna est Excommunicatio Major. cuius severitas semper crevit. Nam antiquius non incurrebatur ipso factò, sed erat ferenda sententia, vt colligitur ex can. 22. 2. q. 1. Deinde constitutum est, vt ipso factò incurreretur, nullà tamen factà reservatione. Ita Innocentius III. loquitur c. 13. de Hæret. *Excommunicamus, & Anathematizamus omnem hæresim excolentem se adversus hanc sanctam orthodoxam & Catholicam fidem, condemnantes hæreticos universos, quibuscunque nominibus censentur, facies quidem distinguabentes, sed caudas ad invicem colligatas, quia de unitate conveniunt in idipsùm.* Repetit hæc verba Gregorius I X. c. 19. eod. Denique in Bulla Cœnæ, clausulâ primâ reservatur hujus Excommunicationis Absolutio Summo Pontifici. Cuius accuratior explicatio pertinet ad Tract. de Censuris. Non est tamen Reservata Excommunicatio quæ incurritur ob Contumaciam, nisi per annum inforscens condemnatur vt Hæreticus. Ita Alexander IV. c. 7. de Hæret. in 6. *Cum contumacia (in causâ præsertim fidei) suspiciōni præsumptionem adiciat vehementer, si suspiciō de hæresi vocatus à vobis vt de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si per annum annuo suslineat pertinaci, ex tunc etiam hæreticus condemnatur.* Quodsi talis intra annum contumacia decederet, excommunicatus eundem decederet, sed non vt hæreticus puniendus esset, v. g. confiscatione bonorum: quia necdum de hæresi convictus, sed solum suspectus erat (vt q. 192. n. 36. & seq. Farinacius bene notavit) nili in processu apparuissent plenæ probationes.

460. Secunda pœna est, Irregularitas, quam incurrit hæreticus saltem Notorius & publicus; nam occultum probabiliter eam non incurrit, dum occulta graves AA. Corneus, Reginaldus, Palao, Diana: eò quòd Jurâ de publico delicto loquantur. Nam cap. ad abolendam §. sic habet post medium. *Presenti ordinatione sancimus, vt quicumque NB. manifeste fuerit in hæresi deprehensus, si clericus est, vel cujuslibet Religionis obumbratione suspectus, totius Ecclesiastici ordinis prægrogativâ nuncietur, & sic omni officio & beneficio spoliatus ecclesiastico, seculari relinquatur arbitrio potestatis, animadversione debitâ puniendus, nisi continuo &c.* Ex quibus vltimis verbis videtur colligi posse, quòd hæc Irregularitas tunc primùm completè & abso-

lurè incurrat, cùm lapsus fuerit tempus, ve-
rum sit dicere moraliter; non rediisse continuo
ad fidem: & hoc solo sensu admitterem senten-
tiam Sayri de *Confisuris lib. 7. c. 12. n. 16.* quòd hæ-
reticus post pœnitentiam & abjurationem (conti-
nùò factam id est, ante receptionem probationum
& testium, v. explicat Farinac.) possit susceptos
ordines exercere. nam Irregularitas absolutæ
completè contracta, est ex natura sua perpetua.

461. *Tertia Pœna est Privatio omnis Ecclesiastica Dignitatis, Officij & Beneficij, & inhabilitas ad ipsa. Quoad privationem Beneficiorum jam acquisitorum, constat ex citatis verbis cap. ad abolendam quoad inhabilitatem ex cap. ut commissi 12. & c. statutum 15. quorum capitulorum verba non significant privationem ipso facto incurri, sed potius videntur requirere sententiam inflicivam hujus privationis, ita vt ante sententiam posset hæreticus sua Beneficia commutare, & sicque impedire ne eorum collatio ad Sedem Apostolicam vel alium ordinarium collatorem devolveretur, nisi obstaret stylus Curia, de quo testatur Farinacius & alij, quod à die commissi criminis reputetur Beneficium vacare ipso jure, neque possit renuntiari in favorem alterius, sed impetrari à quovis. Non tenetur tamen Beneficiarius seipsum spoliare Beneficio ante sententiam declaratoriam criminis, vt dixi in tract. de Legibus. Immo aliqui requirunt etiam sententiam executivam, quod ego non credo.*

462. Quarta poena, utroque Jure constituta est, Perpetua infamia. Authentica *Garas* & *C. de Hæretic.* sic habet. *Omnes hæreticos viriusque sexûs, quocunque nomine censantur, perpetuâ damnâms infamiâ, diffidamus atque bannimus, censentes, ut omnia bona talium confiscentur, nec ad eos vltius reuertantur, ita quod filij eorum ad successionem eorum pervenire non possint.* Addit Imperator egrègiâ Rationem: cum longè gravius sit, *Æternam, quàm Temporalem offendere Majestatem.* Nempe ob crimen *Læsæ Majest.* Cæsarea etiam confiscantur bona. Deinde id habetur cap. *Infames* 17. 6. q. 2. vbi Stephanus Papa omnis generis Infames enumerat, & primo loco: qui *Christiana legis normam abiciunt.* Hæc poena etiam filios aliquoties afficit, quatenus ob delictum patris ab officijs publicis remouentur, per varias constitutiones quæ incipiunt: *ad extirpanda.* editas ab Innocent. IV. Alexand. IV. & Clem. IV.

463. Quinta Pœna est, Traditio Curie sa-
culari: à qua supplicium mortis infertur incorti-
gibilibus; L. Quicunque C. de Hæretic. circa fi-
nem. *Ultimo etiam supplicio coarctantur, qui illicita docere tentaverint. Qui verò pœnitent, levius puniuntur. In quo est diversa praxis, quæ ad nos non pertinet. Videatur Rojas de hæres. p. 2. to. 7. resol. 24. Castro Palao disp. 6. p. 2.*

464. Sexta Poena est, Confiscatio seu Publicatio Bonorum, ut patet ex verbis Authenticæ relatis, & capitulo Vergentis 10. ab Innocentio III. ex integro insertis. Novissimè Bonifacius VIII.

G g g

in cap.

in cap. cū secundū leges, de hæret. in 6. constituit, ut ipso jure & facto sint Bona confiscata à die commissi criminis; nam etsi executionem fieri veter ante sententiam declaratoriam criminis, retrahitur tamen ad diem commissi criminis, ita ut alienationes interea factæ, omnes sint irritæ, possintque illa Bona, ubicunque reperia fuerint, à Fisco vindicari. reus tamen usque ad sententiam ea possidens, etiam illis frui potest.

Non extenditur tamen hæc Confiscatio ad bona vinculata, ut sunt Majoratus, Dos, Feuda, Emphyteuses, Peculium adventitium aut Profectitium. Quoad Bona Castrensis est magna diffensio. Negantium horum Bonorum Confiscationem, vnicū fundamentum est, lex 3. de bonis Proscript. vbi Imperator illa Bona vult Patri deferri. Verū hæc lex me non movet, cū non loquatur de confiscatione ob crimen Hæresis, sed de bonis Castrensis filij deportati, &, quod caput est, eo tempore, quo lex illa condita est, Bona Castrensis non erant sub pleno dominio & dispositione libera filiorum famil. ut sunt hodie. Hæc Confiscationis pœna non remittitur de jure per resipiscenciam, quia non est conditionata, sed absoluta. Quid autem ex misericordia fieri possit aut soleat, praxis Tribunalium spectanda est.

465. Septima pœna est, prohibitio Librorum ab hæreticis scriptorum; ne scilicet legantur, retineantur, &c. Vtroque jure puniuntur hujusmodi. Imprimis in lege jam cit: *Quicumque* §. Nulli. C. de hæret. *Nemo hujusmodi habere libros* & sacrilega scriptorum audeat monumenta servare, quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetuâ deportatione dammentur. & paulò post: *Omnes verò hujusmodi chartæ ac libri incendio concrementur.* Deinde prohibitio hæc specialius conceptis verbis facta est in Bulla Cænæ Domini. vbi sub pœnâ Excommunicationis lata sententiâ prohibetur hæreticorum librorum hæresin continentium, vel de

Religione tractantium lectio, retentio, impressio defensio; quod etiam revocantur Vendicatio, &c.

Nomine lectionis non venit audiendi, sed recurrendam censuram, etiam si legentem indicet ex probabili sententia Cast. Pal. tr. 4. d. 2. §. 2. n. 4. quod Leges pœnales non sint ultra veterum significationem extendendæ: cujus Regia explicacionem dedi in tr. de Legib. Deinde excusat Materia parvitas, qualem esse apertè DD. quæ continetur intra paginam explicati solent.

466. Adverto hic pro Germanis, Recensum relatum à Dianâ p. 1. tr. 11. resol. 31. nec imputatum in sum. Theol. tr. 3. c. 6. q. 8. n. 4. in incurre ex communi DD. Sententiâ, in Germania multos non incidere in Excommunicationem laticænæ propter lectionem librorum hæreticorum, quia in multis locis vsu recepta non est. Videantur Auctores Hispani & Itali, Suarez, Sanchez, Azor, Bonacina, Diana, & omnium accuratissimus Castro Palao, qui de Praxi illos communi & Inquisitionis testari possunt, multis erat, quæ Juri communi inserta sunt, indicasse.

467. Octavam pœnam colligo ex glossa, in Legem primam Cod. de his, qui ad Ecclesiâ confugiunt &c. Nempe Hæretici non gaudent Jure Immunitatis seu Asyli; ut notat Arnoldus Corvinus in cit. tit. qui & ipse aliquando à Romana Ecclesiâ dissentiens, tandem ad eandem rediit. Jure Ecclesiastico enumeratur Hæresis inter delicta excepta, hoc est non gaudentia Immunitate locorum in Constitutione Gregorij XIV. quæ incipit: Cū alias nonnulli: edita 28. May 1623. Est autem hoc intelligendum de Hæretico hominiter accepto, hoc est, qui propter crimen hæresis fugit ad Ecclesiâ ne capiatur, ut habet probabilis sententiâ, quam defendit Thomas de

Bene. *De Immunit. & Jurisd. Eccles.*

p. 2. c. 16. dub. 10.

sect. 4.

TRACTATUS

TRACTATUS II.
DE SPE
ET
CHARITATE.
CAPVT I.
DE SPE.

CONTROVERSIA I.

Quis sit Conceptus formalis SPEI.

468. **E**retici nostri temporis volunt Spem non differre ab ipsa Fide, qua credimus aliquid esse futurum, seu absotutè, seu conditionatè. Sed hoc tam absurdum est, quam dicere, actum Voluntatis esse actum Intellectus. Præterea potest quis de salute desperare, & tamen credere salutem esse possibilem, & sub conditione futuram, si media debita adhibeantur. Vltèrius, actus Intellectus respicit *Verum* vt *Verum*, siue illud sit Bonum siue Malum: Spes verò non potest esse nisi de Bono, sicut Timor est de Malo. Deinde Spes non potest esse sine desiderio: atqui desiderium est vtique Actus Voluntatis. S. Augustinus prævidens hunc errorem in Enchirid. c. 8. dixit, Fidem & Spem non tantum vocabulo, sed rationabili differentia distingui. Quando ergo in S. Scriptura Fides & Fiducia pro eodem sumi videntur, intelligendum id est, quod Spes innitatur Fidei, & eam præsupponat. Relicto hoc errore,

Controversia sat intricata est, in quonam consistat formaliter conceptus & natura Spei in genere, & quomodo differat à Desiderio: & e contra in quonam consistat Desperatio.

469. Prima quorundam sententia fuit, Spem nihil superaddere desiderio, sed esse ipsum

Desiderium Boni possibile. Secunda fuit, differre à Desiderio, quatenus Spes est de Bono arduo, seu, de objecto quod viribus nostris consequi non possumus, sed alterius auxilio. Ita Vasquez. Tertia fuit, Spem addere Desiderio quod objectum sit difficile, licet non indigeamus alterius auxilio.

470. Quarta est P. Ripaldæ, Spem differre à Desiderio, quod Desiderium strictè sumptum versetur circa Bonum absens vt possibile, Spes verò circa absens vt futurum, & dicit posse vocari latè Desiderium.

471. Quinta est P. Arriagæ 1. 2. d. 30. s. 1. n. 7. & 8. vbi distinctionem adhibet. Sunt enim quædam, quæ ita speramus, vt in nostra potestate sit Media adhibere, per quæ illa consequamur: alia verò sunt, quæ præcisè speramus alterius beneficio nos consecuturos, sine vlla nostra cooperatione. Spes igitur in priore casu secundum Arriagam non consistit in qualicumque Desiderio (quia Desiderium inefficax potest stare cum desperatione) sed consistit in Desiderio Boni probabiliter eventuri, quæ probabilitas nos movet ad ponenda Media. In secundo autem casu Spes non quidem consistit in desiderio efficaci, sed præter desiderium dicit gaudium de probabilitate objecti. Deinde explicat Desperationem cum

Ggg 2

eadem

eadem distinctione, nempe, vel esse Diminutionem Desiderij in ratione Volitionis efficacia, propter Mediorum difficultatem, vel esse cessationem à Gaudio, per tristitiam succedentem ex defectu probabilitatis de objecto eventuro.

472. Sexta Sententia est Card. Pallavicini, Spem esse affectum mixtum, qui dicat in recto Gaudium de probabilitate Boni, & in obliquo amorem ejusdem Boni, de cujus probabilitate gaudeat non gratiâ sui (vult dicere, probabilitatem non esse illam Bonitatem seu finem, cujus gratiâ gaudeat) sed gratiâ illius Boni, cujus est probabilitas, adeoque ad similitudinem medij (vult dicere, Spem gaudere de probabilitate tanquam de medio ad consequendum illud Bonum quod amat) Denique Spes dicit etiam in obliquo Tristitiam, saltem radicalem, de ineventia Boni sperati. Adidit deinde, Spem crescere aut minui ad proportionem majoris aut minoris gaudij quod percipimus ratione majoris aut minoris probabilitatis.

473. Desperationem porrò cap. 14. sic describit. *Est quaedam Tristitia ob impossibilitatem boni amati, physicam vel moralem, antecedentem vel consequentem exercitium nostræ libertatis.* Duplex enim, inquit, potest elici Desperatio v. g. circa nostram salutem. Altera, quæ sit quidam contemptus ipsius Boni possibilis, non quidem contemptus simpliciter, sed comparatione molestiæ mediorum, quæ apparent necessaria ad illud acquirendum, & quæ proinde nolumus ponere. Altera est, quæ quidem non sit contemptus tanti boni comparativè ad vllum aliud bonum, sed proveniat ex certitudine non obtinendæ salutis, eò quòd decreverit non adhibere Media necessaria &c. Hæc Pallavicinus, quæ vix differunt ab ijs quæ tenet Arriaga.

474. Septima Sententia est Card. de Lugo (cui præfuit P. Granadus, *Contr. 2. tract. 4. disp. 2. de Spe. n. 1.*) qui naturam Spei præ cæteris accuratius investigavit. Docet ergo Spem explicandam esse per suum oppositum, nempe per naturam Desperationis, cujus indoles videtur nobis ab experientia notior, quàm Spes. Desperationem ergo, ait, non esse odium illius objecti de quo desperamus, quia potest consistere Desperatio cum maximo amore objecti, sed est Depressio quædam Voluntatis, quæ despondet animum, & avertitur quidem ab objecto, non tamen ex odio illius, sed quasi ex repulsâ; quæ proinde fuga est potius passiva quàm activa; quia desperando non fugimus ab objecto propter aliquam illius turpitudinem, sed potius ab objecto fugamur, seu repellimur & non admittimur, quia se nimis difficile exhibet.

475. Hinc jam econtrario explicat Spem, ejusque differentiam à Desiderio. Nam sicut in Voluntate est duplex fuga, activa & passiva, ita ex opposito est duplex Voluntatis persecutio seu tendentia: prima habet pro motivo bonitatem & pulchritudinem objecti, propter quam voluntas afficitur, & ex parte sua consentit ad unionem

& conjunctionem cum objecto, & hic est affectus amoris & desiderij: postea vero si objectum non omnino repellat voluntatem, sed sum quoque consensum insinuet, tum jam voluntas erigit se, hoc est, confirmat se & animatur objecto procurando, contra affectum desperationis, qui ex aliqua difficultate posset insurgere. Hæc autem Erectio & confirmatio non habet pro motivo formali directo pulchritudinem vel bonitatem objecti, sed potius ejus quasi consensum propter probabilitatem futuræ consecutionis. Vnde Spes semper requirit in objecto arduum in difficultatem, sine hac enim non potest, esse Erectio seu Confirmatio aut animatio contra difficultates. Arduitas tamen non est motivum formale sperandi, sed potius est illud, contra quod pugnat Spes. Nam sicut mansuetudo non potest esse in injurijs quas perferat, & tamen motivum perferendi, non sunt injuriæ, sed bonum tolerantia, ita Spes non habet pro motivo arduum (alioquin in crescente cresceret Spes, quod falsum est) sed consensum objecti, fundatum in probabilitate, quæ crescente crescit Spes. Bonitas verò objecti est motivum tantum indirectum, quod præsupponitur amatum ad illam animi erectionem. Hæc sunt Auctorum Sententiæ & declarationes Spei, morales potius physicæ. ^{quæ}

476. DICO 1. Spes non consistit præcisè in Desiderio objecti, sed superaddit tendentiam in probabilitatē seu consensum objecti, non obstante arduitate consecutionis. Probat. Potest crescere desiderium objecti, ex meliori cognitione bonitatis illius, & tamen decrescere Spes, ex apparente majore improbabilitate illius: ergo non sunt adæquatè idem.

477. Confirmatur & probatur 1. Per Conclusionis. Spes objectiva non est sola bonitas objecti, sed bonitas probabiliter eventura: tamen si enim sit optimum, nisi appareat possibile, & ut probabiliter eventurum, non potest existere Spes: ergo Spes formalis non potest consistere in solo desiderio & tendentia in Bonitatem, sed insuper in tendentia in probabilitatem objecti. Qualis autem sit hæc tendentia, postea dicetur.

478. DICO 2. Desperatio non est odium objecti desperati. Probat. Nam dum de objecto desperamus, possumus & solemus illud ardentè amare; & quidem quòd vehementior est amor, eò molestior est Desperatio. Econtra quando rem aliquam odio prosequimur, non dicimur desperare, alioquin qui odisset peccatum, dici posset desperare de committendo peccato: ergo Desperatio tendit in difficultatem & arduum objecti, & in ejusdem incertitudinem, seu in probabilitatem illud non consequendi.

479. DICO 3. Spes non semper tendit in arduum objecti, ut superandam à sperante. Probat. Sæpè speramus aliquid, circa quod non possumus

possumus applicare vllum medium, v. g. serenum celum, pluviam &c. Vnde S. Thomas 9. 6. de Miraculis 4. 9. ad 10. & 11. rectè dixit, objectum Spei non esse arduum faciendum, sed consequendum.

480. DICO 4. Arduitate, Possibilitatem, & futuritionem non requiri ex parte objecti secundum esse reale, sed solum secundum esse intentionale. Probatur. Sufficit si non habeatur objecti evidens possessio præsens aut futura, possum enim sperare, me nunc existere in Gratia, aut esse prædestinatum, quod est aliquid præsens realiter, & absens intentionaliter. Debet ergo objectum Spei esse futurum saltem negativè, hoc est non præsens secundum possessionem perfectam, quæ habetur per cognitionem conjunctionis cum objecto, ut tradit S. Thomas 1. 2. 9. 32. a. 1. & 2. in C. Vnde si hæc conjunctio innotescat per cognitionem dubiam & imperfectam, dicitur aliquo modo esse futura, & adhuc absens in ordine ad perfectam possessionem. Idem dicendum de arduitate & possibilitate objecti.

481. DICO 5. Tendentia Desperationis in arduitate objecti, non abominatur præcisè difficultatem mediorum, sive, non est mera notio adhibendi media ob suam difficultatem. Probatur 1. Quia, ut vidimus, potest quis desperare de objecto, ad quod consequendum nullum medium ab ipso adhibendum esset. Probatur 2. Etiam casu quo media sunt à me adhibenda, si cerè sciam me pro labore integri diei accepturum florem, propter molestiam tamen laboris nolim laborare, dicendo; *Tanti non facio florem, malo quietem*: hoc casu non possum dici formaliter desperare de lucro per talem voluntatem oriendi, quamvis ex illa possit sequi desperatio: ergo Desperatio tendit præterea in ipsam incertitudinem objecti, & non per meram simplicem displicentiam (sic enim non esset actus liber, & posset cum Spe consistere) sed speciali modo, postea explicando.

482. DICO 6. Spes non videtur sufficienter explicari ab Arriaga & Pallavicino per Gaudium de probabilitate objecti. Probatur. Quia non apparet libertas in tali gaudio, cum necessariò consequatur ad apprehensionem probabilitatis objecti desiderati. Confirmatur. Quando mihi est liberum sperare vel desperare, necesse est quidem, ut in objecto appareat probabilitas illud consequendi, sed tamen cum tantæ incertitudine, quæ posset me inclinare ad desperationem: quo casu, sicut gaudeo de probabilitate objecti, sic tristor de ejus incertitudine: ergo sicut propter hanc tristitiam non dicor desperare, sed tantum inclinari ad desperationem, sic per illud gaudium non dicor formaliter sperare, sed inclinari ad sperandum, alioquin simul sperarem & desperarem.

483. DICES 1. Libertatem sufficienter salvari in ipso Desiderio. Contra 1. Posset contingere, ut Desiderium esset necessarium,

Spes verò libera, nempe si in objecto nulla appareret malitia, appareret tamen ejus incertitudo. Contra 2. Desiderium est indifferens ut conjungatur cum Spe vel Desperatione, ut ipsi adversarii docent: ergo vltima libertas Spei vel Desperationis non potest consistere in illo desiderio.

DICES 2. Gaudium illud non esse gaudium qualecunque, sed certæ rationis. Bene est: restat ergo hæc ratio explicanda, quod erat illis præstandum.

484. DICO 7. Explicatio Lugonis et si valde declaret experientiam quam habemus de Spe & desperatione, necdum tamen videtur esse satis physica & absoluta. Ostendo 1. Vtitur enim (ut etiam observavit Arriaga) modis loquendi valde allegoricis & improprijs, ut: *Erectionis*, *Depressionis*, *Fuga passiva* seu *repulsæ*, &c. Ostendo 2. Quia Spes in Sententia Lugonis habet pro motivo consensum objecti, & Desperatio repulsam: ergo prosecutio voluntatis ex his motivis debet esse vel Gaudium, vel Amor, vel Desiderium; nam philosophi non agnoscunt alium modum prosequendi objectum, ut etiam Pallavicinus notavit. Lugo verò ad nullum ex his tribus vult reducere. Deinde e contra Desperatio debet esse vel tristitia, vel odium, vel timor. cum nullo horum est contentus Lugo. Ostendo 3. Quando liberè spero, ita ut possem desperare, prius naturæ experior me à probabilitate objecti allici & quasi invitari ad sperandum, & simul ob incertitudinem impelli ad desperandum: hæc autem invitatio vel repulsio non consistit semper in mera cognitione objecti, sed superaddit saltem quandoque complacentiam de probabilitate, vel displicentiam de incertitudine objecti: atqui Spes aut Desperatio non potest in his consistere, ut probatum est: ergo Spes debet esse quædam Volitio habens aliquam efficaciam saltem virtutalem: quia est consensus, & non mera simplex complacentia: & e contra Desperatio debet consistere non in mera simplici displicentia, sed in aliqua nolitione virtualiter saltem efficaci. Ut ergo tandem meam opinionem ponam:

485. Noto 1. Dari amorem appetitativum seu æstimatorium, imò omnem amorem esse vel formaliter vel virtualiter talem, quo duo bona amata ita inter se comparantur, vel explicitè & formaliter, vel implicitè & virtualiter, ut vnum alteri electivè præferamus, si alterutro caendum sit.

486. Noto 2. Rei alicujus pretium & æstimationem minui per rei acquirendæ arduitate ac incertitudinem: vnde cæteris paribus nemo dat bonum certum pro incerto, & esset contractus injustus, quo quis tanti venderet bonum litigiosum, quanti venderet, si esset certum & securè ac quietè possessum.

487. Noto 3. Bonum aliquod altioris ordinis, etiam non obstante sui incertitudine, posse & solere sæpè pluris æstimari affectu prosequitivo, quàm bonum certum inferioris ordinis.

Ggg 3

v. g.

v.g. Canonicus aliquis non commutaret sapè probabilitatem de consequendo Episcopatu cum aliquo beneficio exiguo, sed certo. Piscatores vendunt certo pretio jactum retis, & probabilitatem capturæ, non vendituri pro inferiore pretio.

Noto 4. Spem vel semper, vel saltem plerumque versari circa bona incerta, & propterea de his maximè nostram Conclusionem explicabimus; nam si Spes potest aliquando versari circa bonum certum, facilè doctrina nostra applicabitur.

488. Noto 5. Spem suscipere magis & minus: dicimur enim multum vel parum sperare, dicitur Spes crescere & decrescere. Desperatio autem strictè loquendo non videtur suscipere magis & minus: nam licet soleamus dicere: nos paulatim desperare, vel, incipere desperare, tantum significare volumus propensionem vehementem ad desperandum! His positis

489. DICO 8. Formalis ratio Spei consistit in Amore vel Gaudio appetitativo seu estimativo, quo liberè probabilitatem boni desiderati, quantumvis arduam & incertam, præferimus alijs bonis impossibilibus: adeoque ultra Desiderium dicit talem actum, quo formaliter vel virtualiter dico: *Ego hujus rei futuritionem, tamen si incertam vel arduam, adhuc tamen in pretio habeo, nec cum hoc vel illo bono, quantumvis certo, commutarem, si reflexè cognoscerem alterutro cendum esse.* Quapropter eò major dicitur esse Spes, quò pluribus bonis impossibilibus præponitur & præestimatur bonum incertum. Probatur Conclusio: quia hac ratione evitantur difficultates aliarum opinionum relatarum, nec patitur aliquam specialem.

490. Confirmari potest ex communi modo loquendi hominum doctorum æquè ac indoctorum: v.g. quando quis vendit alteri fructus incertos, vel capturam incertam, dicitur alicui vendere Spem suam: item, quando quis cum adversario suo paciscitur, ut desistat ab actione, quæ suum jus probabile prosequitur in Judicio, dicitur emisit Spem alterius. Hinc jam

491. Explicatur primò, quomodo possit nobis liberum esse, non solum sperare, sed etiam magis vel minus sperare; nempe, quia liberè possumus probabilitatem objecti magis vel minus appetere, præferendo electivè & affectivè pluribus aut paucioribus bonis impossibilibus.

492. Explicatur 2. Quomodo talis amor habeat naturam Intentionis efficax, sive objectum speratum sit comparandum per media à nobis adhibenda, sive consequendum ex beneficio alterius, sine nostra vlla cooperatione. Semper enim est appetitatio efficax virtualiter, & quidem ex duplici capite. primò, quia vi talis actus sum ita constitutus, ut si in mea potestate esset, commutare probabilitatem illam incertam cum Bono A. B. C. hoc est, si deberem abrenuntiare bono sperato ad consequendum bonum A vel e-

contra, sum, inquam, ita constitutus, ut egerem hoc posterius præ illo; sicut ex simili fundamento dicitur Amor Dei esse efficax, præter Deum omnibus. 2. Est virtualiter efficax, quatenus vi talis actus adhiberemus media, si quæ adhibenda à nobis essent, saltem in eo gradu, quo adhiberemus pro bonis postpositis.

493. DICO 9. Desperatio formalis est actus quidam nolitionis, quo bonum aliquod desideratum propter consecutionis incertitudinem vel impossibilitatem nihili facimus, in alio pretio habemus, cum quovis alio bono commutarem. Declaratur. Quando enim desperamus, tunc omnem animum deponimus illud bonum consequendi, non ex odio aut contemptu illius objecti, sed propter consecutionis incertitudinem vel impossibilitatem, & virtualiter dicimus, nos nolle vllum medium adhibere proliius consecutione: quamdiu enim vel levissimum medium parati essemus adhibere, tandem verum esset dicere, nos necdum penitus desperasse, sed omnem spem deposuisse. Quando ergo consecutio boni apparet incerta & dubia, Desperatio est libera; quando verò apparet evidenter impossibilis, est necessaria.

CONTROVERSIA II.

Quodnam sit Objectum formale Spei Theologicæ.

494. PRIMA Sententia est Durandi, assertantis adæquatum objectum formale Spei aliquid creatum, nempe Visionem Dei. Sed hanc Sententiam improbant omnes ceteri; et hac ratione Spes non esset Virtus Theologica, quia non haberet pro motivo vllam perfectionem divinam.

Secunda, valde communis est, objectum formale esse Deum ut nostrum bonum, adeoque complexum ex Deo & visione ejusdem.

Tertia docet, objectum formale adæquatum, esse, Deum ut auxiliatorem, cum ipsius virtutibus quæ conferunt ad præstanda auxilia, velut Scientia, Omnipotentia, Bonitas &c. In quoque, Maratius, Turrianus, Lugo. Quarta Sententia conciliat secundam & tertiam, & docet motivum formale primum, cuius gratia, est Deum, ut summum bonum à nobis possidendum, objectum verò formale secundarium & ultimum, esse Deum ut auxiliatorem, & ab hoc Spei strictè dictam accipere suam speciem.

495. DICO 1. Objectum formale Spei consideratæ secundum formalitatem desiderii, est Deum ut in se summè bonum, & cuius bonitas intrinseca evadent nostra bona, quando illum vobis & amabimus amore beatifico. In quoque objectum, quod desideramus, est Deus, ratio cuius gratiæ desideramus, est ipsa intrinseca beatitudo Dei, summæque felicitas ac perfectio, quatenus

set nostra felicitas, per metaphoricam identitatem cum Deo, scilicet per affectum amicitiae, ut explicui lib. 2. agens de Beat: objectiva. Probatur primò ex Scriptura. Genes. 15. *Ego merces tua.* pl. 71. *Pars mea Deus in aeternum.* Vnde S. Augustinus in pl. 102. *Erige Spem tuam ad bonum bonorum omnium, ipse erit bonum tuum, à quo omnia in suo genere facta sunt bona.*

496. Hinc redditur ratio, cur Spes sit Virtus Theologica, non item Religio, vel obedientia erga Deum. Nam Religionis objectum formale & motivum, est honestas objectiva quae reperitur in cultu Dei, qui tamen cultus non est possessio bonorum intrinsecorum Dei; & ideo, id quod motivum Religionis importat in Recto, est aliquid merè creatum. Econtra objectum formale Spei, sunt bona intrinseca Dei, ut à nobis per Visionem & Amorem possidenda, & quantumquam forma denominans constituent nos Beatos, adeoque Visio tantum ingreditur motivum in obliquo, tanquam visio formae beatificantis, ut loco citato pluribus declaravi.

497. DICO 2. Spes Theologica, prout est affirmativa & appetitiva, habet pro objecto formali partiali Omnipotentiam & cetera Dei attributa, quae conducunt ad probabilem futuritionem nostrae beatitudinis. Et sic conciliantur Sententiae DD. & est omnino ad mentem Angelici Doctoris q. 7. de Spe a. 1. in C. & in respons. ad 4. his verbis. *Sicut formale objectum fidei est Veritas prima, per quam sicut per quoddam medium assentit his quae creduntur, quae sunt objectum materiale Fidei, ita etiam Objectum formale Spei est auxilium divinae potentiae & pietatis, propter quod motus Spei tendit in bona sperata.* Item a. 4. in C. Spei, inquit, secundum quod est Virtus Theologica, objectum formale est auxilium divinum cui inhæretur: & quamvis sub hoc formali objecto multa materialia sperata comprehenduntur &c. Probatur Conclusio ex dictis. Nam, ut vidimus, Spes non est merum desiderium, sed est quaedam appetitiva voluntas, propter probabilitatem objecti: ergo quia talis debet habere objectum formale specificativum sui: atqui non est aliud, quam assignatum in Conclusionem. Ergo &c. Confirmatur, quia sic apparet, quare Spes sit Virtus Theologica, & quomodo illius motivum sit Perfectio divina.

CONTROVERSIA III.

Quodnam sit objectum materiale Spei Theologicae.

498. Objectum Materiale Spei est omne illud, quod à Deo speramus; & principale ac primum est Beatitudo nostra. Observandum tamen est, quodam esse objecta materialia simul & formalia, non tamen ultimata, respectu alterius objecti materialis: huiusmodi sunt auxilia sufficientia, Bona opera, Preces Sanctorum &c.

Nam licet hæc ipsa speremus propter infinitam Bonitatem & Misericordiam Dei, & hac ratione sint objectum materiale Speratum, sunt tamen simul etiam id propter quod speramus alia ad quae conducunt, nempe augmentum Gratiæ & Gloriæ: Simpliciter tamen & absolute dicenda sunt objecta materialia Spei Theologicae.

499. Dubitatur 1. an objectum materiale debeat esse aliquid à Deo promissum. 2. Negativè. Primò; quia speramus auxilia efficacia, Bona Temporalia, perseverantiam finalem &c. quae cum fiducia petimus, & tamen hæc non sunt promissa absolute petentibus & orantibus. Secundò & à priori: quia non sola Fidelitas, sed etiam alia Dei attributa sine Fidelitate possunt movere Voluntatem ad Sperandum.

500. Dubitatur 2. An objectum materiale debeat semper ab actu Spei Theologicae referri in ultimum finem aeternae Beatitudinis. Affirmat Ripalda. Alij verius id negare videntur. Probatur: Possumus sperare actu Supernaturali à Misericordia seu Clementia Dei, sanitate, pluviam &c. absque omni actuali relatione in Ultimum Finem: atqui talis actus esset actus Virtutis Theologicae: & non Fidei aut Charitatis: ergo Spei. Majorem admittit Ripalda. Minor probatur. Omnis ille actus est Virtutis Theologicae actus, cujus motivum Formale parziale est aliqua perfectio intrinseca & primaria Dei: sed illius actus objectum Formale parziale est Misericordia Dei: ergo &c.

501. Respondet Ripalda, objectum Formale Spei principale, esse Deum ut nobis Bonum. Sed contra, primò, ad hominem. Etiam objectum Formale principale Fidei est Veracitas, & tamen secundum Ripaldam etiam sine Veracitate, sola Fidelitas aut Omnipotentia Dei potest esse objectum Formale Fidei. Contra 2. Quia non potest assignari alius habitus supernaturalis, à quo ille actus Spei producatur. Respondet Ripalda, produci ab illo habitu ad quem pertinet desiderium honestatis quae reperitur in illo objecto, v.g. si amore studij desideres sanitate, producet ab Habitu Studiositatis. Sed Contra est, quia sic omnium Virtutum moralium objectum formale parziale, saltem pro aliquo casu, esset Perfectio divina, quod mihi novum est.

CONTROVERSIA IV.

Quonam sensu Spes Theologica sit certa.

502. Spem esse certam conveniunt Theologi cum S. Thoma & habetur ad Hebr. 6. Qui confugimus ad tenendam propositam Spem, quam sicut anchoram habemus animae tutam ac firmam. Trid. sess. 6. c. 13. requirit Spem firmissimam. S. August. Praefat. ad ps. 123. *Spes nostra, inquit, tam certa est, quasi jam res perfecta sit.*

Controversia est, in quonam hæc Certitudo Spei consistat. Hurtadus vult consistere in absoluta

soluta connexionione cum objecto sperato. P. Conink constituit in connexionione cum Beatitudine quā vera & non fallaci. Vtrumque benè rejicit Ripalda.

503. DICO I. Spes Theologica non debet esse simpliciter & absolute certa, de omnibus objectis quā possumus sperare. Probatur 1. Possumus sperare ea, quā Deus neque promittit, neque futura esse vllibi revelavit, vt suprà cum communi diximus: atqui circa talia spes non est certa, neque certitudine intrinseca, neque extrinseca: ergo &c. Minor probatur quoad primum membrum. Possèt elici idem actus Spei, quin Deus præsaret illud quod speramus, imò defacto sæpè non consequitur sperans objectum speratum: sic reprobi sæpè sperant Gratiā finalem, & tamen eam non consequuntur: idem in temporalibus patet. Probatur etiam quoad secundum membrum, quia possumus aliqua sperare quā non sunt promissa, & paucis conferuntur, v. g. Miraculum ex Voto concepto, & tamen possumus tunc prudenter formidare: neque enim Certitudo Spei Theologica excludit formidinem, vt constat ex Con. Trid.

504. Probatur Conclusio 2. & à priori. Certitudo Spei debet fundari in Certitudine Fidei: Atqui quod non est revelatum à Deo esse futurum, non potest esse certò futurum certitudine Fidei: ergo nec potest certò sperari. Major probatur. Spes non patitur secum certitudinem evidentiæ, vt vidimus superius: ergo non potest fundari nisi in certitudine Fidei.

505. Quòd autem nullum sit inconveniens, admittere aliquos actus spei imperfectiores alijs actibus ejusdem Spei, declarat Lugo his verbis. Commune est habitibus infusis, posse habere aliquos actus imperfectos, & alios perfectos. Sic Virtus Misericordiæ vult aliquando levare alienam miseriam cum modico detrimento proprio, aliquando cum magno, & tamen vterque est actus Misericordiæ, sed vnus altero perfectior. Sic Pœnitentia aliquando dolet solum de gravissima offensā Dei, aliquando de omni offensā gravi, aliquando etiam de levibus. Sic Charitas aliquando amat Bonitatem Dei super omnia, aliquando minùs vehementer, & sine illa comparatione: Sic ergo ex quadam redundantia potest Spes Theologica extendi ad sperandum à Deo, etiam quā promissa non sunt, licet non per Spem æquè certam. Hac Lugo, quā velim notari à quibusdam RR. qui amore sui Discerniculi adeo irascuntur P. Ripaldæ, quòd admiserit etiam actus fidei Theologica minùs perfectos alijs, vocantes hos actus, *Embrionem Fidei*.

506. DICO 2. De objectis promissis, eo modo quo promissa sunt, Spes est certa, tum certitudine intrinseca, tum etiam affectiva. In exemplo. Beatitudo est promissa omnibus in gratia decedentibus: qui ergo sub hac conditione sperat illam, elicit actum Voluntatis qui ex intrinseco prædicato præsupponit actum fidei, quo

credimus illam promissionem: ergo ex intrinseco prædicato est actus connexus cum illa conditione: si discessero in Gratia, spero. Vltèrius, stante firmitate Fidei non potest Spes stare cum formidine, an forte non fallam: nam licet quis possit formidare laudabiles causas ipsam conditionem, an sit in Gratia discessurus, & ideo cum timore debeat salutem operari, tamen non est objectum promissum, nec fide divina credibile, nec objectum illius Spei certæ, de qua loquimur. Quare etiam desperatio stare posset cum illo actu Fidei, de Beatitudine consequenda sub illa conditione.

CONTROVERSIA V.

In quibus detur Spes Theologica.

507. Certum est primò, Spem neque quoad actum, neque quoad habitum, esse incommensurabilem: cum enim habeant noticiam indubitabilem, se esse damnatos in æternum, communi eliciunt actum Desperationis.

Certum est 2. Neque actum neque habitum Spei existere in Infidelibus formalibus. Ratio est. Quia licet Fides possit manere sine Spe, Spem tamen non manet sine Fide, fundatur enim Spei in Fide. Quæstio ergo procedit de Beatis, Cæcis, & Animabus Purgatorii. Circa Beatos sunt diversæ sententiæ. Aliqui admittunt habitum & Actum, aliqui neutrum, aliqui habitum sine Actu, aliqui Actum sine habitu.

508. DICO I. In Beatis non datur dicta Spei propriè dictus, & quoad denominationem Spei. Probatur 1. Spes propriè dicta supponit inevidentiam rei sperate: atqui Beati non habent talem inevidentiam circa principale objectum Spei, nempe Beatitudinem, imò probabilius nec circa alia quā possunt desiderare; sed est habere, non sunt tamen talia objecta, circa quæ eliciant affectum appetitativum. Ergo &c.

509. DICO 2. Probabilius est, in Beatis manere habitum Spei quoad suam Entitatem. Ita Suarez, Conink, Maratus, Becanus, Haradus, VVadingus, quos refert & sequitur Ripalda, qui tamen malè citat Card. de Lugo disp. 17. n. 4. nam ibi nec verbum habet de Spe, neque de illa aliquid impressit: in Manuscriptis autem magis expressè manere habitum Spei. Negat etiam P. Elparza. Probatur Conclusio. Si Spei habitus potest adhuc in patria servire ad actum, cuius motivum Formale sit perfectio Dei, & quem in via poterat elicere, non est cur non maneat Spiritus bitus: atqui potest servire ad talem actum. Ergo &c. Major conceditur ab adversariis, & ratio est, quia aliàs deberet alius novus habitus inveni, quod nemo dicit. Minor probatur. Spes etiam in via elicit actum gaudij de Deo, vt modo delectabili, seu amorem Concupiscentiæ: atqui huiusmodi actus eliciuntur etiam in patria: ergo possunt elici à Spe. Minorem admittit Lugo. Major est communis aliorum. Nam hocum &c.

etiam obiectum formale est Bonitas Dei ut à nobis possidenda : ergo talis actus jam est actus virtutis Theologicæ : non nisi Spei : ergo &c.

110. Respondet Lugo, talem actum elici ab alio habitu, & ideo non esse Theologicum; quia licet pro motivo formali habeat Deum, non tamen sistit in Deo, tanquam in fine CUI. Sed contra. Quia neque actus Spei propriè dictus & primarius sistit in Deo ut fine CUI. Item, actus fidei nullum habet finem CUI: quia est actus intellectualis: ergo hoc non requiritur ad actum Virtutis Theologicæ.

Respondet iterum, saltem illos actus sistere in Deo, & non referri ulterius. Sed contra. Actus Spei propriè dictus & primarius, refert potentiam & bonitatem Dei, tanquam medium sibi utile, ad ipsum sperantem tanquam finem CUI. ergo hoc non obstat actui Virtutis Theologicæ.

111. Confirmari posset Conclusio. Quia, si dicamus, Habitum Spei manere in Patria, salvatur, quomodo Beatus nullius habitus supernaturalis iacturam faciat. Nam licet amittat habitum fidei, hæc tamen non est iactura, sed in melius commutatio, quia fidei succedit Lumen Gloriæ: atqui secundum adversarios habitus Spei non commutaretur in alium habitum, sed amitteretur; quod licet in se non ostendat grande inconveniens, nemo tamen facile negaverit, convenientius esse, non dari in patria pauciores habitus quam in via.

112. Obijcit Lugo verba S. Pauli 1. Cor. 13. *Nunc manent Fides, Spes, Charitas*: & deinde dicit, quod Charitas nunquam excidat: ergo indirectè dicit, Spem excidere etiam quoad habitum. 2. S. Paulum posse intelligi de solo actu Spei primario, quo speramus beatitudinem nondum possessam; quo sensu dixit, Fidem esse sperandarum substantiam tertium.

114. Queritur 2. An Spes fuerit in Christo. Negant aliqui Thomistæ, sed communior Sententia affirmat, cui etiam adheret Lugo. Nos facile admittimus, sicut admisimus in alijs beatis, saltem quoad illos actus, qui non præsupponunt essentialiter obscuritatem fidei.

Queritur 3. De animabus Purgatorij, de quibus solus Lorca in negativam inclinat, ceteri cum S. Thoma admittunt, quamvis P. Esparza de his animabus nihil expressè dicat. Ratio prima est: quia licet animæ illæ habeant certitudinem de beatitudine, ea tamen est certitudo Inevitentia, quæ non pugnat cum fide, ut vidimus. Ratio secunda est, quia Habitum Spei manet in Beatis, ut nobis probabile visum est: atqui animæ purgatorij omnes fient beatæ, ergo &c.

CONTROVERSIA VI.

Utrum habens revelationem suæ damnationis, possit sperare, aut licitè desperare.

114. Supponitur ad hanc quæstionem (quæ sine præiudicio Theologiæ posset intermitteri)

posse alicui adhuc viventi revelari suam reprobationem. quod, etsi S. Thomas de potentia absoluta concedat in vno loco. *de Verit. q. 23. a. 8. ad 2.* in alio tamen in 1. *dist. 48. q. 1. a. 2.* dicit esse quasi impossibile. Superius jam adnotavi, quod talis revelatio quantumvis supernaturalis esset saltem quoad modum, ab ipso tamen reprobo non posset credi actu Theologico & supernaturali, tum ob rationem ibi allatam, ex fundamento P. Esparza, quod nimirum talis actus fidei constitueret hominem in termino damnationis: tum quia omnis actus supernaturalis debet ex se esse aptus ordinare hominem tanquam medium ad finem ultimum, cum sit donum Dei specialis ordinis, nempe supernaturalis; talis autem actus fidei esset essentialiter connexus cum futura damnatione, ergo repugnat esse ex se medium ordinativum ad ultimum finem. Tum denique quia quidquid homo per actum fidei in hac vita credit actu supernaturali, debet posse in altera vita videre visionem beatam, quia fidei succedit Visio: atqui suam damnationem non potest quis videre per per Visionem beatam, ut patet: ergo ab ipso reprobo non posset futura damnatio credi actu Theologicè supernaturali, exigente nimirum procedere ab Habitu infuso Fidei, quamvis eadem revelatio alijs facta posset credi actu supernaturali, v. g. si, ut multi putant, Christus alijs Apostolis presentibus revelavit reprobationem Judæ, illis verbis: *Melius illi esset: &c.* fuit revelatio credibilis ab Apostolis ceteris actu supernaturali, non autem à Juda, qui solo actu naturali credere potuisset, ob rationes allatas.

115. DICO 1. Cum revelatione damnationis ejusque assensu fidei, non potest stare Spes salutis. Ita cum S. Thoma communiter Theologi, quidquid contranitur P. Ripalda, volens posse Spem stare cum tali assensu, in quantum spes non prærequirit necessariò judicium de probabilitate salutis, sed sufficit apprehensio suaiva. Probatur Conclusio 1. Ab Experientia: quis enim potest erigere animum ad sperandum id, quod certissimò scit non esse futurum? Probatur 2. à priori. Spes innititur iudicio de probabilitate objecti; sed simul cum assensu firmissimo & certo de futura damnatione, non potest consistere iudicium prudens probabilitatis de futura salute, quale iudicium prærequiritur ad Spem: ergo &c.

116. DICO 2. Imò talis homo memor hujus revelationis, licitè desperaret desperatione positivâ. Probatur. Illa res licitè nihili sit, quam certò constat in istis circumstantijs nullam habere æstimabilitatem: sed futuritio beatitudinis respectu talis hominis, nullam haberet æstimabilitatem, utpote impossibilis: ergo licitè desperaret, juxta naturam desperationis explicatam.

CAPVT II. DE CHARITATE. CONTROVERSIA I.

Quodnam sit Objectum Formale Charitatis Theologicae.

517. **N**otandum 1. Sicut in Intellectu ob-
jectum aliud est Materiale & aliud
Formale, ita etiam in Voluntate.
Materiale est illud, quod non pro-
pter se, sed propter aliud intendimus, tanquam
Medium propter finem: Formale est illud, pro-
pter quod aliud intendimus, seu, quod movet vo-
luntatem ad aliud volendum.

518. Notandum 2. Finem seu objectum
in quod voluntas ultimum tendit, alium esse Finem
CUI: alium; Cujus gratia, seu finem Qui. Fi-
nis CUI, est illud suppositum, cui volumus a-
liquod Bonum, quia illi bonum est. Finis Qui,
seu cuius gratia est illa Bonitas, quae voluntatem
mouet & allicit. Circa quam

519. Notandum 3. Bonitatem hanc ite-
rum esse duplicem; alia est quae vocari potest
principalis & jam praesupposita, quae ut existens
voluntatem movet & excitat ad amorem, & ad
volendum alteri vel sibi aliud Bonum nondum
possessum. Alia est, quae primum ut acquirenda
intenditur. v. g. quando quis amat Petrum, amat
illum propter Bonitatem in illo repertam, v. g.
propter doctrinam, & haec est Bonitas seu Finis
Qui, principalis: quodsi ex vi hujus amoris vo-
lo Petro procurare honorem, divitias &c. haec
sunt motiva minus principalia.

520. Notand. 4. Amorem alium esse a-
morem Concupiscentiae, alium amorem Benevo-
lentiae. Amor Concupiscentiae est, quando a-
mans habet seipsum pro fine CUI, & quod vult
ideo vult, quia sibi bonum est. Amor Benevo-
lentiae est, quando Finis CUI est persona à no-
bis distincta.

521. Notandum 5. Amorem Benevolen-
tiae in hoc differre ab amore Concupiscentiae, quod
ad amandum alterum ut finem CUI, praerequi-
ratur cognitio Bonitatis praesuppositae in illa per-
sona quam amamus: ad amorem Concupiscentiae
non est hoc necesse. Hanc doctrinam in
philosophia propugnavi contra Arriagam, eam-
que tener Conink & Lugo, & passim supponit Ri-
palda, ac approbat Pallavicinus, cui tamen inge-
niosi RR. nuper contradixerunt. Ratio breviter
& à priori est, quia ad volendum alicui Bonum,
debet amans cum amato esse antecederet con-

junctus. Conjunctio autem est duplex, alia per
identitatem Realem, alia per Metaphoricam, haec
est, per affectum. Cum ergo unusquisque se
sibi ipsi conjunctus per Identitatem, non est ne-
cessarium, ut praecognoscamus in nobis aliquam
bonitatem à qua excitemur ad nos ipsos ama-
dōs, & propter quam censeamur digni velle
bonis: hoc ipso enim quod illud bonum vo-
lumus mihi, jam illud mihi conjungo per affectum,
& affectu etiam mihi jungor, tendendo in aliquam
bonitatem quam mihi volo. At verò altere re-
res habet, quando volumus bonum alteri. Non
ille alter est à nobis realiter distinctus: ergo non
possumus illi velle bonum ut fini CUI, nisi
praesupponatur nobis saltem Metaphorice per af-
fectum identificatus. Ratio est, quia quidquid
volumus, illud aliquo modo nobis conjungimus,
& fit aliquo modo nostrum bonum: unde omnia
bona amici censentur esse nostra, quia penes
nos delectant, ac si essent physice nostra: ergo
bona quae volumus amico ut fini CUI, illa no-
bis non jungimus immediate, sed mediante per-
sona amici: ergo debet praesupponi amicitiam
conjunctus: atqui non potest praesupponi con-
junctus nisi per affectum, qui inveniat in amico
aliquod bonum, omnis enim amor movetur à bo-
nitate: ergo à primo ad ultimum, ad amandum
alium, praerequitur bonitas praesupposita & pro-
cognita.

522. Ut responderent Recentiores praedi-
cati, dixerunt; Duas esse Bonitates praecogno-
scendas, ad volendum aliquod bonum sibi ipsi.
Prima est, capacitas boni voliti: altera est, boni-
tas finis CUI secum. Sed contra hoc argu-
mentabar primò. Capacitas alicujus boni non
est bonitas amabilis propter se, sed tantum est o-
mnia mabilis propter bonitatem termini, seu finem
cujus est capacitas: habet enim praecise rationem
Medij, & non esset vilo modo amabilis, nisi ter-
minus bonus esset; neque etiam posset amari in-
cluso termino per totam aeternitatem, cum tamen
bonitas finis CUI, potens movere ad amorem,
debeat posse amari propter se, seclusa alià quacum-
que bonitate, & debeat posse movere ad volen-
dum quodcumque bonum, cujus subiectum est re-
pax: ergo Capacitas non est Bonitas de qua in
praesenti loquimur & disputamus.

§13. Contra 2. Bonitas Finis CUI, potens movere & excitare affectum amoris, non debet esse æquè potens concurrere ad volendum atque ad volendum aliquod bonum: atqui Capacitas boni in alio cognita, est æquè potens concurrere ad volendum quàm ad volendum illud bonum, cuius est capacitas: nam quando aliquem odi, & illi nolo bonum, non minùs debeo præcognoscere capacitatem illius boni, atque, quando illi volo illud bonum.

§14. Contra 3. Bonitas Finis CUI, debet esse talis, quæ æqualiter possit movere ad amandum alium, atque ad amandum seipsum: atqui capacitas bonorum cognita in me, necessitat me ad vel volendum bonum cuius sum capax, vel ad volendam negationem illius, quia illam malo quàm ipsum bonum: in alio tamen cognita capacitas non necessitat me ad vel volendum illi bonum, vel negationem boni ex amore ipsius, quia possum illum nolle amare.

§15. Contra 4. Illa bonitas non rectè assignatur ex parte finis CUI, quæ non potest vltimò reddi pro ratione, quærenti cur velim aliquid bonum. Sed capacitas non potest reddi pro ratione. Minor probatur. Sicut se habet capacitas seu potentia passiva ad recipiendum, ita se habet potentia activa ad agendum: sed potentia activa ad agendum non potest vltimò reddi pro ratione, quando à me quæritur, cur agam: si enim te percutiam, & tu quæras, quare percutiam, ineptè respondebo: quia possum percutere: ergo pariter quærenti, cur alteri velim bonum, ineptè respondebo, quia est capax illius. Sic: quando quæritur ex me, cur Petro potiùs velim bonum, quàm malum, non possum reddere pro ratione: quia est capax illius: nam statim replicaretur: atqui est etiam capax mali: ergo in altero non potest capacitas reddi pro ratione: ergo nec quando amo me ipsum; nam adversarij expresse docent, quòd bonitas quæ movet ad amorem mei, moveat etiam ad amorem aliorum. Quanquam mihi satis est, si fateantur, aliam bonitatem præhabitam debere movere in alio, quæ non debeat movere ad amandum meipsum. Et hæc contra primam bonitatem assignatam.

§16. Quoad secundam Bonitatem à RR. assignatam, nempe Identitatem mei mecum, Contra est primò. Identitas Petri secum, non potest reddi pro ratione cur Petro velim potiùs bonum quàm malum: nam etiam ad volendum malum debeo præcognoscere, quòd Petrus sit idem secum. Contra est 2. Identitas mei mecum præcognita, necessitat me ad amorem mei, non item Identitas Petri secum necessitat ad amandum Petrum: ergo Identitas non est illa bonitas, quæ sit motivum amoris mei. Probatur consequentia. Nam motivum necessitans ad amorem, vbiunque est idem, semper facit idem, hoc est semper movet eodem modo: ergo cùm non possit assignari vltimò motivum, quod vi suæ bonitatis necessitet, signum est, quòd necessitas amoris mei, non pro-

veniat ab identitate mei mecum, tanquam à bonitate & motivo.

§17. Contra 3. Possum me amare magis quàm quemcunque alium: atqui ego non sum magis idem mecum, quàm quicunque alius est secum, nec mea Identitas est major bonitas, seu melior, quàm Identitas Petri secum: ergo ille excessus amoris non habet pro motivo identitatem: sed neque ad hunc excessum amoris mei ipsius supra alios, est opus præcognoscere in me aliam bonitatem, quia nullam possunt adversarij assignare (non enim vtiq; est necesse ad talem excessum amoris, vt me meliorem æstimem omnibus alijs) ergo possum me amare magis quàm alios, sine speciali motivo amandi me magis quàm alios: ergo etiam possum me simpliciter amare, sine præcognita bonitate motiva ad talem amorem.

§18. Responderunt ad hoc adversarij, disparitatem esse, & specialem rationem motivam amandi me super alios, in eo sitam esse, quòd licet identitas mei mecum secundum conceptum absolutum non sit melior identitate alterius secum, secundum conceptum tamen Relativum, hoc est, respectu mei, mihi illa magis bona sit, quàm mihi bona sit Identitas alterius secum.

Contra 1. Licet mea identitas mihi melior sit, quàm alterius identitas sit mihi bona, non tamen est magis bona mihi, quàm illius alterius identitas sit bona illi. ergo licet secundum datam responsionem possum me magis amare mihi, quàm alterum mihi, necdum tamen est reddita ratio, cur me possum magis amare mihi, quàm alterum illi.

§19. Contra 2. Ex data responsione sequitur, quòd nec Deum possum magis amare quàm me, quod est erroneum. Respondent negando sequelam & paritatem, quia Deus est mihi magis bonus, quàm ego mihi. Verùm hæc responsio non substat. Si enim ideo possum Deum magis amare quàm me, quia Deus est mihi magis bonus quàm ego mihi, sequitur, me necessitari ad amandum Deum magis quàm me. Probatur sequela. Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis: atqui necessitor ad me simpliciter amandum, quia mihi bonus sum: ergo necessitabor ad Deum magis amandum, quia mihi magis bonus est, quàm ego mihi. Sed hæc de re Philosophica incidenter. Redeundo nunc ad nostrum propositum:

§20. Notandum 6. Amorem Amicitiae propriè sumptum, ex parte objecti formalis plus dicere, quàm dicat amor Benevolentiae. Amicitia enim est mutuus amor, non latens, vt definit Aristoteles, adeoque fundatur in communicatione voluntaria bonorum & vitæ, sive, in voluntate sic communicandi: hoc est: amore amicitiae amamus alterum, quem cognoscimus habere voluntatem communicandi nobis in bonis suis, & ab hac voluntate movemur ad eum amandum amore amicitiae, quod pulchrè expressit S. Thomas q. 23. a. 1. in C. his verbis. Sed nec Benevo-

Hhh 2

lentia

lentia sufficit ad rationem amicitiae, sed requiritur quaedam mutua amatio, quia amicus est amico amicus: talis autem mutua benevolentia fundatur super aliqua communicatione. Ita S. Th.

531. Controversia est, utrum possit Deus amari amore Benevolentiae, hoc est, non habente pro objecto formali Deum, ut participabilem à nobis, sed praecise alia attributa Dei seu perfectiones divinas, ita ut propter bonitatem Sapientiae, Omnipotentiae &c. velit Deo ut fini CUI, alia bona extrinseca, illique placere, praecise omni reciproca bonorum supernaturalium communicatione, quae sit motivum formale parziale amoris; & an talis amor, si daretur, esset justificativus. Negarunt aliqui RR. contra quos ex communi aliorum sensu,

532. DICO, ad amorem Dei perfectum, & justificativum, non requiri ex parte motivi Participabilitatem Dei aeternam. Probatur quoad primum membrum. Potest homo constituere suam felicitatem in aliquo temporali bono, & quidem instantaneo, contempta felicitate aeterna, ut patet in peccatore: ergo etiam posset suam felicitatem constituere in hoc quod est: placere Deo in hoc instanti per liberam electionem aeternae separationis, propter ipsius bonitatem. Neque refert, quod talis amor praesupponeret errorem aut ignorantiam, eo quod Deo revera electio aeternae separationis non placeat, cum velit nostrum finem esse felicitatem aeternam. Non refert, inquam: Nam licet talis error interveniat, dictamen tamen proximum & practicum, fundatum in tali errore speculativo, quod Deo placeat talis electio, est evidens, nempe evidens est, esse honestum, eligere damnationem propter beneplacitum divinae bonitatis ita mihi apparens; sicut honeste operatur, qui religionem ingreditur, ad quam ex errore putat se esse vocatum.

Confirmatur. Potest homo suam voluntatem divinae voluntati conformare ex amore Dei in omni objecto quod Deo placet: ergo etiam in hoc quod est: Deum velle annihilare totum mundum: atqui tunc participabilitas non esset motivum parziale, ut patet, ergo &c.

Verum, quidquid sit de his actibus, pro Conclusionis prima parte satis est, me posse Deo velle bona, quaecunque Deus vult sibi esse à me volita, propter illius intrinsecas & essentielles perfectiones, non habendo participabilitatem pro motivo. Potest enim quis contemplando pulchritudinem Dei, dignam judicare eandem amore superante amorem omnium aliarum pulchritudinum transitoriarum; quis hoc neget, cum experientia hoc clamer? atqui talis cognitio est essentialiter cognitio practica, & excitativa ad talem amorem: ergo est possibile amorem poni.

533. Probatur Conclusio quoad secundum membrum. Si talis actus amoris non sufficeret ad justificationem, deberet esse ratio, quia amor amicitiae est perfectior tali amore Benevolentiae: atqui non est perfectior. Ergo &c. Minor pro-

batur. Ille actus non est altero perfectior, qui non est ex motivo perfectiore, nec habet maiorem arduam, nam ex solis his capitibus conficit perfectio actus, ut etiam adversarij docent: sed amor amicitiae nec est ex motivo perfectiore, nec habet maiorem, imò minorem arduam, nam Participabilitas Dei faciliat amorem Dei, quia vehementer allicit. Minor quoad primum membrum etiam probatur. Nam Participabilitas non augeat perfectionem infinitam Dei cum nihil superadditum perfectioni essentiali Dei augeat ipsius perfectionem.

534. Confirmatur. Ad honestatem amicitiae non est satis nos moveri à bonitate participabilitate, sed insuper requiritur nos esse moveri, quia Deo placet nos moveri à Participabilitate: sed sic jam non est perfectior amicitiae, quam amor benevolentiae: ergo &c. Minor probatur. Perfectio amoris amicitiae non habetur, quod habeat Deum pro fine CUI, attendat ejus placitum: sed hoc totum habet amor Benevolentiae, qui utique determinat remanentem etiam ad amandum Deum ut participabilem, si illi occurreret, Deo placere, ut amari. Ergo &c.

535. Probatur jam directè, quod Participabilitas non pertineat ad motivum amoris Dei. Participabilitas aliud non est, quam ipsa possibilitas Fruitionis Dei: sed haec non pertinet ad motivum amoris Dei: ergo nec Participabilitas. Minor probatur. In tantum ab amante Deum attenditur possibilitas Fruitionis Dei, in quantum ipsa Fruitio Dei ordinatur ab amante ad ipsam Deum, tanquam finem CUI: sed haec ratio non pertinet ad motivum amoris Dei: ergo &c. Major patet, nam participabilitas in tantum attenditur ab amico, in quantum vult amare amicum amore amicitiae, & omnia sua bona referre ad amicum; sed inter haec bona referenda in amicum, est ipsa Fruitio bonorum amici: ergo in tantum attenditur participabilitas, in quantum ipsa Fruitio amici refertur in amicum; quae omnia admittunt adversarij. Probatur ergo Minor. Possibilitas alicujus boni referendi ad amicum, tenet se ex parte finis, Qui, seu ex parte illius bonitatis, quam volumus communicare amico: sed quae tenent se hoc modo, non sunt motivum primum excitativum amoris: ergo participabilitas, quae est ejusmodi bonitas, ut ostendi, non pertinet ad motivum excitativum amoris.

Major declaratur in exemplo. Quando vult amico communicare divitias, etiam debet moveri à possibilitate divitiarum, sed haec possibilitas tenet se ex parte finis Qui, ut patet. Ergo &c.

536. Confirmatur 1. Sicut se habet motivum Odij ad odium, ita se habet motivum amoris ad amorem. sed motivum odij non constituitur per possibilitatem illius mali quod volumus illi quem odio habemus: ergo etiam motivum amoris non constituitur per possibilitatem illius boni, quod volumus communicare amico.

337. Confirmatur 2. Possibilitas fruitionis Dei, ut præcognita, ita movet ad volendam Deo ipsam fruitionem, ut tamen ipsa fruitio acquirenda aliquo modo, nempe in ratione finis, moveat ad amandam ipsam possibilitatem fruitionis: sed hoc ipso possibilitas fruitionis non habet rationem motivi excitantis amorem. Ergo &c. Major probatur. Nam possibilitas fruitionis secundum se non est amabilis, ita ut sistamus in illa, sed solum quia habet se instar medij necessarij præcognoscendi ad volendam ipsam fruitionem; sicut possibilitas sanitatis ad volendam sanitatem: ergo sicut sanitas acquirenda in ratione finis movet ad amandam possibilitatem sanitatis in ratione medij, ita fruitio in ratione finis movet ad amandam possibilitatem in ratione medij.

338. Confirmatur 3. Nulla possibilitas cuiuscunque boni est amabilis amore practico, nisi propter ipsam existentiam illius boni, tanquam propter finem: sed amor Dei debet esse practicus: ergo debet amare possibilitatem fruitionis propter ipsam existentiam fruitionis: sed illud quod amatur propter aliud, non potest habere rationem motivi primò excitantis ad amorem, ergo, &c.

CONTROVERSIA II.

Quare Bona extrinseca, quæ Deo volumus, non sint objecta specificativa Habitûs Charitatis.

339. Ratio dubitandi est, quia quando mihi volo bona diversa, tunc illa diversitas bonorum diversificat etiam virtutes quibus illa bona volo: hinc alius habitus & virtus est, quâ volo bonum Temperantiæ, alia virtus quâ volo bonum Justitiæ, Misericordiæ, &c. ergo etiam quando volo hæc bona Deo, volo illi per diversas virtutes, quod tamen ab omnibus negatur. Est ergo difficultas in assignanda disparitate.

340. Card. de Lugo hanc assignat disparitatem. Quando nobis volumus bona diversa, illa bona sunt motivum principale, & non præsupponunt bonitatem aliam ad quam referantur, & propter quam amentur, ut diximus Not. 5. at verò quando volumus bona Deo, ille amor præsupponit Deum ut amatum propter aliam bonitatem, quæ prius voluntatem à sua quiete moveat.

341. Contra hanc responsionem vrget Card. Pallavicinus. Quando amamus diversa bona amico terreno, v.g. Petro, tunc, licet etiam præsupponatur amor Petri propter bonitatem in Petro repertam, nihilominus cætera bona volumus illi per diversos habitus: nam ubi sunt superandæ diversæ difficultates, ibi opus est diversis habitibus: atqui pro diversitate bonorum quæ volumus velle amico, sunt superandæ diversæ difficultates: ergo non obstante bonitate præsuppositâ in amico, possunt requiri diversi habitus:

ergo hac ratione non salvatur, cur Charitas erga Deum non constet pluribus habitibus.

342. Ipse ergo Card. Pallavicinus n. 215. aliud discrimen dat his verbis. Ratio cur nos per vnicum habitum Charitatis velimus Deo omnia bona quantumvis diversa, & tamen non possumus varia bona velle nobis nisi per varios habitus, ea est, quia isti varij habitus, supposito etiam amore, quo afficimur erga nos ipsos, sunt viles ad nos determinandos, ut placeat nobis potius hoc bonum quàm illud: quæ determinatio habet pro motivo diversam speciem bonitatem ejusmodi bonorum, & superat diversam difficultatem, ad quam expugnandam inducitur diversus habitus. At Charitas, quâ Deum amamus, supponit jam quid Deo magis vel minus placeat, independentem ab ulla nostra determinatione: quocirca ad volendum Deo potius hoc objectum quàm illud ex charitate, non movemur à diversitate specifica ipsorum objectorum, sed ab vnicò & vniuersali motivo, quod est; Major complacentia Dei. Ita Pallavicinus.

343. Hæc tamen doctrina, nisi aliter explicetur, quàm verba sonant, non videtur esse vera. Certum enim est 1. posse me ex Charitate erga Deum velle etiam aliquod objectum, quod comparatum cum alio minus placet Deo, nolendo illud, quod scio magis placere, quia non teneor ad volendum semper perfectissimum. v.g. possum amore Dei velle vivere castè in sæculo, quamvis sciam, magis placere Deo castitatem ex voto Religionis, quod est consilij. ergo falsum est, quòd vnicum motivum Charitatis sit, Major complacentia Dei.

344. Secundò, possunt excogitari duo objecta, quæ Deo æqualiter placent: vel certè me later, quodnam illorum Deo magis placeat, scio tamen vtrumque placere: v.g. possum scire, placere Deo Zelum, ex quo quis Episcopatum desiderat, & etiam placere humilitatem, ex quâ quis eum recusat, & tamen nescio, quodnam horum magis placeat, & cum non possum simul eligere vtrumque, possum tamen quodvis eorum eligere ex Charitate erga Deum. Idem est, si sint duo objecta, quæ quidem ambo simul eligere possem, sed non teneor, & volo tantum vnum eligere ex Charitate erga Deum: in istis casibus non moveor à majore Dei complacentia, neque hæc determinat mihi vnum objectum præ alio.

345. Tertiò, & à priori, impugnari potest Pall. argumento suo quod paulò antè fecit contra Lugonem. Quia circa bona quæ Deo volumus, non minus videntur diversæ difficultates superandæ, quàm circa bona quæ nobis vel amico terreno volumus, ut manifestum est: ergo adhuc opus erit diversis habitibus, nisi alia disparitas assignetur.

346. DICO itaque disparitatem esse hanc, quòd bona quæ volumus amico terreno, licet hic & nunc præsupponant aliam bonitatem in amico præexistentem, quæ excitet ad volenda

H h h 3

ill

illi alia ulteriora bona, hæc tamen ipsa bona talia sunt, quæ si illi superveniant, reddant illum magis amabilem, magisque bonum; & ex se sunt talia, ut si prius invenirentur in amico, possent voluntatem à sua quiete excitare primò ad amandum. at verò bona extrinseca quæ amamus Deo, sicut Deum non faciunt meliorem aut magis amabilem, ita etiam non sunt bona ex se excitativa voluntatis in quiete constitutæ ad amandum Deum. Itaque dicendum est, quòd habitus tantum multiplicentur pro diversitate bonorum, quæ possunt esse motiva primaria voluntatis affectiva ad amorem amicitia.

CONTROVERSIA III.

Utrum inter Deum & Hominem dari possit vera Amicitia.

547. **A**micitia definitur communiter ex Aristotele: *Mutua duprum benevolentia ipsos non latens.* Requiritur insuper, ut sit inter æquales, & fundetur in communicatione & convictu.

Dicendum est, inter Deum & homines intercedere posse veram amicitiam. Colligitur ex S. Scriptura. Judic. 8. *Abraham Dei amicus effectus est.* psal. 138. *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* Et Trid. sess. 6. c. 6. decernit, in justificatione fieri hominem ex inimico amicum.

548. Obijci potest primò. Non est nobis notum in hac vita, quòd amemur à Deo: ergo jam non datur mutuus amor non latens. 2. Dupliciter esse nobis notum nos amari à Deo. primò, conditionatè, si nos debito modo illum amemus. Secundò, etiam absolutè & probabiliter, eò quòd quis conetur, sicut est obligatus, procurare, ut saltem probabiliter sit in gratia Dei.

549. Obijci potest 2. Auctoritas Aristotelis lib. 8. eth. c. 7. & lib. 2. Moral. c. 11. qui negat amicitiam inter Deum & hominem, quia deficit conditio æqualitatis. Pro responsione notandum est, duplicem posse considerari æqualitatem; alia est æqualitas Naturæ, alia æqualitas Dignationis; inde duplex etiam est amicitia, alia vulgaris, alia supereminentiæ. Quamvis ergo inter DEUM & hominem non possit esse amicitia vulgaris, quæ est inter illos qui sunt paræ conditionis, est tamen amicitia supereminentiæ, quæ fundatur in æqualitate dignationis, hoc est, quando supereminentior dignatur se demittere ad amandum benevolè inferiorem; & hanc amicitiam inter Deum & hominem agnoscit etiam Aristoteles 10. eth. c. 8. & alibi. Accedit, quòd in statu Elevationis homo per Gratiâ participet Naturam divinam, ut in tract. de Gratiâ explicatum est, & sic participativè fiat aliquo modo capax donorum quæ sunt propria Filij Dei.

550. Obijci potest 3. Servus dum est servus, non potest esse amicus Domini sui: atqui

homo est essentialiter servus Dei: ergo non potest illi esse amicus. 2. Disting. Ma. non potest esse amicus secluso favore indebito, & amicitia vulgaris, concedo, non potest esse per se amicitia supereminentiæ, nego: talem enim agnoscit etiam Aristoteles inter Regem & subditum. Ulterius, si servitus hominis erga hominem repugnat cum amicitia, id provenit ex speciali ratione talis servitutis, nempe quòd nemo possit sibi acquirere, & per consequens, non beat communicationem bonorum & vitæ cum Domino. At verò Servitus, quæ homini erga Deum est essentialis, non consistit in alioquin in suprema potestate Dei, disponendi de creatura pro libitu: cum hoc autem bene fiat, velle illi bene, & nolle uti sua potestate nisi in bonum hominis.

551. Obijciatur 4. & præcipue. Deus non potest hominem amare amore benevolentia, ita ut homo sit finis CVI: ergo non datur reciprocus amor benevolentia. Antecedens probatur. Deus non vult bonum hominis, quia bonum illius est, sed totum quod vult homini, refert Deus ad seipsum tanquam ad finem CUI. Proverb. 16. *Omnia propter semetipsum operatur Dominus.* Apocal. 1. dicitur Deus Alpha & Omega, Principium & Finis.

552. Respondent aliqui cum Suarez, non esse necessarium, ad salvandum conceptum proprium amicitia, ut Deus amet nos sicut seipsum tanquam in fine CUI: Sed satis esse, si nobis velit, quæ videt nobis esse bona. Verum hæc non tam est respondere objectioni, quam illud, ut advertit Lugo & Ripalda: est enim ipsa negare veram amicitiam Dei erga nos; nam Amor amicitia per hoc differt ab amore Conspicuentia, quòd alterum habet pro fine CUI.

553. Respondendum igitur est, hæc duo non pugnare inter se, nempe, quòd Deus velit nobis bona, tum quia nos esse bonos cedit in gloriam illius, tum quia illa bona sunt nobis bona, adeoque & Deum & hominem esse finem CUI. Imò si res attentè consideretur, hoc ipsum quod est: nos amari à Deo ut finem CUI: servituti explicandum, quomodo Deus sit finis primus & præcipuus CVI omnium quæ vult. Pro quo

554. Adverto 1. Deum necessitari quidem ex comprehensione suæ Perfectionis ad gratitudinem de sua essentiali felicitate; sed tamen esse liberum ad utrumlibet ex his duobus: esse sibi felix: vel esse felicem cum alijs, communicando alijs suam felicitatem, mediante cognitione & amore sui, quia alterutrum horum erat necessarium eligendum, sunt enim opposita contradictoria: ideo quidquid Deus elegerit, illud pertinet ad illud genus felicitatis quod Deus defacto non opposito elegit: atqui defacto elegit esse felix non solus, sed cum alijs: ergo nostra felicitas pertinet ad constituendum illud genus felicitatis, quod Deus defacto elegit: cum ergo ad hanc electionem fuerit motus à sua bonitate & felicitate, jam

apparet, quomodo ipse sit finis CUI, & quidem primus ac præcipuus: nam Bonitas Dei est illa, quæ primò excitat (nostro concipiendi modo) voluntatem divinam, ut post Lugonem notat Palavicinus.

555. Adverto 2. Deum non magis felicem esse per hoc, quod potius elegerit existentiam creaturarum, quam si elegeret negationem earundem. Tota enim felicitas Dei quam potest habere in ordine ad objecta volita, consistit in hoc, quod obtineat, quod sibi magis placet, sive illud in se sit physicè perfectius altero, sive imperfectius: adeoque, quod Deus defacto elegerit potius existentiam nostram, quam non existentiam, est quidem majus bonum nostrum, non autem est majus bonum Dei.

556. Adverto 3. Hoc nostrum bonum, quod Deus nobis vult, licet physicè loquendo non sit bonum Dei, utpote extra Deum, fieri tamen bonum Dei mediante amore benevolentiae erga nos: dum scilicet Deus gaudet de hoc, quod nobis sit bene: nam, ut supra diximus, per amorem Benevolentiae fiunt bona amati bona amanti. Ex hoc ergo amore benevolentiae optimè declaratur, quomodo Deus omnia, etiam illa quæ vult homini ut fini CUI propter semetipsum operatus sit.

557. Objici solet 5. Vel Deus à bonitate creata ut bona nobis ita moveretur, ut bonitas creata habeat rationem motivi adæquati & secundum se sufficientis, vel tantum ut habet rationem motivi partialis: neutrum videtur posse dici. non primum, quia videtur involvere contradictionem; non secundum, quia sic non amaret nos Deus vero amore amicitiae, nam amicus ita debet velle bonum amici, ut illud vellet, etiam si nihil conducere ad proprium commodum.

558. R. Bona quæ Deus vult suis amicis, esse duplicis generis. Vel enim sunt talia, quæ Deus non amaret ullo modo propter semetipsum, nisi illa nobis bona essent, adeoque quæ in tantum conducunt ad gloriam Dei, in quantum nobis bona sunt; & de his clarum est, esse motivum sufficientem, & quæ Deus nobis volendo facit bona sua. Vel sunt talia bona, quæ etiam secluso commodo quod nobis afferunt, habent hoc, ut conducant alio modo ad gloriam Dei: & de his procedit objectio. Ad quam Respondetur, illa bona habere rationem motivi adæquati, hoc sensu: nempe ita Deus illa nobis vult quia nobis bona sunt, ut si per impossibile non haberent illam aliam specialem conducentiam ad Gloriam Dei, adhuc ea nobis vellet, & sic volendo referret in Gloriam suam.

559. Objicitur vltimò S. Thomas 1. p. q. 19. a. 1. ad 3. & ar. 2. ad 2. qui dicit, Bonitatem Dei esse vnicum motivum, & adæquatum divinæ voluntatis. Deinde objicitur S. Augustinus, qui in libris de doctrina Christiana dicit, Deum non frui creaturis, sed tantum vti. R. S. Thomam clarè loqui de objecto formali, quo Deus primò move-

tur ad amorem tam sui quam aliorum, hoc enim non potest esse aliud quam ipsa Dei bonitas, hæc enim sola existebat ante creaturas. Ad S. Augustinum R. Deum non frui creaturis eo sensu, quod nos dicimur frui Deo amando illum, quia, creaturæ non sunt bona tribuentia Deo felicitatem, sicut bona Dei nos faciunt beatos & felices.

CONTROVERSIA IV.

An Habitus Charitatis augeatur per actus quantumvis remissos.

560. PERTINERET hæc Quæstio ad Tractatum de Gratia, nam augmentum Charitatis procedit pari passu cum augmento Gratiae habitualis. Sed quia Theologi communiter omnes cum S. Thoma q. 24. eam hoc loco tractant, non erat ab his recedendum.

Conveniunt Theologi primò, Habitum Charitatis sicut & Gratiam, posse magis & magis augeri intensivè, quomodocunque fiat hæc intensio, quod ad Philosophos spectat.

Conveniunt 2. Defacto augeri habitum per actus Charitatis intensiores ipso habitu: & quidem posse à nobis elici actus intensiores, quam sit intensio ipsius habitus, supponunt communiter omnes: si enim etiam sine habitu potest homo excitatus divino auxilio elicere actum intensiorem vel remissiorem, poterit etiam elicere præsentem habitu, quia Deus supplebit defectum habitus quoad excessum intensificationis.

561. Controversia est, an Habitus possit intendi actibus æquè vel minùs intensis Habitu.

Prima Sententia negat actibus remissioribus, vel æquè intensis nos mereri augmentum Habitùs & Gratiae, sed fortasse solum aliquod præmium accidentale; vel ad summum mereri quidem augmentum Gratiae, quod tamen non consequimur nisi quando elicimus actus intensiores, & tunc illa Gratia datur duplici titulo. Ita sentit Altissiodorensis, quem secutus est Bannez, acerrimus propugnator hujus sententiae, quam aliqui graviore censurâ notaverant.

562. Secunda Sententia concedit quidem, tales actus mereri augmentum, sed negat illud conferri in via, donec homo per actum intensiorem se disponat: quod si se non disponit, vult, illud conferri primum in termino viæ. Ita videtur sensisse Cajetanum, & alij quidam Thomistæ secuti S. Thomam 22. q. 24. a. 6. ad 1. dicentem, quod quilibet actus Charitatis meretur Charitatis augmentum, non tamen statim augetur, sed quando aliquis conatur ad hujusmodi augmentum.

Tertia Sententia est, illud augmentum dari primum in ingressu Beatitudinis. Ita Scotus, quem secutus est Alvarez.

Quarta Sententia distinguit inter Habitum Gratiae, & Charitatis: augmentum Gratiae vult statim dari, quando elicitur actus, quantumvis remissus;

missus; Augmentum verò Charitatis postea. Ita videntur sentire Victoria & Vega, nec multum dissentit Sotus.

§63. DICO 1. Quantumvis actus sit remissus, meretur Augmentum Gratiae sanctificantis. Ita Theologi communiter contra M. Bannez, cujus sententiam aliqui gravi censurâ notarunt. Medina existimat esse contra fidem, Zumel ait esse malè consonam fidei; & teste Lugone fuit communi decreto Salmanticensis Academiae (vbi eam Bannez docuerat) reprobata. Abstrahendo à censuris

Probatur Conclusio primò ex S. Scriptura, vbi sæpè sapius omnibus bonis operibus indifferenter merces aterna promittitur. ad Rom. 2. *Deus reddet unicuique secundum opera sua.* 1. Cor. 15. *Abundate in omni opere bono, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino.* 2. Cor. 4. *id quod in presenti momentaneum est & leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis.* Matth. 10. *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli, amen dico vobis non perdet mercedem suam.*

Probatur 2. Autoritate Concilij Tridentini sess. 6. can. 22. *Si quis dixerit, hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam ipsius iustificati merita, aut ipsum iustificatum bonis operibus, quae ab eo per Dei gratiam & Jesu Christi meritum, cujus membrum vivum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiae, vitam aeternam, & ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam Gloriam augmentum anathema sit.* Vnde subsumitur: vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus: atqui canon iste non distinguit inter opera magis aut minus intensa habitu: ergo nec Theologi distinguere debent, sed universum de omnibus ita sentire.

§64. Hinc autem colligitur primò, per huiusmodi actus nos non mereri tantummodo novum praeium accidentale, ut quidam dixerunt, nam Concilium loquitur de vita aeterna ejusque augmento. Colligitur 2. huiusmodi actus mereri augmentum reale, & non præcisè priorem gratiam novo titulo, ut volebat Bannez; nam Tridentinum dicit, augeri taliter, qualiter augeri postulat Ecclesia, cum dicit: *da nobis Fidei, Spei & Charitatis augmentum*: Atqui Ecclesia petit augmentum reale, & non merum novum titulum. Sanè, ut notavit Suarez, hoc effugio adversarij agnoscunt meritum de solo titulo, & præbent ansam dicendi, nec Sacramenta realiter augere Gratiam, sed merum titulum.

§65. Probatur 3. Ex absurdis. Nam ex opposita sententia sequitur 1. Ex duobus iustis habentibus Gratiam ut 6. si vnus moriatur, alter autem supervivat plurimis annis, & eliciat frequentissimos actus amoris, sed non ultra intensiorem ut 6. non futurum hunc substantialiter beatiorum altero. Sequitur 2. Eundem actum

Charitatis non plus valiturum ad merendum, si continetur per integrum diem, quam si per vnicum instantem. Sequitur 3. Communiorem gratiam, regulariter enim non eliciunt actus intensiores omnibus illis, quos vnquam in vita eliciunt. Haec omnia sunt contra sensum communem.

§66. Probatur 5. A priori. Ad meritum ratione remissionis nullam involuit culpam ex objecto verò est honestus, alioquin nequaquam mereretur, quando est habitus remissior: ergo placet Deo: ergo movet ad præmiandum: omnis enim laudabilitas est digna præmio.

Probatur 6. Iterum a priori. Habitus supernaturales non augentur ab actibus per se physicis, sed moralem, hoc est, meritoriam, patet ex eo, quòd actus vnus virtutis augens habitum aliarum virtutum: ergo nihil obstat, quòd actus remissus possit augere suum habitum jam antè intensiorem.

§67. DICO 2. Præmium quod meretur actus remissior, statim confertur, cum sit actus. In hoc puncto deferitur communiter S. Thomas extra scholam Thomistarum. Probatur Conclusio. Si præmium non conferreretur statim, hoc ideo fieret, quia expectaretur aliqua Condicio, quâ posita primum conferreretur: sed nulla talis conditio potest cum fundamento assignari, à qua esset, non debuisset illam Tridentinum iustificare, quandoquidem tam diserte expressit conditionem requisitam ad consecutionem gloriae scilicet, *si in gratia decesserit*; nullam verò ad consecutionem Gratiae, ut patet ex can. 24. cit. Quod autem adversarij sine fundamento conditionem requirant, jam patebit.

§68. Primò ergo dicunt aliqui, tam totum primum dari, quando elicitur actus intensior. Sed contra primò. Quid si nullus amplius intensior actus eliciatur? Contra 2. In illo casu secundum adversarios datur augmentum iuxta causam intensiorem actus, & daretur etiam nullus remissior actus præcessisset: quid ergo laici habent homo ex præcedente actu remissiore?

§69. Secundò dicunt aliqui, illam dari tempore mortis. Sed contra, quia si tunc potest dari sine dispositione physica aequalis intensiorem, quidni etiam ante mortem?

Tertiò dicunt alij, dari in ingressu Patriae. Sed contra, quia, ut bene argumentatur Lugone, tunc non est status crescendi in Gratia, sed accipiendi gloriam proportionatam statui vitae: præterea nullus est in patria assignabilis actus, qui pro priori naturae disponat ad augmentum Gratiae.

§70. Obijciunt 1. Habitus naturales non augentur per actus remissos: ergo nec habitus supernaturales. 2. Falsum antecedens, mala consequentia. Falsum antecedens, quia probabilius est, illos augeri etiam physicè per actus remissiores, qui sunt causa aequivoca. præterea habitus nil aliud sunt, quam specierum coordinationes, cum negatione specierum contrariorum, ut

mihi verius est. Sed : Esto antecedens, Negatur consequentia. Nam, ut jam dixi, habitus supernaturales non augentur ab actibus tanquam à causa physica, sed tanquam à causa Meritoria.

571. Obijciunt 2. Congruum videtur, ut is qui negligenter & remissè utitur donis acceptis, non premietur de novo. R. 1. Hoc argumentum & nimium, & nimis parum probare. Nimium probat, quia probat, ne quidem postea talem actum esse premiandum. Nimis parum probat, quia non probat de actibus aequaliter intensis : talis enim actus non fit cum negligentia, & tamen aduersarij idem affirmant de his, quod de remissis actibus. R. 2. Remissus operari non esse culpam, quando intentio non est sub præcepto. Adde etiam in sanctissimis viris frequenter non præcedere tantam illuminationem, quæ sufficiat ad eliciendum intensiorem actum : ergo tunc nulla est culpa.

572. Obijciunt 3. Quando Deus infundit primam Gratiā, non dat illam supra mensuram intentionis quam habeat dispositio : ergo idem dicendum est, quando dat augmentum Gratiæ. Respondetur concedendo totum in sensu legitimo : nempe augmentum Gratiæ secundum se spectatum, non debet esse majus quam sit gradus dispositionis : bene tamen potest augere Gratiā cum præexistente Gratiā : sicut qui habenti 90. fl. solvit decem quos debet, non dicitur solvisse plus quam debebat, eo quod adjectione decem florenorum fecerit ut alter haberet centum, cum tamen non debuerit centum.

573. Posset quis obijcere 4. ex nostra doctrina sequi augmentum Gratiæ in infinitum, quando actus durat per quadrantem, nam in quadrante dantur actus proportionales in infinitum. R. eandem difficultatem esse, si præmium detur in altera vita, sicut & de pœna. Nascitur autem difficultas ex difficultate Continui, & insuper etiam ex eo, quod quis actus Virtutum habeat sub se possibiles imperfectiores & imperfectiores actus infinitos, quos omnes debet excedere in præmio : ergo debet illius præmium esse infinitum. Sit ergo de hac difficultate,

CONTROVERSIA V.

An per Durationem Actus augeatur Habitus Charitatis & Gratiæ.

574. GRavis est difficultas in explicando, quomodo augeatur Gratiā & Habitus Charitatis per durationem Meritoriam actus honesti quem liberè conseruo. Nam talis duratio est utique laudabilis, & laudabilior est ille qui Deum amat per horam, quam qui tantum per quadrantem, ceteris paribus ; & hoc verum est siue actus intentionales sint Fluentes, siue permanentes ;

Nam saltem exercitium longioris durationis metetur novum præmium.

575. Est igitur communis & vera sententia apud Suarez lib. 12. de Grat. c. 21. contra M. Banez, per durationem actus, si quidem sit libera, augeri præmium illi respondens, sicut etiam durationi actus peccaminosi respondet Nova & Major pœna.

In hoc tamen augmento explicando laborant Theologi, pressi communi difficultate Continui fluentis seu temporis.

576. Supponendum est, Triplicem principalem circumferri sententiam circa compositionem hujus Continui. Prima est Aristotelis, componentis tempus ex partibus divisibilibus in infinitum. Qui sequuntur Aristotelem, differunt inter se, quod aliqui præter partes admittant instantia realiter distincta à partibus, & quidem infinita ; alij verò negant hujusmodi instantia. Secunda Sententia est Zenonis, componentis tempus ex meris indivisibilibus realiter infinitis : quæ sententia est hodie satis deserta. Tertia quorundā RR. volentium pro se explicare Aristotelem, est, quæ tempus componit ex meris indivisibilibus, sed Finitis : sed inter se etiam differunt, quod aliqui hæc indivisibilia dicant habere virtutalem extensionem & æquivalentiam plurium indivisibilium in infinitum : de quo videri potest P. Sylvester Maurus in sua phys. q. 40. alij autem hanc virtutalem extensionem indivisibilium admittant quidem in Continuo permanente, negent verò in fluente. Hæc Tertia Sententia quamvis declinet incommoda quæ patitur sententia Aristotelis, nihilominus in præsentem etiam graviter vexatur. Nam quivis actus Meritorius in sua perfectione talis est, ut infra illum sint possibiles imperfectiores & imperfectiores in infinitum, quin unquam perveniatur ad imperfectissimum, qui tamen singuli si existerent, essent laudabiles & meritorij ; Ergo ad minimum deberet vni respondere unum indivisibile Gratiæ, quia minus dari non potest : ergo perfectiori debet plus dari : ergo ad minimum duo indivisibilia : ergo actui qui est perfectior infinitis inferioribus, quorum iterum unusquisque habet alium imò infinitos imperfectiores infra se, debent pro præmio assignari infinita indivisibilia. atqui hæc sententia non admittit infinita indivisibilia : ergo tantum darentur finita : ergo vel aliquis gradus perfectionis illius actus non haberet correspondens præmium ; vel unum indivisibile redderetur pro pluribus gradibus ; & sic in effectu actus perfectior plus non consequeretur, quam actus imperfectior, quæ omnia sunt absurdum.

577. Verum quia nostri instituti non est determinare quamnam ex his sententijs philosophicis sit vera, ideo conabimur ostendere, quantum res ipsa patitur, quomodo juxta singulas sit in præ-

fenti puncto procedendum; & ita quidem ut nulla Theologica difficultas remaneat, sed tota remaneat penes philosophos, solvenda in quovis Continuo naturali.

578. Prima Sententia quorundam fuit, omnem actum nostrum necessarium durare per aliquod Tempus determinatum, quod vocant minimum physicum: quia ergo non dantur in hora minima physica nisi finita, ideo non posse nisi finita exercitia nova libertatis dari, & sic non esse opus admittere augmentum infinitum.

Hæc sententia habet difficultatem in Angelis, qui possunt à suis actibus desistere ad libitum, quovis tempore assignabili; cognoscunt enim continuo motum cessandi.

579. Secunda Sententia est, nullum actum posse durare per merum instans, sed debere necessarium durare per tempus aliquod indeterminatè sumptum. Ita Vasquez, quem latè impugnat Suarez à n. 8.

Tertia est P. Suarez, Conink & aliorum, facientium discrimen inter primum instans, & cætera. (nam hi admittunt instantia distincta realiter à partibus) in primo instanti, ajunt, ponitur substantia actus, cui respondet magnum præmium: in alijs verò instantibus additur solum circumstantia durationis, quæ licet augeat meritum, non tamen in ea quantitate quæ respondebat primo instanti, sed ita ut commensuretur cum partibus temporis, pro cujus successione successivè augetur.

Contra hanc Sententiam est. Singulis instantibus exercetur nova libertas: ergo est novum meritum: ergo Deus videt quantum præmij accrescat singulis instantibus: ergo si instantia sunt infinita, adhuc sequitur augmentum Gratia infinitum, & quidem æquale vni parti determinatæ, nempe ad minimum æquale illi determinatæ Gratia, quæ correspondet ultimo instanti terminativo, quo ille actus fuit terminatus: Ergo difficultas non solvitur ex eo, quod minus præmij detur pro conservatione, quam pro prima productione. Omisissis ergo his responsionibus,

580. DICO 1. Qui admittunt modum definendi tam intrinsecum quam extrinsecum in actibus intentionalibus, possunt ad præsentem difficultatem respondere, concedendo, quod quando quis elicit actum meritorium, eumque continuat, detur præmium determinatum pro primo instanti; Negando tamen, dari præmium determinatum pro singulis instantibus sequentibus seorsim consideratis. Declaratur. Licet actus ille sit formaliter liber in singulis instantibus, datur tamen aliqua necessitas in illo actu durandi per infinita instantia, posito quod post primum instans conservetur; necessitas, inquam confusa & indeterminata; hoc ipso enim quod continuetur post

primum instans, continuatur per aliquod tempus nam post instans (secundum hanc philosophiam) sequitur pars temporis divisibilis in infinitum, adeoque continens indivisibilia copulativa finita. posito ergo quod actus continuetur per tempus instans, jam durat necessarium per tempus constans infinitis instantibus copulativè. Ergo propter hanc necessitatis speciem, dici potest non respondere præmium determinatum singulis instantibus, & contradistinctum à præmio correspondente cæteris instantibus, ac ipsi parti temporis.

581. Objici potest. Actus meritorius durans v. g. per horam, & desinens intrinsecè in instanti terminativo horæ, minus meretur, quam actus durans per horam & simul etiam per instanti terminativum horæ: ergo instanti illi respondet Gratia determinata; ergo etiam in instantibus copulativis talis respondebit, cum in instantibus pejoris conditionis. Responder P. Siles, negando, præmium posterioris actus fore majus præmio prioris; quia illud indivisibile in modum pro nihilo reputatur, & quia alioquin sequeretur præmium infinitum. Aliiter respondet Lugo, concedit fore præmium majus posterioris actus, negat tamen inde sequi præmium infinitum, quod declarat hoc modo. Licet singula instantia post primum instans habeant solum vim incompletam ad merendum, hoc est, ad merendum simul cum alijs & partialiter, partialitate causæ, adhuc dici possent, singula instantia habere hanc vim, ut si sint terminativa, exigant ut detur præmium cum ipso instanti majus præmio aliquod indeterminatum, quàm daretur parti sine illo instanti, relinquendo liberæ determinationi de quoad quantitatem illius præmij. neque enim repugnat talis modus exigentiæ, obliganti ad aliquid indeterminatum, ita ut in executione nunquam possit satisfieri huic debito, quia admittitur liberalitas ultra debitum. v. g. Si Deus promitteret non punire aliquem penâ aternâ, nunquam posset Deus satisfacere debito hujus promissionis, quia misceret novam liberalitatem: nam quodcumque cessaret à punitione, ita cessaret, ut et si suæ promissionis non teneretur tam citò cessare, sed posset eâ salvâ ulterius punire. Item in prædicta materia & sententia philosophica, quam in præfati supponimus, si alicui præcipiatur continere actum bonum post primum instans, non potest præcisè satisfacere huic præcepto, quia addatur quid non debitum ex præcepto: nam quocumque tempore durer actus post primum instans, potest minus durare, & satisfacere præcepto. Nam ergo repugnat dari debitum ad aliquid indeterminatum, cui debito non possit satisfieri sine nova liberalitate non debita: sic ergo dici posset, instans terminativum actus boni exigere aliquod præmium indeterminatum, cujus determinatio pendeat ex liberalitate Dei, quâ det plus quam tenetur vi illius meriti. Quod si hæc tibi videatur

adhuc difficilia, imputa Sententia philosophica, componentem tempus ex partibus & instantibus.

§82. DICO 2. In Sententia eorum, qui docent actus nostros non posse definire intrinsece in instanti (prout Aristoteles sensisse videtur), ut bene advertit Pallav. ex infinitate instantium non probatur infinitum augmentum Gratia & Charitatis. Ratio est, quia nullum premium responderet instanti per se accepto, nisi primo instanti inceptions, propter specialem difficultatem quam habet principium in quovis opere, & quia alioquin posset in illo instanti coexistere Gratia peccato, quando elicitur actus Contritionis. Ceteris vero instantibus non responderet vllum premium, nisi illud quod responderet partibus, quia cum actus non possit in illis definire, consequens est, non exerceri in illis distinctam libertatem.

§83. DICO 3. In sententia negante Indivisibilia realiter superaddita partibus, dicendum est, quod sicut partes temporis sunt divisibiles in infinitum in partes proportionales, ita & augmentum Gratia; & sicut in hac philosophia parva quantitas non habet pauciores partes proportionales quam major, adeoque secundum hanc proportionem potest commensurari vnus palmus centum palmis, ita posset actui duranti per horam, dari minor gratia, quam actui duranti per centum horas, licet etiam illa habeat partes proportionales non pauciores quam posterior, & sic in augmento Gratia non aliter sequitur infinitum, quam defecto reperitur in intensione caloris, adeoque in hac sententia non remanet difficultas Theologica, sed sola Philosophica.

§84. Restat nunc videndum circa sententiam componentem tempus ex meris instantibus, sed finitis (sive ea sint virtualiter divisibilia, sive non) In hac sententia nulla est difficultas evitandi augmentum Gratia infinitum precise vi durationis. Cum enim omnis actus durer tantummodo certis instantibus finiti numeri, & pro quovis instanti detur etiam certus numerus finitus indivisibilium Gratia, finitum autem additum finito non faciat infinitum, sequitur illud augmentum fore finitum.

§85. Nihilominus contra hanc sententiam (quam prosteritur P. Herize, & teste Lyncao celebres Philosophi, & teste Card. de Lugo eam docent communiter hodie nostri Theologi Salmantenses, ac nunc post P. Maurum R.R. plurimi) urget difficultas supra posita, quae procedit de quovis actu meritorio, etiam si tantum per vnicum instans duraret.

§86. DICO 4. In hac sententia supponendum est, non omnem excessum Gratia consistere in excessu Intensionis, sed aliquando vnam gratiam excedi ab alia in perfectione Entitativa. Sicut enim Visiones Beatorum aliquando sunt inaequales solum secundum intensionem (si verum est, quod in actibus Intentionalibus de-

tur vera intensio) aliquando secundum Entitativam perfectionem, per quam vna extenditur ad plura objecta secundaria quam altera, & penetrat illa melius, ita in presenti dicendum est, Gratiarum inaequalitatem aliquando quidem consistere in inaequalitate intensionis, aliquando vero in diversa entitativa perfectione, propter quam hac numero Gratia est Radix Visionis melius penetrantis objectum primum, in ordine ad cognoscenda objecta vel plura vel perfectiora secundaria. Hoc supposito

§87. Facile explicatur, quomodo ad praemiandum certum & determinatum actum meritorium, supra infinitos quos habet possibiles infra se, non sit necesse dare infinita indivisibilia Gratia. Sicut enim Vna indivisibilis entitas actus meritorij aequivaleret imperfectioribus actibus finitis in infinitum, & sicut hoc objectum secundarium, v. g. Leo, aequivaleret imperfectioribus in infinitum, ita etiam vnum indivisibile huius determinatae Gratia aequivaleret imperfectioribus Gratia finitis in infinitum: quare jam praemiabitur hic numero actus supra inferiores per vnum etiam indivisibile Gratia perfectioris.

§88. Praeterea ad evitandam etiam immensam multiplicationem indivisibilium Gratia, non est necessarium, ut quoties sive pro duratione maiore, sive ex alio capite augetur meritum, augetur intensio Gratia, sed potest subrogari loco Gratia praecedentis, alia Gratia perfectior quoad entitativam, & sic jam excedet Gratiam praecedentem. Videatur Lugo de Incarn. d. 6. l. 2.

Dicit aliquis, hanc doctrinam de Inaequalitate Perfectionis esse excogitatum sine fundamento, contra communem sensum in scholis receptum.

§89. Responderi potest primo. Si praesens difficultas de augmento Gratia non potest commodè explicari, nisi supponendo hanc doctrinam, quae nullum inconueniens secum trahit, hoc ipsum est sufficiens fundamentum ad eam asserendam.

Responderi potest 2. Independentè à praesenti difficultate videri admittendam esse illam inaequalitatem substantialem Gratia; cuius rationem à priori reddit Card. Pallavicinus n. 321. his verbis. Verius censendum est, sicut actus meritorij sunt Heterogenei inter se, ita etiam premia esse Heterogenea, atque adeo partes Gratia habitualis non differre tantummodo secundum magis & minus, sed secundum perfectionem entitativam. Ratio à priori est, quia ubi res, quae compensantur, habent inaequalem perfectionem specificam vel entitativam, non possunt compensari per compensationes Homogeneas, quandoquidem perfectio vnus Speciei non potest esse talis, ut per suam solam multiplicationem omnino exaequet perfectionem omnium Specierum superiorum, & omnem multiplicationem in singulis earum. Et quamvis in commercio humano pecunia sit compen-

compensatio homogenea omnium mercium Specie differentium & inæqualium, id tamen provenit partim ex inopia, partim ex ignorantia humana, ratione quarum etiam commutantur inter se merces diversæ rationis, quas certum est, ferè nunquam esse omnino pares in æstimabilitate. At respectu Retributoris Potentissimi & Sapientissimi, qualis est Deus, debent omnia Merita diversæ rationis habere præmium quoque diversæ rationis; & idem dicendum est de demeritorum pœna, atque adeo de cruciatibus Purgatorij, vel Inferni.

Confirmatur autoritate S. Thomæ 3. p. 2. q. 7. a. 11. ad. 3. ubi cum posuisset Gratiâ Christi finitam esse, negat tamen eam posse adæquari per augmentum Gratiæ Habitualis alterius hominis, quia sunt diversæ rationis: unde sicut Virtus ignis quantumcunque crescat, non potest adæquare virtutem solis, ita Gratiâ alterius hominis quantumcunque crescat, non potest adæquare Gratiâ Christi.

CONTROVERSIA VI.

Quis Ordo Charitatis servandus sit inter se & proximum.

590. Contingit, ut plurimum necessitas concurrat, quibus seorsim sumptis obligatus es- ses subvenire, simul autem omnibus succurrere non potes. Contingit item, ut necessitati alienæ subvenire non possis, nisi cum damno tuo, vel in bonis ejusdem rationis cum ijs, in quibus proximus necessitatem patitur, vel in bonis diversis; & tunc plures quæstiones practicæ emergunt, quis ordo Charitatis servandus sit, tum inter nos & proximum, tum inter ipsos proximos ad invicem comparatos, hoc est, cuinam præ altero succurrendum sit, si omnibus succurri non potest; vel qualem damnum subire tenearis, ut proximo in necessitate succurras. Nunc de ordine inter nos & proximum dicamus. Semper autem in præsentī materia distinguendum est inter rō Licet fieri, & ex obligatione fieri. Sæpè enim licet nos proximo, aut proximum nobis præferimus, neque tamen id ex obligatione facimus.

591. Quæritur ergo 1. Quis ordo servandus sit inter nos & proximos quoad bona spiritualia. R. 1. Gratiâ Dei & Gloriam æternam propriam, semper obligaris tibi procurare, & velle potius quam proximo. Matth. 16. Quid prodest homini, si universum, &c. Unde, quando aliqui Sancti videntur carentiam Gloriæ, aut æternam etiam damnationem propriam, pro salute proximi exoptasse, vel id fecerunt ex amore Dei, & desiderio majoris divinæ gloriæ, præcindendo à culpa propria; Vel per quandam exaggerationem. R. 2. Boni Spiritualis proprii, sub nulla obliga-

tione positi, jacturam, licet subire potes pro spirituali & etiam temporali proximo, & pro juvandis parentibus potes differre angustias Religionis.

592. Quæritur 2. Quis ordo servandus sit inter nos temporalibus, præsertim vitæ, (nā de bonis temporis dicemus agentes de Eleemolynâ.) R. 1. Propriæ vitæ periculum & jacturam subire carnis communitas, cujus tu membrum es, in necessitate constituta est, & jactura tui non est tam gravis ac jactura cæterorum. Quia bonum servatum est communi posthabendum. Idem dicendum est, si periclitetur persona necessitatis publicæ. Si verò minor est necessitas Republicæ, non teneris; esset enim lex taliter obsequii nimis acerba, & spectatâ humanâ conditione moraliter inobservabilis. R. 2. Privati potes periclitanti, vel etiam magis, non teneris subvenire cum probabili periculo propriæ vitæ: Licet tamen potes, si cætera sint paria, hoc est, si jactura non sit notabiliter magis perniciosa Republicæ, vel alijs, quibus adhuc necessarius es: neque ad hoc videtur esse opus speciali aliqui cussâ, ut amicitia, gratitudinis, &c. ut vultur Val. Palao, sed sufficit generalis ratio proximi, tradunt I. essius & Conink: & hoc ex regula generali Honestatis, traditâ lib. 2. Quia talis licet plus boni affert, quam mali. Quandoque tamen tenearis defendere proximum, cum læsione horius proximi, videatur Lugo. disp. 10. de just. n. 205. ubi tamen adverteo, aliquid ab hoc auctore gloriari, quod ab eodem auctore n. 208. negatur, quia priorè numero subintelligenda videtur pars. Quodque.

593. Quæritur 3. Quis ordo servandus in bonis diversi generis & ordinis. Pro responsione notandum est, triplicem esse necessitatem, Levem, Gravem, & Extremam. Levis, vel gravis est, quam sine tuo auxilio, non nisi levi vel gravi conatu potest proximus superare: Extrema, quam moraliter est impossibile, sine tuo auxilio superare. Hoc posito R. ad Quæsitum. 1. Nos obligari te ad subveniendum necessitati spirituali proximi, cum jactura tuorum bonorum temporalium, nisi moraliter certò constet, tuo auxilio opus esse, & illud profuturum. R. 2. Te obligatum esse salutem spirituales proximi omnibus tuis bonis temporalibus fortunæ & corporis, adeoque & vitæ, præferre, si necessitas sit extrema. Nam Christus Jo. 14. dicit. Hoc est preceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexisti me. Jo. 3. dicit Apostolus. In hoc cognovimus charitatem Dei, quia ille animam suam posuit pro nobis, ut nos debemus pro fratribus animas ponere. Talis necessitas esset, si ad baptizandum infantem, aliquin perituum, opus esset, te vitæ periculo exponi. R. 2. Necessitati gravi, sed non extremæ, non teneris cum periculo vitæ subvenire præcedendo ex Charitate; nam quandoque ex officio & justitia

tia teneris, ut si sis pastor, nisi succurrendo vni, gravius damnum alijs inde timendum esset ex tui jactura. R. 3. Proximo gravem necessitatem spiritualem patienti, teneris succurrere cum levi tuo detrimento temporali, secus patienti levem necessitatem. Quæ omnia deducuntur ex Regulis generalibus lib. 2. traditis.

594. Queritur 4. Si plures necessitatem æqualem patiuntur, quorum vnus altero mihi conjunctior est, nec possim omnibus subvenire, an conjunctior sit ex obligatione præferendus. R. Affirmativè. Nam Conjunctio est fundamentum Charitatis fraternæ. Et quidem si vnus sit conjunctior conjunctione naturali sanguinis, alter conjunctione spiritali, v.g. pater spiritalis, vel patrinus, prior est præferendus, cujus conjunctio est radicata in natura, saltem si sit in primo gradu. Neque refert, si extranei eandem necessitatem patientes, sint Sancti, tui autem consanguinei sint peccatores: nam Ordo Charitatis non desumitur ex majore conjunctione cum Deo, sed cum diligente.

595. Queritur 5. An naturaliter conjuncti, sint necessariò præferendi conjunctis vinculo civili, benefactoris, amici. R. Affirmativè de conjunctis in primo gradu; quibus etiam annumeratur conjunx; nisi jura consanguinitatis violassent, tunc enim non teneor præferre, quamvis licet possem præferre.

Inter ipsos autem conjunctos æqualiter, non constat satis quis ordo servandus sit; unde, si ordo invertatur, non erit grave peccatum. DD. collocant primo loco Patrem, secundo Matrem, tertio Vxorem, quarto Liberos, quinto Fratres: sed probabiliter aliqui liberos vxori præponunt.

CONTROVERSIA VII.

De Eleemosyna, & Correctione Fraternali.

596. Charitatis opera alia sunt Corporalia, alia Spirituality, quæ in Catechismo enumerantur. Queritur, quandonam obliget præceptum dandi Eleemosynam. Notandum 1. Triplicem esse necessitatem corporalem seu temporalem proximi, Extremam, Gravem, Communem. Extrema est, quando vel periclitatur vita; vel sanitas graviter lædenda in perpetuum; vel est periculum mutilationis gravis, vel perpetui Carceris, quæ morti comparantur. Gravis est, quando est periculum moraliter certum gravis damni seu corporis seu honoris aut bonorum, à quo se liberare non possit, nisi juvetur. Communis necessitas est, quam communiter pauperes patiuntur, & quam non nisi cum magna difficultate possunt superare.

597. Notandum. 2. Eleemosynam non nisi ex bonis aliquo modo superfluis esse ex obligatione faciendam. Alia autem bona sunt superflua respectu tuæ tuorumque vitæ sustentandæ, necessaria tamen statui conservando: alia sunt superflua etiam statui: sed hæc raro inveniri notant DD. semper enim ob futuram probabiliter rerum mutationem adest titulus probabilis, quo bona numerentur inter necessaria statui conservando, vel etiam meliorando altiusque evehendo.

Notandum 3. Neminem obligari ad querendum egenum ex officio charitatis præcisè, hoc enim esset nimis grave, & 1. Jo. 3. solum dicitur: *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo Charitas Dei manet in eo?* Not. 4. Te non obligari subvenire illi, cui credis alium probabiliter subventurum, talis enim respectu tui non est in necessitate positus. Nunc ad Quæsitum

R. 1. Necessitati extremæ teneris subvenire ex convenientibus statui, non tamen ex necessarijs conservando statui, ita ut sine talibus bonis miser evaderes, & ex pristino statu decideres: cum nec tuæ propriæ vitæ subvenire tenearis cum tali jactura: imò nec teneris subvenire extremæ necessitati, quando opus esset extraordinarijs magnis expensis, etiam si tibi non essent illa pecuniæ necessaria; nam talis obligatio esset pernitiola, minueret enim curam civium & parentum ad augendas divitias, & alijs præberet ansam temerè se in hujusmodi necessitates precipitandi, & exteris esset occasio exhauriendi provinciam, exigendo magnas summas pro captivis &c.

R. 2. Ex superfluis, hoc est, non necessarijs, neque etiam statui præsentibus convenientibus, hoc est, sine quibus potes tuum statum adhuc conservare sine gravi difficultate, teneris subvenire proximo in gravi necessitate constituto. Colligitur tum ex cit. lo. S. Joannis, tum ex Matth. 15. Sed de his videri possunt Filiucius, Palao, Cornink, Sanchez Confil. Moral. Confil. Moral. l. 1. c. 8. dub. 5. à n. 4. Lugo d. 16. de Just. f. 7. à n. 150.

598. Quoad Correctionem fraternam, ex stare illius Præceptum constat tum ex S. Scriptura Matth. 18. tum ex ratione: quia sicut in te ipso debes voluntatem peccaminosam impedire ex charitate erga te ipsum, ita hoc malum spirituale teneris impedire cum proportionem in proximo, cum quo constituis vnum Corpus politicum. Ut autem obliget hoc præceptum, tres conditiones requiruntur. Prima, ut proximus sit in gravi necessitate spiritali constitutus. Secunda, ut possis juvare sine gravi tuo tuorumque incommodo. Tertia, ut sit spes probabilis alicujus fructus per correctionem obtinendi. In dubio, an sit correctio profutura vel obfutura, non teneris corrigere; teneris tamen si sola emendatio sit

lii 3

dubia,

dubia, & nullum dubium Nocuenti : sic enim & non aliter expedit obligari.

599. Circa Necessitatem proximi & corrigentis damnum, notant DD. eam vel nunquam, vel raro esse extremam; qualis esset, si ignoraret Media necessaria salutis, tunc enim illi non tam correctio, quam instructio, aut Medij exhibitio necessaria est. Quando verò est in gravi necessitate constitutus, nec tamen, si non corrigatur, statim periturus, non teneris corrigere cum gravi tuo damno, vel incommodo, quale etiam esset gravis verecundia, quæ etiam à viro gravi non facile vinci posset.

600. In modo corrigendi, servandus est ordo quem & ratio naturalis, & declaratio Christi Domini apud Matthæum præscribit, ut nimirum primò fiat correctio occultè, nemine alio conscio. Quod si non profecerit, adhibeat vnum alterumve correctionis socium; si neque hos curaverit, denuntiet Ecclesie. Est, inquam, hic ordo servandus, si delictum sit occultum, & sic emendandum speretur, nec boni communis, aut Regulæ alicujus Religionis, in qua Religiosi quoad hoc juri suo cedunt, aliud postulent.

CONTROVERSIA VIII.

De Scandalo.

601. **S**candalum definitur : Opus minùs rectum (hoc est vel malum, vel speciem mali habens) præbens proximo occasionem ruinæ spiritualis, hoc est peccati.

Duplex est Scandalum. Activum (& hoc solum est scandalum propriè dictum, paulò antè definitum) & Passivum, hoc est, ipsa actualis ruina proximi; quæ quando provenit ex opere licito, nec speciem mali habente, est Scandalum purè passivum. Ad Scandalum activum requiritur, ut appareat mihi probabile, securam proximi ruinam; unde si hoc non potest probabiliter timeri, non committitur Scandalum, etiam si ruina sequatur (nisi directè ruina intenderetur, ut mox dicam) sicut neque committitur, si non sequatur occasione illius operis.

602. Scandalum ergo Activum ex duplici intentione potest procedere, directâ scilicet, & indirectâ. Directa iterum duplex esse potest; vel ex odio proximi, intendendo ejus ruinam quâ talem; vel non ex odio proximi, sed ex aliquo commodo & gustu, quem inducens inde consequi intendit, ut si quis faminam sollicitè ad peccandum. Indirecta intentio est, quando quis prævisio periculo lapsus alieni, hoc non obstante operatur. Diversitas harum intentionum variat Speciem peccati scandali, imò, si directâ sit intentio, contrahitur etiam Species illius pec-

cati, quod in proximo intenditur, ut tractatus de Sacramento Pœnitentiæ.

603. Scandalum purè passivum est nec duplex: Pharisaicum, hoc est, quando proximus nullo sibi dato scandalo activo, ex propria malitia & perversa voluntate ruit, ut Pharisei condemnantes Christum, quod manducaret cum peccatoribus, quod alijs beneficiens non teneret Sabbathum &c. Scandalum pusillorum est, quando proximus ex opere alioquin licito sumit occasionem ruinæ, vel quia ignorat opus licitum, hic & nunc, vel quia fragilis est: ut, si quis et honesto ornatu mulierum peccandi occasum sumat. Nunc

604. Quæritur 1. An omne peccatum publicè & notoriè factum, habeat speciem malitiam Scandali, ita ut non satis sit in confessione explicari Speciem principalem illius peccati, & Luxuriæ, sed etiam dicendum sit, peccatum hunc publicum. 2. Affirmativè, si peccans ad hoc circumstantiam advertit. Nam omne peccatum publicum habet hoc, ut saltem partialiter inducat laxitatem, & majorem peccandi libertatem, & verecundiam: adeoque habet probabilem commotionem cum aliqua proximi ruina.

Quæritur 2. An quandoque liceat exgratâ causâ, v. g. ut te indemnem serves, permittit peccatum alterius, quod impedire posses. 3. Affirmativè. Exemplum. Maritus habens solutam suspicionem de adultero cum sua uxore, potest se occultare cum testibus, ut proci in delictum deprehendatur, & ipse possit facere divortium. Non enim tenetur cum tanto suo incommodo quod in cohabitatione patitur, impedire alterius delictum.

606. Quæritur difficultis 3. An ex tali fine liceat positivè offerre alteri occasionem peccandi. v. g. an mulier ab alio sepe molestum sollicitationem patiens, possit ex consensu mariti in æquivocare, & dicere proco: contenta sum, ut tali horâ venias, ostium erit apertum: quæ verba significare quidem possunt acceptationem peccaminosam oblati adulterij, potest tamen eorum verborum veritas salvari, etiam si non adit talis animus: quia potest mulier esse contenta ut ostium ingrediatur, ut à marito deprehendatur, & accusetur, sicque mulier redimat vexationem, sicut legitur de S. Bernardino. Licet affertur Jo. Sanchez & Petrus Navarr. Negat communis sententia, putans talem positivè cooperari directè peccato. Sa, Thom. Sanchez, Bonac.

607. Ego distinguendum puto. Si enim hæc occasio offeratur eo animo & intentione, ut alter ad peccatum inducatur, & hac occasione tatur, non licet, & vera est secunda Sententia, quia talis directè & practicè intendit peccatum alienum. Si verò talis animus absit, neque

lier optet acceptari occasionem, offert tamen tantam actionem indifferentem, sicut qui à faneratore mutuum petit; tunc prima Sententia vera videtur; sed in praxi non est suadenda, ob periculum perverse intentionis.

608. Quæritur 4. An peccet peccato Scandali suadens minus malum, illi, qui jam determinatus est facere aliud majus malum. Conveniunt DD. hoc licere, si Minus malum sit inclusum in Majore; vt si volenti occidere, suadeas, vt vulneratione non lethifera contentus sit. Quando autem minus non continetur in majore, tunc magis dubium est. Et quidem in materia Iustitiæ specialis est difficultas, de qua suo loco dicam. Nunc autem loquendo de alia materia, multi sunt qui hoc negent licere, quos sequitur Palao, qui tamen cum alijs concedit, licere tunc proponere præcisè talem veritatem, quâ alterum instruas, minus peccatum esse v.g. Fornicari quàm adulterare.

609. Quæritur 5. Quandonam peccent femina, ornando se cultu externo corporis. R. Peccare mortaliter, si tali ornatu se ornent, quo sciunt, alios ad illicitos amores commoveri solere, & tali ornatui non nisi vanum aliquem finem præfigunt: secus si honestum finem intendunt, qualis esset, servare morem patriæ. Prioris partis ratio est: quia quivis tenetur graviter, impedire alterius ruinam gravem, si sine notabili suo incommodo potest; quod in priore casu non apparet, adest tamen in secundo.

610. Quæritur 6. Quandonam liceat vendere indifferentia ad Bonum & Malum vsum, vt Venenum. R. Ea quæ communiter ad malum vsum destinantur, non licet vendere, nisi mora-

liter constet, ex qualitate personæ, vel modo petendi, non fore vsum illicitum. R. 2. ea quæ communiter solent in bonum vsum adhiberi, vt arma, licitè venduntur, quamdiu non constet, eumentem abusurum: quodsi hoc constaret, & posset sine incommodo gravi venditio negari, neganda esset.

611. Quæritur 7. Quandonam liceat ab altero petere aliquid, quod secundum se indifferentens est ad malum & bonum, sed tamen scitur, alterum non nisi cum peccato præstiturum, v. g. quandonam liceat petere mutuum ab Usurario, Sacramenti administrationem à peccatore, Juramentum, à perjurato. R. Tunc solum licere, quando gravi necessitati & damno cavendo est necessaria talis petitio. Pari modo excusantur Famuli, captivi, filijque, cooperantes operatione ex se indifferenti, Domino, vel Patri ad peccatum, vt deferendo litteras amatorias, ducendo meretricem ad domum, remigando apud Turcas contra Christianos pugnantes, caupones vendentes vinum sese inebriaturis, Symphoniaci lufiores &c. quæ omnes operationes & his similes, non intrinsecè malæ, possunt cohonestari ex quadam necessitate, & incommodo gravi aliquin imminente.

612. Quæritur 8. An aliquando opus bonum non præceptum, omittendum sit ad cavendum alterius scandalum. R. Si scandalum ex fragilitate communi contingeret, vel ex ignorantia, tunc vel esset monendus proximus, vel opus differendum, vel etiam, si res exigat, omittendum. Et hæc de his facilioribus satis.

FINIS TERTII LIBRI.

CONTRO.

